

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
HADİS BİLİM DALI

**MÜFTÜ SEYYÎD MUHAMMED AMÎMÜ'L-İHSÂN EL-
BEREKETÎ'NİN (1911 - 1974) FIKHU'S-SÜNEN VE'L-
ÂSÂR EDİLLETÜ'S-SÂDÂTİ'L-EHNÂF ADLI
ESERİNDEKİ HADİSLERİN TAHRÎC VE
DEĞERLENDİRİLMESİ (KİTÂBU'N-NİKÂH VE
KİTÂBU'T-TALÂK)**

MD. AMINUL ISLAM

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Bilal SAKLAN

KONYA-2022

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	MD. AMINUL ISLAM		
	Numarası	19810601030		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Temel İslam Bilimleri / Hadis		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	✓	
		Doktora		
	Tezin Adı	MÜFTÜ SEYYİD MUHAMMED AMÎMÜ'L-İHSÂN EL-BEREKETÎ'NİN (1911 - 1974) FIKHU'S-SÜNEN VE'L-ÂSÂR EDİLLETÜ'S-SÂDÂTÎ'L- EHNÂF ADLI ESERİNDEKİ HADİSLERİN TAHRÎC VE DEĞERLENDİRİLMESİ (KİTÂBU'N-NİKÂH VE KİTÂBU'T-TALÂK)		

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

MD. AMINUL ISLAM

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	MD. AMINUL ISLAM		
	Numarası	19810601030		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Temel İslam Bilimleri / Hadis		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	✓	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Bilal SAKLAN		
	Tezin Adı	MÜFTÜ SEYYİD MUHAMMED AMÎMÜ'L-İHSÂN EL-BEREKETİ'NİN (1911 - 1974) FIKHU'S-SÜNEN VE'L-ÂSÂR EDİLLETÜ'S-SÂDÂTİ'L-EHNÂF ADLI ESERİNDEKİ HADİSLERİN TAHRÎC VE DEĞERLENDİRİLMESİ (KİTÂBU'N-NİKÂH VE KİTÂBU'T-TALÂK)		

Hadis, İslam'ın ikinci temel kaynağıdır. Ancak Hz. Peygamber'in döneminden tedvin dönemine kadar gelen süreçte bunu korumak için her dönemde gerekli tedbirler alınmasına rağmen sahih hadis ve uydurma hadisler birbirine karıştırılmıştır. Bunun önünü kesmek için Muhaddisler müstakil eserler kaleme almışlardır. Bundan ötürü her hadisin tespiti ve dolayısıyla sıhhat derecesinin tespiti son derece önemlidir.

Bu çalışmada Bangladeşli Hadis ve Fıkıh Âlimi Müftü Seyyîd Muhammed Amîmü'l-İhsân el-Bereketî'nin “Fıkhu's-Sünen ve'l-Âsâr Edilletü's-Sâdâti'l-Ehnâf” adlı eserindeki hadislerin tahrîc ve değerlendirilmesi ele alınmıştır.

Çalışmamız bir giriş ve iki ana kısımdan oluşmaktadır. Birinci bölümde öncelikle Müftü Seyyîd Muhammed Amîmü'l-İhsân el-Bereketî'nin hayatına, ilmî kişiliğine ve onun çalışmalarına değinmiş olacağız. İkinci bölümde ise, “Fıkhu's-Sünen ve'l-Âsâr Edilletü's-Sâdâti'l-Ehnâf” kitabı hakkında önemli bilgiler verip daha sonra bu eserin Nikâh ve Talâk bölümlerinde geçen hadisleri tespit edip kaynak taraması yaparak sıhhat durumuna göre sınıflandırma yaptıktan sonra genel bir değerlendirme ile çalışmamızı nihayete erdirmiş olacağız. Ayrıca rivayetler hakkında sahih, hasen ve zayıf gibi hükümlere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Müftü Amîmü'l-İhsân, Hadis, Fıkıh, Fıkhu's-Sünen ve'l-Âsâr, Tahrîc, Değerlendirme.

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

ABSTRACT

Author's	Name and Surname	MD. AMINUL ISLAM		
	Student Number	19810601030		
	Department	Basic Islamic Sciences / Hadith		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)	✓	
		Doctoral Degree (Ph.D.)		
	Supervisor	Prof. Dr. Bilal SAKLAN		
	Title of the Thesis/Dissertation	TAKHRIJ AND EVALUATION OF HADITHS IN MUFTI SAYED MUHAMMAD AMIMUL IHSAN BARKATI'S "FIQH AS-SUNAN WAL-ATHAR ADILLAT AS-SADAT AL-AHNAF" (THE BOOK OF AN-NIKAH AND AT-TALAQ)		

Hadith is the second main source of Islam. Despite the fact that necessary steps were taken to protect it in every age from the time of the Prophet (pubh) to the time of the consolidation period (Tadwin), Authentic hadiths and fabricated hadiths are mixed together. In order to prevent this, the Muhaddis wrote separate works. Therefore, it is exceptionally important to determine the authenticity of each hadith.

In this study, takhrij and evaluation of the hadiths in the book of Bangladeshi hadith and fiqh scholar Mufti Sayed Muhammad Amimul Ihsan Barkati's "Fiqh As-Sunan Wal-Athar Adillat As-Sadat Al-Ahnaf" are discussed.

Our study consists of an introduction and two main sections. In the first chapter, after deliberation on Mufti Sayed Muhammad Amimul Ihsan Barkati's biography and education, we discussed his works of Tafsir, Hadith, and Fiqh. In the second part, after being given vital information about the book "Fiqh As-Sunan Wal-Athar Adillat As-Sadat Al-Ahnaf" the hadiths in the Nikah and Talak sections of this book were takhrij and evaluated. In addition to, we discussed narration provisions such as Authentic Hadith (Sahih), Hasan Hadith, and Weak Hadith (Hadith Daef). After classification according to the status of the hadith, we will have concluded our study with a general evaluation.

Keywords: Mufti Amimul Ihsan, Hadith, Fiqh, Fiqh As-Sunan Wal-Athar, Takhrij, Evaluation.

İÇİNDEKİLER

Bilimsel Etik Sayfası.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR.....	ix
ÖNSÖZ	x

GİRİŞ

I. Araştırma Konusu	13
II. Araştırmanın Amacı	13
III. Araştırmanın Önemi	13
IV. Araştırmanın Yöntemi	14

BİRİNCİ BÖLÜM

MÜFTÜ SEYYÎD MUHAMMED AMÎMÜ'L-İHSÂN EL-BEREKETÎ'NİN HAYATI VE ÇALIŞMALARI

1.1. Muhammed Amîmü'l-İhsân'ın Hayatı ve İlmi Kişiliği	16
1.1.1 Hayatı.....	16
1.1.1.1. İsmi, Künyesi ve Nisbesi.....	16
1.1.1.2. Doğumu ve Ailesi	17
1.1.1.3. Vefatı.....	17
1.1.2. İlmi Kişiliği	18
1.1.2.1. Eğitim Öğretim Hayatı.....	18
1.1.2.2. Hocaları	19
1.1.2.3. Öğrencileri	21
1.1.2.4. Manevi Hayatı.....	23
1.2. Muhammed Amîmü'l-İhsân'ın Çalışmaları	24
1.2.1. Hadisle İlgili Çalışmaları	24
1.2.1.1. Fıkhu's-Sünen ve'l-Âsâr Edilletü's-Sâdâtî'l-Ehnâf	24

1.2.1.2. Mizanü'l-Ahbar fi Mustalah-i Ehli'l-Eser.....	25
1.2.1.3. Mukaddimetü'l Süneni Ebû Dâvûd.....	26
1.2.1.4. Hadîs-i Erbaîn	26
1.2.1.5. Târîhu İlmi'l-Hadis	27
1.2.2. Tefsirle İlgili Çalışmaları	32
1.2.2.1. et-Tenvîr fi Usuli't-Tefsir	32
1.2.2.2. İthafü'l-Aşraf Bi-Hâşiyatü'l-Keşşâf.....	33
1.2.3. Fıkıhla İlgili Çalışmaları	33
1.2.3.1. Edebü'l-Müfti.....	33
1.2.3.2. Mecmûatü Kavâidi'l Fıkh	34
1.2.3.3. Ta'rîfâtül-Fıkhıyye	34
1.2.4. Diğer Çalışmaları	35
1.2.4.1. Sirâcen Münîrâ	35
1.2.4.2. el-Hutbetü li'l Cuma ve'l Eiddeyn	36
1.2.4.3. Nizâmü'l-Avkât	36

İKİNCİ BÖLÜM

FIKHU'S-SÜNEN VE'L-ÂSÂR EDİLLETÜ'S-SÂDÂTİ'L-EHNÂF ADLI ESERDEKİ HADİSLERİN TAHRÎCİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ (KİTÂBU'N-NİKÂH VE KİTÂBU'T-TALÂK)

2.1. Fıkhü's-Sünen ve'l-Âsâr Edilletü's-Sâdâti'l-Ehnâf'ın Genel Tanıtımı	38
2.2. Nikâh Bölümde Yer Alan Hadislerin Tahrîci ve Değerlendirilmesi.....	40
2.2.1. Nikâh Bölümde Yer Alan Hadislerin Kaynakların ve Sıhhat Durumlarının Tablosu	108
Tablo 01: Hadislerin bulunduğu kaynaklar ve sıhhat durumu	108
Tablo 02: Rakamlara dökmek için verilerimizi şöyle tablolandırabiliriz:	115
Tablo 03: Kaynaklara Göre Dağılımı.....	116
2.3. Talâk Bölümde Yer Alan Hadislerin Tahrîci ve Değerlendirilmesi.....	118
2.3.1. Talâk Bölümde Yer Alan Hadislerin Kaynakların ve Sıhhat Durumlarının Tablosu	172
Tablo 01: Hadislerin bulunduğu kaynaklar ve sıhhat durumu	172
Tablo 02: Rakamlara dökmek için verilerimizi şöyle tablolandırabiliriz:	178
Tablo 03: Kaynaklara Göre Dağılımı.....	179
2.4. Hadislerin Geçtiği Kaynakların ve Sıhhat Durumlarının Tablosu	181

Tablo 01: Hadislerin bulunduğu kaynaklar ve sıhhat durumu	181
Tablo 02: Çalışmamızı rakamlara dökmek için verilerimizi şöyle tablolandırabiliriz:....	193
Tablo 03: Geçen Hadislerin Kaynaklara Göre Dağılımı	194
SONUÇ	195
KAYNAKÇA	197

KISALTMALAR

a.g.e. : adı geçen eser

a.mlf. : aynı müellif

a.y. : aynı yer

b. : bin, İbn

bkz. : bakınız

bs. : basım, baskı

byy. : basım yeri yok

c. : cilt

c.c. : Celle Celaluhu

DİA : Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi

ed. : editör

h. : hicrî

Hz. : Hazreti

nşr. : neşreden (tahkik eden)

r.a : Radiyallahu anh

r.anha. : Radiyallahu anhâ

Rh.A./ R.aleyh. : Rahmetullahi Aleyh

s. : sayfa

sav : Sallallahu aleyhi ve sellem

sy. : sayı

TDV. : Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları

thk. : tahkik

thk. : tahkik eden

trc. : tercüme, tercüme eden

trs. : basım tarihi yok

ts. : tarihsiz

y.y. : yayınevi yok

Yay. : Yayınevi, Yayınları

ÖNSÖZ

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla, Âlemlerin Rabbi olan Yüce Allah'a hamd, O'nun Resûlüne, aile ve ashabına salât ve selâm olsun.

İslam âlimleri, hicri birinci asırdan itibaren İslam dininin daha iyi anlaşılması için birtakım çalışmalar ortaya koymuşlardır. Sünnet ve onu bize ulaştıran hadisler, Kur'an'dan sonra İslam'ın ikinci kaynağı olduğundan özel bir ilgiye mazhar olmuştur. Peygamberlerin mirasçısı olan âlimler, İslami eğitimin genişlemesinde Resûlullah'ın (sav) gösterdiği yolu takip ederek bize kadar bu eğitimin ulaşmasında son derecede katkı sağlamışlardır.

Bangladeş'te de geniş çaplı ilmi faaliyetlerde bulunan âlimler arasında yer alan Muhammed Amîmü'l-İhsân, hadis alanında birçok eser kaleme alarak şöhret kazanmıştır. Hadis ile birlikte Tefsir, Fıkıh ve diğer ilim dallarında da önemli çalışmalar yapan Amîmü'l-İhsân Bangladeş'te sosyal hayatta İslam'ın tebliği için büyük mesailer harcamıştır. Üstelik son nefesine kadar din hususunda halkta mevcut bazı yanlış anlayışlara karşı çıkarak doğruları anlatmak için gayret göstermiştir.

Çalışmamız giriş ve iki ana kısımdan oluşmaktadır. Girişte araştırmamızın konusu, önemi, kaynakları ve metodundan bahsedilmiştir. Birinci bölümde öncelikle Bangladeşli Hadis Âlimi Müftü Seyyid Muhammed Amîmü'l-İhsân el-Bereketî'nin hayatına, ilmî kişiliğine ve onun çalışmalarına değinilmiştir. İkinci bölümde ise, "Fıkhu's-Sünen ve'l-Âsâr Edilletü's-Sâdâti'l-Ehnâf"ı hakkında önemli bilgiler verilir daha sonra bu eserin Kitâbu'n-Nikâh ve Kitâbu't-Talâk'ta geçen hadisleri tespit edilmiş ve ardından kaynak taraması yapılarak değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Araştırmanın sonunda, hadislerin kaynaklardaki yerlerine ve sıhhat derecelerine göre tablolar verilip bu tablolarda verilen bilgilerle birlikte genel bir değerlendirme yapılmıştır. Araştırmamız, ulaştığımız neticeleri ve önerilerimizi kapsayan bir sonuç bölümüyle bitirilmiştir.

Çalışmaya başlarken Dr. A. F. M. Eminü'l-Hak tarafından "Müftü Seyyid Muhammed Amîmü'l-İhsân'ın Hayatı ve Katkısı (Müftü Seyyid Muhammed Amîmü'l-İhsân: Jibon o Obodan)" adlı eser ile Abul Kashem Bhuiyan tarafından "Müftü Seyyid Muhammed Amîmü'l-İhsân: Erdemli Bir Hayat (Müftü Seyyid

Muhammed Amîmü'l-İhsân: Ekti Purnomoy Jibon)” adlı çalışmalarına rastladık. Müftü Amîmü'l-İhsân Akademisi ve Bereketi yayınları tarafından yayımlanan kitaplarda da onun hayatından bahsedilmiştir. Muhammed Amîmü'l-İhsân’ın hayatını incelerken biz bu kitaplardan yararlandık. Malaya Üniversitesi’nde 2018 yılında Muhammad Hosain’in “Riwayat and dirayah in hadith studies: Muhammad Amim al-Ihsan’s methodology in Fiqh al-Sunan wa al-Athar as a case study (Hadis çalışmalarında rivâyet ve dirayet: Muhammed Amîmü'l-İhsân’ın Fıkhu’s-Sünen ve’l-Âsâr’daki metodolojisi.)” adlı bir tez çalışması bulunmaktadır. Yazar bu tezde Muhammed Amîmü'l-İhsân’ın Fıkhu’s-Sünen ve’l-Âsâr’da bulunan rivâyet ve dirâyeti detaylı olarak ele almıştır. Ancak “Fıkhu’s-Sünen ve’l-Âsâr’ın, hadislerin tahrîc ve değerlendirilmesi ile alakalı hiçbir tez çalışması bulunmamaktadır. Çalışmamızda, bu eserin Kitâbu’n-Nikâh ve Kitâbu’t-Talâk’ta geçen hadisleri tespit edip ardından kaynak taraması yaparak değerlendirme yapılmıştır.

Bu çalışmamızın bize destek veren başta ailem olmak üzere emeği geçen herkese, yazarken okuyup tashih eder ve bana her türlü yardımını esirgemeyen kardeşlerim Muhammed Ali Şahin ve Amin Uddin’e çok teşekkür ederim.

Özellikle çalışmamızın bütün aşamalarında yardım ve desteklerini gördüğüm danışman hocam Prof. Dr. Bilal SAKLAN’a teşekkürü bir borç bilirim.

Gayret bizden, muvaffâkiyet Allah’tandır.

MD. AMINUL ISLAM

KONYA – 2022

GİRİŞ

Kur'ân ve Hadis, İslam dinin inançları ve ahkâmları anlaması için iki temel kaynaktır. İslam şeriatının ikinci kaynağı olan Hadisin yeri bilgi kaynağı olarak Kur'an-ı Kerim'den sonradır. Müftü Seyyîd Muhammed Amîmü'l-İhsân el-Bereketî'nin kaleme aldığı "Fıkhu's-Sünen ve'l-Âsâr Edilletü's-Sâdâti'l-Ehnâf" adlı eseri günümüzde dört büyük sünnî fıkıh mezhebinden biri olan Hanefî mezhebinin fıkıh meseleleri ile ilgili hadisleri bulunan en önemli eserlerden biridir. Bu eser günlük ibadetlerle ilgili hadislerinin önemli bir kaynaktır. Üstelik bu eser hadislerin çok özel bir derlemesidir.

Muhammed Amîmü'l-İhsân, İslam şeriatı hükümlerine ilişkin hadisleri topladıktan sonra rivâyetleri fıkhi tasnif sırasına göre kaleme almıştır. Bu kitapta, dinî hükümlerin temel prensipleri, şeriat hükümlerinin dalları, salih amellerin teşviki, kötülüklerden caydırılması ve Allah'ı anmanın temel prensipleri ile ilgili çeşitli hadisleri bir araya getirmiştir.

Dikkatle baktığımızda namaz, oruç, zekât ve hac ile ilgili hadisler üzerinde çeşitli çalışmalar yapıldığını görüyoruz. Ancak nikâh ve talak ile ilgili hadislerin tahrîci konusunda Türkçede kayda değer bir çalışmaya rastlamak zordur. Bundan ötürü adı geçen kitapta, yukarıdaki konuların tamamına ilişkin hadisler bulunmasına rağmen nikâh ve talak ile ilgili hadislerin tahrîcini ele aldık.

Sağlam ve gelişmiş bir uygarlığın oluşması medeni ve temiz bir toplumun oluşmasıyla mümkün olur. Ayrıca medeni bir toplumun inşasında aile düzeni çok önemlidir. Dolayısıyla nikâh ve talak aile düzeninin en önemli ilkeleri arasında yer aldığı için her Müslümanın evlilik ve talak hakkında genel bilgilere sahip olması kaçınılmazdır. Fıkıhçılar, farz ve sünnete bağlı kalarak evli bir hayat sürmenin, nafiye ibadete dalmaktan daha iyi olduğunu söylemektedirler.

Aile bağları insan hayatında önemli bir faktördür. Karı-kocadan oluşan aile yapısı evlilik ile başlar. Evlilik hayatında sürekli olarak karı-koca arasında dengesizlik, karışıklık, kırgınlık baş gösterdiği zaman, birlikte huzurlu bir ortamda yaşamak imkansız hale gelir. Bu durumda İslam, çıkış yolu olarak hem erkeğe hem de kadına evlilik akdini feshetme imkânı vermiştir. Ancak şu var ki; İslam çıkış yolu olarak

boşanmayı öngörse de boşanmaya teşvik etmez. Hatta buğzedilen helal olarak saymıştır.

I. Araştırma Konusu

Bu çalışmanın konusu, hadis, tefsir, fıkıh ve sîret gibi Temel İslam Bilimleri alanlarında eserler veren Bangladeş Ulusal Cami'nin ilk hatibi olarak görev yapan Bangladeşli Hadis Âlimi Müftü Seyyid Muhammed Amîmü'l-İhsân el-Bereketî'nin "Fıkhu's-Sünen ve'l-Âsâr Edilletü's-Sâdâti'l-Ehnâf" adlı eserinin Kitâbu'n-Nikâh ve Kitâbu't-Talâk'ta geçen hadislerin incelenmesi ve sıhhat değerlendirmesinin yapılmasıdır.

II. Araştırmanın Amacı

Araştırmamız için bu konuyu seçmedeki amacımız Bangladeş'teki Müftü Seyyid Muhammed Amîmü'l-İhsân el-Bereketî'nin çok okunan ve takip edilen bu eserindeki Kitâbu'n-Nikâh ve Kitâbu't-Talâk'ta geçen hadisleri inceleyerek rivayetlerin sıhhat durumunu ortaya koymaktır. Böylece bu eser hadis alanında ne kadar güvenilir ve önemli olduğunu anlaşılabilecektir. Çünkü fıkıh kitaplarında yer verilen hadisler ile ilgili âlimlerin farklı hükümler verdiğini rastlamaktayız.

III. Araştırmanın Önemi

Muhammed Amîmü'l-İhsân, Bangladeş halkı ve âlimleri tarafından kabul görülen muhaddisler arasında çok önemli bir yere sahiptir. Aynı zamanda onun ele aldığı Fıkhu's-Sünen ve'l-Âsâr adlı kitabın da takip edildiğini görüyoruz. Dünyada Müslümanların birçoğu Hanefî mezhebin fıkhi görüşlerine göre amel etmektedir. Bangladeş ve Türkiye'deki Müslümanların da hemen hemen hepsi Hanefî mezhebine mensuptur. Bu eserde Hanefî mezhebinin fıkhi meselelerde kullandığı hadisler bir araya getirilmiştir. Ancak bu zamana kadar bu kitapta yer alan hadisler hakkında hiçbir çalışma yapılmamıştır. Bu kadar insanın takip ettiği bu kitabın nikâh ve talak bölümde geçen hadislerin tahrir ve sıhhat değerlendirmesinin yapılması, hem akademik hem de ameli boyutta çok büyük bir katkı sağlayacağı ümidindeyiz.

IV. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmada aşağıdaki yöntemlere takip edilmiştir;

1. Çalışmamızda “Fıkhu’s-Sünen ve’l-Âsâr Edilletü’s-Sâdâtü’l-Ehnâf” adlı eserin Arapça nüshası esas alınmıştır.

2. Kitâbu’n-Nikâh ve Kitâbu’t-Talâk’ta geçen hadislerin Arapça asıl metinleri tespit edilmiştir.

3. Çalışmamızda hadislerin sihhat değerlendirmesi daha sağlıklı bir şekilde yapılması için aynı hadisi farklı hadis kitaplarından da tespit edilerek kaynak çeşitlendirmesi yapılmıştır.

4. Çalışmamızda asıl metnine ulaştığımız hadis, müttefekun aleyh ya da Buhari veya Müslim’de geçen bir hadis ise bu rivâyetler isnad araştırmasına girilmeden “sahih” kabul edilmiştir.

5. Ele aldığımız hadisleri öncelikle Kütüb-i Tis’a’dan taramayı çalıştık. Bu kaynaklarda bulunmayan hadisleri ise el-Müstedrek, Sahihu İbn Huzeyme ve Sahihu İbn Hıbbân’ı başta olmak üzere diğer hadis kitaplarında geçtiği yerler tespit etmeye çalıştık.

6. Son aşamada Mizzî’nin (742/1341) Tuhfetü’l-Eşrâf, el-Müttakî’nin (975/1567) Kenzü’l-‘ummâl ve buna benzer kitaplardan da tarama yaparak hadislerin çoğunluğuna ulaşmaya çalıştık.

7. Rical kitaplarında cerh edilen râvilerin hakkında incelenme yapılmıştır. Bu konuda Mîzânü’l-İ’tidâl, Lisânü’l-Mîzân ve Tehzîbu’t-Tehzîb gibi rical kitaplarından istifade edilmiştir.

8. Çalıştığımız eser fıkıh ile ilgili olduğu için fıkıh ve fıkıh usûlü kaynaklarından faydalanmış, bu konuda İbn Hacer’in (852/1449) “ed-Dirâye” ve Zeylaî’nin (762/1360), “Nasbu’r-Râye” öncelikli olmak üzere diğer Hanefî fıkıh eserlerinden de yararlanmışır.

9. Değerlendirmelerde ulaşılan sonuçları tablolar şeklinde gösterilmiştir.

10. Araştırma neticesinde mellefin hadise bakışı, hadis kullanım metodu, kitaba aldığı hadislerin sıhhat değerini tespit edilmeye gayret edilmiştir.

Çalışmamız ile alakalı bu bilgileri sunduktan sonra araştırma yapacağımız Muhammed Amm'l-İhsân'ın hayatı ve onun ele aldığı eserin tanınması oldukça mühimdir. Bu bağlamında birinci bölümde iki başlık altında ilk olarak onun hayatı ve ilmi kişiliği hakkında, ardından çalışmaları hakkında bilgiler verilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

MÜFTÜ SEYYİD MUHAMMED AMÎMÜ'L-İHSÂN EL-BEREKETÎ'NİN HAYATI VE ÇALIŞMALARI

1.1. Muhammed Amîmü'l-İhsân'ın Hayatı ve İlmi Kişiliği

Bangladeş'te hadis ve fıkıh alanında çokça eser veren Muhammed Amîmü'l-İhsân meşhur bir âlimdir. Onun hayatı hakkında Bengalce ve diğer bazı dillerde çalışmalar bulunduğu halde Türkçede hiçbir çalışma bulunmamaktadır. Bu nedenle İslam âleminde iz bırakan bu âlim hakkındaki bilgileri ve çalışmaları bu bölgedeki insanlara ulaşamamıştır. Biz bu bölümde, Muhammed Amîmü'l-İhsân'ın şahsiyeti ve çalışmaları hakkında önemli olan bilgileri vermekle yetineceğiz.

1.1.1 Hayatı

1.1.1.1. İsmi, Künyesi ve Nisbesi

Muhammed Amîmü'l-İhsân'ın adı Muhammed,¹ künyesi Amîmü'l-İhsân'dır.² Tam ismi Müftü Seyyid Muhammed Amîmü'l-İhsân el-Müceddidî el-Bereketî el-Hanefî'dir.³ Onun soyu Resûlullah'ın (sav) kızı Hz. Fâtıma'ya (r.anha) kadar uzandığından dolayı "Seyyid" nisbesini almıştır.⁴ Bu yüzden ataları, isimlerinden önce "Seyyid" nisbesini kullanmışlardır. Böylece Seyyid, onun soyunun bir göstergesi olmuştur. Hindistanlı ünlü tarikat şeyhi Aziz Bereket Ali'ye⁵ biat etmesi sebebiyle "el-Bereketî" nisbesini almıştır.⁶ Manevi isim olarak "el-Nakşibendî" ve "el-Müceddidî"⁷,

¹ Müftü Seyyid Muhammed Amîmü'l-İhsân el-Müceddidî el-Bereketî, thk. Saiful İslam b. Rafikul İslam, *Fıkhu's-Sünen ve'l-Âsâr*, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, 2014, s. 20.

² Mevlana Muhammed Safvan Nu'mânî, *Beyanü'l-İhsân*, 2. bsk., Müftü Amîmü'l-İhsân akademisi, Dakka, 2014, s. 71.

³ Abul Kashem Bhuiyan, *"Müftü Seyyid Muhammed Amîmü'l-İhsân: Erdemli Bir Hayat (Müftü Seyyid Muhammed Amîmü'l-İhsân: Ekti Purnomoy Jibon)"*, Tevhid Yayınları, Dakka, 1988, s. 25.

⁴ Amîmü'l-İhsân el-Bereketî, *et-Tenvîr fî Usûli't Tefsir*, (thk. Muhammed Adil Eyyûb, byy, trs, s. 3.

⁵ Talib Ghaffari, *Seyyid Barkat-Ali Shah Naqshbandi Mujaddidi*, <http://maktabah.org/blog/?p=2812>, (10 Ağustos 2021 tarihinde alındı)

⁶ Seyyid Muhammed Naîmü'l-İhsân el-Bereketî, *Müftü-e-Azam Şanlı Tarih ve Gelenek*, Bereketi Yayınları, Dakka, 2011, s. 47.

⁷ Seyyid Ahmed Jazniri, *Mukhtasar Tarikh*, Maktaba Nashr wa al-Ish'ât, Kalküta 1988, s. 58.

Fıkıhı meselelerde İmam Ebu Hanife'yi takip ettiği için mezhebine nispetle de “el-Hanefî”⁸ nisbelerini almıştır.

1.1.1.2. Doğumu ve Ailesi

Muhammed Amîmü'l-İhsân H. 22 Muharrem 1329/ 24 Ocak 1911'de “Bihar” ilinin “Münger” şehrinin “Pasna” köyünde anne tarafından büyükbabasının evinde doğmuştur.⁹ Babasının ismi Seyyid Abdülmennân b. Seyyid Nûrû'l-Hâfiz¹⁰ ve annesinin ismi Seyyid Sâjida'dır.¹¹

Muhammed Amîmü'l-İhsân bazı eserlerinde kendi hayatından bahsetmiş ve o eserlerde babasının ve annesinin Resûlullah'ın soyundan olduğunu söylemiştir.¹² Ataları Arabistan'dan Hindistan'a göç etmişlerdir. O nisbesinden “et-Teşerrûf li adâbi'l-Tasavvuf” kitabında şöyle bahsetmiştir: Müftü Seyyid Muhammed Amîmü'l-İhsân b. Seyyid Abdülmennân b. Seyyid Nûrû'l-Hâfiz b. Seyyid Mîr Şahamet Alî b. Seyyid Mevlana Mîr Müzaffer Alî b. Seyyid Mîr Sâbir Alî b. Seyyid Mîr Golam Alî b. Seyyid Mir Vahed Hüseyin b. Seyyid Zirag Şah b. Seyyid Rûkneddin b. Seyyid Cemâleddin b. Seyyid Ahmed Câcinîrî b. Seyyid Bedrüddin el-Medeni b. Seyyid Alî Mesud el-Medeni b. Seyyid Ebü'l-Feth Muhammed İbrahim b. Seyyid Muhammed Firâş b. Seyyid Ebül Ferrâh b. Seyyid Ebi'l Hasan el-Feres b. Seyyid Muhammed Ekber b. Seyyid Amr Alî Aden b. Seyyid Eşrefüddin Yahya eş-Şerif b. Seyyid İmam Muhammed en-Nefsüzzekiyye b. İmam Seyyid Ebü'l-Hüseyin Zeyd b. Alî Zeynilâbidîn b. el-Hüseyin b. Alî b. Ebî Tâlib el-Hâşimî el-Kureşî.¹³

1.1.1.3. Vefatı

Doğumundan son anlarına kadar ilim ve mücadele ile dolu bir hayat yaşayan Muhammed Amîmü'l-İhsân hayata hicri 10 Şevval 1395, miladi 27 Ekim 1974 yılında

⁸ Bhuiyan, a.g.e., s. 25.

⁹ Dr. A. F. M. Eminü'l-Hak, “Müftü Seyyid Muhammed Amîmü'l-İhsân'ın Hayatı ve Katkısı (Müftü Seyyid Muhammed Amîmü'l-İhsân: Jibon o Obodan)”, İslamic Foundation Bangladesh, Dakka, 2002, s. 20.

¹⁰ Muhammed Amîmü'l-İhsân el-Müceddidî el-Bereketî, *Edebü'l-Müftî*, thk. Muhammed Adil Eyyûb, byy, trs, s. 7.

¹¹ Müftü Seyyid Muhammed Amîmü'l-İhsân el-Bereketî, *Sirâcüm Münîra*, trc. Seyyid Muhammed Naîmü'l-İhsân el-Bereketî, Müftü Amîmü'l-İhsân akademisi, Dakka, 2012, s. 87.

¹² Muhammed Amîmü'l-İhsân, *Minnetü'l-Bârî*, Mektebetü Hacı Saîd, kalküta, 1940, s. 3.

¹³ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 20.

cumartesi gece yarısı Bangladeş’in başkenti Dakka şehrinde gözlerini yumdu.¹⁴ Ertesi gün 28 Ekim’de Bangladeş’in ulusal cami Beytü’l-mukarrem’de cenaze namazı birçok âlimin de iştirakiyle Seyyid Nazre İmam Muhammed tarafından kıldırılmıştır.¹⁵ Mezar taşında Farsça şöyle ölümsüz bir yazıt yazılıdır:

“Kalpleri Allah sevgisiyle diri olan kimseler asla ölmez, onların varlığı dünya haritasında kalıcıdır.”¹⁶

1.1.2. İlmi Kişiliği

1.1.2.1. Eğitim Öğretim Hayatı

Muhammed Amîmü’l-İhsân’ın aklî ve naklî ilimlerde ders aldığı ilk hocası, babası Seyyid Abdülmennân’dır. Daha sonra babasının kardeşi ve hocası olan Seyyid Abdüddeyyan’dan ders almıştır. Beş yaşındayken amcasının yanında üç ayda otuz cüz Kur’an-ı Kerîm’in tamamını okumayı bitirmiştir.¹⁷ Aynı zamanda amcasından Urduca ve Farsça temel dilbilgisini almıştır. Daha sonra Hindistanlı ünlü tarikat şeyhi Aziz Bereket Ali’den iki yıl boyunca Fars edebiyatı ve Tecvîd bilgisi almıştır. Aziz Bereket Ali’ye biat etmesi sebebiyle “el-Bereketî” nisbesini almıştır.¹⁸ Muhammed Amîmü’l-İhsân daha sonra on yaşındayken 1921’de Şeyh Aziz Bereket Ali’den Kur’an-ı Kerîm’in tercümesini, tasavvuf ile ilgili kitapları, Sarf ilmini, Arapça dil bilgisini ve Tefsir ilmini okumuştur.¹⁹

Muhammed Amîmü’l-İhsân’ın örgün ve kurumsal eğitimi, 1926’da Kalküta Alia Medresesi’ne kabul edilmesiyle başladı. 14 yaşına geldiğinde, Muhammed Amîmü’l-İhsân Kalküta Alia Medresesi’nin baş Mevlevisi Mevlana Sacid Ali Jaunpûri’den Arapça dilbilgisi, Fıkıh (hukuk) ve Mantık’ın temel bilgilerini öğrenmiştir. Ayrıca Muhammed Amîmü’l-İhsân Abdülmecid el-Müradabâdî’den

¹⁴ Muhammad Hosain, *Riwayat and dirayah in hadith studies: Muhammad Amim al-Ihsan's methodology in Fiqh al-Sunan wa al-Athar as a case study*, University of Malaya, 2018, s. 23.

¹⁵ <https://islamicmedia.org/2019/03/07/ترجمة-المفتي-محمد-عميد-الإحسان-المجدد/> , (19 Ağustos 2021 tarihinde alındı.)

¹⁶ هرگز نمیرد آنکه دلش زنده شد به عشق * ثبت است بر جریده عالم دوام ما

¹⁷ Hosain, a.g.e., s. 17.

¹⁸ Naîmü’l-İhsân, a.g.e., 2012, s. 47.

¹⁹ Abid Ancüm, <https://www.ourislam24.com/2017/07/09/মুফতি-আমীমুল-ইহসান-রহ-সম/> , (20 Ağustos 2021 tarihinde alındı)

Arapça metinler ve Abdur Rahman al-Kabulî'den mantık ve felsefe öğrendi. Allame Karamat Ali Şah da ona Fıkıh ve Mantık'ın temellerini öğretmiştir.²⁰

1928 yılında on beş yaşındayken Muhammed Amîmü'l-İhsân Kalküta Alia Medresesi'ne kabul edildi.²¹ 1929'da Âlim (lise) sınavını başarı ile geçmiştir. 1931 yılında Fazıl (lisans) sınavında birinci olarak mezun olmuştur. Aynı şekilde 1933 yılında Hadis alanda Kamîl (yüksek lisans) sınavında da birinci olarak mezun olmuştur.²² Yüksek lisans sınavını birincilikle kazandığı için ona “Mümtazü'l-Muhaddisîn” unvanı verilmiştir.²³ 1934'te saygıdeğer Hocası Mevlana Müftü Müştak Ahmet Kanpurî'den Müftülük belgesi almıştır.²⁴ Müftü Amîmü'l-İhsân, yurt içi ve yurt dışından birçok Âlim, Mutasavvıf ve Muhaddis'ten ilmin çeşitli alanlarında özel sertifikalar almıştır. İmam Muhammed el-Cezerî tarafından “Hisnu Hasin'i” amel etmek için icazet almıştır. Şeyh Ömer Hamdûn ve Hicaz'ın önde gelen muhaddis Muhammed el-Yamanî ona hadis icazeti vermişlerdir.

1.1.2.2. Hocaları

Muhammed Amîmü'l-İhsân, çeşitli deneyimli, sorumlu ve tanınmış İslami uzmanlardan akademik eğitim almıştır. Muhammed Amîmü'l-İhsân, hayatı boyunca ilim aldığı hocalarına büyük bir değer vermiştir. Aşağıda onun en ünlü hocalarından bazılarının bir listesi kısaca bulunmaktadır.

1. Ebû'l-Huffâz Muhammed Fasih el-Ezharî (R.aleyh.), Murşidabad, Hindistan.

Muhammed Amîmü'l-İhsân, 1925'te Mısır'ın ünlü el-Ezher Üniversitesi'nden yüksek dereceyle mezun olan ve sonra Kalküta Alia Medresesi'ne öğretim görevlisi

²⁰ Bhuiyan, a.g.e., s.14-15.

²¹ Prof. Dr. Muhammed Halilür Rahman, *Batan güneşin parıltısı: Allâme Müftü Muhammed Amîmü'l-İhsân el-Bereketi (Astamito surjer jhulik: Allama Mufti Amimul Ihsan Mujadded barakati (raha.)*”, <https://at.jamiahislamiyahpatiya.com/?p=484>, (23 Ağustos 2021 tarihinde alındı.)

²² Mevlana Seyyid Muhammed Safvan Nu'mânî, Seyyid Muhammed Naîmü'l-İhsân el-Bereketi, *İyd-İ-Mîladü'n-nebi ve Mîlad Mahfil*, Bereketi Yayınları, 3. bsk., Dakka, 2018, s. 183.

²³ Safvan Nu'mânî, a.g.e., s.73.

²⁴ Amîmü'l-İhsân, a.g.e., s. 15.

olarak katılan Ebü'l-Huffâz Muhammed Fasih el-Ezharî'den eğitim almıştır. Ondan Arap edebiyatı ve Arapça nesir okumuştur.²⁵

2. Mevlana Seyyid Ismaîl Biharî (R.aleyh.), Bihar, Hindistan.

Muhammed Amîmü'l-İhsân, Kalküta Aliah Medresesi'nde hocalık yapan Mevlana Seyyid Ismaîl Biharî'den özellikle Fıkıh (hukuk) ilimlerini öğrenmiştir.²⁶

3. Mevlana Ebû Alî Nurullah Şandipî (R.aleyh.), Sandip, Bangladeş.

Mevlana Ebû Alî Nurullah Şandipi Ulûmü'l-Hadîs'te büyük bir hoca olarak meşhurdur. Kalküta Alia Medresesi'nde hadis ilimlerinin öğretilmesine ve uygulanmasına yönelik olağanüstü katkılarından dolayı 1918'de "Fahrü'l Muhaddisîn" unvanını almıştır.²⁷

4. Bilayet Hüseyin Birbhumî (R.aleyh.), Birbum, Batı Bengal, Hindistan.

Muhammed Amîmü'l-İhsân'ın bu hocası olağanüstü yeteneklere sahiptir. Hindistan ve Pakistan'da çeşitli medreseler ve üniversitelerde profesörlük yapmıştır. Kalküta Alia Medresesi'nde profesörlük yaptığı sırada Muhammed Amîmü'l-İhsân ondan hadis ilimlerini ve Arap edebiyatını öğrenmiştir.²⁸

Muhammed Amîmü'l-İhsân'ın diğer hocalarının isimleri aşağıdaki gibidir:

5. Yahya Şahsaramî (R.aleyh.), Şahsaram, Şahabad, Hindistan.

6. Mevlana Sûfî Osman Ganî (R.aleyh.), Sadpur, Bangladeş.

7. Mevlana Vasî Üddîn (R.aleyh.), Muzafforpur, Hindistan.

8. Mevlana Jamal Ansarî (R.aleyh.), Bihar, Hindistan.

9. Mevlana Muhammed Nazirüddîn (R.aleyh.), Urişşa, Hindistan.

10. Mevlana Momtajüddîn Ahmet (R.aleyh.), Keraniganj, Noahalî, Bangladeş.

²⁵ Abdus Settär, *Alia Medresinin Tarihi (Alia Madrasar Itihas)*, Araştırma ve Yayın Dakka Alia, Dakka, 1909. c. 2, s. 20.

²⁶ Settär, a.g.e., s. 188.

²⁷ Amîmü'l-İhsân, a.g.e., s. 3-5.

²⁸ Settär, a.g.e., s. 174.

11. Şhamsul Ulemâ Mevlana Majid Ali Jaunpûri, (R.aleyh.) Jaunpûr, Hindistan.
12. Şhamsul Ulemâ Mevlana Muhammed Mazhar (R.aleyh.), Huglî, Hindistan.
13. Muştak Ahmet Kanpûrî (R.aleyh.), Kanpûr, Hindistan.
14. Mevlana Abdus Settar (R.aleyh.), Patna, Bihar, Hindistan.
15. Muhammed İsmail Sambulî Muradabadî (R.aleyh.), Muradabad, Patna, Hindistan.

1.1.2.3. Öğrencileri

Muhammed Amîmü'l-İhsân'ın derslerine birçok insan katıla gelmiştir. Yurt içi ve yurt dışında onun birçok öğrencisi vardır. Onlar farklı alanlarda hizmet vermişlerdir. Onların çalışmaları genellikle ilahiyat alanında artış göstermektedir. Aralarında önemli öğrencilerin bazılarını kısaca aşağıda zikredeceğiz:²⁹

1. Dr. M. A. Gafûr

Dr. M. A. Gafûr, bağımsızlık öncesi Bangladeş'in dört devlet üniversitesinden biri olan Chittagong Üniversitesi'nde Arap ve Fars Dili Edebiyatı Bölümü'nde profesör olarak çalışmıştır.

2. Dr. Muhammed Abdullah

Müftü Muhammed Amîmü'l-İhsân'ın öğrencisi olarak ün kazanmış olan Dr. Muhammed Abdullah da Chittagong Üniversitesi'nde Arap ve Fars Dili Edebiyatı Bölümü'nde profesör olarak ders vermiştir.

3. Dr. Muhammed Mucibur Rahman

Dr. Muhammed Mucibur Rahman da bağımsızlık öncesi Bangladeş'in dört devlet üniversitesinden biri olan Rajshahi Üniversitesi'nde Arap Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde profesördü. Dr. Muhammed Mucibur Rahman, Tefsîr-i İbn-i Kesîr'in Bengalce'de ilk tercümesini yapan kişidir.

²⁹ Amîmü'l-İhsân el-Müceddidî el-Bereketî, *Mizanü'l-Ahbar fî Mustalahai Ehli'l-Eser*, trc. Mevlana Mahmut Hasan, İslami Kütüphanesi, Dhaka, Trs. s. 6.

4. Dr. Muhammed Müstefizür Rahman

Dr. Muhammed Müstefizür Rahman, eğitim alanında Bangladeş'in en meşhur olan Dakka Üniversitesi'nin Arap Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde profesördü. Muhammed Amîmü'l-İhsân'ın görev yapan birçok kıymetli öğrencisinden biri de Dr. Muhammed Müstefizür Rahman'dır. Dr. Muhammed Müstefizür Rahman, 10 Aralık 2001'den 02 Şubat 2004'e kadar Bangladeş'teki devlet üniversitelerinden biri olan İslam Üniversitesi'nin rektörlük görevini yürütmüştür.³⁰

5. Mevlana Ebu'l Kelam Muhammed Yusuf

Mevlana Abul Kalam Muhammed Yusuf, Bangladeş Cemaat-i İslaminin Kıdemli Naib Amiriydi. Doğu Pakistan Tarım Bakanı olarak başarıyla görevi yapmıştır.³¹

6. Mevlana Muhyiddin Khan

Mevlana Muhyiddin Khan, Bangladeşli bir gazeteci, yazar, İslam düşünürü, birçok kitabın yazarı ve “Medine” adıyla meşhur bir derginin editörüdür. Bengalce İslami literatürün oluşturulmasında, düzenlenmesinde ve yayımlanmasında büyük rol oynamıştır. Hayatında 105 kitap çevirmiş ve yazmıştır. “Medine” dergisinde “Çağdaş Sorulara Cevaplar” adlı soru-cevap derlemelerini 20 cilt olarak yayımlanmıştır.³²

Çevirdiği önemli eserlerden biri, Pakistanlı Allâme Müftü Muhammed Şafi'in (R.aleyh.) yazılı 6 ciltlik tefsir ‘Ma‘ârifü'l-Kur‘ân’ı Urduçadan Bengalce'ye çevirmiştir. Daha sonra çevrilmiş bu tefsir Bangladeş Diyanet Vakfı tarafından yayımlanmıştır. H. 1413'te Suudi Arabistan'ın Medine'deki Kral Fahd Kur'an Basım Projesi'nin girişimiyle ‘Ma‘ârifü'l-Kur‘ân’ Bengalce 1 cilt halinde muhtasar olarak basılıp Bengalce konuşanlar arasında ücretsiz olarak dağıtılmıştır.³³

³⁰ Dr. A. B. M. Saiful İslam Siddîkî, *İslam Üniversitesi: Tarih ve Gelenek* (), Rehin Raşed Yayınları, Kuşia, 2016, s. 41.

³¹ Bereketî, a.g.e., trs. s. 6.

³² Mesud Majumdar, *Mevlana Muhyiddin Han anısına*, <https://www.dailynayadiganta.com/detail/news/132255>, (26 Ağustos 2021 tarihinde alındı).

³³ Muhammed Abdurrahim İslamabadî, *H. Mevlana Muhyiddin Han'ın (R.aleyh) Hayatı*, <https://m.dailyinqilab.com/article/54342/-হযরত-মাওলানা-মুহিউদ্দীন-খান-%28২৪%29>, (26 Ağustos 2021 tarihinde alındı).

Mevlana Muhyiddin Khan, 1986 yılında Suudi Arabistan'ın Mekke şehrin'de kurulan “Râbitatü'l-âlemi'l-İslâmî”nin³⁴ Merkez Yürütme Kurulu üyeliğine atanmıştır. Mevlana Muhyiddin Khan Batı Bengal, Assam ve Tripura da dâhil olmak üzere dünyanın dört bir tarafındaki Bengalce konuşan okuyucuların saygısını kazanmış bir âlim idi.³⁵

7. Mevlana Muhammed Abdülmennan

Mevlana Muhammed Abdülmennan, Mevlana MA Mennan olarak da bilinir. Bangladeşli bir politikacı ve günlük İnkılap Gazetesi'nin kurucusudur. Pakistan Cumhurbaşkanı Mareşal Eyyûb Han döneminde zamanın Pakistan Müslüman Birliği Genel Sekreteriydi. Bangladeş'teki medrese eğitilmiş insanlar arasında siyasi arenada en başarılı kişi Mevlana Abdülmennan'dır. O zamanda Kumilla-24 ve Sadpur-6 seçim bölgelerinde Milletvekili olmuştur.³⁶

Mevlana Abdülmennan, Bangladeş'in kurulmasından sonra bakanlık görevini üstlenen ilk medrese âlimlerinden biriydi. Bangladeş Halk Cumhuriyeti Hükümeti'nde 1987-1988 yılında Bangladeş'in Yardım ve Rehabilitasyon Bakanlığı'nı yürütmüştür. Daha sonra Diyanetten sorumlu bakan oldu. Ayrıca Bangladeş'te ünlü bir dini kişilik olarak biliniyordu.³⁷

1.1.2.4. Manevi Hayatı

Muhammed Amîmü'l-İhsân bir Tasavvuf adamıydı. Muhammed Amîmü'l-İhsân'ın tasavvufa girişi 1921'de başladı. Kendi babasının manevi hocası Ebu Muhammed Bereket Ali Şah onu ilk olarak bu disiplinde eğitmiştir. Ebu Muhammed Bereket Ali Şah'ın vefatından sonra 1926'dan 1930'a kadar, Muhammed Amîmü'l-İhsân ikinci manevi hoca olarak Pencaplı Mevlana Sa'd Ahmed Şah'a biat etmiştir.

³⁴ Muslim World League, Dünya İslâm Birliği.

³⁵ Muhammed Ali Ershad Hossain Azad, *Âlimlerinin hayatı ve eserleri devlet tarafından niye tanınmıyor! (Alemder Jibon o Kormer Rastrer sikriti nei)*, <https://www.kalerkantho.com/print-edition/islamic-life/2019/06/28/784777>, (26 Ağustos 2021 tarihinde alındı).

³⁶ A. M. M. Bahauddin, Mevlana MA Mannan'ın Hatıraları (R.aleyh) <https://www.dailyinqilab.com/article/62576/মাওলানা-এম-এ-মন্নান-১৯২৪-১৯২৯-স্মরণে> , (26 Ağustos 2021 tarihinde alındı).

³⁷ A. Z. M. Shamsul Alam, *Ulusal Uyanış'ın lideri Mevlana Muhammed Abdul Mannan*, <https://www.dailyinqilab.com/article/62597/জাতীয়-জাগরণের-অন্য-নেতা-মাওলানা-মুহাম্মদ-আবদুল-মন্নান> , (26 Ağustos 2021 tarihinde alındı).

Muhammed Amîmü'l-İhsân'ın amcası Seyyid Abdül Daiyyan da ona manevi eğitim vermiştir. Onunla Müceddidi ve Nakşibendiyye tarikatlarının silsilesine girmiştir. Onun takip ettiği tasavvuf geleneği “Silsila-e-Hâjenaa” olarak da bilinir. Dakka'ya geldikten sonra Şah Seyyid Abdüsselam Ahmet'e biat etmiştir. Sonra kendini Nakşibendi Bereketi tarikatını yaymaya adanmıştır.

1.2. Muhammed Amîmü'l-İhsân'ın Çalışmaları

Muhammed Amîmü'l-İhsân, farklı ilim dallarında çok sayıda eser telif etmiştir. Hadis, Tefsir, Fıkıh, Sîret, Usul, Tasavvuf ilmi, Dil ve Tarih eser kaleme aldığı başlıca ilim dalları arasında yer almıştır. Muhammed Amîmü'l-İhsân'ın hayatını yazan Dr. A.F.M. Eminü'l-Hak, onun telif ettiği eserlerin sayısının iki yüz elliye ulaştığını söylemiştir. Arapça ve Urduca'da yazılmış bu kitaplardan basılan kitap sayısı oldukça azdır. Bazılarına göre onun kitaplarından sadece 13'ü yayımlanmıştır.³⁸ Ancak bugüne kadar yapılmış araştırmaların sonucuna göre onun 27 basılı kitabı olduğu tespit edilmiştir.

Şimdi müellifin çeşitli sahalarda kaleme almış olduğu eserlerden kısaca bahsetmek istiyoruz:

1.2.1. Hadisle İlgili Çalışmaları

1.2.1.1. Fıkhu's-Sünen ve'l-Âsâr Edilletü's-Sâdâti'l-Ehnâf

Muhammed Amîmü'l-İhsân, birçok hadis kitabı kaleme alarak hadis sahasına büyük katkılar yapmıştır. Fıkhu's-Sünen ve'l-Âsâr, onun meşhur hadis kitaplarından biridir. Fıkhu's-Sünen ve'l-Âsâr, Peygamberin hadislerinin çok özel bir derlemesidir. Muhammed Amîmü'l-İhsân, İslam şariat hükümlerine ilişkin hadisleri topladıktan sonra rivâyetleri fıkhi tasnif sırasına göre kaleme almıştır. Kalküta Nakhoda Mescid ve Darul Ifta'da hatib ve Müftülük görevlerini devam ettirirken bu eserine h. 20 zilhicce 1358 (1939) tarihinde başlamış ve ertesi yıl 27 Ramazan 1359 (1940)'da tamamlamıştır.

³⁸ Eminü'l-Hak, a.g.e., s. 97.

Hadis terminolojisinde Sünen, ahkâm hadislerini toplayan eserlerin ortak adıdır. Fıkıh düzenine göre düzenlenmiş olan hadis kitabına “Sünen” denir. Hz. Peygamber’den (sav) ve sahabeden rivayet edilen şeylere ise “eser” denir. Bundan dolayı kitabı “Fıkhu’s-Sünen ve’l-Âsâr” şeklinde isimlendirmenin uygun olduğu söylenebilir. Muhammed Amîmü’l-İhsân kendi kitabı hakkında şöyle söylemiştir: ““Fıkhu’s-Sünen ve’l-Âsâr” kitabım Peygamber efendimiz (sav) rivayet edilen hadislerin önemli bir derlemesidir. Bu kitapta, dinî hükümlerin temel prensipleri, şariat hükümlerinin dalları, salih amellerin teşviki, kötülüklerden caydırılması ve Allah’ı anmanın temel prensipleri ile ilgili çeşitli hadisleri bir araya getirdim.”³⁹

“Fıkhu’s-Sünen ve’l-Âsâr” adlı bu meşhur hadis kitabı farklı yayınevleri tarafından dört defa basılmıştır. İlk olarak, 1952 yılında Pakistan Karaçi’de basılmıştır. Daha sonra 1990 yılında aynı eseri tekrar yayımlamışlardır. Daha sonraki 2. ve 3. baskılar, bazı ufak tefek değişiklikler ve düzenlemeler ile yayımlanmıştır. 1990 yılında Bangladeşli Şerif Muhammed Yusuf tarafından Bengalce’ye çevrilip İslam Akademisi, Dakka, Bangladeş tarafından yayımlanmıştır. Son olarak bu kitabı 2012’den 2014’e kadar el-Ezher Üniversitesi’nin Kur’an ve Hadis Bölümü’nde okuyan Muhammed Seyfu’l-İslâm el-Bangladeşî tarafından gözden geçirilmiş ve düzenlenmiştir. Üç yıl süren sıkı bir çalışmanın ardından kitabın editörü, basılmak üzere kitabı Dâru’l-Kutubi’l-’İlmiyye, Beyrut’a vermiştir. Sonunda 2014 yılında bu yayınevi tarafından yayımlanmıştır. Bu kitabı Dr. Khondokar Abdullah Mohammad Jahangir Bengalce’ye tercüme ettikten sonra 2019 yılında “As-Sunnah Trust (Sünnet Vakfı), Jhenaidah” tarafından yayımlanmıştır.

1.2.1.2. Mizanü’l-Ahbar fi Mustalah-i Ehli’l-Eser

Mizanü’l-Ahbar fi Mustalah-i Ehli’l-Eser, Usûl-İ Hadîs üzerine Arapçada yazılmış çok önemli bir kitaptır. Bu kitap hakkında yazar Muhammed Amîmü’l-İhsân şöyle demiştir: “Bu eser, Hadis Usulü ilkeleri üzerine çok kısa ancak değerli bir kitaptır. Hadis Usulü ile ilgilenenler için kitabın içerisinde çok önemli ve son derece

³⁹ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 30.

faydalı konulara yer vererek kitaba “Mizanü’l-Ahbar” olarak adlandırdım. Kendi yazdığım kitabım “Fıkhu’s-Sünen ve’l-Âsâr”ın girişi olarak seçtim”.⁴⁰

“Mizanü’l-Ahbar fi Mustalahai Ehli’l-Eser” adlı bu meşhur Usûl-İ Hadîs kitabı farklı yayıncılar tarafından basılmıştır. Bu kitaba şerh olarak “Kenzü’l-Esrar fi Şarhi Mizanü’l-Ahbar” el-Bereke Kütüphanesi, Dakka tarafından basılmıştır. Daha sonra El Fetih Yayınları, Dakka tarafından Bengalce tercüme ve şerhi ile “Tenvîru’l-ebsâr fi Şarhi Mizanü’l-Ahbar” adıyla yayımlanmıştır. Türkiye’de Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nin kütüphanesinde Darü’l-Besair, Kahire tarafından 2012’de basılmış bu kitabın Arapça bir baskısı bulunmaktadır.⁴¹

1.2.1.3. Mukaddimetü’l Süneni Ebû Dâvûd

Ebû Dâvûd Süleymân es-Sicistânî (275/888) hicri üçüncü asırda yaşayan muhaddislerin en meşhurlarındandır. Ebû Dâvûd, Kütüb-i Sitte’den biri olan es-Sünen’in müellifidir. “Sünenü Ebî Dâvûd” diye meşhur olan bu kitaba Muhammed Amîmü’l-İhsân, bir mukaddime kaleme almıştır. Kitapta hadisin önemi, bilerek yalan söylemenin şirkinliği, Raşid halifelerin sünnetine ittiba, bid’at’tan sakınma, imân, kader ve sünneti ihya edenler gibi konu başlıklarını ele almıştır.

1.2.1.4. Hadîs-i Erbaîn

Peygamberimiz (sav) şöyle buyurmuştur: “Ümmetim içinde din emirlerine dair kırk hadis ezberleyeni Allah Teâla fakihler ve âlimler zümresi arasında haşreder. Ben kıyamet gününde ona şefaathçi olurum”.⁴² Peygamber Efendimiz’in (sav) bu hadisi üzerinde amel etmek için Muhaddislerin çoğu “Hadîs-i Erbaîn” adına kitaplar yazmışlardır. Onlardan Muhammed Amîmü’l-İhsân da birisidir. Muhammed Amîmü’l-İhsân hayattayken Necmü’l-Hak Nu’mânî tarafından Bengalce tercümeyle bu kitabı ilk defa basılmıştır. Daha sonra Mevlana Muhammed Safvan Nu’mânî tarafından Ocak 2013’te yeniden yayımlanmıştır.⁴³

⁴⁰ Bereketî, a.g.e., trs. s. 7.

⁴¹ <http://kutuphane.ilahiyat.omu.edu.tr/Icerik/38793/Mizanu-l-Ahbar-fi-Mustalahai-Ehli-l-Eser.aspx> , (08 Eylül 2021 tarihinde alındı.)

⁴² İmam Beyhakî, *Şu‘abü’l-îmân*, h. no. 1597, Mektebetü’r-Rüşd, c. 3, H. 1423/ 2003, Riyad, s. 240.

⁴³ Seyyid Muhammed Amîmü’l-İhsân el-Bereketî, *Hadîs-i Erbaîn*, trc. Mevlana Muhammed safvan Nu’mânî, 2. bsk., Müftü Amîmü’l-İhsân akademisi, Dakka, Ocak 2013, s.61.

1.2.1.5. Târîhu İlmi'l-Hadis

Hiz. Peygamberimizin (sav) hayatında, Kur'an-ı Kerim ile karıştırma korkusuyla hadisleri yazılmamıştır. Öte yandan, Kur'an iner inmez bazı sahabeler onu yazmış ve ezberlemiştir. Üstelik Peygamber (sav) hayattayken Kuran'ın tamamını korunmuştur. Ancak, Hiz. Peygamber (sav) zamanında sahabeler Onun sözleriyle amel etmişlerdir. Onlar hadisleri ezberlediler ve başkalarına da ezberlettirler. Râşid Halifeler ve Sahabeler'in dönemine kadar hadisler şifahi olarak korunmuştur. Hadislerin tedvinini Tabîler devrinde başlamıştır. Hiz. Peygamber'in (sav) dönemden günümüze kadar her dönemin zengin bir hadis tarihi vardır. Hadisin yeri Kur'an-ı Kerim'den sonradır. Bu nedenle, araştırmacıların bilmesi gerektiği gibi, İslam ümmetinin her ferdinin de hadis tarihini bilmesi gerekmektedir.

Urduca yazılan bu eserde Musannif, hadis ilmin tarihi başlık altında hadis ilmin tarihini sahabeler döneminden günümüze kadar toplam beş döneme ayırmıştır. Birinci dönem içinde sahabelerin hadis ezberleme metodu, hadis alma konusunda onların titizliği ve gayreti ve son olarak rivayet sayılarına göre onların tabakalarından bahsetmiştir. İkinci dönem altında Müsned ve Sünen terimlerini ayrıntılı olarak açıklamakla birlikte Muvatta-i İmam Malik ve Müsnede Ahmet'i zikretmiştir.

Üçüncü dönemin içinde Buhârî ve Müslim'in sahîhaynı, onların hayatları, sahîhaynın şartları ve bu iki hadis kitabı üzerine bir değerlendirmede bulunmuştur. Bunun yanında Kütüb-i sittede yer alan diğer dört hadis kitabı ve müsenneflerin hayatlarından bahsetmiştir. En son da hicri üçüncü asrın diğer muhaddislerin hayatını ve eserlerini tanıtmıştır.

Dördüncü dönemin içinde Kütüb-i sitte ve diğer hadis kitapların tedvinini ayrıntılı olarak zikretmiştir. Bununla birlikte hadis usulü, Garîbü'l-hadîs gibi hadis ilmin dallarını kısaca ele almıştır. Hint alt kıtasındaki muhaddislerin zikri Kitabın beşinci ve son bölümünde zikretmiştir. Bu bölümünde de Hiz. Peygamber'den (sav) günümüze kadar Hint alt kıtasındaki muhaddislerin hayatını ve eserlerini beş aşamada ele almıştır. Lukman Ahmed Amimi tarafından Bengalce dilinde tercüme edilen bu eser 2012 yılında Bangladeş Diyanet Vakfı tarafından basılmıştır.

Muhammed Amîmü'l-İhsân'ın Hadis ile ilgili yayımlanmamış diğer kitaplarının isimleri aşağıdadır:

1. el-Erba'ûn fi's-salât

İmandan sonra Namaz İslam'ın beş şartlarından en önemlisidir. İslam'ın en önemli ve zorunlu direği hatta İslam'ın en büyük sembol ve ibadeti olan namaz, Müslümanlar ile diğer dinler arasında fark yaratır.

Kıyamet gününde hiç kimse namazın hesabını vermeden geçemeyecektir. Bu konuda Ebû Hüreyre (r.a.), Hz. Peygamber'den (sav) bize şöyle bir hadis aktarmaktadır: “Kıyamet gününde kulun ilk hesaba çekilecek ameli namazdır.” Bu hadisine göre, eğer bir kimse namazını dost doğru kılsa, o zaman kurtuluşa erecektir. Aksı halde eğer (namazını) dost doğru kılmazsa, hüsrana uğrar ve insanların dayanamayacağı azabı çeker.

Muhammed Amîmü'l-İhsân, bu eserinde İslam şeraitin farz olan namaz hakkında kırk hadisi yer vermiştir. Aslında, bu eserinde namazın hükmü, vakitleri, fazileti, namaz kılmayanların cezası, cemaatin faziletini, namazın cemaat terk edenlerin cezası gibi konudaki hadisleri zikretmiştir. Bu kitapta senetsiz hadisleri zikreden musannif her hadisin sonunda açıklamış ve Hanefi mezhebine göre hükümleri de zikretmeye çalışmıştır. Kitaba baktığımızda yazar genelde Kütüb-i Tis'a'da yer alan hadisleri almıştır.

2. el-Erba'ûn fi'l-mavâkit

Namaz, Cenâb-ı Hakk'ın en sevimli ameli, O'nun yakınlığını kazanma ve derecesini yükseltme sebebidir. Yüce Allah Teâlâ hem insanları hem de cinleri O'na ibadet için yaratmıştır. Farz kılınan Namaz da, yıl boyunca her gün beş vakit kılınması gereken bir ibadettir. Bu namazlar belirtilen vakitlerde kılınmalıdır. Yine beş vakit namazın vaktini Yüce Allah tayin etmiştir. Bu konuda Cenab-ı Hak şöyle buyurmaktadır: “Muhakkak ki namaz, mü'minlere belli vakitlerde farz kılınmıştır.”

İnsanlar gün boyu çeşitli işlerle meşgul olduğu için namazın vakitlerine dikkat etmeyenlerin sayısı çok azdır. Namaz vakitlerin önemini ve cemaatle namaz kılmanın faziletini kaleme alarak bu konuda halkın daha duyarlılık hale getirmesini amaçlamıştır. el-Erba'ûn fi'l-mavâkit adlı eserinde Muhammed Amîmü'l-İhsân kırk

hadis ile namazın vakitleri zikretmiştir. Bu eserinde ezanın fazileti, vaktinde namaz kılması, namazın sünnet vakitleri, mekruh vakitleri ve haram vakitleri ile ilgili hadisleri bulunmaktadır. Musannif bu kitabın başında namazın vakitleri hakkında okuyanlar için faydalı bilgileri detaylı bir şekilde yer vermiştir. Ardından hadisleri senetsiz ele alarak hiçbir açıklamada bulunmamıştır.

3. el-Erba'ûn fi's-salat-i alâ'n-Nebiyye Aleyhisselam

Hiz. Peygamber Efendimiz'in (sav) gelişı bütün mahlûkat için büyük bir rahmettir. Allah Onu âlemlere rahmet olarak göndermiştir. Allah Teâlâ kendisi ve melekler, Hiz. Peygamber'e rahmet için salavat getirmektedir. Allah (c.c.) şöyle buyurmuştur: "Muhakkak ki Allah ve melekleri, Peygamberimize salat ve selam gönderdiler. Ey müminler! Siz de ona salat ve selâm getirin"

Muhammed Amîmü'l-İhsân, salavat ile ilgili kırk hadisi bu eserinde ele almıştır. Bu eserinde hadiste geçen salavat, salavatın fazileti hakkında hadisleri yer vermiştir. Hadislerle salavatın çeşitli anlamları ele alarak bunların faziletlerini de zikretmiştir. Ardından da yazar salavat okunması hafızayı geliştirir. Tüm tehlikeler ortadan kaldırır. Vücudu tüm hastalıklarında kurtarır. Sağlını korur. Ömrünü artar ve bereketlendirir. Tüm sıkıntılar giderir. Dünya ve ahiret nimetlerini verilir. Düzenli olarak çokça salavat okuyan mahşerde Peygamber'in (sav) şefaatine mazhar olacağını ve kurtuluşa ereceğini umulur. Bu gibi konularını açıklamada yer vermiştir.

4. Câmîu Cevâmiu'l-kelim

Hiz. Peygamberimiz (sav), Yüce Allah'ın göndermiş olduğu en büyük ve son peygamberidir. Tüm zamanların tüm insanlığı için en ideal, en iyi rehberdir. Allah Teâlâ Resulâllah'a (sav) Cevâmiu'l-kelim olarak göndermiştir, yani az kelime ile çok şeyi ifade edebilme gücünü vermiştir. Onun ağzından çıkan tüm sözler sert taşlar gibiydi; nefsin gıdası, dünya ve ahirette kurtuluşun anahtarıdır. Ayrıca Onun sunum tarzı da çok çekiciydi.

Cehalete ve barbarlığa batmış olan insanlar, onun sözlerini kabul edip tarihin altın zirvesine ulaşmışlardır. Bu nedenle, hiç şüphesiz güzelce konuşmak, konuşmasını kısa, öz ve çekici bir şekilde sunmak insanların değerli bir niteliktir! Uyanık bir mümin İslam'ın güzelliklerini dünyaya iyi bir şekilde gösterebilir.

Allah (c.c.) şöyle buyurmuştur: “Kendi iradesinden bahsetmez. Şüphesiz o, indirilen bir vahiyden başkası değildir.” Diğer bir ayette ise, “Resulâllah size ne getirdiğini kabul edin; ve size neyi yasakladıysa ondan sakının” Buyurmuştur. Bu konuda Resulâllah (sav) şöyle buyurmuştur, “benden bir kelime bile olsa tebliğ et.”

İnsanlara hidayet yolu göstermek için ümmetin ihtiyaçları da göz önünde bulundurularak, Peygamber Efendimiz (sav)’in milyonlarca hadisinden seçilen bazı hadisler bu kitaba dâhil edilmiştir. İlk olarak Resulâllah (sav)’ın sohbetleri, konuşmaları ve sosyal etkinlikleri ile ilgili hadisleri zikredilmiştir. Daha sonra, hadislerden Hz. Peygamberimizin hayatındaki çeşitli olaylardan bahsedilmiştir.

5. Mukaddimatü Marâsîli Ebî Dâvûd

Resulâllah (sav) şöyle buyurdu: “Şüphesiz âlimler, peygamberlerin varisleridir. Muhakkak ki Peygamberler, ne bir dinar ne de bir dirhem (mal) bırakmadılar. Onlar, ilmin vârisleri bırakmışlardır.” Hadislere göre ilim sahibi olanlar peygamberlerin varisleridir. Hakiki bilgi kaynağı ise, Resulâllah’ın (sav) hadisleridir.

İmam Ebû Dâvûd (r.a.), hadis alanında büyük muhaddislerden en çok emeği geçenlerden biridir. Kendisi yirmiden fazla kitap kaleme almıştır. Bunların arasında en önemli ve meşhuru ise şüphesiz, ‘es-Sünen’dir. Mühim olan kitapları arasında el-Merâsîl, Kitâbü’z-Zühd, Risâletü Ebî Dâvûd ilâ ehli Mekke fî vasfî Sünenihî, Kitâbü’l-Ba’s ve’n-nüşûr, Kitâbü’l-Kader, esmiyetü ihve ellezîne ruviye ‘anhümü’l-hadîss ve “Risâletü Ebî Dâvûd ilâ ehli Mekke fî vasfî Sünenihî” adlı eserler yer almaktadır.

Muhammed Amîmü’l-İhsân, İmam Ebû Dâvûd’un önemli kitaplarından olan el-Merâsîl üzerinde bir mukaddime yazmıştır. Mukaddimatü Marâsîli Ebî Dâvûd adlı bu eserinde yazar ilk olarak söz konusu kitabın özellikleri ve önemini ele almıştır. Ardından da Mürsel hadisler hakkında bilgiler vermiştir. Mürsel hadisler ne zaman kabul edilir, Mürsel hadislerin kabul şartı, hangi Mürsel hadisleri kabul edilmez gibi konular ele almıştır. Ayrıca bu Ebû Dâvûd’un bu eseri Sünen’i Ebû Dâvûd’un bir bölümü mü yoksa müstakil bir eser mi, Ebû Dâvûd’un müstakil bir eserde Mürsel hadislerin ele alınmasının sebepleri gibi konulara da değinmiştir.

6. Amelü’l-leyle ve’n-Nahâr

Allah Teâlâ, insanları hidayet nuruyla aydınlatmak için çağlar boyunca sayısız peygamberler ve resuller göndermiştir. Hz. Muhammed'in (sav) gelişiyle peygamberlerin gelişinin bütün yolları kapanmıştır. Bu nedenle, peygamberin varisi olarak, peygamberlerin sorumlulukları Âlimler'ine verilmiştir.

Bu sorumluluk duygusundan hareketle, Muhammed Amîmü'l-İhsân ümmetin imanını diriltmek maksadıyla “Amelü'l-leyle ve'n-Nahâr” adlı küçük çapında bir kitap derlemeye çalışmıştır. Küçük olmasına rağmen kitabın konusu çok değerlidir. Bir mümin sabah, akşamı yanı her zaman Allah'ı anmalı ve O'nun emirlerini yerine getirmelidir. Bütün işlerini Resûlullah'a (sav) uymak suretiyle yapacaktır. İslam, müminin günü nasıl geçireceğini öğrettiği gibi geceyi nasıl geçireceği yanı gece adabı da öğretmiştir.

Bu adabları Kur'an ve hadislerde açıkça belirtilmiştir. Bir mümin her gününü ve gecesini Allah'ın rızası içinde geçirmekle başarılı olmaktadır. Bu eserinde Kur'an ve Hadisler ışığında müminin gece ve gündüzünü geçirme adabı kısaca ortaya konulmuştur. Okuyucunun gece ve gündüzün nasıl geçeceği konusunda bilgilenmek için bu kitap çok mühimdir. Yazar hadisleri aldıktan sonra mühim görülen yerlerde açıklamada bulunmuştur. Kitapta yer alan hadisler senetsiz olup hiçbir sıhhat değerlendirmeye tabi tutulmamıştır.

7. Fihristi Kenzu'l-Ummâl

Kenzu'l-Ummâl altmışaltı bin altı yüz yirmi dört hadis içeren geniş bir hadis koleksiyonudur. Kitap aynı zamanda hadis ansiklopedisi olarak da bilinir. Aynı konuda birçok hadis bulmak isteyenler için bu eser oldukça önemlidir. Bu eser İmam Suyuti tarafından yazılan üç kitabın derlemesidir. Bu üç kitap ise, el-Câmiu'l-kabir, el-Câmiu's-şâğir ve el-Câmiu's-şâğir ve Ziyâdetühü'dür. Kitabın içindekileri sözlük gibi harflerle yapılandırılmıştır. Örneğin, Elif adlı bölümün içinde elif ile başlayan hadislerle yer vermiştir.

Daha sonra Müttaki el-Hindi, kitabın zor görülen yerleri gidermiş, tekrarları kaldırmış ve başlıkları koyarak dört cilt halinde bir eser kaleme almıştır. Abdul Hak Dehlevi'de bu eser üzerine bir şerh çalışması yapmıştır.

Yukarıda zikrettiğimiz gibi Kenzu'l-Ummâl kitabında düzenli bir fihrist bulunmamaktadır. Bu nedenle bu kadar büyük hacimli bir kitabı okumak pek karmaşık hale gelmektedir. Bu nedenle Mühammed Amimül İhsan, bu kitabın fihristi kaleme almıştır. Musannif ilk olarak kitabını ayrı ayrı bölüme ayırmış ve farklı isimler vermiştir.

8. Menâhîcu's-Sua'da

9. Umdetü'l-mecânî bi't-tehric-i İmâm-ı Rabbânî

10. Mi'yârü'l-Eser

11. Havâşiu's-Sa'dî

12. Tuhfetü'l ehyar

13. Talîkâtü'l-Bereketî

14. Tehlisü'l-Marâsîl

15. Minnetü'l-Barî

1.2.2. Tefsirle İlgili Çalışmaları

1.2.2.1. et-Tenvîr fi Usulî't-Tefsir

Muhammed Amîmü'l-İhsân'ın “et-Tenvîr fî Usûlî't-Tefsîr” isimli kitabı Kur'an'a davet sadedinde yazılmış çığır açan, tecdidi ve destansı bir eserdir. Aslında bu eser, Muhammed Amîmü'l-İhsân'ın Tefsir Usulüne dair önemli görüşlerini ihtiva eden en önemli eserlerinden biridir. Muhakkak ki bu kitap, Kur'an'ın müşkül gelen noktaları sadedinde yüce bir âlimin çok kıymetli ve nadir notlarından oluşmaktadır. Bunlar, tecrübe ehli yetkin bir âlimin tatbiki olarak ortaya koyduğu esaslardır.⁴⁴ Bu kitapta yazar Ulûmü'l-Kur'ân, Usûlû't-Tefsîr ve Tefsir kitapların ve müfessirlerin tanımlarını kısaca zikretmiştir. Dârul Ulûm Karaçi Üniversitesi, Pakistan'dan mezun olan Adil Eyyûb tarafından bu kitabı tahkik edilmiştir.

⁴⁴ Muhammed Gülamu'r-Rahman, *Seyyid Muhammed Amîmü'l-İhsân ve onun yazdığı kitapları*, Lügat dergisi, cilt: 5, sayı: 2, 2020, s. 39.

1.2.2.2. İthafü'l-Aşraf Bi-Hâşiyatü'l-Keşşâf

“İthafü'l-Aşraf Bi-Hâşiyatü'l-Keşşâf” adlı bu kitap Zemahşerî’nin tefsir alanda yazdığı “el-Keşşâf” tefsirinin Al-i İmran suresinin bir haşiyesidir.⁴⁵ Muhammed Amîmü'l-İhsân, Dakka Alia Medresesi’nde “el-Keşşâf” tefsirinden ders verirken kendinden bu tefsir ile ilgili çok önemli bazı açıklamalar yapmıştır. Birkaç sene sonra öğrencilerine kolaylaştırmak için “el-Keşşâf” tefsirinin Al-i İmran suresi üzerinde kitap olarak “İthafü'l-Aşraf Bi-Hâşiyatü'l-Keşşâf” adıyla bir hâşiye yazmıştır.

Muhammed Amîmü'l-İhsân’ın Tefsir ile ilgili yayımlanmamış kitaplarının isimleri aşağıdadır:

- 1- el-İhsânü’s-sâri bi Tavzihi Tefsir-i Sahîh el-Buhârî.
- 2- et-Tebşir fi Şerhi’t-tenvir fi Usuli’t-tefsir.

1.2.3. Fıkıhla İlgili Çalışmaları

1.2.3.1. Edebü'l-Müfti

Dinî-amelî konularda sorulan sorulara ehil kimseler tarafından verilen cevaba “fetvâ” denir. İslâm Şeriatı’nda fetva çok önemlidir. Fetvanın mertebesi yüksektir, liyakat da çoktur, yeri büyüktür, işi tehlikelidir, fazileti de büyüktür. Âlim, peygamber varisi olduğu için hükümleri açıklar, tartışmaları çözer, helâl olanı haramdan ayırır. Cenâb-ı Allah, bazı hükümleri fetva lafzıyla zikretmiş ve bunu da aynı hükümlere nispet etmiştir. Allah (c.c.) şöyle buyurmuştur: “İnsanlar senden kadınlar hakkında hüküm bilmek istiyorlar. Sen de ki: Allah Onlar hakkındaki hükümler size bildiriyor.”⁴⁶

Muhammed Amîmü'l-İhsân’ın yazdığı “Edebü'l-Müftü” kitabında fetva kavramı ve türevleri, müftünün âdabı ve şartları ile müsteftînin âdabı konularına yer verilmektedir. Yazar aslında Hanefî mezhebinde fetvâ usûlü ile ilgili hususlar başta fetâvânın tanıtımı ve fetva ilminden bahsettikten sonra fûrû-i fıkıh eserlerinin “edebü'l-fetvâ”, “şerâitü'l-müftî” “âdâbü'l-müftî” ve “edebü kitabeti'l-fetvâ” olarak

⁴⁵ <https://tasneembd.org/মুফতীয়ে-আযম-আল্লামা-মুফ/>, (29 Ağustos 2021 tarihinde alındı.)

⁴⁶ en-Nisâ, 4/127.

isimlendirilen bölümlerinde ele alınmıştır. Dârul Ulûm Karaçi Üniversitesi, Pakistan'dan mezun olan Adil Eyyûb bu kitabı tahkik etmiştir. Sonra da 2020'da Dâru'l Kutubi'l İlmiyye yayınevi tarafından basılmıştır.

1.2.3.2. Mecmûatü Kavâidi'l Fıkh

Muhammed Amîmü'l-İhsân'ın “Mecmûatü Kavâidi'l Fıkh” isimli kitabı fıkhıta Hanefî mezhebinin en özgün kitaplarından biriydi. Aslında bu eser, Muhammed Amîmü'l-İhsân'ın Fıkıh Usulüne dair önemli görüşlerini ihtiva eden en önemli eserlerinden biridir. “Mecmûatü Kavâidi'l Fıkh” kitabın içerisinde “Usulü İmami'l- Kerhî”, “Usulü'l-Masail el-Hilafıyye”, “Ta'rîfâtül-Fıkhıyye”, “el-Kavâidi'l Fıkhıyye” ve “Edebü'l-Müfti” isimli bu beş risale toplanmıştır. Bunlar bazı yayınları tarafından “Ta'rîfâtül-Fıkhıyye”, “el-Kavâidi'l Fıkhıyye” ve “Edebü'l-Müfti” adıyla ayrı ayrı yayımlanmıştır. 480 sayfalık bu kitap 1 Ocak 2020'de Dâru'l Kutubi'l İlmiyye yayınevi tarafından basılmıştır.

“Mecmûatü Kavâidi'l Fıkh” hakkında Hanefî mezhebinin çağımızın önde gelen fakihlerinden en meşhur olan birisi “Müftü Muhammed Takî Osmânî” şöyle demiştir: “Bu değerli koleksiyon, bu konuda yazdıklarının en faydalılarından biridir. Bence bu kitaba din okullarında ve üniversitelerde fıkıh derslerinde yer verilmeli ve fıkıh ve fetva ile uğraşan herkes bu kitabı edinmelidir.”⁴⁷

1.2.3.3. Ta'rîfâtül-Fıkhıyye

“Ta'rîfâtül-Fıkhıyye” adlı bu kitap Fakihler, Usulcüler ve diğer Âlimler arasında İslam hukuku terimleri sözlüğü üzerine yazdığı en mühim kitaptır. Aslında bu kitap Muhammed Amîmü'l-İhsân'ın yazdığı “Mecmûatü Kavâidi'l Fıkh” kitabında yazdığı beş risaleden biridir.⁴⁸ Alfabe sırasına göre yazılmış bir kitaptır. “Ta'rîfâtül-Fıkhıyye” adlı bu risale kitap olarak 2003 yılında Dâru'l Kutubi'l İlmiyye yayınevi tarafından basılmıştır.

⁴⁷ Amîmü'l-İhsân el-Müceddidî el-Bereketî, *Ta'rîfâtül-Fıkhıyye*, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, 2013, s.3.

⁴⁸ el-Mektebetü'sh-Şâmile, <https://shamela.ws/index.php/author/1692> , (21 Ağustos 2021 tarihinde alındı.)

Muhammed Amîmü'l-İhsân'ın Fıkıhla ilgili yayımlanmamış kitapların isimleri aşağıdadır:

1. el-Fetava el-Barakatiyye
2. el-Kurratu fi'l-Kurah
3. et-Tenbih li'l-fikh
4. Mâ lâ Budde li'l-fikh
5. Usulü'l-masail el-Hilafiyye
6. Tühfetü'l-barakati bi Şerhi Adabı'l-müfti
7. Târîhu İlmi'l-Fikh

1.2.4. Diğer Çalışmaları

1.2.4.1. Sirâcen Münîrâ

Allah (c.c.) şöyle buyurmuştur: “Ey Nebi! Biz seni şahit, müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik. Allah'ın lütfu ile Onun yoluna çağırان davetçi ve aydınlatıcı bir kandil olarak da gönderdik.”⁴⁹ Muhammed Amîmü'l-İhsân'ın yazdığı bu kitabın adını Kur'an-ı Kerim'in 33. suresi Ahzab Suresi'nin 46. ayetinde peygamberimizin sıfatı olarak bulunan “Sirâcen Münîrâ” kelimesinden almıştır.

Muhammed Amîmü'l-İhsân gerçek bir din âlimidir. Her zaman Resûlullah'ın sevgisiyle yaşayan bir insan idi. Onun tabiatında ve ahlâkında, fiil ve hareketlerinde daima Resûlullah'a ittibası görülüyordu. Özellikle vaaz ve nasihatleri bizzat yaşantısında var olan şeylerdi. Muhammed Amîmü'l-İhsân bu kitabı Resûlullah'ın sevgisi ve onun Mevlidi hakkında yazmıştır. Bu kitabı Seyyid Muhammed Naîmü'l-İhsân el-Bereketî Bengalce'ye tercüme ettikten sonra 2012 yılında “Müftü Amîmü'l-İhsân akademisi, Dakka” tarafından yayımlanmıştır.

⁴⁹ el-Ahzâb 33/45-46.

1.2.4.2. el-Hutbetü li'l Cuma ve'l Eiddeyn

İslam'da genellikle Cuma ve bayram namazları başta olmak üzere bazı ibadet ve merasimlerin icrası esnasında topluluğa hitaben yapılan konuşmaya hutbe denir. Muhammed Amîmü'l-İhsân'ın "el-Hutbetü li'l Cuma ve'l Eiddeyn" isimli kitabı Kur'an ve Hadis'e davet sadedinde yazılmış çığır açan, tecdidi bir eserdir. Aslında Bu eser, Muhammed Amîmü'l-İhsân'ın hutbe ile ilgili en önemli kitabıdır. Amimul Ihsan, bu kitabı İslam'ın yayılması ve tüm insanlara kolayca ulaşması için yazmıştır. Bu kitap sayesinde dünyanın dört bir yanında insanlar İslam'ın temellerini kolayca öğrenebilirler. Bu kitap aslen Kur'an-ı Kerim ve Hadisler ışığında yazılmıştır.

1.2.4.3. Nizâmü'l-Avkât

Kur'an'da namazın müminler için vakitleri belirlenmiş bir farîza olduğu ifade edilmiştir. Allah (c.c.) şöyle buyurmuştur: "Şüphesiz ki namaz müminlere belirli vakitlerde yazılı bir farzdır."⁵⁰ Muhammed Amîmü'l-İhsân'ın yazdığı "Nizâmü'l-Avkât" aslında namaz, sahur ve iftarın vakitleri hakkında bir kitaptır. Bu kitaba dayanarak Bangladeş Diyanet Vakfı tarafından hazırlanan programa göre Bangladeş'te namaz vakitleri belirlenir. Aynı şekilde sahur ve iftarın vakitleri de bu kitaba dayanarak belirlenmiştir.⁵¹

Muhammed Amîmü'l-İhsân'ın yayınlanmamış diğer çalışmalarının isimleri aşağıdaki gibidir:

1. Enfau's-siyer
2. el-İstibşar bi Mucizati'n-nabiyyi'l-muhtar
3. Risaletü Hayati Abdissalam
4. Tarihu'l-islam
5. Tarihu'l-enbiya
6. el-Havi fi Zikri't-tahavi
7. Tarifatü'l-funun ve Halatu'l-musennifin

⁵⁰ en-Nisâ 4/103.

⁵¹ Naîmü'l-İhsân, a.g.e., 2012, s. 97.

8. Mukaddimatü'n Nahiv

9. Muzilu'l-gafla

10. Muallimu'l-Mikat li Avkati's-savm ve's Salat

Çalışmanın bundan sonraki bölümünde Muhammed Amîmü'l-İhsân'ın Fıkhu's-Sünen ve'l-Âsâr'daki Nikâh ve Talâk bölümünde geçen hadislerin tahrîc ve değerlendirmesi yapılmaya çalışılacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

FIKHU’S-SÜNEN VE’L-ÂSÂR EDİLLETÜ’S-SÂDÂTİ’L-EHNÂF ADLI ESERDEKİ HADİSLERİN TAHRÎCİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ (KİTÂBU’N-NİKÂH VE KİTÂBU’T-TALÂK)

Bu bölümde Fıkhü’s-Sünen ve’l-Âsâr’ın Nikâh ve Talâk bölümünde yer alan 189 hadisi incelenecektir. Tahrîç işlemi esnasında sırasıyla hadis numarası, hadislerin geçtiği cilt ve sayfa numaraları, hadislerin orjinal metni, tercümesi ve hadisin kaynağı ile sıhhat değerlendirmelerine yer verilecektir. Tüm bu açıklamalar ışığında Muhammed Amîmü’l-İhsân’ın eserinin Nikâh ve Talâk bölümündeki rivayetleri inceleyeceğiz.

2.1. Fıkhü’s-Sünen ve’l-Âsâr Edilletü’s-Sâdâti’l-Ehnâf’ın Genel Tanıtımı

Muhammed Amîmü’l-İhsân, birçok hadis kitabı kaleme alarak hadis sahasına büyük katkılar yapmıştır. Fıkhü’s-Sünen ve’l-Âsâr, onun meşhur hadis kitaplarından biridir. Bu kitabın kısa bir tanıtımı aşağıda verilmiştir.

Fıkhü’s-Sünen ve’l-Âsâr, Peygamberin hadislerinin çok özel bir derlemesidir. Muhammed Amîmü’l-İhsân, bu eseri İslam şariat hükümlerine ilişkin hadisleri topladıktan sonra rivâyetleri fıkhi tasnif sırasına göre kaleme almıştır. Kalküta Nakhoda Mescid ve Dâru’l İftâ’da hatip ve müftülük görevlerini devam ettirirken 20 zilhicce 1358 (1939) tarihinde bu eseri yazmaya başlamış ve ertesi yıl 27 Ramazan 1359 (1940)’da tamamlamıştır.

Hadis terminolojisinde Sünen, ahkâm hadislerin toplandığı eserlerin ortak adıdır. Fıkıh düzenine göre düzenlenmiş olan hadis kitabına “Sünen” denir ve gerek Hz. Peygamber (sav)’den ve gerekse sahabeden rivayet edilen haberlere ise “Âsâr” denir. Bundan dolayı kitabını “Fıkhu’s-Sünen ve’l-Âsâr” olarak isimlendirdiği anlaşılmaktadır. Ayrıca kendi kitabı hakkında Muhammed Amîmü’l-İhsân’ın şöyle dediği nakil edilmektedir: “Fıkhu’s-Sünen ve’l-Âsâr” adlı kitabım Peygamber Efendimiz’den (sav) rivayet edilen hadislerin önemli bir derlemesidir. Bu kitapta, dinî hükümlerin temel prensipleri, şeri hükümlerin dayanağı olan rivayetleri, salih amellerin teşviki, kötülüklerden caydırılması ve Allah’ı anmanın temel prensipleri ile ilgili çeşitli hadisleri bir araya getirdim.”⁵²

⁵² Bereketî, a.g.e., 2014, s. 30.

2.2. Nikâh Bölümde Yer Alan Hadislerin Tahrîci ve Değerlendirilmesi

Yüce Allah Teâlâ'nın özel bir lütfu olan evlilik, bir kadın ve erkeğin hayatında çok önemli bir yer tutmaktadır. Ayrıca evlilik Peygamber efendimizin (sav) önemli bir sünnetidir. İmanın kemâline ermesinin bir vesilesi olan evlilik müessesesi gençliğin karakter oluşumunun unsurlarından biridir. Her insanın doğal ihtiyacı olan evlilik, ideal bir aile kurmanın, insanın biyolojik ihtiyaçlarını karşılamanın ve ruhsal huzuru sağlamanın temel aracıdır. Yüce Allah Teâlâ (c.c.) Kur'an'da evlilik hakkında birçok ayet indirmiştir. Evlilik olmadan hayatımızın mutlu veya tatmin edici olması zordur. Bu yüzden Yüce Allah Teâlâ bizi evlenmeye teşvik ederek evlilik yoluyla huzura kavuşabileceğimizi buyurmuştur. Bu konuda Yüce Allah Teâlâ (c.c.) Rûm suresinin 21. ayetinde şöyle buyurmaktadır:

”وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ.“

“Bunlar da onun delillerindendir: siz huzur bulasınız diye Allah sizin için içinizden eşleri yaratmış ve aranızda ve merhamet yaratmıştır. Şüphesiz düşünen kavimler için bunda ibretler vardır.”⁵³

Nikâh bölümünde geçen hadisler ise şu şekildedir:

1. Hadis

عن ابن مسعود رضي الله عنه قال «قال لنا رسول الله ﷺ يا مَعْشَرَ الشَّبَابِ، مَنْ اسْتَطَاعَ مِنْكُمُ الْبَاءَةَ فَلْيَتَزَوَّجْ، فَإِنَّهُ أَغْضُ لِلْبَصَرِ وَأَحْصَنُ لِلْفَرْجِ وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَعَلَيْهِ بِالصَّوْمِ»

İbn Mes'ûd'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Ey gençler cemâati, sizden kimin evlenmeye gücü yetiyorsa hemen evlensin. Zira evlilik gözü ve namusu daha koruyucudur. Kimin gücü yetmiyorsa o da oruç tutmayı iltizam etsin.”⁵⁴

Bu hadis Muvatta dışında Kütüb-i Tis'a'ya dâhil olan diğer sekiz hadis kitabında yer almaktadır. Ayrıca Ahmed b. Hanbel (241/855), Dârimî (255/869), Buhârî (256/870), Müslim (261/874) ve İbn Mâce (273/886) aynı kelimelerle rivayette

⁵³ er-Rûm 30/21.

⁵⁴ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 458.

bulunmuşken Ebû Dâvûd ve Nesâî (303/915) benzer kelimelerle rivayette bulunmuşlardır.⁵⁵

Tirmizî (279/892) şöyle rivayet etmiştir.⁵⁶

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: خَرَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَنَحْنُ شَبَابٌ لَا نَقْدِرُ عَلَى شَيْءٍ، فَقَالَ: يَا مَعْشَرَ الشَّبَابِ، عَلَيْكُمْ بِالْبَاءَةِ، فَإِنَّهُ أَعْصُ لِلْبَصْرِ، وَأَحْصَنُ لِلْفَرْجِ، فَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ مِنْكُمُ الْبَاءَةَ فَعَلَيْهِ بِالصَّوْمِ، فَإِنَّ الصَّوْمَ لَهُ وَجَاءٌ.

Abdullah b. Mes'ûd'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: “Bir gün Resûlullah (sav) ile beraber çıkmıştık. Bizler hiçbir şeye gücü yetmeyen gençlerdik bize hitaben buyurdular ki: Ey gençler grubu, sizden kimin evlenmeye gücü yetiyorsa evlensin çünkü evlilik gözü harama karşı iyi korur. Irz ve namusu da daha koruyucudur. Evlenmeye gücü yetmeyenleriniz ise oruç tutsun çünkü oruç şehveti azaltır.”

Tirmizî bu hadisini hasen-sahih olduğunu söylemiştir.⁵⁷ Şuayb el-Arnaût, *Sünen-i Ebû Dâvûd ve Müsned-i İbn Hanbel*'inde yer alan rivayetini sahih olarak değerlendirmiştir.⁵⁸ Bu rivayet aynı zamanda Sahîh Buhârî ve Sahîh Müslim'de bulunmasından dolayı müttefekun aleyh olup sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

2. Hadis

عن أنس أن النبي ﷺ حمد الله وأثنى عليه وقال لكني أصلي وأنام وأصوم وأفطر وأنزول النساء فمن رغب عن سنني فليس مني»

Enes'ten (r.a.) rivayet olduğuna göre, Hz. Peygamber (sav) Allah'a hamd-u sena ederek: “Ben hem namaz kılar, hem uyurum. Hem oruç tutar, hem tutmam, kadınlarla da evlenirim. İmdi kim benim sünnetimden yüz çevirirse benden değildir” buyurmuşlar.⁵⁹

⁵⁵ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 7/184 (4112); Dârimî, “Nikâh”, 2 (2211); Buhârî, “Nikâh”, 3 (5066); Müslim, “Nikâh”, 3 (1400); İbn Mâce, “Nikâh”, 1 (1845); Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 1 (2046); Nesâî “Siyam”, 43 (2239).

⁵⁶ Tirmizî, “Nikâh”, 1 (1081).

⁵⁷ Tirmizî, “Nikâh”, 1 (5063).

⁵⁸ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 7/184 (4112); Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 1 (2046).

⁵⁹ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 458.

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel, Müslim ve Nesâî aynı kelimelerle rivayette bulunmuşlardır.⁶⁰ Buhârî benzer kelimelerle rivayet etmiştir.⁶¹

Dârimî ise şöyle rivayet etmiştir:

”إِنَّ مِنْ سُنَّتِي أَنْ أُصَلِّيَ وَأَتَأَمَّ وَأَصُومَ وَأَطْعَمَ وَأَنْكَحَ وَأُطْلِقَ فَمَنْ رَغِبَ عَنْ سُنَّتِي فَلَيْسَ مِنِّي.“

Hiz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Şüphe yok ki namaz kılmam, uyumam, oruç tutmam, yemek yemem, evlenmem, boşamam benim sünnetimdir. Artık kim benim sünnetimi terk ederse, benden değildir.”⁶²

Şuayb el-Arnaût, İbn Hanbel’in *Müsned*’ine yaptığı tahkikinde rivayetin İmam Müslim’in şartlarına göre sahih bir hadis olduğunu belirtmiştir.⁶³ Hâkim en-Nîsâbü’rî de bu hadisin sahih olduğunu söylemiştir.⁶⁴ Bu hususta, Şuayb el-Arnaût ve Nîsâbü’rî’nin hükümleri göz önüne bulundurulduğunda hadisin sahih bir rivayet olduğunu beyan etmek mümkündür.

3. Hadis

عنه قال كان رسول الله ﷺ يأمرُ بالبَاءَةِ وينهى عن التَّبَتُّلِ نهياً شديداً ويقولُ تزَوَّجُوا الْوُدُودَ الْوُلُودَ فَإِنِّي مُكَاتِّرُ الْأَنْبِيَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ»

Enes b. Malik’ten (r.a.) rivayet edildiğine göre, Hiz. Peygamber (sav) evlenmeyi emreder ve evliliği terk ederek ibadet etmeyi kesinlikle yasakladı. “Merhametli ve doğurgan kadınlarla evleniniz. Çünkü ben (kıyamet gününde) sizlerin çokluğuyla diğer ümmetlerin nebilerine karşı iftihar edeceğim” buyurdu.⁶⁵

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel, İbn Hibbân, Taberânî (360/971) ve Heysemî (807/1405) rivayet etmişlerdir.⁶⁶ İbn Hanbel’in *Müsned* ve İbn Hibbân’ın *Sahih*’inin Muhakkiki Şuayb el-Arnaût bu rivayetin sahih li-gayrihi olarak değerlendirmiştir.⁶⁷

⁶⁰ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 21/437 (14045); Müslim, “Nikâh”, 5 (1401); Nesâî, “Nikâh”, 4 (3217).

⁶¹ Buhârî, “Nikâh”, 1 (5063).

⁶² Dârimî, “Nikâh”, 3 (2215).

⁶³ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 21/437.

⁶⁴ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 21/437 (14045).

⁶⁵ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 458.

⁶⁶ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 20/63 (12613); İbn Hibbân, Sahih, 9/338 (4028); Taberânî, el-Mu‘cemü’l-evsa‘, 5/207 (5099); Heysemî, Mecma‘u’z-zevâ‘id, 4/258 (7339).

⁶⁷ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 20/63; İbn Hibbân, Sahih, 9/338.

Heysemî, rivayetin hasen olduğunu söylemiştir.⁶⁸ Şuayb el-Arnaût'un görüşü göz önüne bulundurulduğunda hadisin *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

4. Hadis

عن جابر مرفوعاً «وَمَنْ تَزَوَّجَ ثِقَةً بِاللَّهِ وَاحْتِسَابًا كَانَ عَلَى اللَّهِ أَنْ يُعِينَهُ وَأَنْ يَبَارِكَ لَهُ»

Câbir'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Kim Allah’a tevekkül edip sevabını O’ndan umarak evlenirse, ona yardım etmeyi ve onun (hayatını) bereketlendirmeyi Allah Teâlâ tekeffül eder.”⁶⁹

Bu hadisi Taberânî ve Heysemî aynı kelimelerle rivayette bulunmuşlardır.⁷⁰ Elbânî (1914-1999) bu hadisi *Silsiletü'l-Ehâdîsi'd-Daîfe* ve *Daîfu'l-Câmiî's-Sagîr* ve *Ziyâdêtu*h adlı eserinde zikretmiş ve zayıf olduğunu belirtmiştir.⁷¹ Elbânî'nin ilgili hadis hakkındaki görüşü göz önüne bulundurulduğunda zayıf olduğu görülmektedir.

5. Hadis

عن جابر رضي الله عنه مرفوعاً «إِذَا خُطِبَ أَحَدُكُمْ الْمَرْأَةَ فَإِنْ اسْتَطَاعَ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى مَا يَدْعُوهُ إِلَى نِكَاحِهَا فَلْيَفْعَلْ»

Câbir'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) “Biriniz bir kadına dünürlük yaptığı zaman kendisini o kadınla evlenmeye sevkeden organlara bakmaya imkân buluyorsa; bunu yapsın” buyurmuştur.⁷²

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel, Ebû Dâvûd ve Hâkim en-Nîsâbü'rî aynı kelimelerle rivayette bulunmuşlardır.⁷³ Hâkim en-Nîsâbü'rî el-Müstedrek'te bu hadisi rivayet edip Müslim'in şartlarına göre *sahih* olduğunu zikretmiştir.⁷⁴ Şuayb el-Arnaût,

⁶⁸ Heysemî, *Mecma'u'z-zevâ'id*, 4/258.

⁶⁹ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 458.

⁷⁰ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat*, 5/151 (4918); *el-Mu'cemü's-sagîr*, 2/37 (737); Heysemî, *Mecma'u'z-zevâ'id*, 4/258 (7335).

⁷¹ Bkz. Elbânî, *Silsiletü'l-Ehâdîsi'd-Daîfe*, 3/412 (1256); *Daîfu'l-Câmiî's-Sagîr* ve *Ziyâdêtu*h, 1/375 (2544).

⁷² Bereketî, a.g.e., 2014, s. 458.

⁷³ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 22/440 (14585); Hâkim en-Nîsâbü'rî, *el-Müstedrek 'ale's-Sahîhayn*, 2/179 (2696); Ebû Dâvûd, “*Nikâh*”, 18 (2082).

⁷⁴ Hâkim en-Nîsâbü'rî, *el-Müstedrek 'ale's-Sahîhayn*, 2/179.

Ebû Dâvûd'un *Sünen*'ine ve İbn Hanbel'in *Müsned*'ine yaptığı tahkikinde rivayeti hasen olarak değerlendirmiştir.⁷⁵ Elbânî ve İbn Hacer el-Askalânî da bu hadisin hasen olduğunu belirtmiştir.⁷⁶ Bu durumda Şuayb el-Arnaût ve Elbânî'nin bu rivayet hakkında hasen olarak hükmetmesi sebebiyle hasen bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

6. Hadis

عن أبي هريرة رضي الله عنه مرفوعاً «تُنْكَحُ الْمَرْأَةُ لِأَرْبَعٍ لِمَالِهَا وَلِحَسَبِهَا وَلِجَمَالِهَا وَلِدِينِهَا فَاظْفَرْ بِذَاتِ الدِّينِ»

Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Kadın şu dört şey için nikâhlanır: Malı için, şerefi için, güzelliği için ve dini için. Sen dindar olanı nikâhlamakla zafere kavuş.”⁷⁷

Bu hadis Muvatta ve Tirmizî dışında Kütüb-i Tis'a'da yer almaktadır. Buhârî ve Müslim aynı kelimelerle rivayette bulunmuşlardır.⁷⁸ Ahmed b. Hanbel, Dârimî, Ebû Dâvûd, Nesâî, İbn Mâce ve İbn Hibbân benzer kelimelerle rivayet etmişlerdir.⁷⁹ İbn Hibbân ve Dârimî “فَاظْفَرْ بِذَاتِ الدِّينِ” yerine “فَعَلَيْكَ بِذَاتِ الدِّينِ” lafızlarıyla rivayet etmişlerdir.⁸⁰

Sünen-i Ebi Dâvud, Müsned-i İbn Hanbel ve Sahih İbn Hibbân'ın Muhakkiki Şuayb el-Arnaût Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre bu hadisin sahih olduğunu ileri sürmüştür.⁸¹ Dârimî de hadisin sahih olduğunu söylemiştir.⁸² Bununla birlikte bu hadisin Buhârî, Müslim ve İbn Hibbân'ın Sahih'lerinde geçmesinden dolayı müttefekun aleyh olması hasebiyle *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

⁷⁵ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 22/440; Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 18 (2082).

⁷⁶ İbn Hacer el-Askalânî, ed-Dirâye fî tahrîci ehâdisi'l-Hidâye, 2/226; Elbânî, Sahih Ebû Dâvûd, 6/319.

⁷⁷ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 459.

⁷⁸ Buhârî, “Nikâh”, 17 (5090); Müslim, “Radâ”, 53 (1466).

⁷⁹ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 15/319 (9521); Dârimî, “Nikâh”, 8 (4036); Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 2 (2047); Nesâî, “Nikâh”, 13 (3230) İbn Mâce, “Nikâh”, 6 (1858); İbn Hibbân, Sahih, 9/344 (4036).

⁸⁰ Bkz. Dârimî, “Nikâh”, 8 (4036); İbn Hibbân, Sahih, 9/344 (4036).

⁸¹ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 15/319; İbn Hibbân, Sahih, 9/344.

⁸² Bkz. Dârimî, “Nikâh”, 8 (4036);

7. Hadis

عن أبي أيوب رضي الله عنه مرفوعاً في استخارة النكاح «اَكْتُمِ الْخُطْبَةَ ثُمَّ تَوَضَّأْ فَأَحْسِنْ وَضُوءَكَ ثُمَّ صَلِّ مَا كَتَبَ اللَّهُ لَكَ، ثُمَّ اِحْمَدِ رَبَّكَ وَمَجِّدْهُ، ثُمَّ قُلْ: اللَّهُمَّ إِنَّكَ تَقْدِرُ وَلَا أَقْدِرُ، وَتَعْلَمُ وَلَا أَعْلَمُ وَأَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ، فَإِنْ رَأَيْتَ لِي فِي فَلَانَةٍ تَسْمِيَهَا بِاسْمِهَا خَيْرًا فِي دِينِي وَدُنْيَايَ وَأَجْرَتِي وَإِنْ كَانَ غَيْرُهَا خَيْرًا لِي مِنْهَا فِي دِينِي وَدُنْيَايَ وَأَجْرَتِي فَأَقْدِرْهَا لِي»

Ebû Eyyûb el-Ensârî'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) evlenmede istihâre hakkında şöyle buyurmuştur: “Teklifini gizli tutup güzelce abdest aldıktan sonra gücün yettiği kadar namaz kıl. Daha sonra rabbine hamd et ve O’nun azametini tarif et ve de ki: Allah’ım! Senin gücün her şeye yeter; ben ise hiçbir şeye güç yetiremem. Sen her şeyi bilirsin, ben ise hiçbir şeyi bilmem; sen bütün gaybları bilirsin. Adını andığım şu kız benim dinim, dünyam ve âhiretim için hayırlı ise bunu bana nasip eyle. Şayet ondan başkası benim dinim, dünyam ve âhiretim için daha hayırlı ise, o zaman onu bana nasip eyle.”⁸³

Bu hadise Ahmed b. Hanbel, İbn Hibbân, Hâkim en-Nîsâbü’rî, Taberânî ve İbn Huzeyme kendi kitaplarında yer vermişlerdir.⁸⁴ İbn Hanbel’in *Müsned*’in tahkikinde Şuayb el-Arnaût bu rivayetin *Sahih li-gayrihi* ve isnadının *zayıf* olduğunu belirtmiştir.⁸⁵ Aynı muhakkik İbn Hibbân’ın *Sahih*’inde rivayetin *zayıf* olduğunu söylemiştir.⁸⁶ İbn Huzeyme kendi *Sahih*’inde bu rivayetin *zayıf* olduğunu ve isnadının Eyyûb b. Hâlid “Fîhi Lîn”⁸⁷ ve babası Hâlid’e “Mechûl-l-Ayn”⁸⁸ olarak nitelendirmiştir.⁸⁹ Elbânî ise, bu hadisi *zayıf* olarak değerlendirmiştir.⁹⁰ Şuayb el-Arnaût ve Elbânî’nin hükümleri göz önüne bulundurulduğunda hadisin isnadında cerh edilen raviler bulunması sebebiyle *zayıf* bir rivayet olduğu görülmektedir.

⁸³ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 459.

⁸⁴ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 38/566 (23596); Hâkim en-Nîsâbü’rî, el-Müstedrek ‘ale’s-Sahîhayn, 2/179 (2698); İbn Hibbân, Sahîh, 9/348 (4040); İbn Huzeyme, Sahîh, 1/604 (1220); Taberânî, el-Mu’cemü’l-kebîr, 4/133 (3901).

⁸⁵ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 38/566.

⁸⁶ İbn Hibbân, Sahîh, 9/348.

⁸⁷ “Ravilerde bir zaîflik bulunan hadîs.” Bkz. Abdullah Aydın, Abdullah, 11. Basım, İFAV, İstanbul, 2020. s. 87.

⁸⁸ “Böyle bir raviyi ayrıca cerh ve ta’dîl âlimlerinden biri sika olarak nitelerse o zaman onun mechûllüğü sona erer, ma’rûf biri olmuş olur.” Bkz. Aydın, a.g.e., s. 185.

⁸⁹ Bkz. İbn Huzeyme, Sahîh, 1/604.

⁹⁰ Elbânî, Silsiletü’l-Ehâdîsi’d-Daîfe, 6/409.

8. Hadis

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ «عَلَّمَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خُطْبَةَ الْحَاجَةِ أَنْ الْحَمْدُ لِلَّهِ نَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَنَعُوذُ بِهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ وَمَنْ يُضِلَّهُ فَلَا هَادِيَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ (وَيَقْرَأُ ثَلَاثَ آيَاتٍ): (يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ، وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا) (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ) (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ ۗ وَاللَّهُ وَرَسُولُهُ قَدْ فَرَزَ قَوْلًا عَظِيمًا) ثُمَّ يَتَكَلَّمُ بِحَاجَتِهِ»⁹¹

Abdullah b. Mes'ûd'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) bize (nikâh akdindeki ve başka akitlerdeki) hacet hutbesini (şu şekilde) öğretti: “Şüphesiz her türlü hamd Allah’a mahsustur. O’ndan yardım ve mağfiret dileriz, nefislerimizin şerrinden de O’na sığınırız. Allah’ın hidâyete erdirdiği kişiyi saptıracak yoktur. Saptırdığını da hidâyete erdirecek yoktur. Ben Allah’tan başka hiçbir ilâh olmadığına ve Muhammed’in O’nun kulu ve elçisi olduğuna şehâdet ederim.” (Sonra üç ayet okurdu:) “Ey İnsanlar! Siz rabbinizden sakının, o rabbiniz ki size tek bir nefisten yaratmıştır. Ondan da eşini yaratmış ve ikisinden çokça erkek ve kadın yaymıştır. İsmi zikrederk birbirinizden hakkını istediğiniz Allah’tan sakının ve akrabalık bağlarını riayet etme konusunda da Ondan sakının. Muhakk ki Allah üzerinizde gözetleyicidir.”⁹²; Ey Müminler! Siz hakkıyla Allah’tan korkun ve Müslüman olmadan ölmeyin.”⁹³; “Ey Müminler! Siz Allah’tan korkun ve dostdoğru söz söyleyin. (Böyle yaparsanız) Allah sizin işlerinizi düzeltir ve günahlarınızı bağışlar. Her kim Allah ve Resûlüne uyar, şüphesiz o büyük bir başarıya ulaşmıştır.”⁹⁴

⁹¹ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 460.

⁹² en-Nisâ 4/1.

⁹³ Âl-i İmrân 3/102.

⁹⁴ el-Ahzâb 33/70-71.

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel, Dârimî, Ebû Dâvûd, Tirmizî, Nesâî ve İbn Mâce rivayette bulunmuşlardır.⁹⁵ Tirmizî hadisi *hasen* olarak değerlendirmiştir.⁹⁶ Şuayb el-Arnaût, İbn Hanbel'in Müsned, Ebû Dâvûd ve İbn Mâce'nin Sünen'ine yaptığı tahkikinde rivayetin *sahih* olduğunu zikretmiştir.⁹⁷ Nesâî'nin Sünen muhakkiki Abdülfettâh Ebû Gudde (1917-1997) de bu rivayetin *Sahih* olduğunu söylemiştir.⁹⁸ Şuayb el-Arnaût ve Abdülfettâh Ebû Gudde tarafından bu rivayetin *sahih* olarak değerlendirilmesi hadisin *sahih* olduğunu göstermektedir.

9. Hadis

عن أبي هريرة «كان رسول الله ﷺ إذا رَفَأَ الإنسانَ قال: بَارَكَ اللهُ لَكَ وبارَكَ عليك وجمَعَ بينكما في خَيْرٍ».

Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) yeni evlenen bir insanı tebrik edeceğinde; “Allah mübarek etsin, sana bereketler İhsân etsin, ikinize de hayırlı kılsın” diye dua ederdi.⁹⁹

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel, Ebû Dâvûd, Tirmizî, İbn Mâce ve Dârimî rivayette bulunmuşlardır.¹⁰⁰ Tirmizî rivayetin *hasen-sahih* olarak değerlendirmiştir.¹⁰¹ Dârimî'nin Sünen muhakkiki Hüseyin Selîm Esed ed-Dârânî hadisin *hasen* olduğunu söylemiştir.¹⁰² Şuayb el-Arnaût İbn Mâce'nin *Sahih*'ine yaptığı tahkikte rivayetin *Sahih*, İbn Hanbel'in Müsned ve Ebû Dâvûd'un Sünen'ine yaptığı tahkikinde bu rivayetin senedi “Kavî”¹⁰³ ve “Ricâlu's-Sahîh”¹⁰⁴ olarak nitelendirmiştir. Bu durumda hadisin *sahih* olduğunu söylemek mümkündür.

⁹⁵ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 6/262 (3720); Dârimî, “Nikâh”, 20 (2248); Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 32 (2118); Tirmizî, “Nikâh”, 17 (1105); Nesâî, “cuma”, 14 (1404); İbn Mâce, “Nikâh”, 19 (1892).

⁹⁶ Bkz. Tirmizî, “Nikâh”, 17 (1105).

⁹⁷ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 6/262; Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 32 (2118); İbn Mâce, “Nikâh”, 19 (1892).

⁹⁸ Bkz. Nesâî, “cuma”, 14 (1404);

⁹⁹ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 460.

¹⁰⁰ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 14/517 (5956); Dârimî, “Nikâh”, 6 (2220); Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 36 (2130); Tirmizî, “Nikâh”, 7 (1091); İbn Mâce, “Nikâh”, 23 (1905).

¹⁰¹ Bkz. Tirmizî, “Nikâh”, 7 (1091).

¹⁰² Bkz. Dârimî, “Nikâh”, 6 (2220).

¹⁰³ “Sahîh ve hasen hadis yerine kullanılan bir ıstılahtır.” Bkz. Aydın, a.g.e., s. 159.

¹⁰⁴ “Buhârî'nin veya Buhârî ile Müslim'in Sahîh isimli kitaplarında rivayeti bulunan raviler.” Bkz. Aydın, a.g.e., s. 270.

10. Hadis

عن عمرو بن شعيب عن أبيه عن جده مرفوعاً «إذا تزوّج أحدكم امرأة أو اشترى خادماً فليقل: اللهم إني أسألك خيرها وخير ما جبلتها عليه، وأعوذ بك من شرّها وشرّ ما جبلتها عليه»

Amr b. Şuayb'ın dedesi (Abdullah b. Amr b. el-Âs)'dan (r.a.) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Sizin biriniz bir kadınla evlendiği ya da bir köle satın aldığı zaman (şöyle) dua etsin: Ey Allah'ım! Senden bunun hayrını ve onda yarattığın huyların hayırlısını istiyorum. Bunun şerrinden ve yaratılışındaki huyların şerrinden de sana sığınıyorum.”¹⁰⁵

Bu hadisi Ebû Dâvûd ve İbn Mâce rivayette bulunmuşlardır.¹⁰⁶ Şuayb el-Arnaût, Ebû Dâvûd'un Sünen'ine yaptığı tahkikinde rivayetin *hasen* olduğunu söylemiştir.¹⁰⁷ İbn Mâce'nin Sünen'in muhakkiki Muhammed Fuâd Abdilbâkî (1882-1968) de rivayeti *hasen* olarak değerlendirmiştir.¹⁰⁸ Bu durumda hadisin *hasen* olduğunu göstermektedir.

11. Hadis

عن ابن عمر رضي الله عنه مرفوعاً «ولا يخطب الرجل على خطبة أخيه، حتى يترك الخاطب قبله أو يأذن له الخاطب.»

Abdullah b. Ömer'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Bir adam, kardeşinin talip olduğu kadına kendisinden önceki talip vazgeçmedikçe yahut talip ona izin vermedikçe talip olamaz.”¹⁰⁹

Bu hadis Kütüb-i Tis'a'daki kaynaklarda geçmektedir. Buhârî ve Nesâî aynı kelimelerle rivayette bulunmuşlardır.¹¹⁰ Ayrıca Ahmed b. Hanbel, İmâm Mâlik

¹⁰⁵ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 460.

¹⁰⁶ Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 45 (2160); İbn Mâce, “Nikâh”, 27 (1918).

¹⁰⁷ Bkz. Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 45 (2160).

¹⁰⁸ Bkz. İbn Mâce, “Nikâh”, 27 (1918).

¹⁰⁹ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 461.

¹¹⁰ Buhârî, “Nikâh”, 46 (5142); Nesâî, “Nikâh”, 21 (3243).

(179/795), Dârimî, Müslim, Ebû Dâvûd ve İbn Mâce benzer kelimelerle rivayet etmişlerdir.¹¹¹

Tirmizî ise farklı kelimelerle Ebû Hüreyre'den (r.a.) şöyle rivayet etmiştir,
عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قُتَيْبَةُ: يَبْلُغُ بِهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَقَالَ أَحْمَدُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا يَبِيعُ الرَّجُلُ عَلَى بَيْعِ أَخِيهِ، وَلَا يَخْطُبُ عَلَى خُطْبَةِ أَخِيهِ.

Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivâyet edilen bu hadis: Kuteybe, Resûlullah'a (sav) kadar ulaştırarak, Ahmed b. Hanbel ise Resûlullah (sav) buyurdu diyerek bize aktarıyorlar ki hadis şöyledir: “Müslüman, müslüman kardeşinin satışı üzerine satış yapmasın ve müslüman kardeşinin evlenme talebinin üzerine evlenme talebinde bulunmasın.”¹¹²

Tirmizî hadisi hasen-sahih olarak değerlendirmiştir.¹¹³ Hüseyin Selîm Esed ed-Dârânî, Dârimî'nin Sünen'ine yaptığı tahkikinde rivayetinin sahih olduğunu zikretmiştir.¹¹⁴ Abdülfettâh Ebû Gudde, Nesâî'nin Sünen'ine yaptığı tahkikinde rivayetinin sahih olduğunu belirtmiştir.¹¹⁵ Şuayb el-Arnaût, İbn Hanbel'in Müsned'deki rivayetini ise Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahih olduğunu değerlendirmiştir.¹¹⁶ Hadisin Buhârî ve Müslim'in şartlarına uyup müttefekun aleyh olduğunda ve Tirmizî'nin değerlendirmesi göz önüne bulundurulduğunda sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

12. Hadis

عن عبد الله بن الزبير رضي الله عنهما مرفوعاً «أُعلنوا النِّكَاحَ»

Abdullah b. Zübeyr'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Bu evlenme işini (halka) duyurun.”¹¹⁷

¹¹¹ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 8/346 (4722); İmâm Mâlik, el-Muvatta, “Nikâh”, 2; Dârimî, “Nikâh”, 7 (2222); Müslim, “Nikâh”, 49 (1412); Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 18 (2081); İbn Mâce, “Nikâh”, 10 (1868).

¹¹² Tirmizî, “Nikâh”, 38 (1134).

¹¹³ Bkz. Tirmizî, “Nikâh”, 38 (1134).

¹¹⁴ Bkz. Dârimî, “Nikâh”, 7 (2222).

¹¹⁵ Bkz. Nesâî, “Nikâh”, 21 (3243).

¹¹⁶ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 8/346.

¹¹⁷ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 461.

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel, Hâkim en-Nîsâbûrî ve İbn Hibbân aynı kelimelerle rivayette bulunmuşlardır.¹¹⁸ Tirmizî ve İbn Mâce Aişe'den (r.anha) farklı senetle rivayette bulunmuşlardır.¹¹⁹

Hâkim en-Nîsâbûrî, *el-Müstedrek 'ale's-Sahîhayin* 'de hadisin sahih olduğunu söylemiştir.¹²⁰ Rivayetini Şuayb el-Arnaût, İbn Hibbân'ın *Sahih*'in tahkikinde hasen ve İbn Hanbel'in *Müsned*'in tahkikinde hasen li-gayrihi olduğunu ileri sürmüştür.¹²¹ Elbânî, *Silsiletü'l-Ehâdîsi's-Sahîha* isimli eserinde hasen olarak zikretmiştir.¹²² Bu durumda hadisin *hasen* olduğunu söylemek mümkündür.

13. Hadis

عن عائشة رضي الله عنها وزاد «واجعلوه في المساجد واضربوا عليه بالدفوف»

Hiz. Âişe'den (r.anha) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: Hiz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Nikâhı (kalabalık yerler olan) mescitlerde kıyın, (nikâh yapıldığı belli olması için) def çalın.”¹²³

Tirmizî, bu hadisi aynı kelimelerle rivayette bulunmuşken¹²⁴ İbn Mâce de benzer kelimelerle rivayet etmiştir.¹²⁵ Tirmizî hadisi hasen-garib olarak değerlendirmiştir.¹²⁶ *Sünen-i İbn Mâce* muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetinin zayıf olduğunu söylemiştir.¹²⁷ Elbânî, hadisin *Silsiletü'l-Ehâdîsi'd-Daîfe* 'de zayıf olduğunu belirtmiştir. Beyhakî, hadisin ravilerinden olan İsâ b. Maimûn' un “zayıf”¹²⁸ olduğunu söylemiştir.¹²⁹ Bu durumda Şuayb el-Arnaût'un bu rivayeti zayıf olarak

¹¹⁸ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 26/53 (16130); Hâkim en-Nîsâbûrî, el-Müstedrek 'ale's-Sahîhayn, 2/200 (2748); İbn Hibbân, Sahîh, 9/374 (4066).

¹¹⁹ Tirmizî, “Nikâh”, 6 (1089); İbn Mâce, “Nikâh”, 20 (1895).

¹²⁰ Hâkim en-Nîsâbûrî, el-Müstedrek 'ale's-Sahîhayn, 2/200.

¹²¹ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 26/53; İbn Hibbân, Sahîh, 9/374.

¹²² Bkz. Elbânî, *Silsiletü'l-Ehâdîsi's-Sahîha*, 3/449.

¹²³ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 461.

¹²⁴ Tirmizî, “Nikâh”, 9 (1089).

¹²⁵ İbn Mâce, “Nikâh”, 20 (1895).

¹²⁶ Bkz. Tirmizî, “Nikâh”, 9 (1089).

¹²⁷ Bkz. İbn Mâce, “Nikâh”, 20 (1895).

¹²⁸ “Böyle bir ravinin rivayet ettiği hadis, başka bir senedinin olup olmadığını araştırmak ve ona göre değerlendirmek üzere yani i'tibar için alınır.” Bkz. Aydın, a.g.e., s. 364.

¹²⁹ Elbânî, *Silsiletü'l-Ehâdîsi'd-Daîfe*, 2/409.

değerlendirmesi ve isnadında cerh edilen raviler bulunması göz önüne bulundurulduğunda hadisin zayıf bir rivayet olduğu görülmektedir.

14. Hadis

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا «إِنَّهَا زَفَّتْ امْرَأَةً إِلَى رَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ يَا عَائِشَةُ مَا كَانَ مَعَكُمْ لَهْوٌ؟ فَإِنَّ الْأَنْصَارَ يَعْجُبُهُمُ اللَّهُ»

Hiz. Âişe'den (r.anha) rivayet edildiğine göre, “O, bir kadını ensardan bir adam ile zifafa girmek üzere götürdü. Hiz. Peygamber (sav) Ey Âişe! Beraberinizde eğlenmeniz yok muydu? Çünkü ensar eğlenceyi severler” diye buyurdu.¹³⁰

Bu hadise Hâkim en-Nîsâbûrî, Buhârî, Cemâlüddîn Mizzî ve Ali el-Müttakî eserlerinde yer vermiştir.¹³¹ Hâkim en-Nîsâbûrî hadisin Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahih olduğunu belirtmiştir.¹³² Hadisin Buhârî'nin kriterlerine uyması ve Hâkim en-Nîsâbûrî'nin hükmü göz önüne bulundurulduğunda sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

15. Hadis

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا «أَنَّهُ ﷺ قَالَ مَا فَعَلْتُ فُلَانَةً لَيْتِيمَةً كَانَتْ عِنْدَهَا فَقُلْتُ أَهْدَيْنَاهَا إِلَى زَوْجِهَا قَالَ فَهَلْ بَعَثْتُمْ مَعَهَا بَجَارِيَةً تَضْرِبُ بِالْذُفِّ وَتُعْنِي قَالَتْ تَقُولُ مَاذَا قَالَ تَقُولُ ... أَتَيْنَاكُمْ أَتَيْنَاكُمْ ... فَحِينَا نُحْيِيكُمْ ... لَوْلَا الذَّهَبُ الْأَحْمَرُ ... مَا حَلَّتْ بِوَادِيكُمْ ... وَلَوْلَا الْحَبَّةُ السَّمْرَاءُ مَا سَمِنْتُ غَدَارِيكُمْ»

Hiz. Âişe'den (r.anha) rivayet edildiğine göre, bir gün Hiz. Peygamber (sav) Âişe (r.anha.)'nin yanında kalan yetim kızın durumunu sormuştur. Onu (evlendirip) kocasının evine gönderdiğimi söyledim. Bunun üzerine Hiz. Peygamber (sav) bana, def çalıp şarkı söylemesi için yanında bir kız gönderip göndermediğimi sordu. Âişe (r.anha.), kız ne şarkı söyleyecek? diye sorunca, “Size geldik, size geldik... siz bizi selamlayın, bizde sizi selamlayalım... Kızıl altın olmasaydı, diyarınıza gelmezdi. Gri

¹³⁰ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 461.

¹³¹ Hâkim en-Nîsâbûrî, el-Müstedrek ‘ale’s-Sahîhayn, 2/200 (2749), Buhârî, “Nikâh”, 63 (5162); Cemâlüddîn Mizzî, Tuhfetü’l-eşrâf bi-ma’rifeti’l-etrâf, 12/122 (16763); Ali el-Müttakî, Kenzü’l-‘ummâl fî süneni’l-akvâl ve’l-ef’âl, 15/215 (40634).

¹³² Hâkim en-Nîsâbûrî, el-Müstedrek ‘ale’s-Sahîhayn, 2/200.

buğday olmasaydı, bakireleriniz sağlıklı ve çekici olmayacaktı.” demesini söylemişti.¹³³

Bu hadis Taberânî ve Heysemî tarafından rivayet edilmiştir.¹³⁴ Taberânî rivayeti hasen olarak değerlendirmiştir. Üstelik ravilerinden olan Ravvad b. Cerah'ı Ahmed b. Hanbel, İbn Hibbân ve İbn Muîn sika olduğunu söylerken Heysemî onu “Fîhi Za'f”¹³⁵ olarak nitelendirmiştir.¹³⁶ Taberânî'nin hükmü göz önüne bulundurulduğunda hadisin hasen bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

16. Hadis

عنها «أنه ﷺ مرَّ بنساءٍ من الأنصار في عرسٍ لهنَّ وهنَّ يُغنينَّ»

Hiz. Âişe'den (r.anha) rivayet edildiğine göre, “Bir gün Hiz. Peygamber (sav) düğün için toplanan Ensar kadınlarının yanından geçmiştir. Bu durumda onlar şarkı söylüyorlardı...”¹³⁷

Bu hadisi Taberânî ve Heysemî rivayet etmişlerdir.¹³⁸ Heysemî *Mecma'u'z-Zevâ'id*'de bu hadiste yer alan ravilerin “Ricalu's-Sahîh”¹³⁹ olduğunu söylemiştir.¹⁴⁰ İbn Hacer el-Askalânî, *Fethu'l-bârî bi-şerhi Sahîhi'l-Buhârî*'de hadisi hasen olarak değerlendirmiştir.¹⁴¹ Bu durumda rivayetin *hasen* olduğunu söylemek mümkündür.

17. Hadis

عن معاذ بن جبلٍ قال «شهد رسولُ الله صَلَّى اللهُ عليه وسلمَ ملاكٌ شابٍ من الأنصار فلما رَوَّجوه قال على الألفَةِ والطير الميمون والسَّعة في الرزق بارك اللهُ لكم دَقِّفوا على رأسِ صاحبِكُم فلم يلبثُ أن جاءت الجوارى

¹³³ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 461.

¹³⁴ Taberânî, el-Mu'cemü'l-evsat, 3/315 (3265); Heysemî, Mecma'u'z-zevâ'id, 4/289 (7537)

¹³⁵ Bkz. Aydın, a.g.e., s. 88.

¹³⁶ Bkz. Heysemî, Mecma'u'z-zevâ'id, 4/289; Elbânî, İrvâ'î'l-ğalîl fî tahrîci ehâdisi Menâri's-sebîl, 7/51.

¹³⁷ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 462.

¹³⁸ Taberânî, el-Mu'cemü'l-evsat, 3/360 (3401); el-Mu'cemü's-sagîr, 1/214 (343); Heysemî, Mecma'u'z-zevâ'id, 4/289 (7539).

¹³⁹ “Buhârî'nin veya buhârî ile Müslim'in sahih isimli kitaplarında rivayeti bulunan raviler.” Bkz. Aydın, a.g.e., s. 370.

¹⁴⁰ Bkz. Heysemî, Mecma'u'z-zevâ'id, 4/289.

¹⁴¹ İbn Hacer el-Askalânî, Fethu'l-bârî bi-şerhi Sahîhi'l-Buhârî, 9/203.

معهنَّ الأطباقُ عليها اللوزُ والسكرُ فأمسك القومُ أيديهم فقال النبيُّ صَلَّى اللهُ عليه وسلَّمَ ألا تنتهبونَ فقالوا يا رسولَ اللهِ إنك كنتَ نهيتَ عن النهبةِ قال تلكَ نُهبَةُ العساكرِ فأما العُرساتُ فلا»

Muâz b. Cebel şöyle demiştir, “Hz. Peygamber (sav) Ensarlardan bir gencin düğününe katılmıştır. Ve kendisi bu yeni evlenen çiftle şöyle dua etmiştir: (Allah) sevgi, mutlu bir yaşam ve bol rızık nasip etsin. Allah (hayatınızı) bereketlendirsın.” Ardından Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Damadın yanında def çalınız.” Bu sırada hizmetçiler fındık ve şeker dolu tepsi getirdiler. Ancak insanların bu ziyafetten uzak durduğunu gören Hz. Peygamber (sav): “Siz niye bunları (damat ve gelinin üzerine) serpmiyorsunuz?” diye uyarıda bulunmuştur. İnsanlar: “Ey Allah’ın Resulü! Siz bize bunları serpmemizi yasaklamıştın.” deyince, Hz. Peygamber (sav): “Ben size bunu askeri kampta yapmanızı yasaklamıştım. Ancak düğün merasiminde bunları yapmakta bir sakınca yoktur.” buyurmuştur.¹⁴²

Bu hadis Tahâvî’nin (321/933) *Şerhu Me’âni’l-âssâr* ve Ukaylî’nin (322/934) *ed-Du‘afâ’ü’l-kebîr*’inde yer almaktadır.¹⁴³ Bereketî ravilerinden olan Avn b. İmâre hakkında “Za’afûh”¹⁴⁴ ve Ziyâd b. Mugîre hakkında “Lem Ecidhu”¹⁴⁵ söylemiştir.¹⁴⁶ Bereketî tarafından zayıf olarak nitelendirilmesinden ötürü rivayetin zayıf olduğu anlaşılmaktadır.

18. Hadis

عن عائشة رضي الله عنها قالت قال رسول الله ﷺ «لا نكاح إلا بولي وشاهدي عدل وما كان من نكاح على غير ذلك فهو باطل فإن تشاجرا فالسلطان ولي من لا ولي له»

Hiz. Âişe’den (r.anha) rivayet edildiğine göre, Hiz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Velinin izni ve adaletli iki şahid olmaksızın kılınan nikâh geçerli değildir. Bu vasfı taşımayan nikâh batıldır. Eğer anlaşmazlığa düşseler, velisi olmayanın velisi sultandır.”¹⁴⁷

¹⁴² Bereketî, a.g.e., 2014, s. 462.

¹⁴³ Tahâvî, *Şerhu Me’âni’l-âssâr*, 3/50 (4449) ; Ukaylî, *ed-Du‘afâ’ü’l-kebîr*, 1/142.

¹⁴⁴ Aydınli, a.g.e., s. 363.

¹⁴⁵ “Lem A’rifhu mânâsındadır.” Bkz. Aydınli, a.g.e., s. 175.

¹⁴⁶ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 462.

¹⁴⁷ a.g.e., 2014, s. 462.

Bu hadisi İbn Hibbân, İbn Dakîkul'Îd (702/1302) ve İbnü'l-Mülakkın (804/1401) rivayet etmişlerdir.¹⁴⁸ Şuayb el-Arnaût, İbn Hibbân'ın *Sahih'i*'nin tahkikinde hadisi hasen olarak değerlendirmiştir.¹⁴⁹ İbnü'l-Mülakkın, *el-Bedrü'l-münîr fî tahrîci ehâdîs* isimli eserin mukaddimesinde böyle bir hadisin hükmünün hasen ve sahih olduğunu zikretmiştir.¹⁵⁰ Şuayb el-Arnaût'un görüşü göz önüne bulundurulduğunda hadisin *hasen* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

19. Hadis

قول عمر رضي الله عنه «لا يَصْلُحُ لِمَرْأَةٍ أَنْ تُتَكَّحَ إِلَّا بِإِذْنِ وَلِيِّهَا، أَوْ ذِي الرَّأْيِ مِنْ أَهْلِهَا، أَوْ السُّلْطَانِ»

Hiz. Ömer'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, kendisi şöyle demiştir: “Bir kadının velisinin, ailesinin veya hükümdarının izni olmaksızın evlenmesi uygun değildir.”¹⁵¹

Bu hadisi Mâlik b. Enes (179/795) aynı kelimelerle rivayet etmiştir.¹⁵² İmam Şâfiî (204/820), Dârekutnî (385/995), Beyhakî (458/1066), Mecdüddîn İbnü'l-Esir (606/1210) ve Muhammed b. Süleymân Rûdânî (1094/1683) ise benzer kelimelerle şöyle rivayet etmişlerdir:¹⁵³

«لا تُتَكَّحُ الْمَرْأَةُ إِلَّا بِإِذْنِ وَلِيِّهَا أَوْ ذِي الرَّأْيِ مِنْ أَهْلِهَا أَوْ السُّلْطَانِ»

Elbânî bu hadisi *İrvâ'i'l-galîl fî tahrîci ehâdîsi Menâri's-sebîl* adlı eserinde nakletmiş ve ravilerin hakkında “Ricâluhu Sikât”¹⁵⁴ ve Said ve Ömer arasında “munkatı”¹⁵⁵ olduğunu söylemiştir.¹⁵⁶ Hadisin ravilerden birinin munkatı olması sebebiyle rivayetin *zayıf* olduğu anlaşılmaktadır.

¹⁴⁸ İbn Hibbân, *Sahîh*, 9/386 (4075); İbn Dakîkul'Îd, *el-İlmâm bi-ehâdîsi'l-ahkâm*, 1/497 (975); İbnü'l-Mülakkın, *el-Bedrü'l-münîr fî tahrîci ehâdîs*, 7/475; Tuḥfetü'l-muhtâc ilâ edilleti(ehâdîsi)'l-Minhâc, 2/363 (1427).

¹⁴⁹ Bkz. İbn Hibbân, *Sahîh*, 9/386.

¹⁵⁰ Bkz. İbnü'l-Mülakkın, *Tuḥfetü'l-muhtâc ilâ edilleti(ehâdîsi)'l-Minhâc*, 1/130.

¹⁵¹ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 462.

¹⁵² Mâlik b. Enes, *Muvatta'ü'l-İlmâm Mâlik rivâyetü Muhammed*, 181 (542).

¹⁵³ Şâfiî, *el-Üm*, 7/235; Dârekutnî, *es-Sünen*, 4/328 (3542); Beyhakî, *Ma'rifetü's-sünen ve'l-âşâr*, 10/37 (13542); Mecdüddîn İbnü'l-Esir, *Câmi'u'l-usûl li-ehâdîsi'r-Resûl*, 11/462 (9011); Muhammed b. Süleymân er-Rûdânî, *Cem'u'l-fevâ'id min Câmi'i'l-usûl ve Mecma'i'z-zevâ'id*, 2/114 (4130).

¹⁵⁴ “Söz konusu hadisin senedindeki ravilerin sıkı olduğunu bildiren bu tabir, hadisin ancak, diğer sahihlik şartlarını taşıdığına sahih olacağını ifade eder.” Bkz. Aydın, a.g.e., s. 271.

¹⁵⁵ “Munkatı hadis zâif hadislerdendir.” Bkz. Aydın, a.g.e., s. 224.

¹⁵⁶ Bkz. Elbânî, *İrvâ'i'l-galîl fî tahrîci ehâdîsi Menâri's-sebîl*, 6/250.

20. Hadis

عن أم سلمة قالت دخل علي رسول الله ﷺ بعد وفاة أبي سلمة فخطبني إلى نفسي، فقلت: يا رسول الله إنه ليس أحد من أوليائي شاهداً، فقال: إنه ليس منهم شاهد ولا غائب يكره ذلك، قالت: فم يا عمر فزوج النبي ﷺ فتزوجها.

Ümmü Seleme'den (r.anha) rivayet edildiğine göre, şöyle buyurmuştur: “Ebû Seleme'nin vefatından sonra Hz. Peygamber (sav) benim yanıma gelip bana evlilik teklifinde bulunmuştu. Bunun üzerine ben O'na, “Ey Allah'ın Resulü! velilerimden hiçbiri şuan burada değiller.” deyince O bana: “Burada bulunan ve bulunmayan hiç kimse yoktur ki buna razı olmasın! diye buyurmuştur. Bunun üzerine Ümmü Seleme oğluna: “Ey Ömer! Kalk da Hz. Peygamber (sav) ile benim nikâh hazırlığıma başla!” dedi. Böylece Hz. Peygamber (sav) onunla evlenmiştir.¹⁵⁷

Bu hadisi Tahâvî ve Ali b. Zekeriyya el-Menbecî rivayet etmişlerdir.¹⁵⁸ Hadis bu kelimelerle taradığımızda diğer kaynaklarda bulunamamıştır.

21. Hadis

عن عتبة بن عامر رضي الله عنه مرفوعاً «إِنَّ أَحَقَّ الشُّرُوطِ أَنْ يُوفَى بِهِ، مَا اسْتَخْلُتُمْ بِهِ الْفُرُوجَ»

Ukbe b. Âmir'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurdu: “Şartların yerine getirilmeye en layık olanı, kadınları kendinize helal kıldığınız şartlardır.”¹⁵⁹

Bu hadis Muvatta dışında Kütüb-i Tis'a'daki diğer kaynaklarda bulunmaktadır. Ahmed b. Hanbel, Müslim, Tirmizî, Nesâî ve İbn Mâce aynı kelimelerle rivayette bulunmuşken¹⁶⁰ Dârimî, Buhârî ve Ebû Dâvûd benzer kelimelerle rivayet etmişlerdir.¹⁶¹

¹⁵⁷ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 463.

¹⁵⁸ Tahâvî, Şerhu Me'âni'l-âsâr, 3/11 (4227); Ali b. Zekeriyya el-Menbecî, el-Lübâb fi'l-Cem'i Beyne's-Sünne ve'l-Kitab, 2/662.

¹⁵⁹ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 463.

¹⁶⁰ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 28/536 (17302); Müslim, “Nikâh”, 63 (1418); Tirmizî, “Nikâh”, 32 (1127); Nesâî, “Nikâh”, 42 (3281); İbn Mâce, “Nikâh”, 41 (1954).

¹⁶¹ Dârimî, “Nikâh”, 21 (2249); Buhârî, “Şurut”, 6 (2721); Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 39 (2139).

Tirmizî hadisi hasen-sahih olarak değerlendirmiştir.¹⁶² Şuayb el-Arnaût, Ebû Dâvûd'un Sünen'ine yaptığı tahkikinde rivayetin sahih, İbn Hanbel'in Müsned'deki rivayetin Müslim'in şartlarına göre sahih olduğunu belirtmiştir.¹⁶³ Hüseyin Selîm Esed ed-Dârânî de Dârimî'nin Sünen'ine yaptığı tahkikinde rivayetin sahih olduğunu söylemiştir.¹⁶⁴ Rivayetin Buhârî ve Müslim'in Sahîh'lerinde geçmesinden dolayı müttefekun aleyh olması hasebiyle sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

22. Hadis

عن أنس بن مالك رضي الله عنه «أن النبي ﷺ رأى على عبد الرحمن بن عوف أثر صُفْرَةٍ، قال: ما هذا؟ قال يا رسول الله: إني تزوجت امرأة على وزن نواة من ذهب، قال: بَارَكَ اللَّهُ لَكَ، أُولَمْ وَلَوْ بِشَاةٍ.»

Enes b. Mâlik'ten (r.a.) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) “Abdurrahmân b. Avf'ın üzerinde sarı renk eseri görerek: “Bu ne?” diye sormuş. Abdurrahmân: “Yâ Resulâllah! Ben bir nevât altın miktarı mehir vererek bir kadınlı evlendim.” demiş. Hz. Peygamber (sav): “Öyle ise Allah sana mübarek eylesin! Bir koyunla bile olsa da'vet yap” buyurmuşlar.¹⁶⁵

Bu hadis Muvatta dışında Kütüb-i Tis'a'daki diğer kaynaklarda yer almaktadır. Ahmed b. Hanbel, Buhârî, Müslim, Tirmizî, Nesâî ve İbn Mâce aynı kelimelerle rivayette bulunmuşken¹⁶⁶ Mâlik b. Enes, Dârimî ve Ebû Dâvûd benzer kelimelerle rivayet etmişlerdir.¹⁶⁷

Tirmizî hadisi hasen-sahih olarak değerlendirmiştir.¹⁶⁸ Şuayb el-Arnaût, Ebû Dâvûd ve İbn Mâce'nin Sünen'ine yaptığı tahkikinde rivayetin sahih, İbn Hanbel'in Müsned'deki rivayetin ise Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahih olduğunu değerlendirmiştir.¹⁶⁹ Hadisin Buhârî ve Müslim'in kriterlerine uyması, müttefekun

¹⁶² Bkz. Tirmizî, “Nikâh”, 32 (1127).

¹⁶³ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsne'd, 28/536; Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 39 (2139).

¹⁶⁴ Bkz. Dârimî, “Nikâh”, 21 (2249).

¹⁶⁵ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 463.

¹⁶⁶ Ahmed b. Hanbel, el -Müsne'd, 21/75 (13370); Buhârî, “Nikâh”, 56 (5155); Müslim, “Nikâh”, 79 (1427); Tirmizî, “Nikâh”, 10 (1094); Nesâî, “Nikâh”, 74 (3372); İbn Mâce, “Nikâh”, 24 (1907).

¹⁶⁷ İmâm Mâlik, el-Muvatta, “Nikâh”, 47; Dârimî, “Nikâh”, 22 (2250); Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 29 (2109).

¹⁶⁸ Bkz. Tirmizî, “Nikâh”, 10 (1094).

¹⁶⁹ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsne'd, 21/75; Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 29 (2109); İbn Mâce, “Nikâh”, 24 (1907).

aleyh olması ve Tirmizî'nin hükmü göz önüne bulundurulduğunda sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

23. Hadis

عن ابن عمر رضي الله عنه مرفوعاً «إذا دُعِيَ أَحَدُكُمْ إِلَى الْوَلِيمَةِ فَلْيَأْتِهَا.»

Abdullah b. Ömer'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Sizden bir kimse düğün yemeğine davet edilecek olursa, ona gitsin.”¹⁷⁰

Bu hadisi İmâm Mâlik, Buhârî, Müslim, Ebû Dâvûd ve İbn Hibbân aynı kelimelerle rivayette bulunmuşlardır.¹⁷¹ Şuayb el-Arnaût, Ebû Dâvûd'un Sünen'ine yaptığı tahkikinde rivayetin sahih ve İbn Hibbân'ın *Sahih*'inin tahkikinde Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahih olduğunu değerlendirmiştir.¹⁷² Rivayetin Buhârî ve Müslim'in *Sahih*'lerinde geçmesinden dolayı müttefekun aleyh olması sebebiyle sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

24. Hadis

عن ابن عمر رضي الله عنه مرفوعاً «إذا دَعَا أَحَدُكُمْ أَخَاهُ، فَلْيُجِبْ عُرْسًا كَانَ، أَوْ نَحْوَهُ.»

İbn Ömer'den (r.a.) rivayete göre «Biriniz düğün davetine olsun veya benzeri bir davet için olsun din kardeşini davet ederse hemen icabet eylesin!»¹⁷³

Bu hadisi Müslim ve Ebû Dâvûd rivayet etmişlerdir.¹⁷⁴ Ebû Dâvûd'un Sünen'inin muhakkiki Şuayb el-Arnaût hadisin sahih olduğunu söylemiştir.¹⁷⁵ Hadisin Müslim'in kriterlerine uyması ve Şuayb el-Arnaût'un hükmü göz önüne bulundurulduğunda sahih bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

¹⁷⁰ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 463.

¹⁷¹ İmâm Mâlik, el-Muvatta, “Nikâh”, 49; Buhârî, “Nikâh”, 71 (5173); Müslim, “Nikâh”, 96 (1429); Ebû Dâvûd, “Et’ime”, 1 (3736); İbn Hibbân, *Sahih*, 12/104 (5292).

¹⁷² Bkz. Ebû Dâvûd, “Et’ime”, 1 (3736); İbn Hibbân, *Sahih*, 12/104 (5292).

¹⁷³ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 463.

¹⁷⁴ Müslim, “Nikâh”, 100 (1429); Ebû Dâvûd, “Et’ime”, 1 (3738);

¹⁷⁵ Bkz. Ebû Dâvûd, “Et’ime”, 1 (3738).

25. Hadis

عن أبي هُرَيْرَةَ مَرْفُوعاً «وَمَنْ لَمْ يُجِبِ الدَّعْوَةَ فَقَدْ عَصَى اللَّهَ وَرَسُولَهُ»

Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, şöyle buyurmuştur: “Daveti (icabeti) terk eden bir kimse Allah’a ve Resulüne isyan etmiş olur.”¹⁷⁶

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel ve Müslim aynı kelimelerle rivayette bulunmuşlardır.¹⁷⁷ Ahmed b. Hanbel Ma’mer’den rivayet etmiştir. İmâm Mâlik, Dârimî, Buhârî, Ebû Dâvûd ve İbn Mâce benzer kelimelerle rivayet etmişlerdir.¹⁷⁸

Şuayb el-Arnaût, Ebû Dâvûd ve İbn Mâce’nin Sünen’ine yaptığı tahkikinde rivayetin sahih, İbn Hanbel’in Müsned’de yer alan rivayetin ise Buhârî ve Müslim’in şartlarına göre sahih olduğunu söylemiştir.¹⁷⁹ Hadisin Buhârî ve Müslim’in kriterlerine uyması, müttefekun aleyh olması sebebiyle sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

26. Hadis

عن ابن مسعود رضي الله عنه «أَنَّهُ رَأَى أَبَا مَسْعُودٍ صُورَةً فِي الْبَيْتِ فَرَجَعَ»

İbn Mes’ûd’dan (r.a.) rivayet edildiğine göre, şöyle buyurmuştur: “Ebu Mes’ûd (davet üzerine) birinin evine gidip orada resim görünce (ziyafeti kabul etmeyip) geri dönmüştür.”¹⁸⁰

Bu hadisi İbn Hacer el-Askalânî, Kastallânî (923/1517) ve İbnü’l-Esîr rivayet etmişlerdir.¹⁸¹ İbn Hacer el-Askalânî, Sahîh-i Buhârî’nin şerhi *Fethu’l-bârî bi-şerhi Sahîhi’l-Buhârî’de* hadisi sahih olarak değerlendirmiştir.¹⁸² Kastallânî de hadisin sahih

¹⁷⁶ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 464.

¹⁷⁷ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 13/62 (7624); Müslim, “Nikâh”, 110 (1432);

¹⁷⁸ İmâm Mâlik, el-Muvatta, “Nikâh”, 50; Dârimî, “Et’ime”, 28 (2110); Buhârî, “Nikâh”, 72 (5177); Ebû Dâvûd, “Et’ime”, 1 (3742); İbn Mâce, “Nikâh”, 25 (1913).

¹⁷⁹ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 13/62; Ebû Dâvûd, “Et’ime”, 1 (3742); İbn Mâce, “Nikâh”, 25 (1913).

¹⁸⁰ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 464.

¹⁸¹ İbn Hacer el-Askalânî, *Fethu’l-bârî bi-şerhi Sahîhi’l-Buhârî*, 9/249; Kastallânî, *İrşâdü’s-sârî*, 8/76; Mecdüddîn İbnü’l-Esîr, *Câmi’u’l-usûl li-ehâdîsi’r-Resûl*, 11/462 (9011).

¹⁸² Bkz. İbn Hacer el-Askalânî, *Fethu’l-bârî bi-şerhi Sahîhi’l-Buhârî*, 9/249;

olduğunu söylemiştir.¹⁸³ İbn Hacer el-Askalânî ve Kastallânî'nin görüşleri göz önüne bulundurulduğunda hadisin *sahih* bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

27. Hadis

عن ابن عمر في السِّتْرِ على الجدار وفيه والله لا أطمع لكم طعامًا فرجع.

İbn Ömer'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, “Kendisi Ebû Eyyûb Ensari'yi kendi evine davet etmiştir. Ebû Eyyûb Ensari, onun evine gelince duvarın perdesinde bir resim görüp, “Vallahi ben sizin yemeğinizden yemeyeceğim.” dedi ve geri döndü.”¹⁸⁴

Bu hadisi Taberânî, İbn Hacer el-Askalânî, Kastallânî, Rûdânî ve İbnü'l-Esîr rivayet etmişlerdir.¹⁸⁵ İbn Hacer el-Askalânî ve Kastallânî hadisi *sahih* olarak değerlendirmiştir.¹⁸⁶ İbn Hacer el-Askalânî ve Kastallânî'nin değerlendirmesine baktığımızda *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

28. Hadis

عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَارِثِ «أَنَّ رَجُلًا دَعَا عَبْدَ اللَّهِ بْنَ مَسْعُودٍ إِلَى وَلِيمَةٍ، فَلَمَّا جَاءَ لِيَدْخُلَ سَمِعَ لَهْوَاً، فَلَمْ يَدْخُلْ، فَقَالَ لَهُ: لِمَ رَجَعْتَ؟ قَالَ: إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: “مَنْ كَثُرَ سَوَادُ قَوْمٍ، فَهُوَ مِنْهُمْ، وَمَنْ رَضِيَ عَمَلَ قَوْمٍ كَانَ شَرِيكَ مَنْ عَمِلَ بِهِ.”»

Amr b. el-Hâris'ten (r.a.) rivayet edildiğine göre, “Bir adam Abdullah b. Mes'ûd'u (r.a.) bir ziyafete davet etmiştir. Kendisi içeri girdiğinde oradan eğlenme sesleri işitip içeri girmekten vazgeçmiştir. Ona, “neden geri göndün?” diye sorulunca, şöyle demişti: Ben Hz. Peygamber'in (sav) şöyle buyurduğunu işittim: “Bir topluluğun

¹⁸³ Bkz. Kastallânî, İrşâdü's-sârî, 8/76.

¹⁸⁴ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 464.

¹⁸⁵ Taberânî, el-Mu'cemü'l-kebîr, 4/118 (3853); İbn Hacer el-Askalânî, Fethu'l-bârî bi-şerhi Sahîhi'l-Buhârî, 9/249; Taglîku't-ta'lik, 4/423; Kastallânî, İrşâdü's-sârî, 8/76; Mecdüddîn İbnü'l-Esîr, Câmi'u'l-usûl li-ehâdisi'r-Resûl, 4/317; Muhammed b. Süleymân er-Rûdânî, Cem'u'l-fevâ'id min Câmi'i'l-üşûl ve Mecma'i'z-zevâ'id, 2/431 (5141).

¹⁸⁶ Bkz. İbn Hacer el-Askalânî, Fethu'l-bârî bi-şerhi Sahîhi'l-Buhârî, 9/249; Kastallânî, İrşâdü's-sârî, 8/76.

çoğunluğuna uyan onlardandır, kim de bir topluluğun işine razı olursa o da onların yaptıkları işine ortaktır.”¹⁸⁷

Bu hadisi İbn Hacer el-Askalânî, Cemâlüddîn ez-Zeylaî ve Ali el-Müttakî rivayet etmişlerdir.¹⁸⁸ Hadisi bu kelimelerle taradığımızda başka kaynaklarda bulunamamıştır.

29. Hadis

عن أبي عامرٍ أو بي مالِكٍ الأشعريِّ قال ﷺ لِيَكُونَنَّ مِنْ أُمَّتِي أَقْوَامٌ يَسْتَجِلُّونَ الْجَرَ وَالْحَرِيرَ وَالْخَمَرَ وَالْمَعَازِفَ»

Ebû Âmir ya da Ebû Mâlik el-Eş’arî’den rivayet edildiğine göre, dedi ki: Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Ümmetimden bazı kavimler çıkacak ve bunlar hirri (zinayı), ipeği, hamrı ve eğlence aletlerini çalmayı helal belleyecekler.”¹⁸⁹

Bu hadisi Buhârî, Ebû Dâvûd, Taberânî, Beyhakî ve İbn AbdülHâdî (744/1343) rivayet etmişlerdir.¹⁹⁰ Şuayb el-Arnaût, Ebû Dâvûd’un Sünen’ine yaptığı tahkikinde bu rivayeti sahih olarak değerlendirmiştir.¹⁹¹ Hadisin, Buhârî’nin kriterlerine uyması ve Şuayb el-Arnaût’un hükmü göz önüne bulundurulduğunda sahih bir rivayet olduğu görülmektedir.

30. Hadis

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا «حُرْمٌ مِنَ النَّسَبِ سَبْعٌ، وَمِنْ الصَّبْرِ سَبْعٌ، ثُمَّ قَرَأَ: {حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ}» الْآيَةَ.¹⁹²

¹⁸⁷ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 464.

¹⁸⁸ İbn Hacer el-Askalânî, ed-Dirâye fî tahrîci ehâdîsi’l-Hidâye, 2/267 (1015); Ali el-Müttakî, Kenzü’l-‘ummâl fî süneni’l-akvâl ve’l-ef’âl, 9/22 (24735); Cemâlüddîn ez-Zeylaî, Nasbü’r-râye li-tahrîci ehâdîsi’l-Hidâye, 4/346.

¹⁸⁹ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 464.

¹⁹⁰ Buhârî, “Eşribe”, 6 (5590); Ebû Dâvûd, “Libâs”, 9 (4039); Taberânî, el-Mu‘cemü’l-kebîr, 3/282 (3417); Beyhakî, es-Sünenü’l-kübrâ, 3/386 (6100); Şu‘abü’l-îmân, 7/118 (4759); İbn Abdilhâdî, el-Muharrer fi’l-hadîs, 1/286 (477).

¹⁹¹ Bkz. Ebû Dâvûd, “Libâs”, 9 (4039).

¹⁹² en-Nisâ 4/23.

İbn Abbas'tan (r.a) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: “Neseb yoluyla yedi kadın, sıhri akrabalık yoluyla yedi kadın ile evlenmek haramdır.” Daha sonra yüce Allah'ın: “Sizin için anneleriniz haram kılındı...” ayetini okudu.¹⁹³

Bu hadisi Buhârî, Hâkim en-Nîsâbûrî ve Taberânî rivayet etmişlerdir.¹⁹⁴ Hâkim en-Nîsâbûrî hadisin Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahih olduğunu belirtmiştir.¹⁹⁵ Bu durumda hadisin Buhârî'nin kriterlerine uyması ve Hâkim en-Nîsâbûrî'nin hükmü göz önüne bulundurulduğunda sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

31. Hadis

عن ابن عباس رضي الله عنهما «ما زاد على أربع فهو حرام»

İbn Abbas'tan (r.a.) rivayet edildiğine göre, şöyle dedi: “Bir erkeğin dörtten fazla hanımıyla evli kalması haramdır.”¹⁹⁶

Bu hadisi İbn Hacer el-Askalânî, Kastallânî ve Ebû Muhammed el-Begavî (516/1122) rivayet etmişlerdir.¹⁹⁷ İbn Hacer el-Askalânî, Sahîh-i Buhârî'nin şerhi *Fethu'l-bârî bi-şerhi Sahîhi'l-Buhârî*'inde hadisi sahih olarak değerlendirmiştir.¹⁹⁸ Kastallânî de hadisi sahih olarak zikretmiştir.¹⁹⁹ İbn Hacer el-Askalânî ve Kastallânî'nin görüşleri göz önüne bulundurulduğunda hadisin sahih bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

32. Hadis

عن ابن عباس رضي الله عنه مرفوعاً «يَحْرُمُ مِنَ الرِّضَاعَةِ مَا يَحْرُمُ مِنَ النَّسَبِ»

¹⁹³ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 465.

¹⁹⁴ Buhârî, “Nikâh”, 25 (5105); Hâkim en-Nîsâbûrî, el-Müstedrek ‘ale’s-Sahîhayn, 2/333 (3189); Taberânî, el-Mu‘cemü'l-kebîr, 11/431 (12222).

¹⁹⁵ Bkz. Hâkim en-Nîsâbûrî, el-Müstedrek ‘ale’s-Sahîhayn, 2/333.

¹⁹⁶ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 465.

¹⁹⁷ İbn Hacer el-Askalânî, *Fethu'l-bârî bi-şerhi Sahîhi'l-Buhârî*, 9/154; Kastallânî, *İrşâdü's-sârî*, 8/34; Ebû Muhammed el-Begavî, *Şerhu's-sünne*, 9/65.

¹⁹⁸ Bkz. İbn Hacer el-Askalânî, *Fethu'l-bârî bi-şerhi Sahîhi'l-Buhârî*, 9/154.

¹⁹⁹ Bkz. Kastallânî, *İrşâdü's-sârî*, 8/34.

İbn Abbas'tan (r.a) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Soy sebebi ile (nikâhlanması) haram olanlar süt sebebi ile de haramdır.”²⁰⁰

Bu hadis Kütüb-i Tis'a'daki kaynaklarda geçmektedir. Ahmed b. Hanbel, Buhârî, Müslim, Nesâî, İbn Mâce aynı kelimelerle rivayette bulunmuşken²⁰¹ İmâm Mâlik, Dârimî, Tirmizî ve Ebû Dâvûd benzer kelimelerle rivayet etmişlerdir.²⁰²

Tirmizî rivayeti hasen-sahih olarak değerlendirmiştir.²⁰³ Şuayb el-Arnaût, Ebû Dâvûd ve İbn Mâcen'in Sünen'ine yaptığı tahkikinde rivayetin sahih, İbn Hanbel'in Müsned'deki rivayetin ise Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahih olduğunu söylemiştir.²⁰⁴ Buhârî ve Müslim'in Sahîh'lerinde geçmesinden dolayı müttefekun aleyh olması sebebiyle sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

33. Hadis

عن أم حبيبة رضي الله عنها قالت «يا رسول الله، انكح أختي فقال النبي ﷺ إنها لا تحل لي»

Ümmü Habibe'den (r.anha) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: “Ey Allah'ın Resulü! Bana hayırda kız kardeşimin ortak olmasını dilerim, dedim. Hz. Peygamber (sav) O bana helal olmaz, buyurdu”.²⁰⁵

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel, Buhârî, Müslim, Nesâî ve İbn Mâce rivayet etmişlerdir.²⁰⁶ Şuayb el-Arnaût, İbn Mâcen'in Sünen'ine yaptığı tahkikinde rivayetin sahih, İbn Hanbel'in Müsned'deki rivayetin ise Müslim'in şartlarına göre sahih olduğunu söylemiştir.²⁰⁷ Nesâî'nin Sünen Muhakkiki Abdülfettâh Ebû Gudde de bu

²⁰⁰ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 465.

²⁰¹ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 4/293 (2490); Buhârî, “Şehadat”, 6 (2645); Müslim, “Radâ”, 9 (1445); Nesâî, “Nikâh”, 50 (3306); İbn Mâce, “Nikâh”, 34 (1938).

²⁰² İmâm Mâlik, el-Muvatta, “Radâ”, 2; Dârimî, “Nikâh”, 48 (2293); Tirmizî, “Radâ”, 1 (1146); Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 6 (2050).

²⁰³ Bkz. Tirmizî, “Radâ”, 1 (1146).

²⁰⁴ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 4/293;); Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 6 (2050); İbn Mâce, “Nikâh”, 34 (1938).

²⁰⁵ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 465.

²⁰⁶ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 45/401 (27412); Buhârî, “Nikâh”, 26 (5106); Müslim, “Radâ”, 16 (1449); Nesâî, “Nikâh”, 44 (3284); İbn Mâce, “Nikâh”, 34 (1939).

²⁰⁷ Bjkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 45/401; İbn Mâce, “Nikâh”, 34 (1939).

rivayetin *Sahih* olduğunu zikretmiştir.²⁰⁸ Hadisin Buhârî ve Müslim’in *Sahîh*’lerinde geçmesinden dolayı müttefekun aleyh olması sebebiyle sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

34. Hadis

عَنْ فَيْرُوزٍ قَالَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أَسْلَمْتُ وَتَحْتِي أَخْتَانِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ اخْتَرِ أَيْتَهُمَا شِئْتَ.

Feyrûz ed-Deylemî’den (r.a.) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: “Hz. Peygamber’e (sav) şöyle dedim: “Ey Allah’ın Resulü ben Müslüman oldum, nikâhım altında iki kız kardeş bulunmaktadır.” Bunun üzerine Hz. Peygamber (sav) : “İkisinden hangisini istersen seç, diğerini bırak” buyurdular.”²⁰⁹

Bu hadisi Tirmizî ve Beyhakî aynı kelimelerle rivayette bulunmuşlardır.²¹⁰ Ahmed b. Hanbel benzer kelimelerle rivayet etmiştir.²¹¹ Aynı hadisi Ebû Dâvûd ve İbn Mâce “اختر” yerine “طَلَّق” lafzıyla nakletmişlerdir.²¹² Tirmizî hadisi hasen olarak değerlendirmiştir.²¹³ Şuayb el-Arnaût ise, İbn Mâcen’in Sünen’ine yaptığı tahkikinde rivayetin hasen olduğunu söylemiştir.²¹⁴ Bu durumda Tirmizî ve Şuayb el-Arnaût’un görüşleri göz önüne bulundurulduğunda hadisin *hasen* bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

35. Hadis

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مَرْفُوعًا «لَا يُجْمَعُ بَيْنَ الْمَرْأَةِ وَعَمَّتِهَا، وَلَا بَيْنَ الْمَرْأَةِ وَخَالَتِهَا.»

Ebû Hüreyre’den (r.a.) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Kadın, halası ile bir nikâh altında tutulmaz. Kadın, teyzesi ile de bir nikâh altında bulundurulmaz.”²¹⁵

²⁰⁸ Bkz. Nesâî, “Nikâh”, 44 (3284).

²⁰⁹ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 465.

²¹⁰ Tirmizî, “Nikâh”, 34 (1129); Beyhakî, es-Sünenü’l-kübrâ, 7/299 (14058).

²¹¹ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 29/574 (18040).

²¹² Ebû Dâvûd, “Talak”, 1 (2046); İbn Mâce, “Nikâh”, 40 (1951).

²¹³ Bkz. Tirmizî, “Nikâh”, 34 (1129).

²¹⁴ Bkz. İbn Mâce, “Nikâh”, 40 (1951).

²¹⁵ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 465.

Bu hadis Kütüb-i Tis'a'daki kaynaklarda geçmektedir. Ahmed b. Hanbel, İmâm Mâlik, Buhârî, Müslim ve Nesâî aynı kelimelerle rivayette bulunmuşken;²¹⁶ Dârimî, Ebû Dâvûd, Tirmizî, Nesâî ve İbn Mâce benzer kelimelerle rivayet etmişlerdir.²¹⁷

Tirmizî hadisi hasen-sahih olarak değerlendirmiştir.²¹⁸ Şuayb el-Arnaût, Ebû Dâvûd'un Sünen'ine yaptığı tahkikinde rivayetin sahih, İbn Hanbel'in Müsned'deki rivayetin ise Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahih olduğunu değerlendirmiştir.²¹⁹ Dârimî de hadisin sahih olduğunu söylemiştir.²²⁰ Hadisin Buhârî ve Müslim'in kriterlerine uyması, müttefekun aleyh olması ve Tirmizî'nin hükmü göz önüne bulundurulduğunda sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

36. Hadis

عن عيسى بن طلحة قال «نهى رسول الله ﷺ أن تُنكح المرأة على قرابتها مخافة القطيعة.»

İsâ b. Talhâ'dan rivâyet edildiğine göre, “Hz. Peygamber (sav), akraba bağı kopma korkusundan dolayı akraba olan kadınlarıyla evlenmesini yasaklamıştır.”²²¹

Bu hadisi Ebû Dâvûd, İbn Ebî Şeybe (235/849), İbn Hacer el-Askalânî ve Kastallânî aynı kelimelerle rivayette bulunmuşken²²² Abdürrezzâk es-San'ânî (211/826-27) benzer kelimelerle rivayet etmiştir.²²³ Elbânî bu hadisin *Silsiletü'l-Ehâdîsi'd-Daîfu* adlı eserinde “Mürsel”²²⁴ olduğunu belirtmiştir.²²⁵ Bu durumda rivayetin Mürsel olmasından dolayı *zayıf* olduğu görülmektedir.

²¹⁶ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 16/35 (9952); İmâm Mâlik, el-Muvatta, “Nikâh”, 20; Buhârî, “Nikâh”, 28 (5109); Müslim, “Nikâh”, 33 (1408); Nesâî, “Nikâh”, 47 (3288).

²¹⁷ Dârimî, “Nikâh”, 8 (2225); Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 12 (2065); Tirmizî, “Nikâh”, 12 (1126); İbn Mâce, “Nikâh”, 31 (1930).

²¹⁸ Bkz. Tirmizî, “Nikâh”, 12 (1126).

²¹⁹ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 16/35; Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 12 (2065).

²²⁰ Bkz. Dârimî, “Nikâh”, 8 (2225).

²²¹ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 466.

²²² Ebû Dâvûd, el-Merâsîl, 182/208; İbn Ebî Şeybe, el-Musannef, 3/527 (16777); İbn Hacer el-Askalânî, ed-Dirâye fî tahrîci ehâdîsi'l-Hidâye, 2/56 (534).

²²³ Abdürrezzâk es-San'ânî, el-Musannef, 6/263 (10767).

²²⁴ “Mürsel hadis zaîf hadislerdendir.” Bkz. Aydın, a.g.e., s. 228.

²²⁵ Bkz. Elbânî, *Silsiletü'l-Ehâdîsi'd-Daîfu*, 14/68.

37. Hadis

عن ابن عمر رضي الله عنه مرفوعاً «لا يُحَرِّمُ الْحَرَامُ الْحَلَالَ.»

Abdullah b. Ömer'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Haram, helali haram etmez.”²²⁶

Bu hadisi İbn Mâce, Dârekutnî ve Beyhakî rivayet etmişlerdir.²²⁷ Şuayb el-Arnaût, İbn Mâce'nin *Sünen*'ine yaptığı tahkikinde ravilerden İshâk b. Muhammed ve Abdullah b. Ömer el-Umarîn hakkında “Fîhi Za'f”²²⁸ olduğunu söylemiştir.²²⁹ Elbânî *Silsiletü'l-Ehâdisi'd-Daîfu* isimli eserinde hadisi zayıf olarak değerlendirmiştir.²³⁰ Şuayb el-Arnaût ve Elbânî'nin görüşleri göz önüne bulundurulduğunda hadisin zayıf olduğunu söylemek mümkündür.

38. Hadis

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا «فِي رَجُلٍ غَشِيَ أُمَّ امْرَأَتِهِ قَالَ تَخْطَى حُرْمَتَيْنِ وَلَا تُحَرِّمُ عَلَيْهِ امْرَأَتَهُ»

İbn Abbas'tan (r.a.) rivayet edildiğine göre, “Kayınvalidesi ile zina eden adam hakkında şöyle demişti: “Bu adam iki haram işlemiş olur. Ancak bundan dolayı hanımı ona haram olmaz.”²³¹

Bu hadisi Beyhakî ve İbn Hacer el-Askalânî rivayet etmişlerdir.²³² İbn Hacer el-Askalânî hadisin sahih olduğunu zikretmiştir.²³³ Elbânî, *İrvâ'î'l-galîl fî tahrîci ehâdisi Menâri's-sebîl* isimli eserinde rivayetini Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahih olduğunu belirtmiştir.²³⁴ Bu durumda İbn Hacer el-Askalânî ve Elbânî'nin değerlendirmelerini dikkatle incelendiğinde sahih bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

²²⁶ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 466.

²²⁷ İbn Mâce, “Nikâh”, 63 (2015); Beyhakî, es-Sünenü'l-kübrâ, 7/274 (13964); Dârekutnî, es-Sünen, 4/400 (3679).

²²⁸ Bkz. Aydın, a.g.e., s. 88.

²²⁹ Bkz. İbn Mâce, “Nikâh”, 63 (2015).

²³⁰ Bkz. Elbânî, *Silsiletü'l-Ehâdisi'd-Daîfu*, 1/564.

²³¹ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 466.

²³² Beyhakî, es-Sünenü'l-kübrâ, 7/273 (13962); İbn Hacer el-Askalânî, Fethu'l-bârî bi-şerhi Sahîhi'l-Buhârî, 9/156.

²³³ Bkz. İbn Hacer el-Askalânî, Fethu'l-bârî bi-şerhi Sahîhi'l-Buhârî, 9/156.

²³⁴ Bkz. Elbânî, *İrvâ'î'l-galîl fî tahrîci ehâdisi Menâri's-sebîl*, 7/51.

39. Hadis

عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ «قَالَ فِيمَنْ فَجَرَ بِأُمِّ امْرَأَتِهِ حَرَمًا عَلَيْهِ جَمِيعًا.»

İmrân b. Husayn'dan rivayete göre, “Kayınvalidesiyle zina eden kimsenin hükmü hakkında şöyle demiştir: “Hanımı ve kayınvalidesi her ikisi ona ebediyen haram kılınmıştır.”²³⁵

Bu hadisi İbn Hacer el-Askalânî *Fethu'l-bârî bi-şerhi Sahîhi'l-Buhârî* ve *Taglîku't-ta'îlî* adlı eserlerinde aynı kelimelerle rivayet etmiştir.²³⁶ Abdürrezzâk es-San'ânî benzer kelimelerle rivayet etmiştir.²³⁷ Hadis bu kelimelerle taradığımızda başka kaynaklarda bulunamamıştır.

40. Hadis

عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ وَالْحَسَنِ قَالَا «إِذَا زَنَى الرَّجُلُ بِالْمَرْأَةِ، فَلَيْسَ لَهُ أَنْ يَتَزَوَّجَ ابْنَتَهَا، وَلَا أُمَّهَا»

Sâid b. el-Müseyyeb ve Hasan-ı Basrî'den rivayet edildiğine göre şöyle buyurmuşlardır: “Bir erkek bir kadınla zina ederse, erkek için onun kızıyla ve annesiyle evlenmesi caiz değildir.”²³⁸

Bu hadisi İbn Ebî Şeybe ve Alâüddîn İbnü't-Türkmânî (750/1349) ve Abdülmün'im el-Hefenî aynı kelimelerle rivayette bulunmuşlardır.²³⁹ İbnü't-Türkmânî *el-Cevherü'n-nakî ale Sünenü'l-Beyhakî* adlı eserinde İbn Ebî Şeybe'den hadisi sahih bir senedle zikretmiştir.²⁴⁰ Hadisi bu kelimelerle taradığımızda başka kaynaklarda bulunamamıştır.

41. Hadis

²³⁵ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 466.

²³⁶ İbn Hacer el-Askalânî, *Fethu'l-bârî bi-şerhi Sahîhi'l-Buhârî*, 9/156; *Taglîku't-ta'îlîk*, 4/404.

²³⁷ Abdürrezzâk es-San'ânî, *el-Musannef*, 7/200 (12776).

²³⁸ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 466.

²³⁹ İbn Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 3/527 (16777); Alâüddîn İbnü't-Türkmânî, *el-Cevherü'n-nakî ale Sünenü'l-Beyhakî*, 7/169; Abdülmün'im el-Hefenî, *Mevsû'atu Ummi'l-Muminin Aişe*, s.1133.

²⁴⁰ Bkz. Alâüddîn İbnü't-Türkmânî, *el-Cevherü'n-nakî ale Sünenü'l-Beyhakî*, 7/169.

عَنْ أُمِّ هَانِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مَرْفُوعًا «مَنْ نَظَرَ إِلَى فَرْجِ امْرَأَةٍ حُرِّمَتْ عَلَيْهِ أُمُّهَا وَابْنَتُهَا»

Ümmü Hâni'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Kadının fercine bakan bir kimse için onun annesi ve kızı ile evlenmesi haramdır.”²⁴¹

Bu hadisi İbn Ebî Şeybe, Beyhakî, İbn Hacer el-Askalânî ve İbn Hazm (456/1064) rivayet etmişlerdir.²⁴² Beyhakî hadisin Munkatı, “Mechûl”²⁴³ ve zayıf olduğunu söylemiştir.²⁴⁴ Elbânî de bu hadisi rivayet edip zayıf olarak değerlendirmiştir.²⁴⁵ Bu durumda Beyhakî ve Elbânî'nin bu rivayet hakkında zayıf olarak hükmetmesi sebebiyle *zayıf* olduğunu söylemek mümkündür.

42. Hadis

عَنْ قَتَادَةَ وَآبِي هَاشِمٍ فِي الرَّجُلِ يُقِيلُ أُمَّ امْرَأَتِهِ أَوْ ابْنَتَهَا قَالَا «حُرِّمَتْ عَلَيْهِ امْرَأَتُهُ»

Katâde ve Ebû Hâşim'den rivayet edildiğine göre, kayınvalidesini veya kızını öpen bir adama, “Hanımı ona haramdır.” dediler.²⁴⁶

Bu hadisi İbn Ebî Şeybe, İbnü't-Türkmânî ve İbn Abdilberr en-Nemerî (463/1071) rivayet etmişlerdir.²⁴⁷ Hadisi bu kelimelerle taradığımızda başka kaynaklarda bulunamamıştır.

43. Hadis

عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ «لَا تُنْكَحُ الْأُمَّةُ عَلَى الْحُرَّةِ، وَتُنْكَحُ الْحُرَّةُ عَلَى الْأُمَّةِ»

²⁴¹ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 467.

²⁴² İbn Ebî Şeybe, el-Musanef, 3/480 (16235); Beyhakî, es-Sünenü'l-kübrâ, 7/275 (13969); İbn Hacer el-Askalânî, Fethu'l-bârî bi-şerhi Sahîhi'l-Buhârî, 9/156; İbn Hazm, el-Muhallâ, 9/149.

²⁴³ “Mechûl bir ravinin rivayet etmiş olduğu hadis zaîf sayılır.” Bkz. Aydın, a.g.e., s. 184.

²⁴⁴ Bkz. Beyhakî, es-Sünenü'l-kübrâ, 7/275 (13969); İbn Hacer el-Askalânî, Fethu'l-bârî bi-şerhi Sahîhi'l-Buhârî, 9/156.

²⁴⁵ Bkz. Elbânî, *Silsiletü'l-Ehâdisi'd-Daîf*, 13/252 (6110).

²⁴⁶ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 467.

²⁴⁷ İbn Ebî Şeybe, el-Musanef, 4/11 (17269); Alâüddîn İbnü't-Türkmânî, el-Cevherü'n-nakî ale Sünenü'l-Beyhakî, 7/169; İbn Abdilberr en-Nemerî, el-İstizkâr, 5/491.

Câbir'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: “Hür bir eş varken cariye ile evlenmek caiz değildir, bilakis cariye bir eş varken hür bir kadınla evlenilebilir.”²⁴⁸

Bu hadisi Abdürrezzâk es-San'ânî, Beyhakî, İbn Ebî Şeybe ve İbn Hacer el-Askalânî rivayet etmişlerdir.²⁴⁹ Beyhakî hadisin sonunda rivayetin sahih olduğunu belirtmiştir.²⁵⁰ İbn Hacer el-Askalânî, Abdürrezzâk'tan hadisin sahih senedle rivayet edildiğini zikretmiştir.²⁵¹ Bu durumda hadisin sahih olduğu anlaşılmaktadır.

44. Hadis

عن علي رضي الله عنه «أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ نَهَى عَنْ مُتْعَةِ النِّسَاءِ يَوْمَ خَيْبَرَ، وَعَنْ أَكْلِ لُحُومِ الْخُمُرِ الْإِنْسِيَّةِ.»

Alî b. Ebî Tâlib'den (r.a.) rivayete göre, Hz. Peygamber (sav) Hayber günü kadınlarla mut'a nikâhı yapmayı ve evde beslenen eşeğin etini yemeyi yasaklamıştır.²⁵²

Bu hadis Ebû Dâvûd dışında Kütüb-i Tis'a'daki diğer kaynaklarda bulunmaktadır. İmâm Mâlik, Dârimî, Buhârî, Müslim, Tirmizî, Nesâî ve İbn Mâce aynı kelimelerle rivayette bulunmuşken²⁵³ Ahmed b. Hanbel benzer kelimelerle rivayet etmiştir.²⁵⁴

Tirmizî rivayeti hasen-sahih olarak değerlendirmiştir.²⁵⁵ Şuayb el-Arnaût, İbn Mâce'nin Sünen'ine yaptığı tahkikinde rivayetin sahih, İbn Hanbel'in Müsned'deki rivayetin ise, Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahih olduğunu

²⁴⁸ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 467.

²⁴⁹ Abdürrezzâk es-San'ânî, el-Musanef, 7/265 (13089); Beyhakî, es-Sünenü'l-kübrâ, 7/285 (14004); İbn Ebî Şeybe, el-Musanef, 3/467 (16074); İbn Hacer el-Askalânî, ed-Dirâye fî tahrîci ehâdisi'l-Hidâye, 2/57.

²⁵⁰ Bkz. Beyhakî, es-Sünenü'l-kübrâ, 7/285.

²⁵¹ Bkz. İbn Hacer el-Askalânî, ed-Dirâye fî tahrîci ehâdisi'l-Hidâye, 2/57.

²⁵² Bereketî, a.g.e., 2014, s. 468.

²⁵³ İmâm Mâlik, el-Muvatta, “Nikâh”, 41; Dârimî, “Adahi”, 21 (2033); Buhârî, “Meğazî”, 39 (4216); Müslim, “Nikâh”, 29 (1407); Tirmizî, “Nikâh”, 29 (1121); Nesâî, “Sayd ve'z-Zebaih”, 31 (4335); İbn Mâce, “Nikâh”, 44 (1961).

²⁵⁴ Ahmed b. Hanbel, el-Müsne'd, 2/29 (592).

²⁵⁵ Bkz. Tirmizî, “Nikâh”, 29 (1121).

değerlendirmiştir.²⁵⁶ Dârimî'nin Sünen Muhakkiki Hüseyin Selîm Esed ed-Dârânî de hadisin *sahih* olduğunu söylemiştir.²⁵⁷ Rivayetin, Buhârî ve Müslim'in kriterlerine uyması, müttefekun aleyh olması ve Tirmizî'nin hükmü göz önüne bulundurulduğunda *sahih* olduğu anlaşılmaktadır.

45. Hadis

عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ سَبْرَةَ عَنْ أَبِيهِ «أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِنِّي كُنْتُ أُذِنْتُ لَكُمْ فِي الاسْتِمْتَاعِ مِنَ النِّسَاءِ، وَإِنَّ اللَّهَ قَدْ حَرَّمَ ذَلِكَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ»

Rabî b. Sehre'nin, babası aracılığıyla naklettiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuşlar: “Ben size kadınlarla mut’a hususunda izin vermiştim. Ama artık Allah bunu kıyamet gününe kadar haram kılmıştır.”²⁵⁸

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel, Dârimî, Müslim ve İbn Mâce aynı kelimelerle rivayette bulunmuşlardır.²⁵⁹ Ebû Dâvûd benzer kelimelerle rivayet etmiştir.²⁶⁰ Şuayb el-Arnaût, Ebû Dâvûd ve İbn Mâce'nin Sünen'ine yaptığı tahkikinde rivayetin *sahih*, İbn Hanbel'in Müsned'deki ravilerini “Ricâluhu Sikât” ve “Ricalû's-Sahîh” olarak zikretmiştir.²⁶¹ Dârimî'nin Sünen Muhakkiki Hüseyin Selîm Esed ed-Dârânî hadisin *Sahih* olduğunu söylemiştir.²⁶² Hadisin Müslim'in kriterlerine uyması ve Şuayb el-Arnaût'un hükmü dikkate alındığında *sahih* bir rivayet olduğu söylenebilir.

46. Hadis

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ «إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ تَزَوَّجَ مَيْمُونَةَ وَهِيَ مُحْرَمٌ»

²⁵⁶ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 2/29; İbn Mâce, “Nikâh”, 44 (1961).

²⁵⁷ Bkz. Dârimî, “Adahî”, 21 (2033).

²⁵⁸ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 468.

²⁵⁹ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 24/69; Dârimî, “Nikâh”, 16 (2241); Müslim, “Nikâh”, 21 (1406); İbn Mâce, “Nikâh”, 44 (1962).

²⁶⁰ Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 13 (2073).

²⁶¹ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 24/69; Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 13 (2073); İbn Mâce, “Nikâh”, 44 (1962).

²⁶² Bkz. Dârimî, “Nikâh”, 16 (2241).

İbn Abbas (r.a.) dedi ki: “Hz. Peygamber (sav) ihramlı olduğu halde Meymûne ile evlendi.”²⁶³

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel, Müslim, Ebû Dâvûd, Tirmizî ve Nesâî rivayet etmişlerdir.²⁶⁴ Buhârî ise rivayetin sonuna «وَبَنِي بِهَا وَهُوَ حَلَالٌ»²⁶⁵ ziyadesiyle rivayet etmiştir.²⁶⁶

Tirmizî hadisi hasen-sahih olarak değerlendirmiştir.²⁶⁷ Şuayb el-Arnaût, Ebû Dâvûd’un Sünen’ine yaptığı tahkikinde rivayetin sahih, İbn Hanbel’in Müsned’deki rivayetin Müslim’in şartlarına göre senedinin “Kavî”²⁶⁸ olduğunu zikretmiştir.²⁶⁹ Buhârî ve Müslim’in Sahîh’lerinde geçmesinden dolayı müttefekun aleyh olması sebebiyle sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

47. Hadis

عَنْ أَبَانَ عَنْ أَبِيهِ عُمَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مَرْفُوعاً «لَا يَنْكِحُ الْمُحْرِمُ وَلَا يُنْكَحُ وَلَا يَخْطُبُ»

Ebân’ın, babası Hz. Osman b. Affân’dan (r.a.) rivayet ettiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “İhrâmlı olan bir kimse ne nikâh edebilir ne nikâh olunur ne de dünür gönderir.”²⁷⁰

Bu hadisi Buhârî dışında Kütüb-i Tis’a’da yer alan Ahmed b. Hanbel, İmâm Mâlik, Dârimî, Müslim, Ebû Dâvûd, Tirmizî, Nesâî ve İbn Mâce rivayet etmişlerdir.²⁷¹ Tirmizî rivayeti hasen-sahih olarak değerlendirmiştir.²⁷² Şuayb el-Arnaût, Ebû Dâvûd ve İbn Mâce’ nin Sünen’ine yaptığı tahkikinde rivayetin sahih, İbn Hanbel’in

²⁶³ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 468.

²⁶⁴ Ahmed b. Hanbel, el -Müsneid, 5/390 (3412); Müslim, “Nikâh”, 46 (1410); Ebû Dâvûd, “Menasik”, 38 (1844); Tirmizî, “Hac”, 24 (843); Nesâî, “Menasiku’l-Hac”, 90 (2841).

²⁶⁵ İhramdan çıktıktan sonra onunla gerdeğe girdi.

²⁶⁶ Buhârî, “Meğazi”, 45 (4258).

²⁶⁷ Bkz. Tirmizî, “Hac”, 24 (843).

²⁶⁸ “Sahîh ve hasen hadis yerine kullanılan bir ıstılahtır.” Bkz. Aydın, a.g.e., s. 159.

²⁶⁹ Ahmed b. Hanbel, el -Müsneid, 5/390; Ebû Dâvûd, “Menasik”, 38 (1844).

²⁷⁰ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 468.

²⁷¹ Ahmed b. Hanbel, el -Müsneid, 1/549 (534); İmâm Mâlik, el-Muvatta, “Hac”, 70; Dârimî, “Nikâh”, 17 (2244); Müslim, “Nikâh”, 43 (1409); Ebû Dâvûd, “Menasik”, 38 (1841); Tirmizî, “Hac”, 23 (840); Nesâî, “Nikâh”, 38 (3276); İbn Mâce, “Nikâh”, 45 (1966).

²⁷² Bkz. Tirmizî, “Hac”, 23 (840).

Müsned'deki rivayetinin ise Müslim'in şartlarına göre sahih olduğunu belirtmiştir.²⁷³ Selîm Esed ed-Dârânî, Dârimî'nin Sünen'ine yaptığı tahkikinde rivayetinin sahih olduğunu söylemiştir.²⁷⁴ Bu durumda Tirmizî'nin hükmü dikkate alınarak Sahih Müslim'in kriterlerine göre bu rivayetin sahih olduğunu söylemek mümkündür.

48. Hadis

عَنْ عَلِيِّ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ السَّائِبِ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ جَعْفَرٍ تَزَوَّجَ لَيْلَى امْرَأَةً عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، وَرَيْتُ عَلِيًّا مِنْ غَيْرِهَا»

Ali b. Ali el-Sâib'den rivayet edildiğine göre, Abdullah b. Ca'fer (r.a.), Alî b. Ebî Tâlib'in (r.a.) vefatından sonra eşi Leyla ve diğer bir eşinden (birinci eşi Hz. Fâtıma'dan) olan kızı Zeyneb bint Ali ile evlenmiştir.²⁷⁵

Bu hadisi Cemâlüddîn ez-Zeylaî, İbn Hacer el-Askalânî ve İbn Sa'd (230/845) rivayet etmişlerdir.²⁷⁶ İbn Sa'd bu hadisin munkatı olduğunu söylemiştir.²⁷⁷ Munkatı hadis zaîf hadislerden olduğu için rivayetin *zayıf* bir rivayet olduğu görülmektedir.

49. Hadis

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ «نَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ {وَلَا تَتَّخُوا الْمُشْرِكَاتِ حَتَّى يُؤْمِنَ}. فَخُجِرَ النَّاسُ عَنْهُنَّ حَتَّى نَزَلَتْ الْآيَةُ الَّتِي بَعْدَهَا: {الْيَوْمَ أُحِلَّ لَكُمْ الطَّيِّبَاتُ}، {وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ}. فَكَفَّ النَّاسُ نِسَاءَ أَهْلِ الْكِتَابِ.»

İbn Abbas'tan (r.a.) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: “Müşrik kadınları iman etmedikçe nikâhlayamayın.”²⁷⁸ Bu ayet nazil olunca insanlar ehli kitap kadınlarla evlenmekten vazgeçmişlerdir. Ta ki şu ayet nazil oluncaya kadar:

²⁷³ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 1/549; Ebû Dâvûd, “Menasik”, 38 (1841); İbn Mâce, “Nikâh”, 45 (1966).

²⁷⁴ Bkz. Dârimî, “Nikâh”, 17 (2244).

²⁷⁵ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 468.

²⁷⁶ Cemâlüddîn ez-Zeylaî, Nasbü'r-râye li-tahrîci ehâdîsi'l-Hidâye, 3/176; İbn Hacer el-Askalânî, ed-Dirâye fi tahrîci ehâdîsi'l-Hidâye, 2/57; İbn Sa'd, Tabakâtu'l-kebîr, 2/17 (491).

²⁷⁷ Bkz. İbn Sa'd, Tabakâtu'l-kebîr, 2/17.

²⁷⁸ el-Bakara 2/221.

“Bu gün temiz şeyler sizin için helâl kılındı.” “ve iffetli mümin kadınlar ile daha önce kitap verilenlerden iffetli kadınlar da sizin için helal kılındı.”²⁷⁹ Bu ayet nazil oluncaya kadar bu durum devam etmiştir (bu ayet indikten sonra insanlar ehli kitap kadınlarla evlenmeye başlamışlardır).²⁸⁰

Bu hadisi Taberânî, Heysemî ve Muhammed b. Nasr el-Mervezî (294/906) rivayet etmişlerdir.²⁸¹ Heysemî isnadın “Ricâluhu Sikât” olduğunu söylemiştir.²⁸² Ricâluhu Sikât hadisin senedindeki ravilerin sika olduğunu bildiren bir tabir, hadisin ancak diğer sahihlik şartlarını taşıdığına sahih olacağını ifade eder.²⁸³ Ravilerinin sika olmaları hadisin *sahih* olduğunu göstermektedir.

50. Hadis

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ «أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ الْأَيُّمُ أَحَقُّ بِنَفْسِهَا مِنْ وَلِيِّهَا وَالْبِكْرُ تُسْتَأْذَنُ فِي نَفْسِهَا وَإِذْنُهَا صُمَاتُهَا.»

İbn Abbâs’tan (r.a.) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber’in (sav): “Dul kadın kendisi için velisinden daha ziyade hak sahibidir. Kızdan ise nefsi hakkında izin istenir. Onun izni de susmasıdır.” buyurduğunu rivayet etmiştir.²⁸⁴

Bu hadis Buhârî dışında Kütüb-i Tis’a’daki diğer kaynaklarda yer almaktadır. İmâm Mâlik, Dârimî, Müslim, Tirmizî ve Nesâî aynı kelimelerle rivayette bulunmuşken;²⁸⁵ Ahmed b. Hanbel, Ebû Dâvûd ve İbn Mâce benzer kelimelerle rivayet etmişlerdir.²⁸⁶

Tirmizî hadisi hasen-sahih olarak değerlendirmiştir.²⁸⁷ Şuayb el-Arnaût, Ebû Dâvûd ve İbn Mâcenin Sünen’ine yaptığı tahkikinde rivayetin sahih, İbn Hanbel’in

²⁷⁹ el-Mâide 5/5.

²⁸⁰ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 468.

²⁸¹ Taberânî, el-Mu‘cemü’l-kebîr, 12/105 (12607); Heysemî, Mecma‘u’z-zevâ‘id, 4/274 (7444); el-Mervezî, es-Sünne, 91 (328).

²⁸² Bkz. Heysemî, Mecma‘u’z-zevâ‘id, 4/274.

²⁸³ Bkz. Aydın, a.g.e., s. 271.

²⁸⁴ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 470.

²⁸⁵ İmâm Mâlik, el-Muvatta, “Nikâh”, 4; Dârimî, “Nikâh”, 13 (2234); Müslim, “Nikâh”, 66 (1421); Tirmizî, “Nikâh”, 18 (1108); Nesâî, “Nikâh”, 31 (3260).

²⁸⁶ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 3/337 (1888); Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 25 (2098); İbn Mâce, “Nikâh”, 11 (1870).

²⁸⁷ Bkz. Tirmizî, “Nikâh”, 18 (1108).

Müsned'deki rivayetin ise Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahih olduğunu söylemiştir.²⁸⁸ Bu durumda hadisin sahih olduğu anlaşılmaktadır.

51. Hadis

عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ «قَالَ جَاءَتْ امْرَأَةٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَتْ إِنَّ أَبِي أَنْكَحَنِي رَجُلًا وَأَنَا كَارِهَةٌ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِأَبِيهَا «لَا نِكَاحَ لَكَ، اذْهَبِي، فَأَنْكِحِي مَنْ شِئْتِ»

Ebû Seleme b. Abdurrahman'dan rivayet edildiğine göre, o şöyle demiştir: “Bir kadın Resûlullah’a (sav) gelip şöyle bir şikâyetle bulundu: “Babam beni bir erkekle evlendirdi. Hâlbuki ben ondan nefret ediyorum.” Resûlullah (sav) babasına yönelmiş ve: “Senin evlendirmen geçerli değildir.” demiş ve ona: “Git, dilediğinle evlen.” buyurmuştur.”²⁸⁹

Bu hadisi İbn Ebî Şeybe, İbn Hacer el-Askalânî, Cemâlüddîn ez-Zeylaî ve Saîd b. Mansûr (227/842) rivayet etmişlerdir.²⁹⁰ İbn Hacer el-Askalânî *ed-Dirâye fî tahrîci ehâdîsi'l-Hidâye* adlı eserinde rivayetin Mürsel olduğunu söylemiştir.²⁹¹ Böyle bir durumda rivayetin mürsel olmasından dolayı *zayıf* bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

52. Hadis

عن ابن عباس نحوه وفيه «فَانْتَزَعَهَا النَّبِيُّ ﷺ مِنْ رَوْجِهَا»

Benzer bir hadis İbn Abbas'tan (r.a.) da rivayet edilmiştir. Bu hadiste İbn Abbas (r.a.) şöyle demiş: “Daha sonra Hz. Peygamber (sav) onu kocasından ayırmıştır.”²⁹²

²⁸⁸ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 3/337; Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 25 (2098); İbn Mâce, “Nikâh”, 11 (1870).

²⁸⁹ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 470.

²⁹⁰ İbn Ebî Şeybe, el-Musannef, 3/457 (15953); İbn Hacer el-Askalânî, *ed-Dirâye fî tahrîci ehâdîsi'l-Hidâye*, 2/59 (541); Cemâlüddîn ez-Zeylaî, *Nasbü'r-râye li-tahrîci ehâdîsi'l-Hidâye*, 3/182; Saîd b. Mansûr, es-Sünen, 1/184 (568).

²⁹¹ Bkz. İbn Hacer el-Askalânî, *ed-Dirâye fî tahrîci ehâdîsi'l-Hidâye*, 2/59.

²⁹² Bereketî, a.g.e., 2014, s. 470.

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel ve Abdürrezzâk es-San'ânî rivayet etmişlerdir.²⁹³ İbn Hanbel'in *Müsned* Muhakkiki Şuayb el-Arnaût rivayetin *zayıf* olduğunu söylemiştir.²⁹⁴ Şuayb el-Arnaût'un hükmü göz önüne bulundurulduğunda hadisin *zayıf* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

53. Hadis

عن عائشة رضي الله عنها «أنها زوجت حفصة بنت عبد الرحمن أخيها عن المنذر بن الزبير وعبد الرحمن غائب فلما قدم غضب ثم أجاز ذلك»

Hiz. Âişe'den (r.anha) rivayet edildiğine göre, kardeşi Abdurrahman'ın gıyabında onun kızı Hafsa'yı, Zübeyr'in oğlu Münzir ile evlendirmişti. Abdurrahman (Medine'ye) dönünce kızmış ve daha sonra bu evliliğe icazet vermiştir.²⁹⁵

Bu hadisi İmâm Mâlik, Beyhakî, İbn Hacer el-Askalânî ve Tahâvî rivayet etmişlerdir.²⁹⁶ İbn Hacer el-Askalânî *ed-Dirâye fî tahrîci ehâdîsi'l-Hidâye* isimli eserinde senedi sahih olarak nitelendirilmiştir.²⁹⁷ Bu durumda rivayetin *sahih* olduğunu söylemek mümkündür.

54. Hadis

عن علي رضي الله عنه مرفوعاً «ثَلَاثٌ يَا عَلِيُّ لَا تُؤَخِّرْهَا الصَّلَاةُ إِذَا أَنْتَ وَالْجَنَازَةُ إِذَا حَضَرَتْ وَالْأَيْمُ إِذَا وَجَدْتَ لَهَا كُفُوءاً»

Ali b. Ebû Tâlib'den (r.a.) nakledildiğine göre, Hiz. Peygamber (sav) ona şöyle buyurmuştur: “Ey Ali! Üç şeyi geciktirme: Vakti geldiğinde namazı (kılmayı), hazır olduğunda cenazeyi (defnetmeyi), dengini bulduğun zaman eşi olmayan kadını (evlendirmeyi).”²⁹⁸

²⁹³ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 5/408 (3440); Abdürrezzâk es-San'ânî, el-Musannef, 6/147 (10308).

²⁹⁴ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 5/408.

²⁹⁵ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 470.

²⁹⁶ İmâm Mâlik, el-Muvatta, “Talak”, 15; Tahâvî, Şerhu Me'âni'l-âşâr, 3/8 (4255); İbn Hacer el-Askalânî, ed-Dirâye fî tahrîci ehâdîsi'l-Hidâye, 2/60; Beyhakî, es-Sünenü'l-kübrâ, 7/183 (13653).

²⁹⁷ Bkz. İbn Hacer el-Askalânî, ed-Dirâye fî tahrîci ehâdîsi'l-Hidâye, 2/60.

²⁹⁸ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 471.

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel, Tirmizî ve Hâkim en-Nîsâbü'rî rivayet etmişlerdir.²⁹⁹ Tirmizî hadisi *garîb* olarak değerlendirmiştir.³⁰⁰ Şuayb el-Arnaût, İbn Hanbel'in *Müsned*'ine yaptığı tahkikinde ravilerden Saîd b. Abdullah el-Cühenî'nin "cehâlet"inden³⁰¹ dolayı isnadının zayıf olduğunu zikretmiştir.³⁰² Hâkim en-Nîsâbü'rî hadisi sahih olarak değerlendirmiştir.³⁰³ Bu durumda Hâkim en-Nîsâbü'rî'nin bu rivayet hakkında sahih olarak hükmetmesi hasebiyle hadisin sahih olduğu anlaşılmaktadır.

55. Hadis

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مَرْفُوعاً «الْعَرَبُ بَعْضُهُمْ أَكْفَاءُ لِبَعْضٍ، قَبِيلَةٌ بِقَبِيلَةٍ، وَرَجُلٌ بِرَجُلٍ، وَالْمَوَالِي بَعْضُهُمْ أَكْفَاءُ لِبَعْضٍ، قَبِيلَةٌ بِقَبِيلَةٍ، وَرَجُلٌ بِرَجُلٍ، إِلَّا حَائِكٌ أَوْ حَجَّامٌ»

İbn Ömer'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: "Araplar birbirine denk; kabile kabileye, kişi kişiye denktir. Mevali mevaliye denk; kabile kabileye, kişi kişiye denktir. Ancak kumaşçı ve hacamatçı bundan hariç.

Bu hadisi Beyhakî, İbnü'l-Mülakkın ve Ali el-Müttakî rivayette bulunmuşlardır.³⁰⁴ İbn AbdülHâdî (744/1343), *Tenkîhu't-Tahkîk fî ehâdîsi't-Ta'lik* adlı eserinde hadisi zayıf olarak değerlendirmiştir.³⁰⁵ Cemâlüddîn ez-Zeylaî, *Nasbü'r-râye li-tahrîci ehâdîsi'l-Hidâye* isimli eserinde hadisi zikredip ravinin "munkatı" olduğunu söylemiştir.³⁰⁶ Ayrıca Elbânî de bu hadisin munkatı olduğunu belirtmiştir.³⁰⁷ Elbânî ve İbn AbdülHâdî'nin görüşleri göz önüne bulundurulduğunda zayıf bir rivayet olduğu görünmektedir.

²⁹⁹ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 2/197 (828); Tirmizî, "Cenaiz", 73 (1075); Hâkim en-Nîsâbü'rî, el-Müstedrek 'ale's-Sahîhayn, 2/176 (2686),

³⁰⁰ Bkz. Tirmizî, "Cenaiz", 73 (1075).

³⁰¹ "Bir kimsenin şahsının yani kim olduğunun veya cerh-ta'dîl yönünden durumunun ne olduğunun bilinmemesi." Bkz. Aydın, a.g.e., s. 46.

³⁰² Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 2/197.

³⁰³ Bkz. Hâkim en-Nîsâbü'rî, el-Müstedrek 'ale's-Sahîhayn, 2/176.

³⁰⁴ Beyhakî, es-Sünenü's-sugrâ, 3/31 (2411); Ali el-Müttakî, Kenzü'l-'ummâl fî süneni'l-akvâl ve'l-ef'âl, 16/319 (44703); İbnü'l-Mülakkın, el-Bedrü'l-münîr fî tahrîci ehâdîs, 7/584.

³⁰⁵ Bkz. İbn AbdülHâdî, Tenkîhu't-Tahkîk fî ehâdîsi't-Ta'lik, 4/330 (2720).

³⁰⁶ Cemâlüddîn ez-Zeylaî, Nasbü'r-râye li-tahrîci ehâdîsi'l-Hidâye, 3/197.

³⁰⁷ Elbânî, İrvâ'ü'l-galîl fî tahrîci ehâdîsi Menâri's-sebîl, 6/268.

56. Hadis

عن سلمان الفارسي رضي الله عنه «قال نُفَضِّلُكُمْ بِفَضْلِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يعني العربَ لا نَنكِحُ نساءَكُمْ»

Selmân-ı Fârisî'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: “Allah Resulü’nün faziletinden dolayı biz, siz Arapları tercih ediyoruz. (Ancak) biz sizin kadınlarınızla evlenmiyoruz.”³⁰⁸

Bu hadisi Taberânî ve Heysemî rivayet etmişlerdir.³⁰⁹ Heysemî *Mecma‘u’z-zevâ‘id* adlı eserinde ravilerini “sika”³¹⁰ olarak nitelendirmiştir.³¹¹ Hadis bu kelimelerle taradığımızda başka kaynaklarda bulunamamıştır. Bu durumda rivayetin *sahih* olduğunu söylemek mümkündür.

57. Hadis

عَنْ فَاطِمَةَ بِنْتِ قَيْسٍ رضي الله عنها «أن النبي ﷺ قال لها انكحي أسامة»

Fâtıma bint Kays’tan (r.anha) naklen rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) ona: “Sen Usâme b. Zeyd ile evlen” diye buyurmuştur.³¹²

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel, İmâm Mâlik, Müslim, Ebû Dâvûd, Tirmizî, Nesâî ve İbn Hibbân rivayet etmişlerdir.³¹³ Şuayb el-Arnaût, Ebû Dâvûd’un Sünen’ine yaptığı tahkikinde rivayetin *sahih*, İbn Hanbel’in Müsned’indeki rivayetin Müslim’in şartlarına göre *sahih* olduğunu söylemiştir.³¹⁴ Nesâî’nin Sünen Muhakkiki Abdülfettâh Ebû Gudde de bu rivayetin *Sahih* olduğunu değerlendirmiştir.³¹⁵ Müslim ve İbn Hibbân’ın Sahihlerinde nakledilmesi yine Şuayb el-Arnaût ve Abdülfettâh Ebû

³⁰⁸ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 471.

³⁰⁹ Taberânî, el-Mu‘cemü’l-kebir, 6/260 (6158); Heysemî, *Mecma‘u’z-zevâ‘id*, 4/275 (7448).

³¹⁰ “Böyle bir ravinin rivayet ettiği hadis delil olarak alınır.” Bkz. Aydın, a.g.e., s. 296.

³¹¹ Bkz. Heysemî, *Mecma‘u’z-zevâ‘id*, 4/275.

³¹² Bereketî, a.g.e., 2014, s. 471.

³¹³ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 45/311 (27328); İmâm Mâlik, el-Muvatta, “Talak”, 67; Müslim, “Talak”, 36 (1480); Ebû Dâvûd, “Talak”, 38 (2284); Tirmizî, “Nikâh”, 38 (1135); Nesâî, “Nikâh”, 22 (3245); İbn Hibbân, *Sahih*, 9/356 (4049).

³¹⁴ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 45/311; Ebû Dâvûd, “Talak”, 38 (2284).

³¹⁵ Bkz. Nesâî, “Nikâh”, 22 (3245);

Gudde'nin hükmü dikkate alınarak Sahih Müslim'in kriterlerine göre bu rivayetin sahih bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

58. Hadis

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ أَبَا هِنْدٍ حَجَّمَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْيَأْفُوحِ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ أَنْكِحُوا أَبَا هِنْدٍ،
وَأَنْكِحُوا إِلَيْهِ.»

Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayet olunduğuna göre, Ebû Hind Hz. Peygamber'in (sav) başının üst kısmından kan almış. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuş: “Ey Beyaza oğulları, Ebu Hind'i (kızlarınızla) evlendiriniz. Onun (kızları)la da evleniniz.”³¹⁶

Bu hadisi Ebû Dâvûd, İbn Hibbân, Hâkim en-Nîsâbü'rî ve Taberânî rivayet etmişlerdir.³¹⁷ Dârekutnî ise rivayetin sonunda «وكن حجاماً» ziyadesiyle rivayet etmiştir.³¹⁸

Şuayb el-Arnaût, İbn Hibbân'ın *Sahih*'indeki tahkikinde rivayetin hasen ve Ebû Dâvûd'un Sünen'ine yaptığı tahkikinde rivayeti sahih li-gayrihi olarak zikretmiştir.³¹⁹ Hâkim en-Nîsâbü'rî *el-Müstedrek 'ale's-Sahîhayn* adlı eserinde hadisin Müslim'in şartlarına göre sahih olduğunu değerlendirmiştir.³²⁰ Hadisin, Müslim'in kriterlerine uyması ve Hâkim en-Nîsâbü'rî'nin hükmü göz önüne bulundurulduğunda sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

59. Hadis

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ «قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ﷺ لَا تَنْكِحُوا النِّسَاءَ إِلَّا الْأَكْفَاءَ، وَلَا يُزَوِّجُهُنَّ إِلَّا الْأَوْلِيَاءُ، وَلَا مَهْرَ دُونَ عَشْرَةِ دَرَاهِمَ»

³¹⁶ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 471.

³¹⁷ Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 26 (2102); Hâkim en-Nîsâbü'rî, *el-Müstedrek 'ale's-Sahîhayn*, 2/178 (2693); İbn Hibbân, *Sahîh*, 13/442 (6078); Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, 22/321 (808).

³¹⁸ Dârekutnî, *es-Sünen*, 4/460 (3794).

³¹⁹ Bkz. Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 26 (2102).

³²⁰ Bkz. Hâkim en-Nîsâbü'rî, *el-Müstedrek 'ale's-Sahîhayn*, 2/178.

Câbir b. Abdullah'tan (r.a.) rivayet edildiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “Siz kızları ancak denk olan erkeklerle evlendirin. Veliler olmaksızın kadınlar evlenmesinler ve on dirhem altında mehir yoktur.”³²¹

Bu hadisi Taberânî ve Dârekutnî aynı kelimelerle rivayette bulunmuşken³²² Beyhakî, İbn Hacer el-Askalânî, Heysemî, Cemâlüddîn ez-Zeylaî ve Ebû Ya'lâ el-Mevsilî (307/919) benzer kelimelerle rivayet etmişlerdir.³²³

Dârekutnî ravilerden Mübeşşir b. Ubeyd'in “metruk”³²⁴ olduğunu zikretmiştir.³²⁵ Ebû Ya'lâ el-Mevsilî rivayeti zayıf olarak değerlendirmiştir.³²⁶ İbn Hacer el-Askalânî *ed-Dirâye fî tahrîci ehâdîsi'l-Hidâye* isimli eserinde onu “kezzâb”³²⁷ olarak cerh etmiştir.³²⁸ Cemâlüddîn ez-Zeylaî hadisin zayıf olduğunu söylemiştir.³²⁹ Ravilerinden birinin şiddetle cerh edilmesi hadisin zayıf olduğunu göstermektedir.

60. Hadis

عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: «إِذَا دَخَلَ الرَّجُلُ بِأَمْرَاتِهِ وَأُرْجِيَتْ السُّتُورُ فَقَدْ وَجَبَ الصَّدَاقُ»

Zeyd b. Sâbit'ten (r.a.) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: “Kişi hanımının yanına girip perdeyi asılınca (halveti sahiha gerçekleşti zaman) mehir vacip olur.”³³⁰

Bu hadisi İmâm Mâlik ve Beyhakî rivayet etmişlerdir.³³¹ Hadis bu kelimelerle tarandığında başka kaynaklarda bulunamamıştır. Bereketi bu rivayetin senedini

³²¹ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 472.

³²² Taberânî, el-Mu‘cemü'l-evsat, 1/6 (3); Dârekutnî, es-Sünen, 4/358 (3601).

³²³ Beyhakî, es-Sünenü'l-kübrâ, 7/215 (13761); İbn Hacer el-Askalânî, ed-Dirâye fî tahrîci ehâdîsi'l-Hidâye, 2/62; Heysemî, Mecma‘u'z-zevâ'id, 4/275 (7446); Cemâlüddîn ez-Zeylaî, Nasbü'r-râye li-tahrîci ehâdîsi'l-Hidâye, 3/199; Ebû Ya'lâ el-Mevsilî, el-Müsned, 4/72 (2094).

³²⁴ “Böyle bir ravinin rivayet ettiği hadis hiçbir şekilde alınmaz.” Bkz. Aydın, a.g.e., s. 194.

³²⁵ Bkz. Dârekutnî, es-Sünen, 4/358.

³²⁶ Bkz. Ebû Ya'lâ el-Mevsilî, el-Müsned, 4/72.

³²⁷ “Böyle bir ravinin rivayet ettiği hadis hiçbir şekilde alınmaz.” Bkz. Aydın, a.g.e., s. 160.

³²⁸ Bkz. İbn Hacer el-Askalânî, ed-Dirâye fî tahrîci ehâdîsi'l-Hidâye, 2/62.

³²⁹ Bkz. Cemâlüddîn ez-Zeylaî, Nasbü'r-râye li-tahrîci ehâdîsi'l-Hidâye, 3/199

³³⁰ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 472.

³³¹ İmâm Mâlik, el-Muvatta, “Nikâh”, 13; Beyhakî, es-Sünenü'l-kübrâ, 7/416 (14480); Ma‘rifetü's-sünen ve'l-âşâr, 10/243 (14376).

“Kavî” olarak nitelendirmiştir.³³² Bu durumda rivayetin *hasen* olduğunu söylemek mümkündür.

61. Hadis

عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ «أَنَّهُ سُئِلَ عَنْ رَجُلٍ تَزَوَّجَ امْرَأَةً وَلَمْ يَفْرِضْ لَهَا صَدَاقًا وَلَمْ يَدْخُلْ بِهَا حَتَّى مَاتَ، فَقَالَ ابْنُ مَسْعُودٍ: لَهَا (مِثْلُ) صَدَاقِ نِسَائِهَا، لَا وَكَسَ، وَلَا شَطَطَ، وَعَلَيْهَا الْعِدَّةُ، وَلَهَا الْمِيرَاثُ، فَقَامَ مَعْقِلُ بْنُ سِنَانٍ الْأَشْجَعِيُّ، فَقَالَ: قَضَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَرُوعِ بِنْتِ وَاشِقِ امْرَأَةً مِثْلَ الَّذِي قَضَيْتَ، فَفَرَّحَ بِهَا ابْنُ مَسْعُودٍ. »

İbn Mes'ûd'den (r.a.) rivâyete göre, bir kadınla evlenip mehrini tayin etmeden ve kendisiyle cinsel ilişki kurmadan ölen bir kimse hakkında soruldu da İbn Mes'ûd şöyle cevap verdi: “O kadına mihri misil denilen kendi seviyesindeki kadınların mehri verilmesi gerekir. Ne eksik ne de fazla o kadının iddet süresini beklemesi gerekir. Mirastan da payına düşeni alır.” Bunun üzerine Ma'kıl b. Sinan el Eşcaî kalkarak dedi ki: “Hz. Peygamber (sav) bizim kabilenin kadınlarından Vaşık'ın kızı Birva' hakkında da aynı senin verdiğin hükmün benzerini verdi” dedi. Bunun üzerine İbn Mes'ûd sevindi.³³³

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel, Mâlik b. Enes, Ebû Dâvûd, Tirmizî, Nesâî ve İbn Mâce rivayet etmişlerdir.³³⁴ Tirmizî rivayeti hasen-sahih olarak değerlendirmiştir.³³⁵ Şuayb el-Arnaût, Ebû Dâvûd ve İbn Mâce'nin Sünen'ine yaptığı tahkikinde rivayetin sahih, İbn Hanbel'in Müsned'indeki rivayetin Müslim'in şartlarına göre sahih olduğunu değerlendirmiştir.³³⁶ Tirmizî'nin hükmü göz önüne bulundurulduğunda Sahih Müslim'in kriterlerine göre bu rivayetin sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

³³² Bkz. Bereketî, a.g.e., s. 472.

³³³ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 472.

³³⁴ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 7/174 (4099); Mâlik b. Enes, Muvatta'ü'l-İmâm Mâlik rivâyetü Muhammed, 182 (544); Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 31 (2116); Tirmizî, “Nikâh”, 44 (1145); Nesâî, “Talak”, 58 (3524); İbn Mâce, “Nikâh”, 18 (1891).

³³⁵ Bkz. Tirmizî, “Nikâh”, 44 (1145).

³³⁶ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 7/174 (4099); Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 31 (2116); İbn Mâce, “Nikâh”, 18 (1891).

62. Hadis

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا «الرَّجُلُ يَتَزَوَّجُ الْمَرْأَةَ وَلَمْ يُسَمِّ لَهَا صَدَاقًا ثُمَّ طَلَّقَهَا مِنْ قَبْلِ أَنْ يَنْكِحَهَا فَأَمَرَ اللَّهُ تَعَالَى أَنْ يُمَتَّعَهَا عَلَى قَدَرِ يُسْرِهِ وَعُسْرِهِ فَإِنْ كَانَ مُوسِرًا مَتَّعَهَا بِخَادِمٍ أَوْ نَحْوِ ذَلِكَ وَإِنْ كَانَ مُغْسِرًا فَبِثَلَاثَةِ أَثْوَابٍ أَوْ نَحْوِ ذَلِكَ»

İbn Abbas'tan (r.a.) rivayet edildiğine göre, şöyle buyurmuştur: “Allah’ın (c.c.) buyurduğu üzere mehir belirlenmeden bir kadınla evlenen ve cinsel ilişkiye girmeden önce onu boşayan erkeğin üzerinde kendi durumuna göre kadına “mut’a” (bir mal) vermesi gerekir. Zengin olan kimse için kadına bir köle veya buna benzer bir mal vermesi ve adam fakir ise ona üç tane elbise veya benzeri bir şey vermesi gerekmektedir.”³³⁷

Bu hadisi Beyhakî, Taberî (310/923), İbn Ebû Hâtim (327/938) ve Süyûtî (911/1505) rivayet etmişlerdir.³³⁸ Hadisi bu kelimelerle taradığımızda başka kaynaklarda bulunamamıştır. Bereketî, Taberî’den rivayet ettiği bu hadisin mürsel olduğunu zikretmiştir.³³⁹ Bu durumda rivayetin mürsel olmasından dolayı zayıf bir rivayet olduğunu göstermektedir.

63. Hadis

عَنِ ابْنِ عُمرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ «لِكُلِّ مُطَلَّقةٍ مُثْعَةٌ إِلَّا الَّتِي تُطَلَّقُ، وَقَدْ فُرِضَ لَهَا الصَّدَاقُ، وَلَمْ تُمَسَّ، فَحَسْبُهَا نِصْفُ مَا فُرِضَ لَهَا»

İbn Ömer’den (r.a.) rivayet edildiğine göre, şöyle buyurmuştur: “Boşanmış her kadın için mut’a (mal) vardır. Ancak mehri belirlenip kadın ile cinsel ilişkiye girmeden önce boşanırsa ona belirlenen mehrin yarısı vardır.”³⁴⁰

Bu hadisi İmâm Mâlik, Beyhakî ve İmâm Şâfiî rivayet etmişlerdir.³⁴¹ Mecdüddîn İbnü’l-Esîr, *Câmi’u’l-usûl li-ehâdîsi’r-Resûl* adlı eserinde hadisin sahih

³³⁷ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 473.

³³⁸ Beyhakî, es-Sünenü’l-kübrâ, 7/398 (14405); Taberî, Câmiu’l-Beyân fî Te’vili’l-Kur’ân, 5/121 (5196); İbn Ebû Hâtim, Tefsîrü’l-Kur’âni’l-‘azîm, 2/442 (2349); Süyûtî, ed-Dürrü’l-Mensûr, 1/697.

³³⁹ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 473.

³⁴⁰ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 473.

³⁴¹ İmâm Mâlik, el-Muvatta, “Talak”, 45; Beyhakî, es-Sünenü’s-sugrâ, 3/78 (2554); Şâfiî, el-Müsneid, 230.

olduğunu değerlendirmiştir.³⁴² İbnü'l-Mülakkın da hadisin sahih olduğunu söylemiştir.³⁴³ İbnü'l-Esîr ve İbnü'l-Mülakkın'ın görüşleri göz önüne bulundurulduğunda Hadisin *sahih* bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

64. Hadis

عَنْ ابْنِ عُمَرَ «أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ نَهَى عَنِ الشِّغَارِ، وَالشِّغَارُ أَنْ يُزَوَّجَ الرَّجُلُ ابْنَتَهُ عَلَى أَنْ يُزَوَّجَهُ الْآخَرُ ابْنَتَهُ، لَيْسَ بَيْنَهُمَا صَدَاقٌ».

İbn Ömer'den (r.a.) rivayete göre: “Resûlullah (sav) şigar evliliğini yasaklamıştır. Şigar ise aralarında mehir olmaksızın bir kimsenin kızını başkası ile, onun da kızını kendisi ile evlendirmesi şartıyla evlendirmesidir.”³⁴⁴

Bu hadis Kütüb-i Tis'a'daki kaynaklarda geçmektedir. İmâm Mâlik, Buhârî, Müslim, Tirmizî ve Nesâî aynı kelimelerle rivayette bulunmuşlardır.³⁴⁵ Ahmed b. Hanbel, Dârimî, Ebû Dâvûd ve İbn Mâce benzer kelimelerle rivayet etmişlerdir.³⁴⁶

Tirmizî hadisi hasen-sahih olarak değerlendirmiştir.³⁴⁷ Şuayb el-Arnaût, Ebû Dâvûd ve İbn Mâce'nin Sünen'ine yaptığı tahkikinde rivayetin sahih, İbn Hanbel'in Müsned'indeki rivayetin Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahih olduğunu değerlendirmiştir.³⁴⁸ Hadisin Buhârî ve Müslim'in kriterlerine uyması, müttefekun aleyh olması ve Tirmizî'nin hükmü dikkate alındığında sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

65. Hadis

³⁴² Bkz. Mecdüddîn İbnü'l-Esîr, Câmi' u'l-usûl li-ehâdîsi'r-Resûl, 7/20 (4992).

³⁴³ Bkz. İbnü'l-Mülakkın, el-Bedrü'l-münîr fî tahrîci ehâdîs, 7/475

³⁴⁴ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 473.

³⁴⁵ İmâm Mâlik, el-Muvatta, “Nikâh”, 24; Buhârî, “Nikâh”, 29 (5112); Müslim, “Nikâh”, 57 (1415); Tirmizî, “Nikâh”, 30 (1124); Nesâî, “Nikâh”, 61 (3337).

³⁴⁶ Ahmed b. Hanbel, el -Müsne, 8/318 (4692); Dârimî, “Nikâh”, 9 (2226); Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 14 (2074); İbn Mâce, “Nikâh”, 16 (1883).

³⁴⁷ Bkz. Tirmizî, “Nikâh”, 30 (1124).

³⁴⁸ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsne, 8/318; Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 14 (2074); İbn Mâce, “Nikâh”, 16 (1883).

عن عمر رضي الله عنه قال «أَلَا لَا تُعَالُوا بِصُدُقِ النِّسَاءِ فَإِنَّهَا لَوْ كَانَتْ مَكْرُمَةً فِي الدُّنْيَا أَوْ تَقْوَى عِنْدَ اللَّهِ لَكَانَ أَوْلَاكُمْ بِهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا أَصْدَقَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ امْرَأَةً مِنْ نِسَائِهِ وَلَا أُصْدِقْتُ امْرَأَةً مِنْ بَنَاتِهِ أَكْثَرَ مِنْ ثِنْتَيْ عَشْرَةَ أُوقِيَةً»

H. Ömer (r.a.) bize şöyle buyurmuştur: “Dikkat ediniz! Kadınların mehrinde aşırıya gitmeyiniz. Zira mehirleri çoğaltmak dünyada kendisiyle övünülecek birşey veya Allah katında bir takva olsaydı, ona H. Peygamber (sav) sizden daha lâyık idi. Oysa ne H. Peygamber (sav) kadınlarından birine on iki okkadan (fazla) mehir verdi ne de kızlarından birine on iki okkadan fazla mehir verildi.”³⁴⁹

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel, Dârimî, Ebû Dâvûd ve Nesâî aynı kelimelerle rivayette bulunmuşken;³⁵⁰ Tirmizî, İbn Mâce, İbn Hibbân ve Hâkim en-Nîsâbüî benzer kelimelerle rivayet etmişlerdir.³⁵¹

Tirmizî hadisi hasen-sahih olarak değerlendirmiştir.³⁵² İbn Mâce’nin sünen Muhakkiki Şuayb el-Arnaût bu rivayetin *Sahih li-gayrihi* ve isnadının *hasen* olduğunu değerlendirmiştir.³⁵³ Dârimî’nin Sünen Muhakkiki Hüseyin Selîm Esed ed-Dârânî hadisin *sahih* olduğunu söylemiştir.³⁵⁴ Hâkim en-Nîsâbüî, *el-Müstedrek ‘ale’s-Sahîhayn* isimli eserinde rivayetin *sahih* olduğunu zikretmiştir.³⁵⁵ Bu durumda hadisin *sahih* bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

66. Hadis

عن عائشة رضي الله عنها «قَالَتْ اثْنَتَا عَشْرَةَ أُوقِيَةً وَنَشَّ وَالنَّشُّ نِصْفُ أُوقِيَةٍ»

H. Âişe’den (r.anha) rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: “O’nun zevcelerine (verdiği) mehri on iki okkiye ile bir neşş idi. Neşş yarım okkadır.”³⁵⁶

³⁴⁹ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 473.

³⁵⁰ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 1/382 (285); Dârimî, “Nikâh”, 18 (2246); Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 28 (2106); Nesâî, “Nikâh”, 66 (3349).

³⁵¹ Hâkim en-Nîsâbüî, el-Müstedrek ‘ale’s-Sahîhayn, 2/193 (2728); Tirmizî, “Nikâh”, 23 (1114); İbn Mâce, “Nikâh”, 17 (1887); İbn Hibbân, Sahîh, 10/481 (4620).

³⁵² Bkz. Tirmizî, “Nikâh”, 23 (1114).

³⁵³ Bkz. İbn Mâce, “Nikâh”, 17 (1887).

³⁵⁴ Bkz. Dârimî, “Nikâh”, 18 (2246).

³⁵⁵ Bkz. Hâkim en-Nîsâbüî, el-Müstedrek ‘ale’s-Sahîhayn, 2/193 (2728).

³⁵⁶ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 473.

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel, Dârimî, Müslim, Ebû Dâvûd ve İbn Mâce rivayet etmişlerdir.³⁵⁷ Dârimî'nin Sünen Muhakkiki Hüseyin Selîm Esed ed-Dârânî hadisini *hasen* olduğunu söylemiştir.³⁵⁸ Şuayb el-Arnaût, Sünen-i Ebî Dâvûd ve Müsned-i İbn Hanbel'inde yer alan rivayetin *sahih* olduğunu değerlendirmiştir.³⁵⁹ Şuayb el-Arnaût'un hükmü dikkate alınarak Sahih Müslim'in kriterlerine göre bu rivayetin *sahih* bir hadis olduğu anlaşılmaktadır.

67. Hadis

عَنْ مَيْمُونِ الْكُرْدِيِّ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ «سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ أَيُّمَا رَجُلٍ تَزَوَّجَ امْرَأَةً عَلَى مَا قَلَّ مِنَ الْمَهْرِ أَوْ كَثُرَ لَيْسَ فِي نَفْسِهِ أَنْ يُؤَدِّيَ إِلَيْهَا حَقَّهَا، خَدَعَهَا، فَمَاتَ وَلَمْ يُؤَدِّ إِلَيْهَا حَقَّهَا لَقِيَ اللَّهَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَهُوَ زَانٍ»

Meymûn el-Kürdî'den nakledildiğine göre, babası Resûlullah'ın (sav) şöyle buyurduğunu işitti: “Bir erkek bir kadınla az veya çok mehir ile evlenip hanımının hakkını (mehir) ödeme çabasında olmazsa ve böylece kadını aldatarak evlenen kimse mehri ödemediği ölürse, kıyamet gününde Allah'ın karşısına zina etmiş olarak çıkar.”³⁶⁰

Bu hadisi Taberânî, Heysemî ve Suheyb Abdülcebbâr rivayet etmişlerdir.³⁶¹ Heysemî, ravileri hakkında sika olduğunu söylemiştir.³⁶² Elbânî, *Sahîhu't-Tergîb ve't-terhîb* adlı eserinde hadisi rivayet etmiş ve *sahih* olduğunu değerlendirmiştir.³⁶³ Elbânî, bu rivayet hakkında *sahih* olarak hükmetmesi ve Ravilerinin sika olmaları hadisin *sahih* olduğunu göstermektedir.

68. Hadis

عَنْ جَابِرِ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ مَرْفُوعاً «أَيُّمَا عَبْدٍ تَزَوَّجَ بِغَيْرِ إِذْنِ سَيِّدِهِ فَهُوَ عَاهِرٌ»

³⁵⁷ Ahmed b. Hanbel, el -Müsne'd, 41/173 (24626); Dârimî, “Nikâh”, 18 (2245); Müslim, “Talak”, 78 (1426); Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 28 (2105); İbn Mâce, “Nikâh”, 17 (1846).

³⁵⁸ Bkz. Dârimî, “Nikâh”, 18 (2245).

³⁵⁹ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsne'd, 41/173; Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 28 (2105).

³⁶⁰ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 474.

³⁶¹ Taberânî, el-Mu'cemü'l-evsat, 2/237 (1851); Heysemî, Mecma'u'z-zevâ'id, 4/132 (6654); Suheyb Abdülcebbâr, el-Câmi'u's-sahîh li's-Sünene ve'l-mesânîd, 5/334.

³⁶² Bkz. Heysemî, Mecma'u'z-zevâ'id, 4/132.

³⁶³ Bkz. Elbânî, Sahîhu't-Tergîb ve't-terhîb, 2/352 (1807)

Câbir'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Efendisinden izinsiz olarak evlenen her köle zinakârdır.”³⁶⁴

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel, Dârimî, Ebû Dâvûd, Tirmizî ve İbn Mâce rivayet etmişlerdir.³⁶⁵ Tirmizî hadisi hasen-sahih olarak değerlendirmiştir.³⁶⁶ *Sünen-i Ebû Dâvud* ve İbn Hanbel'in *Müsnedi*'nin Muhakkiki Şuayb el-Arnaût rivayetin zayıf olduğunu söylemiştir.³⁶⁷ Dârimî'nin Sünen Muhakkiki Hüseyin Selîm Esed ed-Dârânî hadisin *hasen* olduğunu zikretmiştir.³⁶⁸ Bu durumda Tirmizî'nin hükmü göz önüne bulundurulduğunda hadisin sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

69. Hadis

عن عائشة رضي الله عنها « في قصة بريرة قالت وعتقت فخيرها رسول الله صلى الله عليه وسلم فأختارت نفسها »

Hiz. Âişe'den (r.anha) rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: “Berire'nin kocası köle idi. Berire azâd edilip hürriyetine kavuşturulunca Hz. Peygamber (sav) onu serbest bıraktı o da kocasından ayrılmayı seçti. Kocası hür olsaydı Hz. Peygamber (sav) onu serbest bırakmazdı.”³⁶⁹

Bu hadisi Muvatta ve Dârimî dışında Kütüb-i Tis'a'da yer alan Ahmed b. Hanbel, Buhârî, Müslim, Ebû Dâvûd, Tirmizî, Nesâî ve İbn Mâce rivayet etmişlerdir.³⁷⁰ Şuayb el-Arnaût, Ebû Dâvûd'un Sünen'ine yaptığı tahkikinde rivayetin sahih, İbn Hanbel'in Müsned'deki rivayetin ise Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahih olduğunu değerlendirmiştir.³⁷¹ Buhârî ve Müslim'in Sahîh'lerinde geçmesinden dolayı müttefekun aleyh olmasıyla sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

³⁶⁴ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 475.

³⁶⁵ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 23/279 (15031); Dârimî, “Nikâh”, 40 (2279); Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 16 (2078); Tirmizî, “Nikâh”, 21 (1112); İbn Mâce, “Nikâh”, 43 (1959).

³⁶⁶ Bkz. Tirmizî, “Nikâh”, 21 (1112).

³⁶⁷ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 23/279; Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 16 (2078).

³⁶⁸ Bkz. Dârimî, “Nikâh”, 40 (2279).

³⁶⁹ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 475.

³⁷⁰ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 40/220 (24187); Buhârî, “İtk”, 10 (2536); Müslim, “İtk”, 10 (1504); Ebû Dâvûd, “Talak”, 1 (2046); Tirmizî, “Radâ”, 7 (1154); Nesâî, “Talak”, 29 (3448); İbn Mâce, “Talak”, 29 (2074).

³⁷¹ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 40/220; Ebû Dâvûd, “Talak”, 1 (2046).

70. Hadis

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ «رَدَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ابْنَتَهُ زَيْنَبَ عَلَى أَبِي الْعَاصِ بْنِ الرَّبِيعِ بَعْدَ سِتِّ سِنِينَ بِالنِّكَاحِ الْأَوَّلِ، وَلَمْ يُحْدِثْ نِكَاحًا»

İbn Abbas'tan (r.a.) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: “Hz. Peygamber (sav) kızı Zeyneb'i Ebu'l-As b. er-Rebi'a önceki nikâhı ile geri verdi, yeniden nikâh kıymadı.”³⁷²

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel, Hâkim en-Nîsâbûrî, Ebû Dâvûd ve Tirmizî rivayet etmişlerdir.³⁷³ Şuayb el-Arnaût, Sünen-i Ebû Dâvûd ve Müsned-i İbn Hanbel’inde yer alan rivayetin hasen olduğunu değerlendirmiştir.³⁷⁴ Elbânî bu hadisi *Sahîhu Süneni*’t-Tirmizî adlı eserinde zikretmiş ve sahih olduğuna hükmetmiştir.³⁷⁵ Bu durumda rivayetin *sahih* olduğunu söylemek mümkündür.

71. Hadis

عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ «أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ رَدَّ ابْنَتَهُ زَيْنَبَ عَلَى أَبِي الْعَاصِ بِمَهْرٍ جَدِيدٍ وَنِكَاحٍ جَدِيدٍ»

Amr b. Şuayb’ın dedesi Abdullah b. Amr b. Âs (r.a.) aracılığıyla naklettiğine göre, Resûlullah (sav), kızı Zeyneb’i yeni bir mehir ve yeni bir nikâh ile (kocas) Ebû'l-Âs b. er-Rebî'e iade etti.³⁷⁶

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel, Tirmizî ve İbn Mâce rivayet etmişlerdir.³⁷⁷ *Sünen-i İbn Mâce* ve İbn Hanbel’in *Müsnedi*’nin Muhakkiki Şuayb el-Arnaût rivayetin zayıf olduğunu söylemiştir.³⁷⁸ Elbânî bu hadisi *Sahîhu ve Za’îfü Süneni*’t-Tirmizî adlı

³⁷² Bereketî, a.g.e., 2014, s. 476.

³⁷³ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 3/369 (1876); Hâkim en-Nîsâbûrî, el-Müstedrek ‘ale’s-Sahîhayn, 2/219 (2811); Tirmizî, “Nikâh”, 43 (1143); Ebû Dâvûd, “Talak”, 24 (2240).

³⁷⁴ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 3/369; Ebû Dâvûd, “Talak”, 24 (2240).

³⁷⁵ Elbânî, *sahîhu Süneni*’t-Tirmizî, 3/143 (1143).

³⁷⁶ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 476.

³⁷⁷ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 11/529 (6938); Tirmizî, “Nikâh”, 43 (1142); İbn Mâce, “Nikâh”, 60 (2010).

³⁷⁸ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 11/529; İbn Mâce, “Nikâh”, 60 (2010).

eserinde hadisi zikredip zayıf olarak nitelendirmiştir.³⁷⁹ Şuayb el-Arnaût ve Elbânî'nin görüşleri göz önüne bulundurulduğunda hadisin *zayıf* olduğu görülmektedir.

72. Hadis

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ « إِذَا أَسْلَمَتِ الْيَهُودِيَّةُ أَوْ النَّصْرَانِيَّةُ تَحْتَ الْيَهُودِيِّ أَوْ النَّصْرَانِيِّ يُفَرَّقُ بَيْنَهُمَا الْإِسْلَامُ يَغْلُو وَلَا يُغْلَى »

İbn Abbas'tan (r.a) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: “Yahudi veya Hristiyan ile evli olan bir kadın İslam’a girerse evliliklerine son verilmesi gerekiyor. Çünkü İslam galip gelir ancak mağlup olmaz. (Müslüman bir erkek ehli kitap kadınla evlenebilir ancak ehli kitap bir erkek Müslüman olan kadınla evlenemez).”³⁸⁰

Bu hadisi İbn Hacer el-Askalânî *Fethu'l-bârî bi-şerhi Sahîhi'l-Buhârî* isimli eserinde aynı kelimelerle rivayette bulunmuşken³⁸¹ Abdürrezzâk es-San'ânî, Beyhakî, İbn Hazm, Tahâvî ve Suheyb Abdülcebbâr benzer kelimelerle rivayet etmişlerdir.³⁸² İbn Hacer el-Askalânî *Taglîku't-ta'lik* adlı eserinde hadisin sahih olduğunu söylemiştir.³⁸³ Elbânî ise bu rivayete *İrvâ'i'l-galîl fî tahrîci ehâdîsi Menâri's-sebîl* isimli eserinde yer vermiş ve sahih olduğuna hükmetmiştir.³⁸⁴ İbn Hacer el-Askalânî ve Elbânî'nin görüşleri göz önüne bulundurulduğunda hadisin *sahih* bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

73. Hadis

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ «كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْسِمُ بَيْنَ نِسَائِهِ فَيَعْدِلُ وَيَقُولُ هَذِهِ لِلَّهِمْ هَذَا فِعْلِي (هَذِهِ قِسْمَتِي) فِيمَا أَمْلِكُ فَلَا تَلْمَنِي فِيمَا تَمْلِكُ وَلَا أَمْلِكُ»

Hiz. Âişe'den (r.anha) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: “Hz. Peygamber (sav) gecelerini hanımları arasında paylaştırarak adaleti sağlar ve: “Ey Allah'ım,

³⁷⁹ Elbânî, *Sahîhu ve Za'ifu Süneni't-Tirmizî*, 3/142 (1142).

³⁸⁰ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 476.

³⁸¹ İbn Hacer el-Askalânî, *Fethu'l-bârî bi-şerhi Sahîhi'l-Buhârî*, 3/220.

³⁸² Abdürrezzâk es-San'ânî, *el-Musannef* 7/173 (12654); Beyhakî, *Ma'rifetü's-sünen ve'l-âsâr*, 10/143 (13994); İbn Hazm, *el-Muhallâ*, 5/371; Tahâvî, *Şerhu Me'âni'l-âsâr*, 3/257 (5267); Suheyb Abdülcebbâr, *el-Câmi'u's-sahîh li's-Sünene ve'l-mesânîd*, 1/15.

³⁸³ Bkz. İbn Hacer el-Askalânî, *Taglîku't-ta'lik*, 2/490.

³⁸⁴ Elbânî, *İrvâ'i'l-galîl fî tahrîci ehâdîsi Menâri's-sebîl*, 5/109.

benim elimden gelen taksimim budur. Senin gücün yetip de benim gücümün yetmediği hususlarda beni hesaba çekme.” diye dua ederdi.”³⁸⁵

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel, Dârimî, Ebû Dâvûd, Tirmizî, Nesâî, İbn Mâce, Hâkim en-Nîsâbü'rî ve İbn Hibbân rivayette bulunmuşlardır.³⁸⁶ Hâkim en-Nîsâbü'rî Müslim'in şartlarına göre hadisin sahih olduğunu değerlendirirken³⁸⁷; İbn Hibbân, Müslim'in şartlarına göre ravilerin sika olduğunu söylemiştir.³⁸⁸ *Sünen-i Ebû Dâvud*'un muhakkiki Şuayb el-Arnaût ise, rivayetin sahih olduğunu zikretmiştir.³⁸⁹ Bu durumda hadisin *sahih* olduğu söylenebilir.

74. Hadis

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مَرْفُوعاً قَالَ مَنْ كَانَتْ لَهُ امْرَأَتَانِ يَمِيلُ مَعَ إِحْدَاهُمَا عَلَى الْأُخْرَى، جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَأُخِذَ شَعْفِيهِ سَاقِطٌ»

Ebû Hüreyre (r.a.) Hz. Peygamber'in (sav) şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: “Kimin iki eşi olursa (bunlardan sadece) birine meyl ederse, kıyamet günü bir tarafı (yere) sarkık olarak gelir.”³⁹⁰

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel aynı kelimelerle rivayet etmiştir.³⁹¹ Dârimî, Ebû Dâvûd, Tirmizî, Nesâî, İbn Mâce ve Hâkim en-Nîsâbü'rî ise benzer kelimelerle rivayet etmişlerdir.³⁹² Hâkim en-Nîsâbü'rî Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahih olduğunu ileri sürmüştür.³⁹³ Şuayb el-Arnaût, Ebû Dâvûd'un Sünen'ine yaptığı tahkikinde rivayetin sahih; İbn Hanbel'in Müsned'deki rivayetin ise, Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahih olduğunu söylemiştir.³⁹⁴ Hâkim en-Nîsâbü'rî ve Şuayb el-

³⁸⁵ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 477.

³⁸⁶ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 42/46 (25111); Dârimî, “Nikâh”, 25 (2253); Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 38 (2134); Tirmizî, “Nikâh”, 42 (1140); Nesâî, “İşratu'n-Nisa”, 2 (3943); İbn Mâce, “Nikâh”, 38 (1971); Hâkim en-Nîsâbü'rî, el-Müstedrek 'ale's-Sahîhayn, 2/204 (2761); İbn Hibbân, Sahîh, 10/5 (4205).

³⁸⁷ Bkz. Hâkim en-Nîsâbü'rî, el-Müstedrek 'ale's-Sahîhayn, 2/204.

³⁸⁸ Bkz. İbn Hibbân, Sahîh, 10/5.

³⁸⁹ Bkz. Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 38 (2134).

³⁹⁰ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 477.

³⁹¹ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 16/107 (10090).

³⁹² Dârimî, “Nikâh”, 24 (2252); Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 38 (2133); Tirmizî, “Nikâh”, 42 (1141); Nesâî, “İşratu'n-Nisa”, 2 (3942); İbn Mâce, “Nikâh”, 47 (1969); Hâkim en-Nîsâbü'rî, el-Müstedrek 'ale's-Sahîhayn, 2/203 (2759).

³⁹³ Bkz. Hâkim en-Nîsâbü'rî, el-Müstedrek 'ale's-Sahîhayn, 2/203.

³⁹⁴ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 16/107; Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 38 (2133).

Arnaût'un görüşleri göz önüne bulundurulduğunda hadisin *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

75. Hadis

عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا «أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا تَزَوَّجَ أُمَّ سَلَمَةَ أَقَامَ عِنْدَهَا ثَلَاثًا وَقَالَ إِنَّهُ لَيْسَ بِكَ عَلَى أَهْلِكَ هَوَانٌ إِنْ شِئْتَ سَبَعْتُ لَكَ وَإِنْ سَبَعْتُ لَكَ سَبَعْتُ لِنِسَائِي»

Ümmü Seleme'den (r.anha) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) Ümmü Seleme ile evlenince üç (gece) onun yanında kaldı. Sonra: “Ehlinden (kocandan) sana bir hakaret yoktur. (Binaenaleyh) istersen sana yedi geceyi tamamlarım. Fakat sana yediyi tamamlarsam (diğer) kadınlarıma da tamamlarım.” buyurdu.³⁹⁵

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel, Dârimî, Müslim, Ebû Dâvûd ve İbn Mâce rivayette bulunmuştur.³⁹⁶ Şuayb el-Arnaût, Ebû Dâvûd'un Sünen'ine yaptığı tahkikinde rivayetin *sahih*, İbn Hanbel'in Müsned'deki rivayetin ise, Müslim'in şartlarına göre *sahih* olduğunu belirtmiştir.³⁹⁷ Selîm Esed ed-Dârânî, Dârimî'nin Sünen'ine yaptığı tahkikinde de rivayetin *sahih* olduğunu söylemiştir.³⁹⁸ Hadisin Müslim'in kriterlerine uyması, Şuayb el-Arnaût ve Selîm Esed ed-Dârânî'nin görüşleri göz önüne bulundurulduğunda *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

76. Hadis

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا « أَنَّ سَوْدَةَ بِنْتَ زَمْعَةَ وَهَبَتْ يَوْمَهَا وَلَيْلَتَهَا لِعَائِشَةَ » وَزَادَ مُسْلِمٌ « فَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَقْسِمُ لِعَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا يَوْمَئِذٍ، يَوْمَهَا وَيَوْمَ سَوْدَةَ »،

Hz. Âişe'den (r.anha) rivayet edildiğine göre söyle demişti: “Sevde bint Zem'a, Allah Resûlu'nun rızasını umarak gününü ve gecesini Hz. Peygamber'in (sav)

³⁹⁵ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 477.

³⁹⁶ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 44/111 (26504); Dârimî, “Nikâh”, 27 (2256); Müslim, “Nikâh”, 41 (1460); Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 34 (2122); İbn Mâce, “Nikâh”, 26 (1917).

³⁹⁷ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 44/111; Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 34 (2122).

³⁹⁸ Bkz. Dârimî, “Nikâh”, 27 (2256).

eşi Âişe'ye bağışlamıştı. Bundan sonra Resûlullah (sav) Âişe'ye bîri kendinin biri de Sevede'nin günü olmak üzere iki gün ayırıyordu.”³⁹⁹

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel, Buhârî, Müslim, Ebû Dâvûd ve İbn Mâce rivayet etmişlerdir.⁴⁰⁰ Şuayb el-Arnaût, Sünen-i Ebû Dâvûd ve Müsned-i İbn Hanbel’inde yer alan rivayeti sahih olarak değerlendirmiştir.⁴⁰¹ Hadisin Buhârî ve Müslim’in kriterlerine uyması, müttefekun aleyh olması ve Şuayb el-Arnaût’un hükmü göz önüne bulundurulduğunda sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

77. Hadis

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ «كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَرَادَ سَفَرًا أَفْرَعَ بَيْنَ نِسَائِهِ»

Hiz. Âişe’den (r.anha) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: “Resûlullah (sav) yolculuğa çıkacağı zaman eşleri arasında kura çekti.”⁴⁰²

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel, Dârimî, Buhârî, Müslim, Ebû Dâvûd ve İbn Mâce rivayet etmişlerdir.⁴⁰³ Sünen-i Ebû Dâvud ve İbn Hanbel’in Müsnedi’nin Muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayeti sahih olarak değerlendirmiştir.⁴⁰⁴ Buhârî ve Müslim’in Sahîh’lerinde geçmesinden dolayı müttefekun aleyh olması dolayısıyla sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

78. Hadis

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ « وَاسْتَوْصُوا بِالنِّسَاءِ خَيْرًا »

Ebû Hüreyre’den (r.a.) rivâyete göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Kadınlar hakkında birbirinize hayrı tavsiye edin.”⁴⁰⁵

³⁹⁹ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 478.

⁴⁰⁰ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 41/353 (24859); Buhârî, “Hibe”, 12 (2593); Müslim, “Radâ”, 47 (1463); Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 38 (2138); İbn Mâce, “Nikâh”, 48 (1972).

⁴⁰¹ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 41/353; Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 38 (2138).

⁴⁰² Bereketî, a.g.e., 2014, s. 478.

⁴⁰³ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 41/353 (24859); Dârimî, “Nikâh”, 26 (2254); Buhârî, “Şehadet”, 30 (2688); Müslim, “Fedailu’s-Sahabe”, 88 (2445); Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 38 (2138); İbn Mâce, “Nikâh”, 47 (1970).

⁴⁰⁴ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 41/353; Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 38 (2138).

⁴⁰⁵ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 478.

Bu hadisi Buhârî ve Müslim rivayet etmişlerdir.⁴⁰⁶ Hadisin Buhârî ve Müslim'in Sahîh'lerinde geçmesinden dolayı müttefekun aleyh olması sebebiyle sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

79. Hadis

عنه (عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ) مَرْفُوعاً أَكْمَلَ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا أَحْسَنَهُمْ خُلُقًا وَخِيَارَكُمْ خِيَارَكُمْ لِنِسَائِهِ»

Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Müminlerin iman bakımından en olgun olanları ahlak yönünden de en güzel olanlarıdır. Sizin iyileriniz kadınlarına iyi davrananlardır.”⁴⁰⁷

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel, Dârimî, Ebû Dâvûd, Tirmizî ve İbn Hibbân rivayet etmişlerdir.⁴⁰⁸ Tirmizî hadisi hasen-sahih olarak değerlendirirken⁴⁰⁹ Şuayb el-Arnaût, İbn Hanbel'in *Müsned*'indeki tahkikinde isnadının sahih olduğunu söylemiştir.⁴¹⁰ Dârimî'nin Sünen Muhakkiki Hüseyin Selîm Esed ed-Dârânî ise, hadisi *hasen* olarak zikretmiştir.⁴¹¹ Şuayb el-Arnaût'un bu rivayeti hakkında sahih olarak hükmetmesi ve Tirmizî'nin hükmü dikkate alındığında rivayetin sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

80. Hadis

عَنْ حَكِيمِ بْنِ مُعَاوِيَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ قَالَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا حَقُّ زَوْجَةٍ أَدِينَا عَلَيْهِ قَالَ «تُطْعِمُهَا إِذَا أَكَلْتَ وَتَكْسُوهَا إِذَا اكْتَسَيْتَ وَلَا تَضْرِبَ الْوَجْهَ وَلَا تَقْبَحَ وَلَا تَهْجُرَ إِلَّا فِي الْبَيْتِ»

Hâkim b. Muâviye el-Kuşeyrî'nin, babası (Muâviye b. Hayde) aracılığıyla naklettiğine göre, Resûlullah'a (sav) hitaben demiştir ki: “Ya Resûlullah! Bizim birimizin üzerinde, zevcesinin hakkı nedir, diye sordum da: “Yediğin zaman ona da

⁴⁰⁶ Buhârî, “Nikâh”, 80 (5186); Müslim, “Radâ”, 60 (1468).

⁴⁰⁷ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 478.

⁴⁰⁸ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 16/114 (10106); Dârimî, “rikak”, 74 (2834); Ebû Dâvûd, “Sünne”, 16 (4682); Tirmizî, “Radâ”, 11 (1162); İbn Hibbân, Sahîh, 9/483 (4176).

⁴⁰⁹ Bkz. Tirmizî, “Radâ”, 11 (1162).

⁴¹⁰ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 16/114.

⁴¹¹ Bkz. Dârimî, “rikak”, 74 (2834).

yedirmen, elbise aldığın zaman ona da almandır. (Sakın) yüze vurma, (onu) kötüleme evin dışında (onu) terk etme.” diye cevap verdi.⁴¹²

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel, Ebû Dâvûd, İbn Mâce, Hâkim en-Nîsâbûrî, Beyhakî ve İbn Hibbân rivayet etmişlerdir.⁴¹³ Hâkim en-Nîsâbûrî hadisi sahih olarak değerlendirmiştir.⁴¹⁴ Şuayb el-Arnaût ise, Ebû Dâvûd’un Sünen’ine ve İbn Hanbel’in Müsned’ine yaptığı tahkikinde rivayetin hasen, İbn Hibbân’ın Sahih’indeki rivayetin ise sahih olduğunu söylemiştir.⁴¹⁵ Hadisin Hâkim en-Nîsâbûrî ve Şuayb el-Arnaût’un hükmüne dikkatle baktığımızda sahih bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

81. Hadis

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَمْعَةَ مَرْفُوعاً «لَا يَجِلُّ أَحَدُكُمْ امْرَأَتَهُ جِلْدَ الْعَبْدِ»

Abdullah b. Zem’adan (r.a.) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Sizden herhangi bir kimse köleyi dövercesine hanımını dövmesin.”⁴¹⁶

Bu hadisi Buhârî aynı kelimelerle rivayette bulunmuşken⁴¹⁷ Ahmed b. Hanbel, Müslim ve Tirmizî benzer kelimelerle rivayet etmişlerdir.⁴¹⁸ Tirmizî hadisi hasen-sahihsahih olarak değerlendirmiştir.⁴¹⁹ İbn Hanbel’in *Müsne*di’nin Muhakkiki Şuayb el-Arnaût ise, Buhârî ve Müslim’in şartlarına göre hadisin sahih olduğunu söylemiştir.⁴²⁰ Hadisin Buhârî ve Müslim’in kriterlerine uyması, müttetekun aleyh olması ve Tirmizî’nin hükmün göz önüne bulundurulduğunda sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

⁴¹² Bereketî, a.g.e., 2014, s. 478.

⁴¹³ Ahmed b. Hanbel, el -Müsne

⁴¹⁴ Bkz. Hâkim en-Nîsâbûrî, el-Müstedrek ‘ale’s-Sahîhayn, 2/204.

⁴¹⁵ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsne

⁴¹⁶ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 479.

⁴¹⁷ Buhârî, “Nikâh”, 92 (5204).

⁴¹⁸ Ahmed b. Hanbel, el -Müsne

⁴¹⁹ Bkz. Tirmizî, “Tefsiru’l-Kur’an”, 79 (3343).

⁴²⁰ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsne

82. Hadis

عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مَرْفُوعاً «إِذَا صَلَّتِ الْمَرْأَةُ خَمْسَهَا، وَصَامَتْ شَهْرَهَا، وَحَفِظَتْ فَرْجَهَا، وَأَطَاعَتْ زَوْجَهَا قِيلَ لَهَا: ادْخُلِي الْجَنَّةَ مِنْ أَيِّ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ شِئْتَ»

Abdurrahman b. Avf'tan (r.a.) rivayet edildiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “Bir kadın beş vakit namazını kılar, orucunu tutar, iffetini korur ve kocasına itaat ederse ona: “Cennetin hangi kapısından istersen gir” denilir.”⁴²¹

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel ve Heysemî aynı kelimelerle rivayette bulunmuşlardır.⁴²² Taberânî ise, *el-Mu‘cemü’l-evsat* isimli eserinde benzer kelimelerle rivayette bulunmuştur.⁴²³ Şuayb el-Arnaû, İbn Hanbel’in Müsned’ine yaptığı tahkikinde rivayetin Sahih li-gayrihi ve ravilerinden olan İbn Lahîa’yı zayıf olarak nitelendirmiştir.⁴²⁴ Ayrıca aynı hadisi Heysemî *Mecma‘u’z-Zevâ‘id* de rivayet etmiş ve hasen olarak değerlendirmiştir.⁴²⁵ Elbânî ise, bu hadisi Sahih li-gayrihi olarak değerlendirmiştir.⁴²⁶ Bu durumda hadisin hasen olduğunu söylemek mümkündür.

83. Hadis

عَنْ قَيْسِ بْنِ سَعْدٍ مَرْفُوعاً «لَوْ كُنْتُ أَمِيراً أَحَدًا أَنْ يَسْجُدَ لِأَحَدٍ لَأَمَرْتُ النِّسَاءَ أَنْ يَسْجُدْنَ لِأَزْوَاجِهِنَّ لِمَا جَعَلَ اللَّهُ لَهُمْ عَلَيْهِنَّ مِنَ الْحَقِّ»

Kays b. Sa’d’dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: “Hz. Peygamber (sav) “Eğer ben (insanlardan) birinin (diğer) birine secde etmesini emredecek olsaydım kadınların kocalarına secde etmelerini emrederdim. Çünkü Allah kadınlar üzerine kocalar için bir hak koymuştur” buyurdu.”⁴²⁷

⁴²¹ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 479.

⁴²² Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 3/199 (1661); Heysemî, *Mecma‘u’z-zevâ‘id*, 4/306 (7634).

⁴²³ Taberânî, el-Mu‘cemü’l-evsat, 8/339 (8805).

⁴²⁴ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 3/199.

⁴²⁵ Bkz. Heysemî, *Mecma‘u’z-zevâ‘id*, 4/306,

⁴²⁶ Bkz. Elbânî, *Sahîhu’t-Tergîb ve’t-terhîb*, 2/412 (1932)

⁴²⁷ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 479.

Bu hadise Dârimî, Hâkim en-Nîsâbûrî, Ebû Dâvûd, Taberânî ve Süyûtî eserlerinde yer vermiştir.⁴²⁸ Hâkim en-Nîsâbûrî hadisi sahih olarak değerlendiren⁴²⁹ Şuayb el-Arnaût, Ebû Dâvûd'un Sünen'ine yaptığı tahkikinde rivayetin sahih li-gayrihi olduğunu söylemiştir.⁴³⁰ Dârimî'nin Süneni'nin Muhakkiki Hüseyin Selîm Esed ed-Dârânî, hadisi *hasen* olarak zikretmiştir.⁴³¹ Süyûtî ise, zayıf olarak değerlendirmiştir.⁴³² Hâkim en-Nîsâbûrî'nin görüşü göz önüne bulundurulduğunda hadisin *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

84. Hadis

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مَرْفُوعاً « قَالَ إِذَا دَعَا الرَّجُلُ امْرَأَتَهُ إِلَى فِرَاشِهِ فَأَبَتْ فَلَمْ تَأْتِهِ فَبَاتَ غَضْبَانَ عَلَيْهَا لَعْنَتْهَا الْمَلَائِكَةُ حَتَّى تُصْبِحَ »

Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Bir adam karısını yatağına çağırdığında gelmez de bu yüzden kocası geceyi ona öfkeli olarak geçirirse sabaha kadar melekler o kadına la'net ederler.”⁴³³

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel, Buhârî, Müslim ve Ebû Dâvûd rivayet etmişlerdir.⁴³⁴ Şuayb el-Arnaût, Ebû Dâvûd'un Sünen'ine yaptığı tahkikinde rivayetin sahih, İbn Hanbel'in Müsnedi'ndeki rivayetin ise, Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahih olduğunu belirtmiştir.⁴³⁵ Rivayetin, Buhârî ve Müslim'in Sahîh'lerinde geçmesinden dolayı müttetekun aleyh olması hasebiyle sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

85. Hadis

⁴²⁸ Hâkim en-Nîsâbûrî, el-Müstedrek 'ale's-Sahîhayn, 2/204 (2763), Dârimî, “Salat”, 158 (1504); Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 40 (2140); Taberânî, el-Mu'cemü'l-kebîr, 18/351 (895); Süyûtî, el-Câmi'u's-sagîr, 10310.

⁴²⁹ Bkz. Hâkim en-Nîsâbûrî, el-Müstedrek 'ale's-Sahîhayn, 2/204.

⁴³⁰ Bkz. Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 40 (2140).

⁴³¹ Bkz. Dârimî, “Salat”, 158 (1504).

⁴³² Bkz. Süyûtî, el-Câmi'u's-sagîr, 10310.

⁴³³ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 479.

⁴³⁴ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 15/419 (9671); Buhârî, “Nikâh”, 85 (5193); Müslim, “Nikâh”, 122 (1436); Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 41 (2141).

⁴³⁵ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 15/419; Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 41 (2141).

عن جابر رضي الله عنه مرفوعاً « إذا أطلَّ أحدُكم الغَيْبَةَ فلا يَطْرُقْ أهْلَهُ لَيْلاً »

Câbir'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Sizden biriniz uzun süre evin dışında kaldığı zaman, geceleyin ailesinin yanına ansızın gelmesin.”⁴³⁶

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel, Buhârî, Müslim ve Ebû Dâvûd rivayet etmişlerdir.⁴³⁷ İbn Hanbel'in *Müsnedi*'nin ve Ebû Dâvûd'un *Süneni*'nin Muhakkiki Şuayb el-Arnaût, bu rivayetin sahih olduğunu değerlendirmiştir.⁴³⁸ Hadisin Buhârî ve Müslim'in kriterlerine uyması, müttefekun aleyh olması ve Şuayb el-Arnaût'un hükmü göz önüne bulundurulduğunda sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

86. Hadis

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه وَرَفَعَهُ أَنَّهُ قَالَ فِي سَبَايَا أُوطَاسٍ « لَا تُوطَأُ حَامِلٌ حَتَّى تَضَعَ وَلَا غَيْرُ ذَاتِ حَمْلٍ حَتَّى تَجِيزَ حَيْضَتَهُ »

Ebû Said el-Hudrî'den (r.a.) merfu' olarak rivayet olunduğuna göre, Hz. Peygamber (sav) Evtas esirleri hakkında (şöyle) buyurmuştur: “Gebe olan (esir) kadınla (çocuğunu) dünyaya getirinceye kadar cinsi münâsebette bulunulamaz. Gebe olmayan kadınla da bir defa hayız görünceye kadar cinsî münasebette bulunulamaz.”⁴³⁹

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel, Hâkim en-Nîsâbü'rî, Dârimî ve Ebû Dâvûd rivayet etmişlerdir.⁴⁴⁰ Şuayb el-Arnaût, Ebû Dâvûd'un *Süneni*'ne ve İbn Hanbel'in *Müsned*'ine yaptığı tahkikinde rivayetin *sahih li-gayrihi* olduğunu değerlendirmiştir.⁴⁴¹ Selîm Esed ed-Dârânî, Dârimî'nin *Sünen*'ine yaptığı tahkikinde de hasen olduğunu söylemiştir.⁴⁴² Hâkim en-Nîsâbü'rî ise, rivayetin sahih olduğunu

⁴³⁶ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 479.

⁴³⁷ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 23/411 (15265); Buhârî, “Nikâh”, 119 (5244); Müslim, “İmare”, 183 (715); Ebû Dâvûd, “Cihad”, 175 (2776).

⁴³⁸ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 23/411; Ebû Dâvûd, “Cihad”, 175 (2776).

⁴³⁹ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 479.

⁴⁴⁰ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 18/140 (11596); Hâkim en-Nîsâbü'rî, el-Müstedrek 'ale's-Sahîhayn, 2/212 (2790); Dârimî, “Talak”, 18 (2341); Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 44 (2157).

⁴⁴¹ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 18/140; Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 44 (2157).

⁴⁴² Bkz. Dârimî, “Talak”, 18 (2341).

belirtmiştir.⁴⁴³ Hâkim en-Nîsâbûrî ve Şuayb el-Arnaût'un görüşleri göz önüne bulundurulduğunda hadisin *sahih* bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

87. Hadis

عَنْ رُوَيْفِعِ بْنِ ثَابِتٍ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مَرْفُوعاً قَالَ « قَالَ لَا يَحِلُّ لِامْرَأَةٍ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ
الْآخِرِ أَنْ يَسْقِيَ مَاءَهُ زَرْعَ غَيْرِهِ يَعْنِي إِنْثَانِ الْحَبَالَى »

Ruveyfi' b. Sâbit el-Ensârî'den rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Allah’a ve âhiret gününe inanan hiçbir kimsenin başkasının ekinini kendi (döl) suyuyla sulaması helal değildir.”⁴⁴⁴

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel, Ebû Dâvûd, Tirmizî ve İbn Hibbân rivayette bulunmuşlardır.⁴⁴⁵ Tirmizî hadisi hasen olarak değerlendirirken⁴⁴⁶ Şuayb el-Arnaût, Ebû Dâvûd'un Sünen'ine yaptığı tahkikinde rivayetin *sahih*-li-gayrihi olduğunu ancak isnâdının hasen olduğunu belirtmiştir.⁴⁴⁷ Elbânî ve İbn Hibbân bu rivayetin hasen olduğunu söylemiştir.⁴⁴⁸ Bu durumda hadisin *hasen* olduğunu söylemek mümkündür.

88. Hadis

عن أبي سعيد رضي الله عنه مرفوعاً « إِنَّ مِنْ أَشَرِّ النَّاسِ عِنْدَ اللَّهِ مَنْزِلَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ، الرَّجُلُ يُفْضِي
إِلَى امْرَأَتِهِ، وَتُفْضِي إِلَيْهِ ثُمَّ يَنْشُرُ سِرَّهَا. »

Ebû Said el-Hudrî'yi (r.a.) şunu söylerken işittim: “Resûlullah (sav) “Şüphesiz ki kıyamet gününde Allah indinde mevkii en kötü olacak insanlardan biri, karısı ile haşır neşir olup da sonra onun sırrını yayandır” buyurdular.”⁴⁴⁹

⁴⁴³ Bkz. Hâkim en-Nîsâbûrî, el-Müstedrek ‘ale’s-Sahîhayn, 2/212.

⁴⁴⁴ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 480.

⁴⁴⁵ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 28/199 (16990); Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 44 (2158); Tirmizî, “Nikâh”, 35 (1131); İbn Hibbân, Sahîh, 11/186 (4850).

⁴⁴⁶ Bkz. Tirmizî, “Nikâh”, 35 (1131).

⁴⁴⁷ Bkz. Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 44 (2158).

⁴⁴⁸ Bkz. Elbânî, İrvâ’i’l-ğalîl fi tahrîci ehâdîsi Menâri’s-sebîl, 5/141; İbn Hibbân, Sahîh, 11/186 (4850).

⁴⁴⁹ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 480.

Bu hadisi Müslim aynı kelimelerle rivayette bulunmuşken⁴⁵⁰ Ahmed b. Hanbel ve Ebû Dâvûd benzer kelimelerle rivayet etmişlerdir.⁴⁵¹ Şuayb el-Arnaût, Ebû Dâvûd'un Sünen'ine yaptığı tahkikinde rivayetin hasen-li-gayrihi, İbn Hanbel'in Müsnedi'ndeki rivayetin ise Müslim'in şartlarına göre sahih olduğunu belirtmiştir.⁴⁵² Hadisin, Müslim'in kriterlerine uyması ve Şuayb el-Arnaût'un hükmü göz önüne bulundurulduğunda sahih bir rivayet olduğunu anlaşılmaktadır.

89. Hadis

عن أنس رضي الله عنه مرفوعاً « قال لا يقعن أحدكم على أهله كما يقع الحمار وليكن بينهما رسول وما الرسول قال القبلّة والكلام »

Enes'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Eşegin yaklaştığı gibi sizden kimse kendi eşine yaklaşmasın. Bilakis aralarında bir resul olsun. Sahabeler: “resul nedir?” diye sorunca, Hz. Peygamber (sav): “Öpücük ve yumuşak konuşma”, olduğunu açıklamıştır.⁴⁵³

Bu hadise Zeynüddîn el-İrâkî (806/1404) ve Nâsiruddîn Elbânî eserlerinde yer vermişlerdir.⁴⁵⁴ Üstelik Ebu Mensûr Daylamî *Müsne'dü'l-Firdevs* adlı eserinde bu hadisi rivayet etmiş ve “münker”⁴⁵⁵ olarak nitelendirmiştir.⁴⁵⁶ Elbânî de münker olarak değerlendirmiştir.⁴⁵⁷ Hadisin münker olması sebebiyle *zayıf* olduğu görülmektedir.

90. Hadis

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ مَرْفُوعاً « إِذَا أَتَى أَحَدُكُمْ أَهْلُهُ فَلْيَسْتَتِرْ وَلَا يَتَجَرَّدَ تَجَرَّدَ الْغَيْرَيْنِ »

⁴⁵⁰ Müslim, “Nikâh”, 123 (1437).

⁴⁵¹ Ahmed b. Hanbel, el -Müsne'd, 18/196 (11655); Ebû Dâvûd, “Edeb”, 37 (4870).

⁴⁵² Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsne'd, 18/196; Ebû Dâvûd, “Edeb”, 37 (4870).

⁴⁵³ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 480.

⁴⁵⁴ Zeynüddîn el-İrâkî, el-Mugnî ‘an hamli’l-esfâr fi’l-esfâr fi tahrîci mâ fi’l-İhyâ’i mine’l-ahbâr, 489 (4); Elbânî, Silsiletü’l-Ehâdîsi’d-Daife, 13/179 (6075).

⁴⁵⁵ “Za’îf ravinin kendisinden daha iyi durumda olan raviye aykırı bir şekilde rivayet ettiği hadis.” Bkz. Aydın, a.g.e., s. 225.

⁴⁵⁶ Bkz. Zeynüddîn el-İrâkî, el-Mugnî ‘an hamli’l-esfâr fi’l-esfâr fi tahrîci mâ fi’l-İhyâ’i mine’l-ahbâr, 489 (4).

⁴⁵⁷ Elbânî, Silsiletü’l-Ehâdîsi’d-Daife, 13/179 (6075).

Abdullah'tan (r.a.) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Sizden biri hanımının yanına geldiği zaman örtünsün ve eşeğin yaptığı gibi çırılçıplak soyunmasın”.⁴⁵⁸

Bu hadisi Taberânî, Beyhakî, İbn Ebî Şeybe ve Ebû Bekr el-Bezzâr (292/905) rivayet etmişler⁴⁵⁹ ve Ebû Bekr el-Bezzâr mürsel olarak nitelendirmiştir.⁴⁶⁰ Hadisin mürsel olması *zayıf* olduğunu göstermektedir.

91. Hadis

عَنْ جَابِرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ يَهُودَ كَانَتْ تَقُولُ إِذَا أَتَيْتِ الْمَرْأَةُ مِنْ دُبْرِهَا فِي قُبْلِهَا ثُمَّ حَمَلَتْ، كَانَ وَلَدُهَا أَحْوَلَ، قَالَ: فَأَنْزَلْتُ: {نَسَاؤُكُمْ حَرْثٌ لَكُمْ فَأَتُوا حَرْثَكُمْ أَيْ شَيْئَكُمْ}.

Câbir b. Abdillâh'dan naklen: “Yahudiler: “Kadının fercine arkasından cima’ edilir de sonra gebe kalırsa çocuğu şaşsı olur.” derlermiş. Nihayet: “Kadınlarınız sizin tarlanızdır; imdi tarlanıza nereden isterseniz gidin”⁴⁶¹ âyet-i kerîmesi indirilmiş.”⁴⁶²

Bu hadisi Buhârî, Müslim, Ebû Dâvûd, Tirmizî ve İbn Mâce rivayet etmişlerdir.⁴⁶³ Müslim’in diğer bir rivayette Nu’mân’ın, Zührî’den rivayet ettiği hadiste:

«إِنْ شَاءَ مُجَبَّيَّةٌ، وَإِنْ شَاءَ غَيْرَ مُجَبَّيَّةٍ، غَيْرَ أَنَّ ذَلِكَ فِي صِمَامٍ وَاحِدٍ.»

«İsterse yüzükoyun isterse daha başka şekilde yalnız bir deliğe olmak şartı ile...» ifâdesini ziyade etmiştir.⁴⁶⁴

Tirmizî hadisi hasen-sahih olarak değerlendirirken⁴⁶⁵ Şuayb el-Arnaût, Ebû Dâvûd’un Süneni’ne yaptığı tahkikinde rivayetin sahih olduğunu değerlendirmiştir.⁴⁶⁶ Hadisin Buhârî ve Müslim’in kriterlerine uyması, müttefekun aleyh olması ve

⁴⁵⁸ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 480.

⁴⁵⁹ Taberânî, el-Mu‘cemü’l-kebîr, 10/196 (10443); Beyhakî, Şu‘abü’l-îmân, 10/215 (7404); İbn Ebî Şeybe, el-Müsned, 1/226 (335); el-Bezzâr, el-Müsned, 5/118 (1701).

⁴⁶⁰ Bkz. el-Bezzâr, el-Müsned, 5/118.

⁴⁶¹ el-Bakara 2/223.

⁴⁶² Bereketî, a.g.e., 2014, s. 480.

⁴⁶³ Buhârî, “Tefsiru’l-Kur’an”, 41 (4528); Müslim, “Nikâh”, 118 (1455); Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 45 (2163); Tirmizî, “Tefsiru’l-Kur’an”, 3 (2978); İbn Mâce, “Nikâh”, 29 (1925).

⁴⁶⁴ Müslim, “Nikâh”, 119 (1435).

⁴⁶⁵ Bkz. Tirmizî, “Tefsiru’l-Kur’an”, 3 (2978).

⁴⁶⁶ Bkz. Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 45 (2163).

Tirmizî'nin hükmü göz önüne bulundurulduğunda sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

92. Hadis

عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: «كُنَّا نَعْزِلُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَبَلَغَ ذَلِكَ نَبِيَّ اللَّهِ ﷺ فَلَمْ يَنْهَنَا عَنْهُ.»

Câbir'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, demiştir ki: “Biz Resûlullah (sav) zamanında azil yapardık. Derken Hz. Peygamber (sav) bunu duydu; ama bizi nehyetmedi.”⁴⁶⁷

Bu hadisi Buhârî, Müslim, İbn Mâce ve İbn Hibbân rivayet etmişlerdir.⁴⁶⁸ Sünen-i İbn Mâce'nin Muhakkiki Şuayb el-Arnaût, bu rivayeti sahih olarak zikretmiştir.⁴⁶⁹ Hadisin Buhârî ve Müslim'in Sahîh'lerinde geçmesinden dolayı müttefekun aleyh olması hasebiyle sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

93. Hadis

عَنْ جُدَامَةَ بِنْتِ وَهْبٍ مَرْفُوعاً فِي الْعَزْلِ «ذَلِكَ الْوَأْدُ الْخَفِيُّ»

Cüdame bint Vehb el-Esediyye'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) azl konusunda şöyle buyurmuştur: “Bu, bir kız çocuğunu gizlice diri diri mezara gömmektir.”⁴⁷⁰

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel, Müslim, İbn Mâce ve Hâkim en-Nîsâbü'rî rivayet etmişlerdir.⁴⁷¹ Şuayb el-Arnaût, İbn Mâce'nin Sünen'ine yaptığı tahkikinde rivayetin sahih, İbn Hanbel'in Müsned'deki rivayetin ise, Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahih olduğunu değerlendirmiştir.⁴⁷² Müslim'in Sahîh ve Hâkim en-Nîsâbü'rî'nin el-

⁴⁶⁷ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 481.

⁴⁶⁸ Buhârî, “Nikâh”, 96 (5207); Müslim, “Nikâh”, 138 (1440); İbn Mâce, “Nikâh”, 30 (1927); İbn Hibbân, Sahîh, 9/507 (4195).

⁴⁶⁹ Bkz. İbn Mâce, “Nikâh”, 30 (1927).

⁴⁷⁰ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 481.

⁴⁷¹ Ahmed b. Hanbel, el -Müsne'd, 45/437 (27477); Müslim, “Nikâh”, 141 (1442); İbn Mâce, “Nikâh”, 6 (2011); Hâkim en-Nîsâbü'rî, el-Müstedrek 'ale's-Sahîhayn, 4/77 (6937).

⁴⁷² Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsne'd, 45/437; İbn Mâce, “Nikâh”, 6.

Müstedrek 'ale's-Sahîhayn'ında nakledilmesi, bununla birlikte Şuayb el-Arnaût'un hükmü göz önüne bulundurulduğunda, Sahih Müslim'in kriterlerine göre bu rivayetin sahih bir hadis olduğunu söylemek mümkündür.

94. Hadis

عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ « نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ عَزْلِ الْحُرَّةِ إِلَّا بِإِذْنِهَا »

Hiz. Ömer b. el-Hattâb'dan (r.a.) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: “Hür kadının izni olmadıkça (kocasından) ondan azil yapılmasını Resûlullah (sav) yasaklamıştır.”⁴⁷³

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel, İbn Mâce ve Beyhakî rivayet etmişlerdir.⁴⁷⁴ Şuayb el-Arnaût, İbn Mâce'nin Sünen'ine ve İbn Hanbel'in Müsned'ine yaptığı tahkikinde, ravilerinden olan Abdullah b. Lahîa zayıf olmasından dolayı hadisi zayıf olarak değerlendirmiştir.⁴⁷⁵ Elbânî de hadisin zayıf olduğunu söylemiştir.⁴⁷⁶ Bu durumda Şuayb el-Arnaût ve Elbânî'nin bu rivayet hakkındaki hükmünü dikkate aldığımız zaman rivayetin zayıf olduğunu söylemek mümkündür.

95. Hadis

عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ « أَنَّهُ ﷺ قَالَ لِمَوْلَى أُمِّ حَيْنَ سَأَلَ عَنِ الْعَزْلِ عَنَّا إِنْ شِئْتَ »

Câbir'den (r.a.) naklen: “Bir adam Resûlullah'a (sav) gelerek: “Benim bir cariyem var ki hizmetçimiz ve su taşıyan devemiz hep odur. Ben onunla cinsî münâsebette de bulunuyorum. Ama gebe kalmasını istemiyorum” demiş. Bunun üzerine Resûlullah (sav): “İstersen ondan azil yap. Çünkü ona mukadder olan başına gelecektir.” buyurmuşlar.”⁴⁷⁷

⁴⁷³ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 481.

⁴⁷⁴ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 1/339 (212); İbn Mâce, “Nikâh”, 30 (1928); Beyhakî, es-Sünenü'l-kübrâ, 7/376 (14324).

⁴⁷⁵ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 1/339; İbn Mâce, “Nikâh”, 30 (1928).

⁴⁷⁶ Elbânî, İrvâ'ü'l-galîl fî tahrîci ehâdisi Menâri's-sebîl, 7/70 (2007).

⁴⁷⁷ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 481.

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel, Müslim ve Ebû Dâvûd rivayet etmişlerdir.⁴⁷⁸ Şuayb el-Arnaût, İbn Mâce'nin Sünen'ine ve İbn Hanbel'in Müsned'ine yaptığı tahkikinde rivayetin sahih olduğunu değerlendirmiştir.⁴⁷⁹ Hadisin, Müslim'in kriterlerine uyması ve Şuayb el-Arnaût'un hükmü dikkatle incelendiğinde sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

96. Hadis

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا مَرْفُوعاً «لَوْ أَنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَأْتِيَ أَهْلَهُ، فَقَالَ: بِاسْمِ اللَّهِ، اللَّهُمَّ جَنِّبْنَا الشَّيْطَانَ وَجَنِّبِ الشَّيْطَانَ مَا رَزَقْنَا فَإِنَّهُ إِنْ يُقَدَّرَ بَيْنَهُمَا وَلَدٌ فِي ذَلِكَ لَمْ يَضُرَّهُ شَيْطَانٌ أَبَداً»

İbn Abbas'tan (r.a.) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Biriniz eşiyle beraber olmak istediğinde şöyle desin: “Bismillah! Allah'ım! Bizi şeytanın tasallutundan muhafaza buyur. Bize verdiğin rızıklara şeytanı yaklaştırma.” Eğer bu birleşmelerinden çocuk meydana gelirse o çocuğa şeytan ebediyen zarar veremez.”⁴⁸⁰

Bu hadis Muvatta ve Nesâî dışında Kütüb-i Tis'a'daki diğer kaynaklarda yer almaktadır.⁴⁸¹ Tirmizî hadisi hasen-sahih olarak değerlendirmiştir.⁴⁸² Şuayb el-Arnaût, İbn Hanbel'in Müsned'indeki rivayetin Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahih olduğunu değerlendirmiştir.⁴⁸³ Selîm Esed ed-Dârânî de, Dârimî'nin Sünen'ine yaptığı tahkikinde rivayetin sahih olduğunu söylemiştir.⁴⁸⁴ Hadisin Buhârî ve Müslim'in kriterlerine uyması, müttefekun aleyh olması ve Tirmizî'nin hükmü göz önüne bulundurulduğunda sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

97. Hadis

⁴⁷⁸ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 22/249 (14346); Müslim, “Nikâh”, 134 (1439); Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 49 (2173).

⁴⁷⁹ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 22/249; Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 49 (2173).

⁴⁸⁰ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 481.

⁴⁸¹ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 3/391 (1908); Dârimî, “Nikâh”, 29 (2258); Buhârî, “Tevhid”, 13 (7396); Müslim, “Nikâh”, 116 (1434); Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 45 (2161); Tirmizî, “Nikâh”, 8 (1092); İbn Mâce, “Nikâh”, 27 (1919).

⁴⁸² Bkz. Tirmizî, “Nikâh”, 8 (1092).

⁴⁸³ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 3/391.

⁴⁸⁴ Bkz. Dârimî, “Nikâh”, 29 (2258).

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ «مَا كَانَ فِي الْحَوْلَيْنِ وَإِنْ كَانَتْ مَصَّةً وَاحِدَةً فَهُوَ يُحَرِّمُ»

İbn Abbas'tan (r.a.) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: “Bir yudum da olsa iki kameri yaş içerisinde süt emzirdiğinden dolayı (süt akrabalığı meydana gelir ve) aralarında evliliği haram olur.”⁴⁸⁵

Bu hadisi Mâlik b. Enes, Beyhakî ve Saîd b. Mansûr rivayet etmişlerdir.⁴⁸⁶ Ahmed Muhammed Şâkir (1892-1958), *Umdetü't-Tefsîr* isimli eserinde hadisi munkatı olarak değerlendirmiştir.⁴⁸⁷ Bu durumda Ahmed Muhammed Şâkir'in bu rivayet hakkında munkatı olarak hükmetmesi sebebiyle zayıf olduğu görülmektedir.

98. Hadis

عَنِ النَّخَعِيِّ أَنَّ عَلِيًّا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَابْنُ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَا «يُحَرِّمُ مِنَ الرِّضَاعِ قَلِيلُهُ وَكَثِيرُهُ»

İbrâhim en-Nehaî'den rivayet edildiğine göre, Hz. Ali ve Abdullah b. Mes'ûd (r.a.) şöyle buyurmuşlardır: “Az olsun veya çok olsun süt emzirme evliliği haram kılar.”⁴⁸⁸

Bu hadisi Nesâî, Beyhakî, Taberânî, İbn Ebî Şeybe ve Tahâvî rivayet etmişlerdir.⁴⁸⁹ Heysemî *Mecma'u'z-zevâ'id* isimli eserinde hadisi munkatı olarak değerlendirmiştir.⁴⁹⁰ Bu durumda Ahmed Heysemî'nin bu rivayet hakkında munkatı olarak hükmetmesi sebebiyle zayıf olduğu anlaşılmaktadır.

99. Hadis

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا مَرْفُوعاً «لَا تُحَرِّمُ الْمَصَّةُ وَالْمَصَّتَانِ»

⁴⁸⁵ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 482.

⁴⁸⁶ İmâm Mâlik, el-Muvatta, “Radâ”, 4; Beyhakî, es-Sünenü'l-kübrâ, 7/761 (15667); Saîd b. Mansûr, es-Sünen, 1/278 (972).

⁴⁸⁷ Bkz. Ahmed Muhammed Şâkir, Umdetü't-Tefsîr, 1/288.

⁴⁸⁸ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 482.

⁴⁸⁹ Nesâî, “Nikâh”, 51 (3311); Beyhakî, es-Sünenü'l-kübrâ, 7/754 (15641); Taberânî, el-Mu'cemü'l-kebir, 9/342 (9699); İbn Ebî Şeybe, el-Musannef, 3/548 (17032); Tahâvî, Şerhu Müşkilü'l-âsâr, 11/490 (4568).

⁴⁹⁰ Heysemî, Mecma'u'z-zevâ'id, 4/261 (7362).

Esed ed-Dârânî de *sahih* olarak değerlendirmiştir.⁴⁹⁸ Hadisin, Müslim'in kriterlerine uyması, Şuayb el-Arnaût ve Hüseyin Selîm Esed ed-Dârânî'nin değerlendirmesine dikkatle baktığımızda *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

101. Hadis

عن عائشة رضي الله عنها مرفوعاً « إِنَّمَا الرِّضَاعَةُ مِنَ الْمَجَاعَةِ »

Hiz. Âişe'den (r.anha) rivayet edildiğine göre, Hiz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Süt kardeşlerinizi iyi düşünün! Zîra süt hükmü ancak açlıktan dolayı sabit olur.” buyurdular.⁴⁹⁹

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel, Buhârî, Müslim, Ebû Dâvûd, Nesâî ve İbn Mâce rivayet etmişlerdir.⁵⁰⁰ Şuayb el-Arnaût, İbn Hanbel'in Müsned'deki rivayetini Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre *sahih* olduğunu belirtmiştir.⁵⁰¹ Rivayetin, Buhârî ve Müslim'in kriterlerine uyması, müttefekun aleyh olması ve Şuayb el-Arnaût'un hükmü göz önüne bulundurulduğunda *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

102. Hadis

عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا مَرْفُوعاً «لَا يُحَرِّمُ مِنَ الرِّضَاعَةِ إِلَّا مَا فَتَقَ الْأَمْعَاءُ فِي النَّدْيِ وَكَانَ قَبْلَ الْفِطَامِ»

Ümmü Seleme'den (r.anha) rivâyete göre, Hiz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Süt emmenin haram kılanı, bağırsakları patlatacak kadar çok emilmesi ve süten kesilme yaşı olan iki yıldan önce emilmesi şeklinde olanıdır.”⁵⁰²

⁴⁹⁸ Bkz. Dârimî, “Nikâh”, 49 (2299).

⁴⁹⁹ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 483.

⁵⁰⁰ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 41/518 (25073); Buhârî, “Nikâh”, 22 (5102); Müslim, “Radâ”, 32 (1455); Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 8 (2058); Nesâî, “Nikâh”, 51 (3312); İbn Mâce, “Nikâh”, 37 (1935).

⁵⁰¹ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 41/518.

⁵⁰² Bereketî, a.g.e., 2014, s. 483.

Bu hadisi Tirmizî, İbn Hibbân, Cemâlüddîn Mizzî ve Ali el-Müttakî rivayet etmişlerdir.⁵⁰³ Tirmizî hadisi hasen-sahih olarak değerlendirmiştir.⁵⁰⁴ Şuayb el-Arnaût, İbn Hibbân'ın Sahih'ine yaptığı tahkikinde rivayetin Müslim'in şartlarına göre sahih olduğunu belirtmiştir.⁵⁰⁵ Mizzî de *Tuhfetü'l-eşrâf bi-ma'rifeti'l-etrâf* adlı eserinde hadisin hasen-sahih olduğunu söylemiştir.⁵⁰⁶ Bu durumda rivayetin *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

103. Hadis

عن ابن عباس رضي الله عنه قال « لا رضاع إلا ما كان في الحولين »

İbn Abbas'tan (r.a) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: “İki yaşından sonra süt emzirdiğinden dolayı süt akrabalığı oluşmaz.”⁵⁰⁷

Bu hadisi İbn Hacer el-Askalânî, Ali el-Müttakî, Dârekutnî, Cemâlüddîn ez-Zeylaî ve Saîd b. Mansûr eserlerinde yer vermişlerdir.⁵⁰⁸ İbnü'l-Mülakkın, *Tuhfetü'l-muhtâc ilâ edilleti(ehâdîsi)'l-Minhâc* adlı eserinde hadisi zikredip “garib”⁵⁰⁹ olduğunu belirtmiştir.⁵¹⁰ İbn Kayyim (751/1350) ise, hadisin sahih olduğunu söylemiştir.⁵¹¹ Bu durumda rivayetin *sahih* olduğunu söylemek mümkündür.

104. Hadis

عَنْ حَجَّاجِ الْأَسْلَمِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا يُذْهَبُ عَنِّي مَدْمَةٌ الرِّضَاعِ قَالَ: غُرَّةٌ عَبْدٌ أَوْ أَمَةٌ.

⁵⁰³ Tirmizî, “Radâ”, 5 (1152); İbn Hibbân, Sahih, 10/37 (4224); Cemâlüddîn Mizzî, *Tuhfetü'l-eşrâf bi-ma'rifeti'l-etrâf*, 13/60 (18285); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-ummâl fî süneni'l-akvâl ve'l-ef'âl*, 6/272 (15664).

⁵⁰⁴ Bkz. Tirmizî, “Radâ”, 5 (1152).

⁵⁰⁵ Bkz. İbn Hibbân, Sahih, 10/37.

⁵⁰⁶ Bkz. emâlüddîn Mizzî, *Tuhfetü'l-eşrâf bi-ma'rifeti'l-etrâf*, 13/60.

⁵⁰⁷ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 483.

⁵⁰⁸ İbn Hacer el-Askalânî, ed-Dirâye fî tahrîci ehâdîsi'l-Hidâye, 2/68 (561); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-ummâl fî süneni'l-akvâl ve'l-ef'âl*, 6/274 (15678); Cemâlüddîn ez-Zeylaî, *Nasbü'r-râye li-tahrîci ehâdîsi'l-Hidâye*, 3/218; Dârekutnî, es-Sünen, 5/307 (4364); Saîd b. Mansûr, es-Sünen, 1/280 (980).

⁵⁰⁹ “Garîb hadis sened ve metninin durumuna göre sahih, hasen ve zaîf olabilir.” Bkz. Aydın, a.g.e., s. 93.

⁵¹⁰ Bkz. İbnü'l-Mülakkın, *Tuhfetü'l-muhtâc ilâ edilleti(ehâdîsi)'l-Minhâc*, 2/423 (1512).

⁵¹¹ Bkz. İbn Kayyim, *Zâdü'l-me'âd fî hedî hayri'l-ibâd*, 5/493.

Haccâc b. Haccâc el Eslemî'nin (r.a.) babasından rivâyete göre, Hz. Peygamber'e (sav) şöyle sormuştur: "Ey Allah'ın Resûlu! Emzirme hakkını nasıl ödeyebilirim?" Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurdular: "Emziren kadına iyi bir köle ve cariye vermektir."⁵¹²

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel, Dârimî, Ebû Dâvûd, Tirmizî ve Nesâî rivayet etmişlerdir.⁵¹³ Tirmizî hadisi hasen-sahih olarak değerlendirmiştir.⁵¹⁴ Dârimî'nin Sünen muhakkiki Hüseyin Selîm Esed ed-Dârânî, hadisin *sahih* olduğunu söylemiştir.⁵¹⁵ Tirmizî ve Hüseyin Selîm Esed ed-Dârânî'nin görüşleri göz önüne bulundurulduğunda hadisin *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

105. Hadis

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا « أَنَّ سَهْلَةَ بِنْتَ سُهَيْلِ بْنِ عَمْرِو جَاءَتْ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ سَالِمًا مَوْلَى أَبِي حُدَيْفَةَ مَعَنَا فِي بَيْتِنَا، وَقَدْ بَلَغَ مَا يَبْلُغُ الرِّجَالُ وَعَلِمَ مَا يَعْلَمُ الرِّجَالُ قَالَ أَرْضِعِيهِ تَحْرُمِي عَلَيْهِ »

Hz. Âişe'den (r.anha) rivayet edildiğine göre, Sehle bint Süheyl b. Amr, Hz. Peygamber'e (sav) gelerek Ebû Huzeyfe'nin âzâdlısı Sâlim için: "Yâ Resulâllah! Sâlim evimizde bizimle beraber bulunmaktadır. Ama artık erkeklik çağına erişti. Erkeklerin bildiğini biliyor" demiş. Resûlullah (sav): "Onu emzir, kendisine haram ol" buyurmuştur."⁵¹⁶

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel, Müslim ve Nesâî rivayet etmişlerdir.⁵¹⁷ Şuayb el-Arnaût, İbn Hanbel'in Müsned'indeki rivayeti Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre *sahih* olduğunu değerlendirmiştir.⁵¹⁸ Müslim'in kriterlerine uyması ve Şuayb el-Arnaût'un hükmü göz önüne bulundurulduğunda *sahih* bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

⁵¹² Bereketî, a.g.e., 2014, s. 483.

⁵¹³ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 25/7 (15733); Dârimî, "Nikâh", 50 (2300); Ebû Dâvûd, "Nikâh", 11 (2064); Tirmizî, "Radâ", 6 (1153); Nesâî, "Nikâh", 56 (3329).

⁵¹⁴ Bkz. Tirmizî, "Radâ", 6 (1153).

⁵¹⁵ Bkz. Dârimî, "Nikâh", 50 (2300).

⁵¹⁶ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 484.

⁵¹⁷ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 42/434 (25649); Müslim, "Radâ", 28 (1453); Nesâî, "Nikâh", 53 (3322).

⁵¹⁸ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 42/434.

106. Hadis

عن عائشة رضي الله عنها « أَنَّ أَلْفَحَ أَخَا أَبِي الْفُعَيْسِ، جَاءَ يَسْتَأْذِنُ عَلَيْهَا، وَهُوَ عَمُّهَا مِنَ الرِّضَاعَةِ، بَعْدَ أَنْ أَنْزَلَ الْجَبَابُ فَأَبْيَتْ أَنْ أَذِنَ لَهُ، فَلَمَّا جَاءَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَخْبَرْتُهُ بِالَّذِي صَنَعْتُ: فَأَمَرَنِي أَنْ أَذِنَ لَهُ »

Hiz. ÂiŖe'den (r.anha) rivayete göre, Ebu'l-Kuays'ın erkek kardeŖi ve süt emmek dolayısıyla amcası olan Eflah, hicab emrinin indirilmesinden sonra yanına girmek üzere gelip izin istedi. (ÂiŖe dedi ki:) “Ben ona izin vermek istemedim. Resûlullah (sav) gelince, ona yaptıklarımı haber verdim. Bana ona izin vermemi emir buyurdu.”⁵¹⁹

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel, İmâm Mâlik, Buhârî, Müslim ve Nesâî rivayette bulunmuŖtur.⁵²⁰ İbn Hanbel'in *Müsned*'inin Muhakkiki Ŗuayb el-Arnaût Buhârî ve Müslim'in Ŗartlarına göre sahih olduğunu deėerlendirmiŖtir.⁵²¹ Hadisin Buhârî ve Müslim'in kriterlerine uyması, müttefekun aleyh olması ve Ŗuayb el-Arnaût'un hükmü göz önüne bulundurulduğunda sahih bir rivayet olduğu anlaŖılmaktadır.

107. Hadis

عَنْ عُقْبَةَ بْنِ الْحَارِثِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ « أَنَّهُ تَزَوَّجَ أُمَّ يَحْيَى بِنْتَ أَبِي إِهَابٍ، قَالَ: فَجَاءَتْ أُمُّهُ سَوْدَاءُ، فَقَالَتْ: قَدْ أَرْضَعْتُكُمَا، فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ ﷺ فَأَعْرَضَ عَنِّي، قَالَ: فَتَنَحَّيْتُ، فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لَهُ، قَالَ: وَكَيْفَ وَقَدْ رَعِمْتُ أَنْ قَدْ أَرْضَعْتُكُمَا. فَهَاهُ عَنْهَا »

Ukbe b. Hâris bana Ŗyle rivayet etmiŖtir (veya onu Ŗyle söylerken iŖittim): “Ümmü Yahya bint Ebi İhab ile evlenmiŖtim. Zenci bir cariyeye gelerek “Ben ikinizi de emzirmiŖtim” dedi. Bunun zerine olayı Hiz. Peygamber'e (sav) anlattım. Hiz. Peygamber (sav) bana yüzünü döndü. Ben de yanına varıp tekrar söyledim. Bunun zerine Hiz. Peygamber (sav): “Bu kadın sizi emzirdiğini iddia ettiği halde sen onunla nasıl evli kalabilirsin!” buyurarak onun evliliğini sürdürmesine izin vermedi.”⁵²²

⁵¹⁹ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 484.

⁵²⁰ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 42/277 (25443); İmâm Mâlik, el-Muvatta, “Radâ”, 3; Buhârî, “Nikâh”, 23 (5103); Müslim, “Radâ”, 3 (1445); Nesâî, “Nikâh”, 52 (3316).

⁵²¹ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 42/277

⁵²² Bereketî, a.g.e., 2014, s. 484.

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel, Buhârî, Ebû Dâvûd ve Tirmizî rivayet etmişlerdir.⁵²³ Tirmizî hadisi hasen-sahih olarak değerlendirmiştir.⁵²⁴ Şuayb el-Arnaût, İbn Hanbel'in Müsned'indeki rivayetin Buhârî'nin şartlarına göre sahih olduğunu belirtmiştir.⁵²⁵ Hadisin, Buhârî'nin kriterlerine uyması ve Tirmizî'nin hükmü göz önüne bulundurulduğunda sahih bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

⁵²³ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 26/70 (16148); Buhârî, “Şehadat”, 13 (2659); Ebû Dâvûd, “Akdiye”, 18 (3603); Tirmizî, “Radâ”, 4 (1151).

⁵²⁴ Bkz. Tirmizî, “Radâ”, 4 (1151).

⁵²⁵ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 26/70.

[illegible]

[illegible]

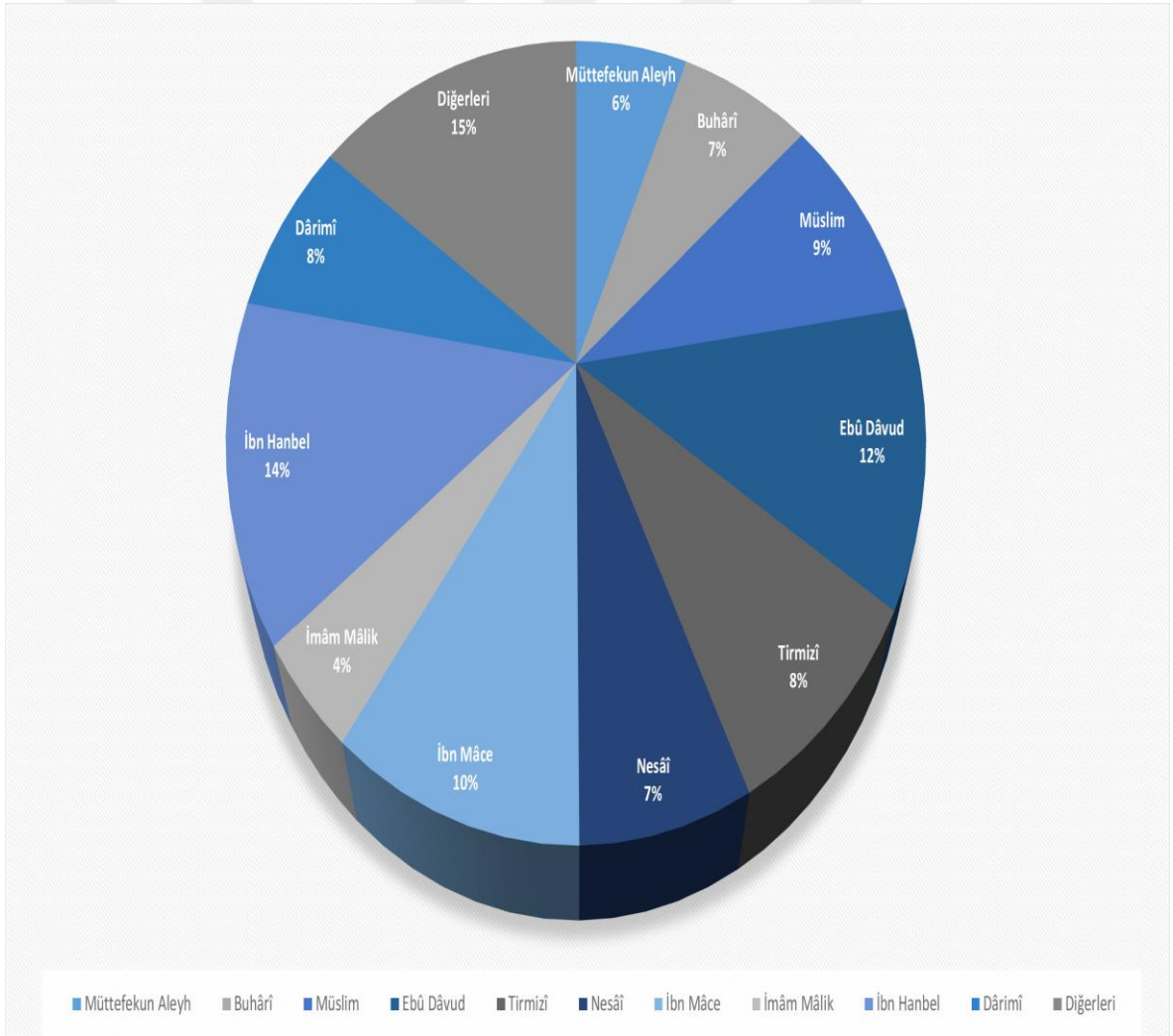
Hadis No	Hadislerin Geçtiği Kaynaklar										
	Buhârî	Müslim	Ebû Dâvûd	Tirmizî	Nesâî	İbn Mâce	İmâm Mâlik	İbn Hanbel	Dârimî	Diğerleri	Hadisin Hükümü
65			✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	Sahih
66		✓	✓			✓		✓	✓		Sahih
67										✓	Sahih
68			✓	✓		✓		✓	✓		Sahih
69	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓			Sahih
70			✓	✓				✓		✓	Sahih
71				✓		✓		✓			Zayıf
72										✓	Sahih
73			✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	Sahih
74			✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	Sahih
75		✓	✓			✓		✓	✓		Sahih
76	✓	✓	✓			✓		✓			Sahih
77	✓	✓	✓			✓		✓	✓		Sahih
78	✓	✓									Sahih
79			✓	✓				✓	✓	✓	Sahih
80			✓			✓		✓		✓	Sahih

Hadis No	Hadislerin Geçtiği Kaynaklar										Hadisin Hükümü
	Buhârî	Müslim	Ebû Dâvûd	Tirmizî	Nesâî	İbn Mâce	İmâm Mâlik	İbn Hanbel	Dârimî	Diğerleri	
81	✓	✓		✓				✓			Sahih
82								✓		✓	Hasen
83			✓						✓	✓	Sahih
84	✓	✓	✓					✓			Sahih
85	✓	✓	✓					✓			Sahih
86			✓					✓	✓	✓	Sahih
87			✓	✓				✓		✓	Hasen
88		✓	✓					✓			Sahih
89										✓	Zayıf
90										✓	Zayıf
91	✓	✓	✓	✓		✓					Sahih
92	✓	✓				✓				✓	Sahih
93		✓				✓		✓		✓	Sahih
94						✓		✓		✓	Zayıf
95		✓	✓					✓			Sahih
96	✓	✓	✓	✓		✓		✓	✓		Sahih

Hadis No	Hadislerin Geçtiği Kaynaklar										Hadisin Hükümü
	Buhârî	Müslim	Ebû Dâvûd	Tirmizî	Nesâî	İbn Mâce	İmâm Mâlik	İbn Hanbel	Dârimî	Diğerleri	
97							✓			✓	Zayıf
98					✓					✓	Zayıf
99		✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓		Sahih
100		✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓		Sahih
101	✓	✓	✓		✓	✓		✓			Sahih
102				✓						✓	Sahih
103										✓	Sahih
104			✓	✓	✓			✓	✓		Sahih
105		✓			✓			✓			Sahih
106	✓	✓			✓		✓	✓			Sahih
107	✓		✓	✓				✓			Sahih
108			✓			✓				✓	Sahih

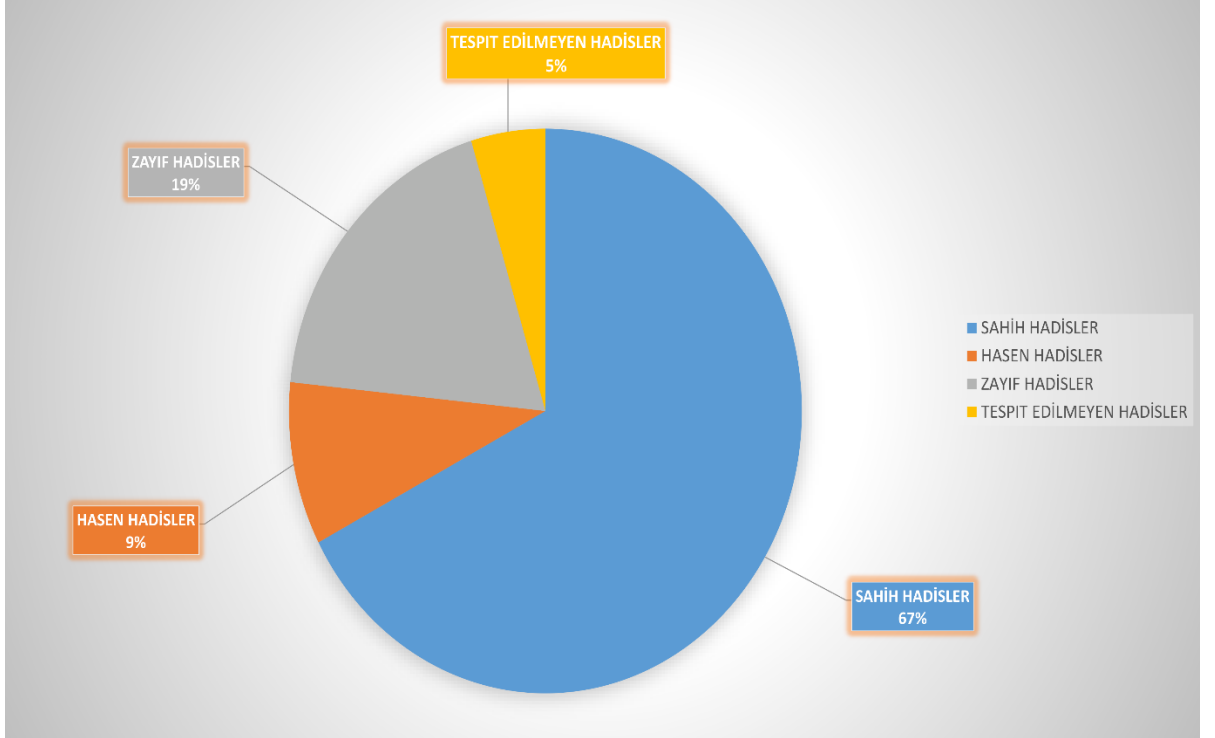
Tablo 02: Rakamlara dökmek için verilerimizi şöyle tablolandırabiliriz:

	Müttetekun Aleyh	Buhârî	Müslim	Ebû Dâvûd	Tirmizî	Nesâî	İbn Mâce	İmâm Mâlik	İbn Hanbel	Dârimî	Diğerleri
Adet	26	30	39	50	36	28	41	18	57	32	62

Tablo 03: Kaynaklara Göre Dağılımı

SIHHAT AÇISINDAN HADİSLER	HADİS SAYISI	YÜZDELİK ORANI
SAHİH HADİSLER	72	% 67.28
HASEN HADİSLER	10	% 9.34
ZAYIF HADİSLER	20	% 18.69
TESPİT EDİLEMİYEN HADİSLER	05	% 4.67
MEVZU HADİSLER	00	00
TOPLAM	107	% 100

Nikâh bölümünde geçen hadisler, Kütüb-i Tis'a olarak bilinen hadis kitaplarından en az birinde bulunan rivayet sayısı Müttetekun Aleyh hadislerle beraber toplam 79'dur. Yani çalışmamızda yer alan hadislerin %73.83'ü Kütüb'i Tis'a'da geçmektedir. Bu hadislerden 26'sı Buhârî ve Müslim'in ortak olarak rivayet ettikleri Müttetekun Aleyh hadislerden oluşmaktadır. Kütüb-i Tis'a hariç diğer kaynaklarda geçtiği hadis sayısı 28 olup, tespit edemediğimiz hadislerin sayısı ise 5'tir. Ayrıca Sahihayn'da geçen hadisleri değerlendirmeye tabi tutmadan sahih olarak kabul ettik. Çünkü bu kaynaklarda geçen rivayetlerin sahihliği konusunda muhaddisler arasında görüş birliği bulunmaktadır.

İbn Hacer, Heysemî, Zehebî ve İbn Mülakkin gibi klasik dönem meşhur âlimlerinin yanında Şuayb el-Arnâvût, Nâsıruddîn el-Elbânî ve Hüseyin Selim Esed'in görüşlerini de göz önüne alarak yaptığımız değerlendirmeye göre *Fıkhu's-Sünen ve'l-Âsâr*'ın Nikâh bölümünde yer alan hadislerin 72'sine sahih, 10'una hasen ve 20'sine zayıf hükmü verilmiştir. Kaynaklarda tespit edilemeyen 5 hadis hakkında herhangi bir hüküm verilememekle birlikte çalışmamızda hiçbir mevzu hadis yer almamaktadır. Elde ettiğimiz *Fıkhu's-Sünen ve'l-Âsâr*'ın Nikâh bölümündeki hadislerin çoğunun Kütüb-i Tis'a'da bulunan sahih ve güvenilir rivayetler olduğu söylenebilir.

2.3. Talâk Bölümde Yer Alan Hadislerin Tahrîci ve Değerlendirilmesi

Mutlu, güzel, uyumlu bir evlilik hayatı herkes tarafından arzu edilir. İslam, herkesi evlilik yoluyla güzel bir aşk atmosferi oluşturmaya teşvik eder. Evlilik nedeniyle hiçbir insanın hayatı üzüntü zincirinde kaybolmamalıdır. Evlilik hayatında karı-koca arasında dengesizlik, karşılıklı kırgınlık ve evlilik acısı olduğunda birlikte huzurlu bir ortamda yaşamak imkânsız hale gelir. Bu durumdan çıkış yolu olarak İslam, hem erkeğe hem de kadına evlilik akdini feshetme imkânı vermiştir. İslam’da boşanma öngörülse de boşanma teşvik edilmez. Boşanma en kötü yasal işlemlerden biridir. Yine Yüce Allah Teâlâ (c.c.) Talâk Sûresinin 1. ayetinde şöyle buyurmaktadır:

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَطَلِّقُوهُنَّ لِعَدَّتِهِنَّ وَأَحْصُوا الْعِدَّةَ ۚ وَاللَّهُ رَبُّكُمْ ۚ لَا تَخْرُجُوهُنَّ مِنْ بُيُوتِهِنَّ وَلَا يَخْرُجْنَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَاحِشَةٍ مُبَيَّنَةٍ ۚ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ ۚ وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ لَا تَدْرِي لَعَلَّ اللَّهَ يُحْدِثُ بَعْدَ ذَلِكَ أَمْرًا.

“Ey Nebi! Eşlerinizi boşadığınızda iddet içerisinde boşayın. İddeti sayısını sayın ve Rabbiniz olan Allah’tan sakının. Eğer apaçık bir hayasızlık yapmazlarsa, siz onları evlerinizden atmayın ve onlar da evden çıkmassınlar. Bunlar Allah’ın hududlarıdır. Her kim Allah’ın huduları aşarsa kendi nefesine zulm etmiş olur. Bilemiyorsun bundan sonra belki Allah çaresini gösterecek.”⁵²⁶

Talâk bölümünde geçen hadisler ise şu şekildedir:

108 (1). Hadis

عن ابن عمر رضي الله عنه مرفوعاً «أَبْغَضُ الْحَالِلِ إِلَى اللَّهِ الطَّلَاقُ»

İbn Ömer’den (r.a.) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Allah katında helallerin en sevimsiz olanı talaktır.”⁵²⁷

Bu hadisi Ebû Dâvûd, İbn Mâce, Cemâlüddîn Mizzî ve Ali el-Müttakî aynı kelimelerle rivayette bulunmuşlardır.⁵²⁸ Hâkim en-Nîsâbûrî ise farklı kelimelerle şöyle rivayet etmiştir:

⁵²⁶ et-Talâk 65/1.

⁵²⁷ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 486.

⁵²⁸ Ebû Dâvûd, “Talâk”, 4 (2178); İbn Mâce, “Talâk”, 1 (2018); Cemâlüddîn Mizzî, Tuhfetü’l-eşrâf bi-ma’rifeti’l-etrâf, 13/353 (19281); Ali el-Müttakî, Kenzü’l-‘ummâl fi süneni’l-akvâl ve’l-ef’âl, 9/661 (27872).

«مَا أَحَلَّ اللَّهُ شَيْئًا أَبْغَضَ إِلَيْهِ مِنَ الطَّلَاقِ»

“Allah talaktan daha çok buğzettiği şeyi helal kılmamıştır.”⁵²⁹

Hâkim en-Nîsâbûrî bu hadisi sahih olarak değerlendirmiştir.⁵³⁰ Şuayb el-Arnaût, Ebû Dâvûd ve İbn Mâce'nin Sünen'ine yaptığı tahkikinde ravilerini “Ricâluhu Sikât” olarak değerlendirerek hadisin mürsel ve muttasıl olup olmadığı konusunda muhaddisler arasında ihtilaf olduğunu belirtmiştir.⁵³¹ Alâüddîn İbnü't-Türkmânî, *el-Cevherü'n-nakî ale Sünenü'l-Beyhakî* isimli eserinde bu rivayetin muttasıl olduğunu ifade etmiştir.⁵³² Şuayb el-Arnaût ve Nîsâbûrî'nin görüşleri göz önüne bulundurulduğunda hadisin sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

109 (2). Hadis

عَنْ إِبْرَاهِيمَ النَّخَعِيِّ قَالَ «كَانُوا يَسْتَجِيبُونَ أَنْ يُطَلَّقَهَا وَاحِدَةً ثُمَّ يَنْتَرِكُهَا حَتَّى تَحِيضَ ثَلَاثَ حِيضٍ»

İbrahim en-Nehaî'den rivayet edildiğine göre, şöyle buyurmuştur: “Onlar (Ashâb ve Tâbiûn) karısına tek talak verdikten sonra onu üç hayız süresi geçinceye kadar terk etmeyi müstehap görürlerdi.”⁵³³

Bu hadisi İbn Ebî Şeybe, Abdürrezzâk es-San'ânî, İbn Hacer el-Askalânî ve Cemâlüddîn ez-Zeylaî rivayette bulunmuşlardır.⁵³⁴ Hadisi bu kelimelerle taradığımızda başka kaynaklarda bulunamamıştır. Üstelik İbn Hacer el-Askalânî, *ed-Dirâye fî tahrîci ehâdîsi'l-Hidâye* adlı eserinde hadisin İbn Ebî Şeybe'den sahih senetle rivayet edildiğini zikretmiştir.⁵³⁵ Bu durumda hadisin sahih bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

110 (3). Hadis

⁵²⁹ Hâkim en-Nîsâbûrî, el-Müstedrek 'ale's-Sahîhayn, 2/214 (2794).

⁵³⁰ Bkz. Hâkim en-Nîsâbûrî, el-Müstedrek 'ale's-Sahîhayn, 2/214.

⁵³¹ Bkz. Ebû Dâvûd, “Talâk”, 4 (2178); İbn Mâce, “Talâk”, 1 (2018).

⁵³² Alâüddîn İbnü't-Türkmânî, el-Cevherü'n-nakî ale Sünenü'l-Beyhakî, 7/322-323.

⁵³³ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 486.

⁵³⁴ İbn Ebî Şeybe, el-Musannef, 4/57 (17743); Abdürrezzâk es-San'ânî, el-Musannef, 6/302 (10926); İbn Hacer el-Askalânî, ed-Dirâye fî tahrîci ehâdîsi'l-Hidâye, 2/68 (563); Cemâlüddîn ez-Zeylaî, Nasbü'r-râye li-tahrîci ehâdîsi'l-Hidâye, 3/220.

⁵³⁵ Bkz. İbn Hacer el-Askalânî, ed-Dirâye fî tahrîci ehâdîsi'l-Hidâye, 2/69.

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ «طَلَّاقُ السُّنَّةِ أَنْ يُطْلَقَهَا طَاهِرًا فِي غَيْرِ جَمَاعٍ»

Abdullah b. Mes'ûd'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: “Sünnet (hadîs)’e uygun olan boşama, hanımı temiz iken ve onunla cimâ etmeksizin erkeğin ettiği boşamadır.”⁵³⁶

Bu hadisi Nesâî, İbn Mâce ve Dârekutnî aynı kelimelerle rivayette bulunmuşken⁵³⁷ Taberânî ve Cemâlüddîn Mizzî benzer kelimelerle rivayet etmişlerdir.⁵³⁸ Şuayb el-Arnaût, İbn Mâce’nin Sünen’ine yaptığı tahkikinde isnadının sahih olduğunu belirtmiştir.⁵³⁹ Nesâî’nin Sünen Muhakkiki Abdülfettâh Ebû Gudde de bu rivayeti *Sahih* olarak değerlendirmiştir.⁵⁴⁰ Şuayb el-Arnaût ve Abdülfettâh Ebû Gudde tarafından bu rivayetin sahih olarak değerlendirilmesi hadisin *sahih* olduğunu göstermektedir.

111 (4). Hadis

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ «أَنَّهُ طَلَّقَ امْرَأَتَهُ تَطْلِيقَةً وَهِيَ حَائِضٌ ثُمَّ أَرَادَ أَنْ يُشَعِّهَا بِتَطْلِيقَتَيْنِ أُخْرَاوَيْنِ عِنْدَ الْقُرْبَيْنِ الْبَاقِيَيْنِ قَبْلَ ذَلِكَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ يَا ابْنَ عُمَرَ مَا هَكَذَا أَمَرَكَ اللَّهُ إِنَّكَ قَدْ أَخْطَأْتَ السُّنَّةَ وَالسُّنَّةُ أَنْ تَسْتَقْبِلَ الطُّهْرَ فَتُطْلِقَ لِكُلِّ قُرْءٍ قَالَ فَأَمَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَرَأَجَعْتُهَا ثُمَّ قَالَ إِذَا هِيَ طَهَّرَتْ فَتُطْلِقَ ذَلِكَ أَوْ أَمْسِكَ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَفَرَأَيْتَ لَوْ أَنِّي طَلَّقْتُهَا ثَلَاثًا كَانَ يَجِلُّ لِي أَنْ أَرَأِجَعَهَا؟ قَالَ لَا كَأَنَّكَ تَبِينُ مِنْكَ وَتَكُونُ مَعْصِيَةً»

İbn Ömer'den (r.a.) rivayet edildiğine göre kendisi, karısına hayızlı iken tek talâk vermiştir. Daha sonra geriye kalan iki hayız müddetinde, diğer iki talâk da birinci talâkın peşinden vermek istemiştir. Bu haber Resûlullah'a (sav) ulaşınca şöyle buyurmuştur: “Ey İbn Ömer! Allah böyle emretmemiştir. Sünneti yerine getirme konusunda hata ettin. Sünnet olan, senin temizlik müddetini karşılayıp her temizlik müddetinde bir talâk vermendir.” Hz. Peygamber (sav) bana karıma dönmemi emredip geri döndükten sonra şöyle buyurmuştur: “Hayızdan sonra temizlendiğinde ya talâk ver ya da yanında tut.” Ben: “Ya Resûlallah! Peki üç talâk versem, benim için ona

⁵³⁶ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 486

⁵³⁷ Nesâî, “Talâk”, 2 (3395); İbn Mâce, “Talâk”, 2 (2020); Dârekutnî, es-Sünen, 5 12 (3898).

⁵³⁸ Taberânî, el-Mu‘cemü'l-kebîr, 9/321 (9611); Cemâlüddîn Mizzî, Tuhfetü'l-eşrâf bi-ma‘rifeti'l-etraf, 7 127 (9511).

⁵³⁹ Bkz. İbn Mâce, “Talâk”, 2 (2020).

⁵⁴⁰ Bkz. Nesâî, “Talâk”, 2 (3395).

dönmem caiz olur mu?” diye sorunca Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “Eşin senden ayrıldığında artık (ona dönmen) günah olur.”⁵⁴¹

Bu hadisi Taberânî, Dârekutnî ve Heysemî aynı kelimelerle rivayette bulunmuşlardır.⁵⁴² Ayrıca Buhârî, Müslim, Ebû Dâvûd ve Beyhakî benzer kelimelerle rivayet etmişlerdir.⁵⁴³ Sünen-i Ebû Dâvud’un muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetin sahih olduğunu söylemiştir.⁵⁴⁴ Bu rivayet Buhârî ve Müslim’in Sahîh’lerinde geçmesinden dolayı müttefekun aleyh olarak ifade edilip sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

112 (5). Hadis

عن معاذ مرفوعاً «مَنْ طَلَّقَ لِلْبِدْعَةِ وَاحِدَةً أَوْ اثْنَتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا أَلْرَّمْنَاهُ بِدْعَتَهُ»

Mûaz b. Cebel’den (r.a.) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Hanımını bir, iki yada üç bid’î talakla boşayanın bu bidatini (talakını) geçerli sayarız.”⁵⁴⁵

Bu hadisi Dârekutnî ve Beyhakî rivayette bulunmuşlardır.⁵⁴⁶ Hadisin ravilerinden olan İsmâil b. Ebî Ümeyye hakkında Dârekutnî “zayıf” ve hadisin “Metrûku’l-Hadis”⁵⁴⁷ olduğunu söylemiştir.⁵⁴⁸ Elbânî hadisi *Daîfu’l-Câmi’ s-Sağîr ve Ziyâdetuh* adlı eserinde zikredip zayıf olduğunu belirtmiştir.⁵⁴⁹ Elbânî’nin bu rivayeti zayıf olarak değerlendirmesi ve isnadında cerh edilen ravilerin bulunması göz önüne bulundurulduğunda hadisin zayıf bir rivayet olduğu gözükmemektedir.

⁵⁴¹ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 486.

⁵⁴² Taberânî, el-Mu’cemü’l-kebîr, 13/251 (13997); Dârekutnî, es-Sünen, 5/56 (3974); Heysemî, Mecma’u’z-zevâ’id, 4/335 (7767).

⁵⁴³ Buhârî, “Talâk”, 1 (5251); Müslim, “Talâk”, 1 (1471); Ebû Dâvûd, “Talâk”, 4 (2179); Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî, es-Sünenü’l-kübrâ, 7/546 (14955).

⁵⁴⁴ Bkz. Ebû Dâvûd, “Talâk”, 4 (2179).

⁵⁴⁵ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 487.

⁵⁴⁶ Dârekutnî, es-Sünen, 5/81 (4020); Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî, es-Sünenü’l-kübrâ, 7/536 (14932).

⁵⁴⁷ “Metrûk ravi manasında kullanılır.” Bkz. Aydın, a.g.e., s. 194.

⁵⁴⁸ Bkz. Dârekutnî, es-Sünen, 5/37.

⁵⁴⁹ Bkz. Elbânî, *Daîfu’l-Câmi’ s-Sağîr ve Ziyâdetuh*, 1/320 (5690).

113 (6). Hadis

عَنْ مَحْمُودِ بْنِ لَبِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ أَخْبَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ رَجُلٍ طَلَّقَ امْرَأَتَهُ ثَلَاثَةَ تَطْلِيقَاتٍ جَمِيعًا فَقَامَ غَضْبَانٌ ثُمَّ قَالَ «أَيْلَعُبُ بِكِتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَأَنَا بَيْنَ أَظْهُرِكُمْ»

Mahmud b. Lebid'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, Resûlullah'a (sav) bir adamın karısına bir anda üç talakla boşadığı haberi verilince Allah Resulü (sav) kızgın bir şekilde ayağa kalkmış ve: “Ben henüz hayattayken Allah'ın Kitab'ıyla mı oynanacak?” diye çıkmıştır.⁵⁵⁰

Bu hadisi Nesâî, Mecdüddîn İbnü'l-Esîr ve İbn Hacer el-Askalânî rivayet etmişlerdir.⁵⁵¹ Abdülfettâh Ebû Gudde, Nesâî'nin Sünen'ine yaptığı tahkikinde rivayetin zayıf olduğunu zikretmiştir.⁵⁵² Üstelik Elbânî de bu hadisi zayıf olarak değerlendirmiştir.⁵⁵³ Bu durumda, Elbânî ve Abdülfettâh Ebû Gudde'nin görüşleri göz önüne bulundurulduğunda hadisin zayıf bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

114 (7). Hadis

عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ مَرْفُوعاً «مَنْ طَلَّقَ الْبَتَّةَ أَلْزَمَاهُ ثَلَاثًا، لَا تَحِلُّ لَهُ حَتَّى تَنْكِحَ زَوْجًا غَيْرَهُ»

Hız. Ali'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, Hız. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Her kim hanımını dönüşsüz bir şekilde boşarsa onu üç talak sayarız ve hanımı başka biriyle evlenmeden onu geri döndüremez.”⁵⁵⁴

Bu hadisi Dârekutnî, Ali el-Müttakî, Cemâlüddîn ez-Zeylaî, Süyûtî ve İbn Abdilhâdî rivayette bulunmuşlardır.⁵⁵⁵ Dârekutnî hadisin ravilerinden olan İsmâîl b. Ebî Ümeyye'nin “zayıf” olduğunu söylemiştir.⁵⁵⁶ Hadisin isnadında cerh edilen raviler bulunması sebebiyle zayıf bir rivayet olduğu görülmektedir.

⁵⁵⁰ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 487.

⁵⁵¹ Nesâî, “Talâk”, 6 (3401); Mecdüddîn İbnü'l-Esîr, Câmi'u'l-usûl li-ehâdîsi'r-Resûl, 7/589 (5744); İbn Hacer el-Askalânî, Bulûgu'l-merâm min edilleti'l-ahkâm, 1/407 (1072).

⁵⁵² Bkz. Nesâî, “Talâk”, 6 (3401).

⁵⁵³ Bkz. Elbânî, Daifu'l-Câmi's-Sağîr ve Ziyâdetuh, 1/321 (2183).

⁵⁵⁴ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 487.

⁵⁵⁵ Dârekutnî, es-Sünen, 5/37 (3945); Ali el-Müttakî, Kenzü'l-ummâl fi süneni'l-akvâl ve'l-ef'âl, 9/704 (28055); Cemâlüddîn ez-Zeylaî, Nasbü'r-râye li-tahrîci ehâdîsi'l-Hidâye, 3/336; Süyûtî, Câmi'u'l-ehâdis, 30/428 (33487); İbn Abdilhâdî, Tenkîhu't-Tahkîk fi ehâdîsi't-Ta'lik, 4/404 (2818).

⁵⁵⁶ Bkz. Dârekutnî, es-Sünen, 5/37.

115 (8). Hadis

عنه (عن عليّ بن أبي طالب) رضي الله عنه مرفوعاً «أَيُّمَا رَجُلٍ طَلَّقَ امْرَأَتَهُ ثَلَاثًا مُبْهَمَةً أَوْ ثَلَاثًا عِنْدَ الْإِفْرَاءِ لَمْ تَجَلْ لَهُ حَتَّى تَنْكِحَ زَوْجًا غَيْرَهُ»

Hız. Ali'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, Hız. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Herhangi bir erkek hanımını temizlik dönemlerinde veya müphem (belirtisiz olarak) üç talakla boşarsa ondan başka bir koca ile nikâhlanmadıkça ona helal olmaz.”⁵⁵⁷

Bu hadisi Dârekutnî ve Ahmed b. el-Hüseyin el-Beyhakî aynı kelimelerle rivayette bulunmuşken⁵⁵⁸ Taberânî benzer kelimelerle rivayet etmiştir.⁵⁵⁹ Hadis, bu kelimelerle taradığımızda başka kaynaklarda bulunamamıştır. Heysemî bu hadisi rivayet edip ravilerini zayıf olarak değerlendirmiştir.⁵⁶⁰ Elbânî ise, bu hadisi *Silsiletü'l-Ehâdîsi'd-Daîfe* adlı eserinde zikretmiş ve zayıf olduğunu belirtmiştir.⁵⁶¹ Heysemî ve Elbânî'nin görüşleri göz önüne bulundurulduğunda hadisin zayıf bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

116 (9). Hadis

عن ابن عباس رضي الله عنه قال «كَانَ الطَّلَاقُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَأَبِي بَكْرٍ وَسَنَّتَيْنِ مِنْ خِلَافَةِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ طَلَاقُ الثَّلَاثِ وَاحِدَةً فَقَالَ عُمَرُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ اسْتَعْجَلُوا فِي أَمْرِ كَانَتْ لَهُمْ فِيهِ أُنَاةٌ فَلَوْ أَمْضَيْنَاهُ عَلَيْهِمْ فَأَمْضَاهُ عَلَيْهِمْ»

İbn Abbas'tan (r.a.) rivayet edildiğine göre, şöyle buyurmuştur: “Resûlullah (sav) ile Hız. Ebû Bekir (r.a.) devirlerinde ve Hız. Ömer'in (r.a.) hilâfetinin iki yılında üç talak bir sayılırdı. Hız. Ömer b. Hattâb (r.a.): “İnsanlar kendilerine mühlet verilmiş olan bir işte (talak konusunda) acele ettiler. Keşke bunun hakkında (bir mecliste üç

⁵⁵⁷ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 487.

⁵⁵⁸ Dârekutnî, es-Sünen, 5/55 (3972); Ahmed b. el-Hüseyin el-Beyhakî, es-Sünenü'l-kübrâ, 7/549 (14971).

⁵⁵⁹ Taberânî, el-Mu'cemü'l-kebîr, 3/91 (2757).

⁵⁶⁰ Heysemî, Mecma'u'z-zevâ'id, 4/339 (7788).

⁵⁶¹ Bkz. Elbânî, Silsiletü'l-Ehâdîsi'd-Daîfe, 8/251 (3776).

talakı üç olarak sayılmasını) bir kanun yapsaydık! (onlar için daha hayırlı olurdu)” demiş ve sonuçta bu durumunu onlar için kanun olarak koymuştur.»⁵⁶²

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel, Müslim ve Hâkim en-Nîsâbûrî rivayette bulunmuşlardır.⁵⁶³ Hâkim en-Nîsâbûrî hadisin Buhârî ve Müslim’in şartlarına göre sahih olduğunu belirtmiştir.⁵⁶⁴ Hadisin Müslim’in kriterlerine uyması ve Hâkim en-Nîsâbûrî’nin hükmü göz önüne bulundurulduğunda sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

117 (10). Hadis

عَنْ نَافِعِ بْنِ عُجْبَرٍ بْنِ عَبْدِ يَزِيدَ بْنِ رُكَّانَةَ «أَنَّ رُكَّانَةَ بِنَ عَبْدِ يَزِيدَ طَلَّقَ امْرَأَتَهُ سَهْمَةَ الْبَيْتَةِ فَأُخْبِرَ النَّبِيَّ ﷺ بِذَلِكَ وَقَالَ وَاللَّهِ مَا أَرَدْتُ إِلَّا وَاحِدَةً فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ وَاللَّهِ مَا أَرَدْتُ إِلَّا وَاحِدَةً , فَرَدَّهَا إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَطَلَّقَهَا الثَّانِيَةَ فِي زَمَانِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ وَالثَّلَاثَةَ فِي زَمَانِ عُثْمَانَ»

Nâfi b. Uceyr b. Abdi Yezid b. Rükâne’den (r.a.) rivayet edildiğine göre, “Rükâne b. Abdi Yezid, hanımını “elbette” (sözünü kullanarak kesin bir şekilde) boşadıktan sonra, bunu Hz. Peygamber’e (sav) bildirmiş ve: “Vallahi ben bir (talak)’tan fazlasına niyet etmedim”, demiştir. Resûlullah (sav) de “Sen bir (talak)’tan fazlasına niyet etmediğine dâir Allah’a yemin (mi ediyorsun?)” buyurmuştur. Rükâne de “Vallahi bir (talak)’tan fazlasına niyet etmedim” cevabını verince, Resûlullah (sav) Rükâne’ye karısını geri göndermiş. Bir süre sonra Rükâne onu Hz. Ömer (r.a.) zamanında ikinci (defa) Hz. Osman (r.a.) zamanında da üçüncü (defa) boşamıştır.”⁵⁶⁵

Bu hadisi Ebû Dâvûd, Dârekutnî ve İmam Şâfiî aynı kelimelerle rivayette bulunmuşlardır.⁵⁶⁶ Bununla birlikte Tirmizî ve Hâkim en-Nîsâbûrî benzer kelimelerle rivayet etmişlerdir.⁵⁶⁷ Şuayb el-Arnaût, Ebû Dâvûd’un Sünen’ine yaptığı tahkikinde

⁵⁶² Bereketî, a.g.e., 2014, s. 488.

⁵⁶³ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 5/61 (2875); Müslim, “Talâk”, 15 (1472); Hâkim en-Nîsâbûrî, el-Müstedrek ‘ale’s-Sahîhayn, 2/214 (2793).

⁵⁶⁴ Bkz. Hâkim en-Nîsâbûrî, el-Müstedrek ‘ale’s-Sahîhayn, 2/214.

⁵⁶⁵ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 489.

⁵⁶⁶ Ebû Dâvûd, “Talâk”, 14 (2205); Dârekutnî, es-Sünen, 5/60 (3979); Şâfiî, el-Müsned, 268.

⁵⁶⁷ Tirmizî, “Talâk”, 2 (1177); Hâkim en-Nîsâbûrî, el-Müstedrek ‘ale’s-Sahîhayn, 2/218 (2808).

isnadının hasen olduğunu belirtmiştir.⁵⁶⁸ Hâkim en-Nîsâbü'rî, hadisin bu isnad ile sahih olduğunu söylemiştir.⁵⁶⁹ Şuayb el-Arnaût'un hükmü dikkatle incelendiğinde hasen bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

118 (11). Hadis

عَنْ عَلِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ «كُلُّ طَلَقٍ جَائِزٌ إِلَّا طَلَقَ الْمَعْتُوهِ»

Hiz. Ali'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, şöyle buyurmuştur: “Ma'tuh'un (Bunağın) talakı hariç her talak caizdir (gerçekleşir).”⁵⁷⁰

Bu hadisi Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî, İbn Ebî Şeybe, Abdürrezzâk es-San'ânî, Saîd b. Mansûr ve Suheyb Abdülcebbâr rivayette bulunmuşlardır.⁵⁷¹ Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî bu rivayeti, mevkûf olduğu için sahih olarak değerlendirmiştir.⁵⁷² Elbânî de bu hadisi *İrvâ'î'l-galîl fî tahrîci ehâdisi Menâri's-sebîl* isimli eserinde rivayet edip sahih olarak hükmetmiştir.⁵⁷³ Beyhakî ve Elbânî'nin bu rivayet hakkında sahih olarak hükmetmesi sebebiyle sahih bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

119 (12). Hadis

عَنْ عَلِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ «لَا يَجُوزُ عَلَى الْغُلَامِ طَلَقٌ حَتَّى يَحْتَلِمَ»

Hiz. Ali'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, şöyle buyurmuştur: “İhtilam görene dek çocuğun boşaması caiz değildir.”⁵⁷⁴

Bu hadisi Abdürrezzâk es-San'ânî ve Ali el-Müttakî aynı kelimelerle rivayette bulunmuşken⁵⁷⁵ Taberânî, Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî ve Saîd b. Mansûr benzer

⁵⁶⁸ Bkz. Ebû Dâvûd, “Talâk”, 14 (2205).

⁵⁶⁹ Bkz. Hâkim en-Nîsâbü'rî, el-Müstedrek 'ale's-Sahîhayn, 2/218.

⁵⁷⁰ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 489.

⁵⁷¹ Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî, es-Sünenüs-Sağir, 3 124 (2691); İbn Ebî Şeybe, el-Musannef, 4/72 (17914); Abdürrezzâk es-San'ânî, el-Musannef 6/409 (11415); Saîd b. Mansûr, es-Sünen, 1/310 (1115); Suheyb Abdülcebbâr, el-Câmi' u's-sahîh li's-Sünen ve'l-mesânîd, 35/246.

⁵⁷² Bkz. Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî, es-Sünenüs-Sağir, 3 124 (2691).

⁵⁷³ Elbânî, *İrvâ'î'l-galîl fî tahrîci ehâdisi Menâri's-sebîl*, 7 111.

⁵⁷⁴ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 489.

⁵⁷⁵ Abdürrezzâk es-San'ânî, el-Musannef 6/263 (10767); Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-'ummâl fî süneni'l-akvâl ve'l-ef'âl*, 15/215 (40634).

kelimelerle rivayet etmişlerdir.⁵⁷⁶ Hadis bu kelimelerle taradığımızda başka kaynaklarda bulunamamıştır.

120 (13). Hadis

عَنْ ابْنِ الْمُسَيَّبِ وَسُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ قَالَا «إِذَا طَلَّقَ السَّكَرَانُ جَارَ طَلَّاقُهُ وَإِنْ قَتَلَ قُتِلَ»

İbnu'l-Müseyyeb ve Süleymân b. Yesâr'dan rivayet edildiğine göre, şöyle buyurmuşlardır: “Sarhoş boşayınca talakı geçerli olur ve birini öldürürse o da öldürülür.”⁵⁷⁷

Bu hadisi İmâm Mâlik, Cemâlüddîn ez-Zeylaî ve Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî aynı kelimelerle rivayette bulunmuşlardır.⁵⁷⁸ İbn Ebî Şeybe ise benzer kelimelerle rivayet etmiştir.⁵⁷⁹ Hadis, bu kelimelerle taradığımızda başka kaynaklarda bulunamamıştır. İbn Ebî Şeybe hadisi hasen senetle nakletmiştir.⁵⁸⁰ Bu durumda hadisin hasen olduğu anlaşılmaktadır.

121 (14). Hadis

عَنْ صَفْوَانَ بْنِ عِمْرَانَ الْأَصَمِ الطَّائِي أَنَّهُ رَجُلًا كَانَ نَائِمًا مَعَ امْرَأَتِهِ فَقَامَتْ امْرَأَتُهُ فَأَخَذَتْ سِكِّينًا فَجَاسَتْ عَلَى صَدْرِهِ فَوَضَعَتْ السِّكِّينَ عَلَى حُلْفِهِ فَقَالَتْ لَنُطْلِقَنَّي ثَلَاثًا أَوْ لَأَذْبَحَنَّكَ فَنَاشَدَهَا اللَّهُ فَأَبَتْ فَطَلَّقَهَا ثَلَاثًا ثُمَّ أَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَذَكَرَ لَهُ ذَلِكَ فَقَالَ «لَا قَبُولَ لِي فِي الطَّلَاقِ»

Sefvan b. İmrân el-Assam et-Tâî'den rivayet edildiğine göre, “Bir adam hanımıyla uyurken hanımı kalkıp eline bıçak almış ve kocasının göğsünün üstüne oturup onu boğazına dayayarak: “Beni üç boşamayla boşa yoksa seni boğazlayacağım” demiştir. Adam Allah’a yemin ederek ondan uzaklaşmaya çalışsa da bir işe yaramamış ve sonuçta adam onu üç kere boşamıştır. Daha sonra o, Hz. Peygamber’in (sav) yanına

⁵⁷⁶ Dârimî, “Vesâyâ”, 39 (3336); Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî, es-Sünenü'l-kübrâ, 7/588 (15110); Saîd b. Mansûr, es-Sünen, 1 152 (435).

⁵⁷⁷ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 489.

⁵⁷⁸ İmâm Mâlik, el-Muvatta, “Talâk”, 82; Cemâlüddîn ez-Zeylaî, Nasbü'r-râye li-tahrîci ehâdîsi'l-Hidâye, 3/224; Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî, es-Sünenüs-Sağır, 3 124 (2691).

⁵⁷⁹ İbn Ebî Şeybe, el-Musanef, 4/46 (17967)

⁵⁸⁰ Bkz. Bereketî, a.g.e., 2014, s. 490.

gelerek durumunu anlatmıştır. Bunu üzerine Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Uyku halinde boşama geçerli değildir.”⁵⁸¹

Bu hadisi Ukaylî ve Cemâlüddîn ez-Zeylaî aynı kelimelerle rivayette bulunmuşken⁵⁸² Saîd b. Mansûr ve İbn Hazm benzer kelimelerle rivayet etmişlerdir.⁵⁸³ İbn Hazm rivayetin zayıf olduğunu söylemiştir.⁵⁸⁴ Cemâlüddîn ez-Zeylaî ise, rivayeti munker olarak nitelendirmiştir.⁵⁸⁵ Cemâlüddîn ez-Zeylaî ve İbn Hazm’ın değerlendirmeleri dikkatle incelendiğinde zayıf bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

122 (15). Hadis

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مَرْفُوعًا «ثَلَاثٌ جَدُّهُنَّ جِدٌّ وَهَزْلُهُنَّ جِدٌّ: النِّكَاحُ وَالطَّلَاقُ وَالرَّجْعَةُ»

Ebû Hüreyre’den (r.a.) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Üç şeyin ciddisi de, şakası da ciddidir. Nikâh, talak, rec’â.”⁵⁸⁶

Bu hadisi Ebû Dâvûd, Tirmizî, İbn Mâce, Hâkim en-Nîsâbü’rî, Cemâlüddîn Mizzî, Ali el-Müttakî, Cemâlüddîn ez-Zeylaî ve İbn Hacer el-Askalânî rivayette bulunmuşlardır.⁵⁸⁷ Tirmizî hadisi *hasen-garib* olarak değerlendirmiştir.⁵⁸⁸ Şuayb el-Arnaût, Ebû Dâvûd ve İbn Mâce’nin *Sünen*’ine yaptığı tahkikinde rivayetin *hasen* li-gayrihi olduğunu ileri sürerken⁵⁸⁹ Hâkim en-Nîsâbü’rî isnadının *sahih* olduğunu belirtmiştir.⁵⁹⁰ Tirmizî ve Şuayb el-Arnaût tarafından bu rivayetin *hasen* olarak değerlendirilmesi hadisin *hasen* olduğunu göstermektedir.

⁵⁸¹ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 490.

⁵⁸² Ukaylî, ed-Du‘afâ‘ü’l-kebîr, 2/211; Cemâlüddîn ez-Zeylaî, Nasbü’r-râye li-tahrîci ehâdîsi’l-Hidâye, 3/222.

⁵⁸³ Saîd b. Mansûr, es-Sünen, 1/314 (1130); İbn Hazm, el-Muhallâ, 9/464.

⁵⁸⁴ Bkz. İbn Hazm, el-Muhallâ, 9/464.

⁵⁸⁵ Bkz. Cemâlüddîn ez-Zeylaî, Nasbü’r-râye li-tahrîci ehâdîsi’l-Hidâye, 3/222.

⁵⁸⁶ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 490.

⁵⁸⁷ Ebû Dâvûd, “Talâk”, 9 (2194); Tirmizî, “Talâk”, 9 (1184); İbn Mâce, “Talâk”, 13 (2039); Hâkim en-Nîsâbü’rî, el-Müstedrek ‘ale’s-Sahîhayn, 2/216 (2800); Cemâlüddîn Mizzî, Tuhfetü’l-eşrâf bi-ma‘rifeti’l-etraf, 10/425 (14854); Ali el-Müttakî, Kenzü’l-‘ummâl fi süneni’l-akvâl ve’l-ef‘âl, 9/643 (22785); Cemâlüddîn ez-Zeylaî, Nasbü’r-râye li-tahrîci ehâdîsi’l-Hidâye, 3/294; İbn Hacer el-Askalânî, ed-Dirâye fi tahrîci ehâdîsi’l-Hidâye, 2/90 (627).

⁵⁸⁸ Bkz. Tirmizî, “Talâk”, 9 (1184).

⁵⁸⁹ Bkz. Ebû Dâvûd, “Talâk”, 9 (2194); İbn Mâce, “Talâk”, 13 (2039).

⁵⁹⁰ Bkz. Hâkim en-Nîsâbü’rî, el-Müstedrek ‘ale’s-Sahîhayn, 2/216 (2800).

123 (16). Hadis

عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ مَرْفُوعاً «لَا يَجُوزُ اللَّعِبُ فِي ثَلَاثِ الطَّلَاقِ وَالنِّكَاحِ وَالْعِتَاقِ فَمَنْ قَالَ هُنَّ فَقَدْ وَجِبْنَ»

Ubâde b. Sâmit'ten (r.a.) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Üç şey vardır ki kendilerinde şaka yapmak doğru değildir: Talak, nikâh ve itâk (köle azadı). Eğer kimse bunlar hakkında (şaka bile olsa) bir şey söylerse (onu yerine getirmesi) vacip olur.”⁵⁹¹

Bu hadisi İbn Hacer el-Askalânî, Cemâlüddîn ez-Zeylaî, Hâris b. Ebû Üsâme (282/895) ve Ahmed b. Ebî Bekr el-Bûsîrî (840 1436) rivayet etmişlerdir.⁵⁹² Hadis, bu kelimelerle taradığımızda başka kaynaklarda bulunamamıştır. İbn Hacer el-Askalânî bu hadisi zayıf olarak değerlendirmiştir.⁵⁹³ Dr. Mahir Yasin el-Fahl, İbn Hacer el-Askalânî'nin *Bulûgu'l-merâm min edilleti'l-ahkâm*'ına yaptığı tahkikinde ravilerinden olan Abdullah b. Lahîa'nın zayıf olmasından dolayı hadisi zayıf olarak değerlendirmiştir.⁵⁹⁴ Elbânî ise, bu hadisi *İrvâ'î'l-ğalîl fî tahrîci ehâdîsi Menâri's-sebîl* isimli eserinde zikredip isnadın zayıf olduğunu söylemiştir.⁵⁹⁵ Bu durumda İbn Hacer el-Askalânî ve Elbânî'nin değerlendirmeleri dikkatle incelendiğinde zayıf bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

124 (17). Hadis

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا مَرْفُوعاً «طَلَاقُ الْأَمَةِ تَطْلِيقَتَانِ وَفُرُؤُهَا حَيْضَتَانِ»

Hz. Âişe'den (r.anha) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Cariyenin talakı ikidir. İddet bekleme süresi de iki hayız süresi kadardır.”⁵⁹⁶

⁵⁹¹ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 491.

⁵⁹² İbn Hacer el-Askalânî, *Bulûgu'l-merâm min edilleti'l-ahkâm*, 1/409 (1077); Cemâlüddîn ez-Zeylaî, *Nasbü'r-râye li-tahrîci ehâdîsi'l-Hidâye*, 3/294; Hâris b. Ebû Üsâme, *el-Müsned*, 1/555 (503); Ahmed b. Ebî Bekr el-Bûsîrî, *İthâfü'l-hıyere bi-zevâ'idil-mesânîdi'l-aşere*, 4/45 (3129/2).

⁵⁹³ Bkz. İbn Hacer el-Askalânî, *Bulûgu'l-merâm min edilleti'l-ahkâm*, 1/409 (1077).

⁵⁹⁴ Bkz. İbn Hacer el-Askalânî, *Bulûgu'l-merâm min edilleti'l-ahkâm*, 1/409.

⁵⁹⁵ Elbânî, *İrvâ'î'l-ğalîl fî tahrîci ehâdîsi Menâri's-sebîl*, 6/226.

⁵⁹⁶ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 491.

Bu hadisi Hâkim en-Nîsâbûrî, Ebû Dâvûd, Tirmizî ve İbn Mâce aynı kelimelerle rivayette bulunmuşken⁵⁹⁷ Dârimî benzer kelimelerle rivayet etmiştir.⁵⁹⁸ Hâkim en-Nîsâbûrî hadisi sahih olarak değerlendirmiştir.⁵⁹⁹ Ancak Ebû Dâvûd ve İbn Mâce'nin *Sünen*'inin Muhakkiki Şuayb el-Arnaût, ravilerinden olan "Muhâcir b. Eslam"ın zayıf olmasından dolayı bu rivayetin zayıf olduğunu söylemiştir.⁶⁰⁰ Hâkim en-Nîsâbûrî'nin görüşü göz önüne bulundurulduğunda hadisin *sahih* bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

125 (18). Hadis

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا «لَمَّا أَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِتَخْيِيرِ أَزْوَاجِهِ بَدَأَ الْحَدِيثَ... وَفِيهِ قَالَتْ فَإِنِّي أُرِيدُ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالْدارَ الْآخِرَةَ. قَالَتْ ثُمَّ فَعَلَ أَزْوَاجُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِثْلَ مَا فَعَلْتُ»

Hiz. Âişe'den (r.anha) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: "Hz. Peygamber (sav) eşlerine tahyirde bulunmakla emredildiği zaman buna, ilk önce benimle başlamıştır. Bana, 'Sana bir şey söyleyeceğim, acele etmene gerek yoktur. Hatta anne-babanın görüşüne müracaat edebilirsiniz.' demiştir. Hâlbuki anne-babamın bana, ondan ayrılmama razı olmayacağını çok iyi biliyordu. Hiz. Âişe (r.anha) olayı anlatmaya şöyle devam etmiş: "Sonra bana, Allah (c.c.): "Ey peygamber, zevcelerine de ki: "Eğer dünya hayatını ve zînetini istiyorsanız, haydi gelin, size boşanma bedellerini vereyim de hepinizi güzellikle salıvereyim. Eğer Allah'ı, Resûlünü ve ahiret yurdunu istiyorsanız, bilin ki Allah içinizden iyilik yapanlara büyük bir mükâfat hazırlamıştır"⁶⁰¹ buyuruyor", dedi. Ben de dedim ki: "Bunun neyini anne-babama danışacağım ki! Elbette Allah'ı, Resûlünü ve ahiret yurdunu istiyorum." Sonra Hiz. Âişe (r.anha) şöyle demiş: "Hz. Peygamber'in (sav) diğer hanımları da benim gibi yapmışlardır."⁶⁰²

⁵⁹⁷ Hâkim en-Nîsâbûrî, el-Müstedrek 'ale's-Sahîhayn, 2/223 (2822); Ebû Dâvûd, "Talâk", 6 (2189); Tirmizî, "Talâk", 7 (1182); İbn Mâce, "Talâk", 31 (2080).

⁵⁹⁸ Dârimî, "Talâk", 17 (2340).

⁵⁹⁹ Bkz. Hâkim en-Nîsâbûrî, el-Müstedrek 'ale's-Sahîhayn, 2/223 (2822).

⁶⁰⁰ Bkz. Ebû Dâvûd, "Talâk", 6 (2189); İbn Mâce, "Talâk", 31 (2080).

⁶⁰¹ el-Ahzâb 33/28-29.

⁶⁰² Bereketî, a.g.e., 2014, s. 491.

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel, Buhârî, Müslim, Tirmizî ve Nesâî rivayette bulunmuşlardır.⁶⁰³ Ancak Ahmed b. Hanbel “أُرِيدَ” yerine “اخْتَرْتُ” lafzıyla rivayet etmiştir. Şuayb el-Arnaût, İbn Hanbel’in *Müsned*’ine yaptığı tahkikinde rivayetin Buhârî ve Müslim’in şartlarına göre sahih bir hadis olduğunu belirtmiştir.⁶⁰⁴ Bu rivayet Buhârî ve Müslim’in Sahîh’lerinde geçmesinden dolayı müttefekun aleyh olarak ifade edilip sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

126 (19). Hadis

عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ «إِذَا خَيَّرَ الرَّجُلُ امْرَأَتَهُ فَلَمْ تَخْتَرْ فِي مَجْلِسِهَا ذَلِكَ فَلَا خِيَارَ لَهَا»

Câbir’den (r.a.) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: “Kişi, hanımı muhayyer bırakır ve kadın o mecliste bir tercihte bulunmamışsa artık böyle bir hakkı kalmaz.”⁶⁰⁵

Bu hadisi İbn Ebî Şeybe ve Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî aynı kelimelerle rivayette bulunmuşken⁶⁰⁶ Abdürrezzâk es-San’ânî benzer kelimelerle rivayet etmiştir.⁶⁰⁷ Hadis, bu kelimelerle taradığımızda başka kaynaklarda bulunamamıştır. İbn Hacer el-Askalânî, *ed-Dirâye fî tahrîci ehâdîsi’l-Hidâye* isimli eserinde Abdürrezzâk es-San’ânî tarafından bu hadisin sahih bir senetle rivayet edildiğini söylemiştir.⁶⁰⁸ Bu durumda rivayetin sahih bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

127 (20). Hadis

عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ مَرْفُوعاً «لَا نَذَرَ لَابْنِ آدَمَ فِيمَا لَا يَمْلِكُ وَلَا عِنَقَ لَهُ فِيمَا لَا يَمْلِكُ وَلَا طَلَّاقَ لَهُ فِيمَا لَا يَمْلِكُ»

Amr b. Şuayb’ın (r.a.) babasından ve dedesinden rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Âdemoğlunun elinde bulunmayan

⁶⁰³ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 43/212 (26108); Buhârî, “Tefsir”, 247 (4786); Müslim, “Talâk”, 22 (1475); Tirmizî, “Tefsir”, 34 (3204); Nesâî, “Talâk”, 18 (3439).

⁶⁰⁴ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 43/212 (26108).

⁶⁰⁵ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 491.

⁶⁰⁶ İbn Ebî Şeybe, el-Musannef, 4/89 (18113); Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî, Ma’rifetü’s-sünen ve’l-âsâr, 11/57 (14763).

⁶⁰⁷ Abdürrezzâk es-San’ânî, el-Musannef 6/525 (11935).

⁶⁰⁸ Bkz. İbn Hacer el-Askalânî, ed-Dirâye fî tahrîci ehâdîsi’l-Hidâye, 2/71.

bir şeyi nezretme (adâk), yine elinde olmayan bir köleyi hürriyetine kavuşturma (azâd) ve nikâhlısı olmadığı bir kadını boşama hakkı yoktur.”⁶⁰⁹

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel, Tirmizî, Nesâî ve İbn Mâce aynı kelimelerle rivayette bulunmuşlardır.⁶¹⁰ Ayrıca Ebû Dâvûd benzer kelimelerle rivayet etmiştir.⁶¹¹ Tirmizî hadisi hasen-sahih olarak değerlendirmiştir.⁶¹² Şuayb el-Arnaût ise, Ebû Dâvûd ve İbn Mâce’nin Sünen’ine yaptığı tahkikinde rivayetin hasen olduğunu söylemiştir.⁶¹³ Hadisin, Tirmizî’nin hükmü göz önüne bulundurulduğunda sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

128 (21). Hadis

عَنْ الْمُسَوِّرِ بْنِ مَخْرَمَةَ مَرْفُوعاً «لَا طَلَّاقَ قَبْلَ النِّكَاحِ»

Misver b. Mahreme’den (r.a.) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Nikâh kıyılmadan önce boşamak yoktur.”⁶¹⁴

Bu hadisi İbn Mâce, Taberânî, Süyûtî, Cemâlüddîn ez-Zeylaî ve İbn Dakîkul’Îd rivayette bulunmuşlardır.⁶¹⁵ Sünen-i İbn Mâce’nin muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetin hasen li-gayrihî olduğunu beyan etmiştir.⁶¹⁶ Süyût ve Elbânî bu hadisi sahih olarak değerlendirmişlerdir.⁶¹⁷ Süyûtî ve Elbânî’nin değerlendirmeleri dikkatle incelendiğinde sahih bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

129 (22). Hadis

⁶⁰⁹ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 491.

⁶¹⁰ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 11/392 (6780); Tirmizî, “Talâk”, 6 (1181); İbn Mâce, “Talâk”, 17 (2047).

⁶¹¹ Ebû Dâvûd, “Talâk”, 7 (2190).

⁶¹² Bkz. Tirmizî, “Talâk”, 6 (1181).

⁶¹³ Bkz. Ebû Dâvûd, “Talâk”, 7 (2190); İbn Mâce, “Talâk”, 17 (2047).

⁶¹⁴ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 492.

⁶¹⁵ İbn Mâce, “Talâk”, 17 (2048); Taberânî, el-Mu‘cemü’l-evsat, 7/119 (7028); Süyûtî, el-Câmi‘u’s-sagîr, 13481; Cemâlüddîn ez-Zeylaî, Nasbü’r-râye li-tahrîci ehâdîsi’l-Hidâye, 3/230.

⁶¹⁶ Bkz. Ebû Dâvûd, “Talâk”, 17 (2048).

⁶¹⁷ Bkz. Süyûtî, el-Câmi‘u’s-sagîr, 13381; Elbânî, İrvâ‘i’l-ğalîl fi tahrîci ehâdîsi Menâri’s-sebîl, 7/153 (2070); Elbânî, Sahîhu’l-Câmi‘i’s-Sagîr ve Ziyâdetuh, 2/1250 (7524).

عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مَرْفُوعاً «إِذَا قَالَ لِمَرْأَتِهِ أَنْتِ طَالِقٌ إِنْ شَاءَ اللَّهُ فَلَهُ الْإِسْتِثْنَاءُ وَلَا طَلَقَ عَلَيْهِ»

Muâz b. Cebel'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Eğer bir kimse hanımına inşallah sen benden boş ol diyecek olursa, onun bu istisnası onun için geçerlidir ve hanımı ondan boş olmaz.”⁶¹⁸

Bu hadisi Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî, Abdürrezzâk es-San'ânî, Dârekutnî, İbn Hacer el-Askalânî ve Ali el-Müttakî rivayet etmişlerdir.⁶¹⁹ Hadis, bu kelimelerle taradığımız başka kaynaklarda bulunamamıştır. Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî hadisin ravilerinden olan Muhammad b. Malik'in “Mechul” olduğunu söyleyerek isnadının zayıf olduğunu belirtmiştir.⁶²⁰ Ancak Elbânî bu hadisi *Silsiletü'l-Ehâdîsi'd-Daîfe* adlı eserinde rivayet ettikten sonra “münker” olarak nitelendirmiştir.⁶²¹ Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî ve Elbânî'nin görüşlerine dikkatle baktığımızda hadisin münker olması sebebiyle zayıf olduğu görülmektedir.

130 (23). Hadis

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ «إِذَا قَالَ لِمَرْأَتِهِ أَمْرُكَ بِبَيْدِكَ أَوْ اسْتَفْتَحِي بِأَمْرِكَ أَوْ وَهَبَهَا لِأَهْلِهَا فَقَبِلُوهَا فَهِيَ وَاحِدَةٌ بَائِنَةٌ»

Abdullah b. Mes'ûd'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: “Kişi hanımına, (boşanma) işin elindedir ya da ona başının çaresine bak derse ya da hanımını ailesine verir de onlar da bunu kabul ederlerse, bu bâin bir talak olmuş olur.”⁶²²

Bu hadisi Taberânî, Heysemî ve Muhammed b. Süleymân er-Rûdânî rivayette bulunmuşlardır.⁶²³ Hadis, bu kelimelerle taradığımızda başka kaynaklarda

⁶¹⁸ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 492.

⁶¹⁹ Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî, es-Sünenü'l-kübrâ, 7/592 (15120); Abdürrezzâk es-San'ânî, el-Musannef 6/389 (11331); Dârekutnî, es-Sünen, 5/63 (3984); İbn Hacer el-Askalânî, Lisânü'l-Mîzân, 2/366; Ali el-Müttakî, Kenzü'l-ummâl fi süneni'l-akvâl ve'l-ef'âl, 9/662 (27878).

⁶²⁰ Bkz. Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî, es-Sünenü'l-kübrâ, 10/81.

⁶²¹ Bkz. Elbânî, Silsiletü'l-Ehâdîsi'd-Daîfe, 13/634 (6290).

⁶²² Bereketî, a.g.e., 2014, s. 492.

⁶²³ Taberânî, el-Mu'cemü'l-kebîr, 3/282 (3417); Heysemî, Mecma'u'z-zevâ'id, 4/258 (7339); Muhammed b. Süleymân er-Rûdânî, Cem'u'l-fevâ'id min Câmi'i'l-uşûl ve Mecma'i'z-zevâ'id, 2 114 (4130).

bulunamamıştır. Heysemî, bu hadisin ricalinin Taberânî tarafında sahih olarak değerlendirildiğini söylemiştir.⁶²⁴ Bu durumda hadisin sahih olduğu anlaşılmaktadır.

131 (24). Hadis

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّكَ كَانَ يَقُولُ «إِذَا مَلَكَ الرَّجُلُ امْرَأَتَهُ أَمَرَهَا فَالْقَضَاءُ مَا قَضَتْ إِلَّا أَنْ يُنْكَرَ عَلَيْهَا فَيَقُولَ لَمْ أَرِدْ إِلَّا تَطْلِيقَهُ وَاحِدَةً فَيَخْلِفُ عَلَى ذَلِكَ وَيَكُونُ أَمْلَكَ بِهَا فِي عَدَّتِهَا»

İbn Ömer'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: “Erkek talak yetkisini hanımına verirse onun tasarrufu geçerlidir. Ancak kocası buna itiraz edip: “Ben sadece bir talak yetkisini vermeyi kastettim” deyip yemin ederse kadın iddet beklediği sürece kocasının onu geri döndürmesinde herkesten daha fazla hakkı olur.”⁶²⁵

Bu hadisi Mâlik b. Enes, Suheyb Abdülcebbâr, İmam Şâfiî ve Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî aynı kelimelerle rivayette bulunmuşken⁶²⁶ Abdürrezzâk es-San'ânî benzer kelimelerle rivayet etmiştir.⁶²⁷ Hadis, bu kelimelerle taradığımızda başka kaynaklarda bulunamamıştır. Bu hadisi naklettikten sonra Bereketi, Mâlik b. Enes'in sahih bir senetle tahriç ettiğini ifade etmiştir.⁶²⁸ Abdulaziz et-Tarifi de *e't-Tahcîl fî tahrîci mâ lam yahruc mina'l-ehâdîsi ve'l-Asar fî İrvâ'i'l-galîl* adlı eserinde isnadının sahih olduğunu belirtmiştir.⁶²⁹ Bu durumda hadisin sahih olduğunu söylemek mümkündür.

132 (25). Hadis

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّكَ كَانَ يَقُولُ «مَنْ أَذِنَ لِعَبْدِهِ فِي أَنْ يُنْكَحَ فَإِنَّهُ لَا يَجُوزُ لَامْرَأَتِهِ طَلَاقٌ إِلَّا أَنْ يُطْلَقَهَا الْعَبْدُ فَأَمَّا أَنْ يَأْخُذَ الرَّجُلُ أَمَةً غُلَامِهِ أَوْ أَمَةً وَلِيدَتِهِ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ»

⁶²⁴ Bkz. Heysemî, Mecma'u'z-zevâ'id, 4/258

⁶²⁵ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 493.

⁶²⁶ Mâlik b. Enes, Muvatta'ü'l-İmâm Mâlik rivâyetü Muhammed, 192 (570); Suheyb Abdülcebbâr, el-Câmi'u's-sahîh li's-Sünen ve'l-mesânîd, 35/252; Şâfiî, el-Müsned, 229; Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî, Ma'rifetü's-sünen ve'l-âsâr, 11/51 (14731).

⁶²⁷ Abdürrezzâk es-San'ânî, el-Musannef 6/518 (11905).

⁶²⁸ Bkz. Bereketî, a.g.e., 2014, s. 493.

⁶²⁹ Abdulaziz et-Tarifi, e't-Tahcîl fî tahrîci mâ lam yahruc mina'l-ehâdîsi ve'l-Asar fî İrvâ'i'l-galîl, 413.

İbn Ömer'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: “Efendi kölesinin evlenmesine izin verdiği zaman köle karısını boşamadıkça efendisi onun karısını boşayamaz. Ancak onun kölesinin cariyesini veya evli olduğu kölesinin cariyesinin cariyesini almasında bir sakınca yoktur.”⁶³⁰

Bu hadisi Mâlik b. Enes ve Abdürrezzâk es-San'ânî aynı kelimelerle rivayette bulunmuşken⁶³¹ Süyûtî benzer kelimelerle rivayet etmiştir.⁶³² Hadis, bu kelimelerle taradığımızda başka kaynaklarda bulunamamıştır. Bu hadisi aldıktan sonra Bereketi, Mâlik b. Enes'in sahih bir senetle rivayet ettiğini ifade etmektedir.⁶³³ Bu durumda hadisin sahih olduğu anlaşılmaktadır.

133 (26). Hadis

عَنْ شُرَيْحٍ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ «كَتَبَ إِلَيْهِ فِي رَجُلٍ طَلَّقَ امْرَأَتَهُ ثَلَاثًا وَهُوَ مَرِيضٌ: أَنْ وَرَثَتَهَا مَا دَامَتْ فِي عِدَّتِهَا، فَإِذَا انْقَضَتِ الْعِدَّةُ، فَلَا مِيرَاثَ لَهَا»

Kâdî Şüreyh'ten (r.a.) rivayet edildiğine göre, Hz. Ömer b. Hattâb (r.a.) ona bir mektupta şöyle yazmıştır: “Bir kimse hastayken hanımını üç talakla boşarsa ve hanımın iddet müddeti devam ederken (adam ölürse) hanımına mirastan payını ver. Ancak iddet bitince (adam ölürse) mirastan onun hiç payı yoktur.”⁶³⁴

Bu hadisi Mâlik b. Enes rivayette bulunmuşlardır.⁶³⁵ Hadis, bu kelimelerle taradığımızda başka kaynaklarda bulunamamıştır. Bereketi, Mâlik b. Enes'ten rivayet olan bu rivayetin senedini “Ricâlu's-Sahîh” olarak nitelendirmiştir.⁶³⁶ Bu durumda hadisin sahih olduğu anlaşılmaktadır.

134 (27). Hadis

⁶³⁰ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 493.

⁶³¹ Mâlik b. Enes, Muvatta'ü'l-İmâm Mâlik rivâyetü Muhammed, 188 (560); Abdürrezzâk es-San'ânî, el-Musannef 7/240 (12968).

⁶³² Süyûtî, Câmi'u'l-ehâdis, 36/258 (39225)

⁶³³ Bkz. Bereketî, a.g.e., 2014, s. 493.

⁶³⁴ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 493.

⁶³⁵ Mâlik b. Enes, Muvatta'ü'l-İmâm Mâlik rivâyetü Muhammed, 194 (576).

⁶³⁶ Bkz. Bereketî, a.g.e., 2014, s. 493.

عن ابن عمر رضي الله عنهما «أنه طلق امرأة له تطليقة واحدة، فأمره رسول الله صلى الله عليه وسلم أن يرجعها»

İbn Ömer'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, “O Kendisi hanımını ay hali iken bir talak ile boşamıştır. Resûlullah (sav) ona karısına dönmesini emretmiştir.”⁶³⁷

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel, Buhârî, Müslim ve Ebû Dâvûd rivayette bulunmuşlardır.⁶³⁸ Şuayb el-Arnaût, İbn Hanbel'in Müsned'ine yaptığı tahkikinde rivayetin Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahih bir hadis olduğunu belirtmiştir.⁶³⁹ Bu rivayet Buhârî ve Müslim'in Sahîh'lerinde geçmesinden dolayı müttefekun aleyh olarak ifade edilip sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

135 (28). Hadis

عن عمران بن الحصين رضي الله عنه «سئل عن الرجل يطلق امرأته ثم يقع بها ولم يشهد على طلاقها ولا على رجعتها فقال طلقته لغير سنة وراجعت لغير سنة أشهد على طلاقها وعلى رجعتها ولا تعد»

İmran b. Husayn'a, karısını boşayıp da sonra (dönmüş olmak için) onunla cinsî münâsebette bulunan ve ne onu boşadığını, ne de ona döndüğünü şahitlendirmeyen bir kimse(nin durumu) sorulmuş da:, “Sen sünnete aykırı olarak boşamışsın, (yine) sünnete aykırı olarak dönmüşsün. Onun boşandığını da kendisine döndüğünü de şahitlendir ve (böyle şahitsiz boşamayı ve dönmeyi) bir daha yapma” diye cevap vermiştir.⁶⁴⁰

Bu hadisi Ebû Dâvûd, İbn Mâce ve Suheyb Abdülcebbâr rivayet etmişlerdir.⁶⁴¹ Hadis, bu kelimelerle taradığımızda başka kaynaklarda bulunamamıştır. Ebû Dâvûd ve İbn Mâce'nin *Sünen*'inin Muhakkiki Şuayb el-Arnaût, isnadının “Kavî”⁶⁴² olduğunu belirtmiştir. Elbânî ise, bu hadisi *İrvâ'î'l-galîl fî tahrîci ehâdisi Menâri's-*

⁶³⁷ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 494

⁶³⁸ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 10/242 (6061); Buhârî, “Talâk”, 43 (5332); Müslim, “Talâk”, 1 (1471); Ebû Dâvûd, “Talâk”, 4 (2180).

⁶³⁹ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 10/242.

⁶⁴⁰ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 494.

⁶⁴¹ Ebû Dâvûd, “Talâk”, 5 (2186); İbn Mâce, “Talâk”, 5 (2025); Suheyb Abdülcebbâr, el-Câmi'u's-sahîh li's-Sünen ve'l-mesânîd, 35/255.

⁶⁴² “Hz. Peygamber'e (sav) ait olma ihtimali, olmama ihtimalinden daha çok olan hadis. Buna göre sahih ve hasen hadis yerine kullanılan bir istilâhtır.” Bkz. Aydın, a.g.e., s. 159.

sebîl isimli eserinde sahih olarak değerlendirmiştir.⁶⁴³ Bu durumda hadisin sahih olduğunu söylemek mümkündür.

136 (29). Hadis

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ «طَلَّقَ رَجُلٌ امْرَأَتَهُ ثَلَاثًا فَتَرَوَّجَهَا رَجُلٌ ثُمَّ طَلَّقَهَا قَبْلَ أَنْ يَدْخُلَ بِهَا فَأَرَادَ زَوْجُهَا الْأَوَّلُ أَنْ يَتَزَوَّجَهَا فَسُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ ذَلِكَ فَقَالَ لَا حَتَّى يَذُوقَ الْأَجْرَ مِنْ عُسَيْلَتِهَا مَا ذَاقَ الْأَوَّلُ»

Hiz. Âişe'den (r.anha) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: “Bir adam karısını üç defa boşadıktan sonra başka bir adam onula evlenmiştir. Sonra onunla cinsî münasebette bulunmadan boşamıştır. Bunun üzerine ilk kocası onunla tekrar evlenmek isteyince mes’ele Resûlullah’a (sav) soruldu. O: “Hayır! İkinci kocası onun balçığından, birincinin tattığı gibi tatmadıkça onunla evlenemez” buyurdular.”⁶⁴⁴

Bu hadisi Müslim aynı kelimelerle rivayet etmiştir.⁶⁴⁵ Bununla birlikte Ahmed b. Hanbel, Buhârî, Ebû Dâvûd ve Nesâî benzer kelimelerle rivayet etmişlerdir.⁶⁴⁶ Şuayb el-Arnaût, İbn Hanbel’in Müsned’ine yaptığı tahkikinde rivayetin Buhârî ve Müslim’in şartlarına göre sahih bir hadis olduğunu belirtmiştir.⁶⁴⁷ Bu rivayet Buhârî ve Müslim’in Sahîh’lerinde geçmesinden dolayı müttefekun aleyh olarak ifade edilip sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

137 (30). Hadis

عن سعيد بن جبير رضي الله عنه «قَالَ كُنْتُ جَالِسًا عِنْدَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثْمَةَ بْنِ مَسْعُودٍ إِذْ جَاءَهُ رَجُلٌ أَعْرَابِيٌّ فَسَأَلَهُ عَنْ رَجُلٍ طَلَّقَ امْرَأَتَهُ تَطْلِيقَةً أَوْ تَطْلِيقَتَيْنِ ثُمَّ انْقَضَتْ عِدَّتُهَا فَتَزَوَّجَتْ زَوْجًا غَيْرَهُ فَدَخَلَ بِهَا ثُمَّ مَاتَ عَنْهَا أَوْ طَلَّقَهَا ثُمَّ انْقَضَتْ عِدَّتُهَا وَأَرَادَ الْأَوَّلُ أَنْ يَتَزَوَّجَهَا عَلَى كَمِّ هِيَ عِنْدَهُ؟ قَالَ فَقَالَ لِي أَجِبْهُ. ثُمَّ قَالَ مَا يَقُولُ ابْنُ عَبَّاسٍ فِيهَا قَالَ فَقُلْتُ لَهُ يَهْدِمُ الزَّوْجُ الثَّانِي الْوَاحِدَةَ، وَالثَّانِيَيْنِ، وَالثَّلَاثَ. قَالَ سَمِعْتُ مِنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فِيهَا شَيْئًا؟ قَالَ فَقُلْتُ لَا. قَالَ إِذَا لَقِيتَهُ فَاسْأَلْهُ. قَالَ: فَلَقِيتُ ابْنَ عُمَرَ فَسَأَلْتُهُ عَنْهَا، فَقَالَ فِيهَا مِثْلُ قَوْلِ ابْنِ عَبَّاسٍ.

⁶⁴³ Elbânî, İrvâ’i’l-ğalil fî tahrîci ehâdisi Menâri’s-sebîl, 7 159 (2078).

⁶⁴⁴ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 494.

⁶⁴⁵ Müslim, “Nikâh”, 115 (1433).

⁶⁴⁶ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 42/386 (25604); Buhârî, “Talâk”, 4 (5261); Ebû Dâvûd, “Talâk”, 48 (2309); Nesâî, “Talâk”, 12 (3412).

⁶⁴⁷ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 42/386 (25604).

Sâid b. Cübeyr'den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: “Ben Abdullah b. Utbe b. Mesud’un yanında otururken bedevi bir adam gelip ona bir talak veya iki talak ile boşayan adam hakkında sormuştur. Boşadıktan sonra hanımı iddetini bitirip başka biriyle evlenmiş ve cinsel münasebetten sonra kocası ölmüş veya onu boşamıştır. Hanımı, iddetini bitirdikten sonra birinci kocası onunla evlenmek isterse şu durumda adam kaç talak hakkı kazanır? Bunun üzerine Abdullah b. Utbe, benim cevap vermemi istemiş ve bu konuda İbn Abbas’ın ne dediğini sormuştur. Ben ona, ikinci evlilikten sonra birinci evliliğinden kalan talak hakkın tamamının biteceğini (ve yeniden üç talak hakkı kazanır.) söyledim. O bana bu konuda İbn Ömer’den (r.a) bir şey duyup duymadığını sormuştur. Ben: “Hayır” deyince, “Sen onunla karşılaşırsan bu konu hakkında ona sor”, demiştir. Daha sonra ben İbn Ömer ile karşılaştığım zaman ona bu konu hakkında sordum ve o da İbn Abbas gibi cevap vermiştir.”⁶⁴⁸

Bu hadisi Cemâlüddîn ez-Zeylaî, İbn Hacer el-Askalânî, Muhammed b. Hasan eş-Şeybânî (189/805) ve İbnü'l-Hümâm (861 1457) rivayette bulunmuşlardır.⁶⁴⁹ Hadis, bu kelimelerle taradığımızda başka kaynaklarda bulunamamıştır. Muhammed b. Hasan eş-Şeybânî'nin *el-Âsâr'ının* muhakkaki Hâlid el-Avvâd bu hadisin isnadını “ceyyid”⁶⁵⁰ olarak değerlendirmiştir. Rivayetin ceyyid olmasından dolayı hadisin hasen bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

138 (31). Hadis

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مَرْفُوعاً «لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْمُجِلَّ وَالْمُخَلَّلَ لَهُ»

Abdullah b. Mes'ûd'dan (r.a.) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: “Resûlullah (sav) hulle nikâhıyla evlenen kocaya ve kendisi için hulle yapılan kocaya lanet etmiştir.”⁶⁵¹

⁶⁴⁸ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 494.

⁶⁴⁹ Cemâlüddîn ez-Zeylaî, *Nasbü'r-râye li-tahrîci ehâdisi'l-Hidâye*, 4/346; İbn Hacer el-Askalânî, *ed-Dirâye fi tahrîci ehâdisi'l-Hidâye*, 2/226; Muhammed b. Hasan eş-Şeybânî, *el-Âsâr*, 2/429. İbnü'l-Hümâm, *Fethu'l-Kadîr*, 4 184.

⁶⁵⁰ “Hasen li-Zâtihi mertebesinden yüksek olmakla beraber sahih derecesine vardığından tereddüt edilen hadis.” Bkz. Aydın, a.g.e., s. 53.

⁶⁵¹ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 495.

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel, Dârimî, Tirmizî ve Nesâî rivayet etmişlerdir.⁶⁵² Tirmizî bu hadisi hasen-sahih olarak değerlendirmiştir.⁶⁵³ Şuayb el-Arnaût, İbn Hanbel'in Müsned'ine yaptığı tahkikinde bu rivayetin sahih li-gayrihi olduğunu ifade etmiştir.⁶⁵⁴ Hüseyin Selîm Esed ed-Dârânî de Dârimî'nin Sünen'ine yaptığı tahkikinde ise, rivayetin sahih olduğunu söylemiştir.⁶⁵⁵ Bu durumda Tirmizî'nin hükmü göz önüne bulundurulduğunda hadisin sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

139 (32). Hadis

عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ «جَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْخُلْعَ تَطْلِيقَهُ بَائِنَةً»

Saîd b. el-Müseyyeb'den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: “Hz. Peygamber (sav) hul’ yoluyla boşanmayı bir bâin talak olarak saymıştır.”⁶⁵⁶

Bu hadisi İbn Ebî Şeybe, Cemâlüddîn ez-Zeylaî ve İbn Hacer el-Askalânî rivayette bulunmuşlardır.⁶⁵⁷ Hadis, bu kelimelerle taradığımızda başka kaynaklarda bulunamamıştır. Bu rivayetin ravilerinden olan Saîd b. el-Müseyyeb, Medineli meşhur yedi tâbiîn fakihinden biri olmasından dolayı bu hadis Mürseldir.⁶⁵⁸ Hadisin mürsel olması, zayıf olduğunu göstermektedir.

140 (33). Hadis

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّه قَالَ «عِدَّةُ الْمُخْتَلَعَةِ عِدَّةُ الْمُطَلَّاقَةِ»

İbn Ömer'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: “Hulu’ yapılan bir kadının iddeti, boşanmış kadının iddeti gibidir.”⁶⁵⁹

⁶⁵² Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 7/334 (4308); Dârimî, “Nikâh”, 53 (2304); Tirmizî, “Nikâh”, 28 (1120); Nesâî, “Talâk”, 13 (3416).

⁶⁵³ Bkz. Tirmizî, “Nikâh”, 28 (1120).

⁶⁵⁴ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 7/334.

⁶⁵⁵ Bkz. Dârimî, “Nikâh”, 53 (2304).

⁶⁵⁶ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 496.

⁶⁵⁷ İbn Ebî Şeybe, el-Musannef, 4 117 (18443); İbn Hacer el-Askalânî, ed-Dirâye fî tahrîci ehâdisi'l-Hidâye, 2/75; Cemâlüddîn ez-Zeylaî, Nasbü'r-râye li-tahrîci ehâdisi'l-Hidâye, 3/243.

⁶⁵⁸ Salahattin Polat, “Mürsel”, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (İstanbul: TDV Yayınları, 2006), 32/52.

⁶⁵⁹ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 496.

Bu hadisi İmâm Mâlik, Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî ve Mecdüddîn İbnü'l-Esîr aynı kelimelerle rivayette bulunmuşken⁶⁶⁰ Ebû Dâvûd benzer kelimelerle rivayet etmiştir.⁶⁶¹ Ebû Dâvûd'un Sünen'inin Muhakkiki Şuayb el-Arnaût, isnadının sahih olduğunu söylemiştir.⁶⁶² Elbânî de bu hadisi *Sahîh-i Ebû Dâvûd* isimli eserinde sahih olarak değerlendirmiştir.⁶⁶³ Bu durumda hadisin sahih bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

141 (34). Hadis

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ «أَنَّ امْرَأَةً ثَابِتِ بْنِ قَيْسٍ اخْتَلَعَتْ مِنْهُ «فَجَعَلَ النَّبِيُّ ﷺ عِدَّتَهَا حَيْضَةً»

İbn Abbas'tan (r.a.) rivayet edildiğine göre, şöyle buyurmuştur: “Sabit b. Kays'ın karısı Sabit'den hulu' olmuş ve bunun üzerine Hz. Peygamber (sav) onun iddetini bir hayz (süresi) olarak tayin etmiştir.”⁶⁶⁴

Bu hadisi Ebû Dâvûd, Tirmizî ve Hâkim en-Nîsâbü'rî rivayet etmişlerdir.⁶⁶⁵ Tirmizî bu hadisi hasen-garib olarak değerlendirmiştir.⁶⁶⁶ Ancak Şuayb el-Arnaût, Ebû Dâvûd'un Sünen'ine yaptığı tahkikinde bu rivayetin sahih li-gayrihi olduğunu ifade etmiştir.⁶⁶⁷ Tirmizî'nin hükmü göz önüne bulundurulduğunda hadisin hasen bir rivayet olduğu söylenebilir.

142 (35). Hadis

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ «أَنَّ امْرَأَةً ثَابِتِ بْنِ قَيْسٍ أَتَتْ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، ثَابِتُ بْنُ قَيْسٍ، مَا أَعْتَبَ عَلَيْهِ فِي خُلُقٍ وَلَا دِينٍ، وَلَكِنِّي أَكْرَهُ الْكُفْرَ فِي الْإِسْلَامِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَتُرَدِّينَ عَلَيْهِ حَقِيقَتَهُ قَالَتْ: نَعَمْ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَقْبِلِ الْحَقِيقَةَ وَطَلِّقْهَا تَطْلِيقًا»

⁶⁶⁰ İmâm Mâlik, el-Muvatta, “Talâk”, 33; Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî, Ma‘rifetü’s-sünen ve’l-âsâr, 11/241 (15402); Mecdüddîn İbnü'l-Esîr, Câmi‘u’l-usûl li-ehâdîsi’r-Resûl, 8 104 (5955).

⁶⁶¹ Ebû Dâvûd, “Talâk”, 18 (2230).

⁶⁶² Bkz. Ebû Dâvûd, “Talâk”, 18 (2230).

⁶⁶³ Elbânî, Sahîh Ebû Dâvûd, 6/432.

⁶⁶⁴ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 496.

⁶⁶⁵ Ebû Dâvûd, “Talâk”, 18 (2229); Tirmizî, “Talâk”, 10 (1185); Hâkim en-Nîsâbü'rî, el-Müstedrek ‘ale’s-Sahîhayn, 2/224 (2826).

⁶⁶⁶ Bkz. Tirmizî, “Talâk”, 10 (1185).

⁶⁶⁷ Bkz. Ebû Dâvûd, “Talâk”, 18 (2229).

İbn Abbas'tan (r.a.) rivayet edildiğine göre, şöyle buyurmuştur: “Sabit İbn Kays'ın hanımı Hz. Peygamber'e (sav) gelerek dedi ki: “Ey Allah'ın Resulü! Ben Sabit İbn Kays'ın ahlakı ya da dini hususunda aleyhine bir şey söylemiyorum. Fakat ben Müslümanlık hayatımda küfrü de hoş görmüyorum. Bunun üzerine Resûlullah (sav) ona: “Bahçesini geri verir misin?” diye sorunca, hanımı: “Evet” dedi. Resûlullah (sav) de (Sabit'e): “Bahçeni kabul et ve onu bir defa boşa” diye buyurdular.”⁶⁶⁸

Bu hadisi Buhârî, Nesâî ve Dârekutnî aynı kelimelerle rivayette bulunmuşlardır.⁶⁶⁹ Üstelik Buhari başka bir rivayette “وَأَمَرَهُ فَفَارَقَهَا”⁶⁷⁰ ziyadesiyle rivayet etmiştir.⁶⁷¹ Elbânî, *İrvâ'î'l-ğalîl fî tahrîci ehâdîsi Menâri's-sebîl* adlı eserinde hadisi zikredip sahih olduğunu belirtmiştir.⁶⁷² Hadisin Buhârî'nin kriterlerine uyması ve Elbânî'nin hükmü göz önüne bulundurulduğunda sahih bir rivayet olduğu görülmektedir.

143 (36). Hadis

عَنْ مَوْلَاةٍ لِّصَفِيَّةَ بِنْتِ أَبِي عُبَيْدٍ «أَنَّهَا اخْتَلَعَتْ مِنْ زَوْجِهَا بِكُلِّ شَيْءٍ فَلَمْ يُكْرِهُهُ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ»

Abdullah b. Ömer'in hanımı Safiyye bint Ubeyd'in bir azatlı cariyesi sahip olduğu her şeyin karşılığında kocasından hul' yoluyla ayrılınca Abdullah b. Ömer buna itiraz etmemiştir.⁶⁷³

Bu hadisi Mâlik b. Enes, İmam Şâfiî, Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî ve Hatîb et-Tebrîzî (741 1340) aynı kelimelerle rivayette bulunmuşken⁶⁷⁴ İbn Ebî Şeybe benzer kelimelerle rivayet etmiştir.⁶⁷⁵ Mecdüddîn İbnü'l-Esîr, *Câmi'u'l-usûl li-ehâdîsi'r-*

⁶⁶⁸ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 496.

⁶⁶⁹ Buhârî, “Talâk”, 13 (5273); Nesâî, “Talâk”, 34 (3463); es-Sünenü'l-kübrâ, 5/277 (5628); Dârekutnî, es-Sünen, 4/376 (3628).

⁶⁷⁰ Allah Resulünün emri üzerine kocası da ondan ayrıldı.

⁶⁷¹ Buhârî, “Talâk”, 13 (5276).

⁶⁷² Elbânî, *İrvâ'î'l-ğalîl fî tahrîci ehâdîsi Menâri's-sebîl*, 7 101 (2036).

⁶⁷³ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 497.

⁶⁷⁴ Mâlik b. Enes, *Muvatta'ü'l-İmâm Mâlik rivâyetü Muhammed*, 188 (562); Şâfiî, *el-Müsned*, 265; Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî, *Ma'rifetü's-sünen ve'l-âsâr*, 8/267 (11884); Hatîb et-Tebrîzî, *Miškâtü'l-Mesâbîh*, 2/980 (3291);

⁶⁷⁵ İbn Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 4 125 (18527).

Resûl adlı eserinde isnadının sahih olduğunu değerlendirmiştir.⁶⁷⁶ Bu durumda rivayetin sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

144 (37). Hadis

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ «يُوجَلُ الْعَيْنُ سَنَةً، فَإِنْ وَصَلَ إِلَيْهَا وَإِلَّا فُرِقَ بَيْنَهُمَا، وَلَهَا الصَّدَاقُ»

İbn Mes'ûd'dan (r.a.) rivayet edildiğine göre, şöyle buyurmuştur: “Hadım olan (evli) kişiye bir yıl mühlet verilir, eğer bir yıl zarfında kadına ulaşabilirse ne âlâ, aksi halde ayrılırlar, fakat kadın mehrini alır.”⁶⁷⁷

Bu hadisi Taberânî ve Muhammed b. Süleymân er-Rûdânî rivayette bulunmuşlardır.⁶⁷⁸ Elbânî, *İrvâ'î'l-galîl fî tahrîci ehâdîsi Menâri's-sebîl* isimli eserinde hadisi zikredip sahih olduğunu belirtmiştir.⁶⁷⁹ Elbânî'nin bu rivayet hakkında sahih olarak hükmetmesi sebebiyle sahih bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

145 (38). Hadis

عَنْ الْحَسَنِ بْنِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ «(أَنَّ امْرَأَةً أَتَتْهُ فَأَخْبَرَتْهُ أَنَّ زَوْجَهَا لَا يَصِلُ إِلَيْهَا، فَأَجَلَهُ حَوْلًا) فَلَمَّا انْقَضَى الْحَوْلُ، وَلَمْ يَصِلْ إِلَيْهَا خَيْرَهَا، فَأَخْتَارَتْ نَفْسَهَا، فَفَرَّقَ بَيْنَهُمَا عُمَرُ، وَجَعَلَهَا تَطْلِيقَةً بَائِنَةً»

Hasan-ı Basri Hz. Ömer b. Hattâb'den rivayet edildiğine göre, şöyle buyurmuştur: “Kadının biri Hz. Ömer b. Hattâb'a gelip kocasının kendisiyle ilişkiye girmediyini söylemiştir. Hz. Ömer b. Hattâb kadının kocasına bir yıl süre tanımıştır. Yıl bitiminde adam kadınla yine ilişkiye girmeyince Hz. Ömer b. Hattâb kadını muhayyer bırakmıştır. Kadın da boşanmayı seçince Hz. Ömer b. Hattâb onları boşadı ve bunu bâin bir talak saymıştır.”⁶⁸⁰

⁶⁷⁶ Mecdüddîn İbnü'l-Esîr, *Câmi'u'l-usûl li-ehâdîsi'r-Resûl*, 8 103 (5953).

⁶⁷⁷ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 497.

⁶⁷⁸ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, 9/343 (9706); Muhammed b. Süleymân er-Rûdânî, *Cem'u'l-fevâ'id min Câmi'i'l-usûl ve Mecma'i'z-zevâ'id*, 2 141 (4286).

⁶⁷⁹ Elbânî, *İrvâ'î'l-galîl fî tahrîci ehâdîsi Menâri's-sebîl*, 6/322 (1911).

⁶⁸⁰ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 497.

Bu hadisi Ali el-Müttakî, Muhammed b. Hasan eş-Şeybânî ve Süyûtî rivayet etmişlerdir.⁶⁸¹ Hâlid el-Avvâd, Hasan eş-Şeybânî'nin *el-Âsâr*'ine yaptığı tahkikinde ravilerinden olan İsmâil b. Müslim b. el-Mekkî'nin zayıf olmasından dolayı rivayetin zayıf olduğunu söylemiştir.⁶⁸² İbn Maîn de Tehzîbu't-Tehzîb'de onu "leyse-bi-şey"⁶⁸³ olarak cerh etmiştir.⁶⁸⁴ Bu rivayetin isnadında cerh edilen ravinin bulunması sebebiyle zayıf bir rivayet olduğu söylenebilir.

146 (39). Hadis

عَنْ الشَّعْبِيِّ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ «كَتَبَ إِلَى شُرَيْحٍ أَنْ يُوجَلَ الْعَيْنُ سَنَةً مِنْ يَوْمِ يُرْفَعُ إِلَيْهِ»

Şa'bi'den rivayet edildiğine göre, Hz. Ömer b. Hattâb, (kadı) Şureyh'e iktidarsız kocaya kendisine çıkarıldığı günden itibaren bir sene mühlet verilmesini yazmıştır.⁶⁸⁵

Bu hadisi Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî ve Cemâlüddîn ez-Zeylaî aynı kelimelerle rivayette bulunmuşken⁶⁸⁶ İbn Ebî Şeybe benzer kelimelerle rivayet etmiştir.⁶⁸⁷ Hadis, bu kelimelerle taradığımızda başka kaynaklarda bulunamamıştır. Bu rivayetin ravilerinden olan Muhammed b. Sâlim el-Hemdânî hakkında Dârekutnî "metruk'ül-hadis" söylerken İbn Ebû Hâtim onu "zayıfu'l-hadis" ve "Münkeru'l-hadis" olarak nitelendirmiştir.⁶⁸⁸ Bu rivayetin isnadında cerh edilen ravinin bulunması sebebiyle zayıf bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

147 (40). Hadis

عَنْ ابْنِ الْمُسَيَّبِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَانَ يَقُولُ: «إِذَا لَمْ يَجِدِ الرَّجُلُ مَا يُثَبِّتُ عَلَى أَمْرٍ آتَاهُ فَرَّقَ بَيْنَهُمَا»

⁶⁸¹ Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-ummâl fî süneni'l-akvâl ve'l-ef'âl*, 16/570 (45910); Muhammed b. Hasan eş-Şeybânî, *el-Âsâr*, 2/445 (490); Süyûtî, *Câmi'u'l-ehâdis*, 26/57 (28571).

⁶⁸² Bkz. Muhammed b. Hasan eş-Şeybânî, *el-Âsâr*, 2/445.

⁶⁸³ "Böyle bir ravinin rivayet ettiği hadis hiçbir suretle alınmaz." Bkz. Aydın, a.g.e., s. 176.

⁶⁸⁴ Bkz. İbn Hacer el-Askalânî, *Tehzîbu't-Tehzîb*, 1/332;

⁶⁸⁵ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 497.

⁶⁸⁶ Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, 7/368 (14289); Cemâlüddîn ez-Zeylaî, *Nasbü'r-râye li-tahrîci ehâdisi'l-Hidâye*, 3/254.

⁶⁸⁷ İbn Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 3/504 (16503).

⁶⁸⁸ Bkz. İbn Hacer el-Askalânî, *Tehzîbu't-Tehzîb*, 9 177.

İbnu'l-Müseyyeb'den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: “Erkek karısının geçimini sağlayabilecek nafakayı tedarik edemiyorsa karı koca birbirinden ayrılırlar.”⁶⁸⁹

Bu hadisi İmâm Mâlik ve Suheyb Abdülcebbâr aynı kelimelerle rivayette bulunmuşlardır.⁶⁹⁰ Abdürrezzâk es-San'ânî ise bu hadisi «أُجِبَ عَلَى أَنْ يُفَارِقَهَا»⁶⁹¹ ziyadesiyle rivayet etmiştir.⁶⁹² Bereketi, isnadı sahih olarak değerlendirmiştir.⁶⁹³ Bu durumda rivayetin sahih olduğunu söylemek mümkündür.

148 (41). Hadis

عَنِ الزُّهْرِيِّ وَعَنْ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ فِي رَجُلٍ لَا يَجِدُ مَا يُنْفِقُ عَلَى امْرَأَتِهِ «قَالَ لَا يَسْتَأْنِي بِهِ وَلَا يُفَرِّقُ بَيْنَهُمَا»

Zühr'i ve Ömer b. Abdülazîz'den rivayet edildiğine göre, şöyle demişlerdir: “Erkek, karısının geçimi için nafaka bulamadığı zaman adama mühlet verilir ve ayrılmaları istenmez.”⁶⁹⁴

Bu hadisi Abdürrezzâk es-San'ânî, Alâüddîn İbnü't-Türkmânî ve İbn Hazm rivayette bulunmuşlardır.⁶⁹⁵ Bereketi, isnadı sahih olarak değerlendirdiği⁶⁹⁶ için rivayetin sahih olduğunu söylemek mümkündür.

149 (42). Hadis

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ «قَالَتْ أَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ نِسَائِهِ، وَحَرَّمَ، فَجَعَلَ الْحَرَامَ حَلَالًا، وَجَعَلَ فِي الْيَمِينِ كَفَّارَةً»

⁶⁸⁹ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 498.

⁶⁹⁰ İmâm Mâlik, el-Muvatta, “Talâk”, 82; Suheyb Abdülcebbâr, el-Câmi‘u’s-sahîh li’s-Sünene ve’l-mesânîd, 16/367.

⁶⁹¹ Onu boşamayı zorlanır.

⁶⁹² Abdürrezzâk es-San'ânî, el-Musannef 7/95 (12356).

⁶⁹³ Bkz. Bereketî, a.g.e., 2014, s. 498.

⁶⁹⁴ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 498.

⁶⁹⁵ Abdürrezzâk es-San'ânî, el-Musannef 7/95 (12355); Alâüddîn İbnü't-Türkmânî, el-Cevherü'n-nakî ale Sünenü'l-Beyhakî, 7/470; İbn Hazm, el-Muhallâ, 9/261.

⁶⁹⁶ Bkz. Bereketî, a.g.e., 2014, s. 498.

Hız. Âişe'den (r.anha) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: “Resûlullah (sav) hanımlarına dört ay süreyle yaklaşmamaya yemin ettikten sonra haram kıldığı şeyleri helal kılarak yani yeminini bozarak yemin için keffâret vermiştir.”⁶⁹⁷

Bu hadisi Tirmizî, İbn Mâce, Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî ve İbn Hibbân rivayet etmişlerdir.⁶⁹⁸ İbn Mâce'nin Sünen'inin tahkikinde Şuayb el-Arnaût bu rivayetin Sahih li-gayrihi ve isnadının zayıf olduğunu belirtmiştir.⁶⁹⁹ Ancak Elbânî, *Talikatü'l-Hisan ala Sahihi-i İbn Hibbân* adlı eserinde hadisi zikredip sahih olduğunu söylemiştir.⁷⁰⁰ Şuayb el-Arnaût ve Elbânî'nin görüşleri göz önüne bulundurulduğunda hadisin sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

150 (43). Hadis

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ «كَانَ إِيلَاءُ أَهْلِ الْجَاهِلِيَّةِ السَّنَةِ وَالسَّنَتَيْنِ، ثُمَّ وَقَّتَ اللَّهُ الْإِيلَاءَ فَمَنْ كَانَ إِيلَاؤُهُ دُونَ أَرْبَعَةِ أَشْهُرٍ فَلَيْسَ بِإِيلَاءٍ»

İbn Abbas'tan (r.a.) rivayet edildiğine göre, şöyle buyurmuştur: “Cahiliye ahalisinin îlâsı⁷⁰¹ bir ya da iki sene idi. Allah, îlâyı vakitle sınırlandırdı. Buna göre îlâsı dört aydan aşağı olanı îlâ değildir.”⁷⁰²

Bu hadisi Taberânî, Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî ve Cemâlüddîn ez-Zeylâî aynı kelimelerle rivayette bulunmuşken⁷⁰³ Saîd b. Mansûr benzer kelimelerle rivayet etmiştir.⁷⁰⁴ Heysemî *Mecma'u'z-Zevâ'id*’inde bu hadiste yer alan ravilerin “Ricalu's-Sahîh” olduğunu söylemiştir.⁷⁰⁵ İbn Hacer el-Askalânî'nin *Bulûgu'l-merâm min*

⁶⁹⁷ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 499.

⁶⁹⁸ Tirmizî, “Talâk”, 21 (1201); İbn Mâce, “Talâk”, 28 (2072); Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî, es-Sünenü'l-kübrâ, 7/577 (15071); İbn Hibbân, Sahîh, 10 103 (4278).

⁶⁹⁹ Bkz. İbn Mâce, “Talâk”, 28 (2072).

⁷⁰⁰ Elbânî, *Talikatü'l-Hisan ala Sahihi-i İbn Hibbân*, 6/327.

⁷⁰¹ “Kocanın yemin, adak veya bir şarta bağlamak suretiyle eşiyle cinsel ilişkide bulunmayı kendisine yasaklamasını anlamına gelmektedir.” Bkz. Hamdi Döndüren, “Îlâ”, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (İstanbul: TDV Yayınları, 2000), 22/61-62.

⁷⁰² Bereketî, a.g.e., 2014, s. 499.

⁷⁰³ Taberânî, el-Mu'cemü'l-kebîr, 11 158 (11356); Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî, es-Sünenü'l-kübrâ, 7/625 (15237); Cemâlüddîn ez-Zeylâî, *Nasbü'r-râye li-tahrîci ehâdîsi'l-Hidâye*, 3 143.

⁷⁰⁴ Saîd b. Mansûr, es-Sünen, 2/51 (1884).

⁷⁰⁵ Bkz. Heysemî, *Mecma'u'z-zevâ'id*, 5 10.

*edilleti'l-ahkâm isimli eserin muhakkiki Mahir Yasin el-Fahl ise, hadisi hasen olarak değerlendirmiştir.*⁷⁰⁶ Bu durumda rivayetin hasen olduğunu söylemek mümkündür.

151 (44). Hadis

عَنْ قَتَادَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ عَلِيًّا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَابْنَ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَابْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالُوا «إِذَا مَضَتْ الْأَرْبَعَةُ فِيهِ تَطْلِيقٌ، وَهِيَ أَحَقُّ بِنَفْسِهَا» قَالَ قَتَادَةُ: قَالَ عَلِيٌّ، وَابْنُ مَسْعُودٍ «تَعْتَدُ عِدَّةَ الْمُطَلَّاقَةِ»

Katâde'den rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: “Hz. Ali (r.a.), İbn Mes’ûd (r.a.) ve İbn Abbas (r.a.) dediler ki: “Dört ay geçince bir talak olur ve bu durumda kadın istediğini yapma hakkında sahiptir”. Yine Hz. Ali (r.a.) ve İbn Mes’ûd (r.a.): “Bu durumdaki kadın, boşanmış kadının iddetini sayar” dediler.”⁷⁰⁷

Bu hadisi Taberânî, Abdürrezzâk es-San’ânî, Ali el-Müttakî ve Cemâlüddîn ez-Zeylâî rivayette bulunmuşlardır.⁷⁰⁸ Senedi Katâde ile hadisin, üç sahabe ravi olan Alî b. Ebî Tâlib, İbn Mes’ûd ve İbn Abbas arasında muttasıl olmamasından dolayı bu mürsel bir hadistir. Bu durumda rivayetin senedi mürsel olmasından dolayı zayıf bir rivayet olduğu görülmektedir.

152 (45). Hadis

عَنْ إِبْرَاهِيمَ، أَنَّ رَجُلًا يُقَالُ لَهُ: عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أُنَيْسٍ أَلَى مِنْ امْرَأَتِهِ، فَمَضَتْ أَرْبَعَةُ أَشْهُرٍ قَبْلَ أَنْ يُجَامِعَهَا، ثُمَّ جَامَعَهَا بَعْدَ الْأَرْبَعَةِ وَهُوَ لَا يَذْكُرُ يَمِينَهُ، فَأَتَى عُلَمَاءَ بَنِي قَيْسٍ فَذَكَرَ ذَلِكَ لَهُ، فَأَتُوا ابْنَ مَسْعُودٍ فَسَأَلُوهُ فَقَالَ: «قَدْ بَانَ مِنْكَ فَاحْطُبْهَا إِلَى نَفْسِهَا، فَحَطَبَهَا إِلَى نَفْسِهَا فَأَصْدَقَهَا رِطْلًا مِنْ فِضَّةٍ»

İbrâhim en-Nehaî'den rivayet edildiğine göre, şöyle buyurmuştur: “Abdullah b. Üneys isminde bir adam, hanımına îlâ yapmıştır. Beraber olmadan önce aradan dört ay geçmiştir. Dört ay geçtikten sonra Abdullah b. Üneys yeminini unutarak hanımıyla beraber olmuştur. Ardından kendisi Alkame b. Kays’a gidip bu durumu anlatmıştır.

⁷⁰⁶ İbn Hacer el-Askalânî, Bulûgu'l-merâm min edilleti'l-ahkâm, 1/413.

⁷⁰⁷ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 499.

⁷⁰⁸ Taberânî, el-Mu‘cemü'l-kebîr, 9/328 (9639); Abdürrezzâk es-San’ânî, el-Musannef 6/454 (11641); Ali el-Müttakî, Kenzü'l-‘ummâl fi süneni'l-akvâl ve'l-ef’âl, 3/926 (9187); Cemâlüddîn ez-Zeylâî, Nasbü'r-râye li-tahrîci ehâdîsi'l-Hidâye, 3/241; Heysemî, Mecma'u'z-zevâ'id, 5 11 (7839).

İkisi birlikte İbn Mes'ûd'a giderek ona bu meseleyi sorduklarında, İbn Mes'ûd şöyle demiştir: “Kadın senden bir bain talak ile boş olmuştur. Ona evlilik teklifini ver. “Bunun üzerine Abdullah b. Üneys îlâ yaptığı hanımını kendisine istemiştir. Mehîr olarak da bir rîtil gümüş vermiştir.”⁷⁰⁹

Bu hadisi Taberânî, Abdürrezzâk es-San'ânî ve Heysemî aynı kelimelerle rivayette bulunmuşken⁷¹⁰ Saîd b. Mansûr benzer kelimelerle rivayet etmiştir.⁷¹¹ Heysemî ravilerin hakkında “Ricalû's-Sahîh” ve İbrahim ile İbn Mes'ud arasında “munkatı” olduğunu söylemiştir.⁷¹² Hadisin ravilerden birinin munkatı olması sebebiyle rivayetin zayıf olduğu anlaşılmaktadır.

153 (46). Hadis

عَنْ عِكْرَمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ «أَنَّ رَجُلًا أَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَقَدْ ظَاهَرَ مِنْ امْرَأَتِهِ فَوَقَعَ عَلَيْهَا فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي قَدْ ظَاهَرْتُ مِنْ زَوْجَتِي فَوَقَعْتُ عَلَيْهَا قَبْلَ أَنْ أَكْفَرَ قَالَ فَلَا تَقْرُبْهَا حَتَّى تَفْعَلَ مَا أَمَرَكَ اللَّهُ بِهِ»

İbn Abbas'tan (r.a.) rivayet edildiğine göre, zihar yaptıktan sonra karısına yaklaşan bir adam Resûlullah'a (sav) gelerek: “Ey Allah'ın Resûlü! Karıma zihar yaptım ve keffâretini ödemedim ona yaklaşmış bulunmaktayım” dedi. Resûlullah (sav): “Allah'ın sana emrettiği keffâreti yerine getirmedikçe kadına yaklaşma” buyurdular.⁷¹³

Bu hadisi Ebû Dâvûd, Tirmizî, Nesâî, İbn Mâce ve Hâkim en-Nîsâbü'rî rivayet etmişlerdir.⁷¹⁴ Ebû Bekr el-Bezzâr ise rivayeti, sonunda «كَفَّرَ وَلَا تَعْدُ»⁷¹⁵ ziyadesiyle rivayet etmiştir.⁷¹⁶ Tirmizî hadisi hasen-sahih-garib olarak değerlendirmiştir.⁷¹⁷ Şuayb el-Arnaût ise, İbn Mâcenin Sünen'ine yaptığı tahkikinde isnadın sahih olduğunu

⁷⁰⁹ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 500.

⁷¹⁰ Taberânî, el-Mu'cemü'l-kebîr, 9/328 (9640); Abdürrezzâk es-San'ânî, el-Musannef 6/459; Heysemî, Mecma'u'z-zevâ'id, 5 11.

⁷¹¹ Saîd b. Mansûr, es-Sünen, 2/61 (1938).

⁷¹² Bkz. Heysemî, Mecma'u'z-zevâ'id, 5 11.

⁷¹³ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 501.

⁷¹⁴ Ebû Dâvûd, “Talâk”, 17 (2221); Tirmizî, “Talâk “, 19 (1199); Nesâî, “Talâk “, 33 (3457); İbn Mâce, “Talâk”, 26 (2065); Hâkim en-Nîsâbü'rî, el-Müstedrek 'ale's-Sahîhayn, 2/222 (2817).

⁷¹⁵ keffâreti yerine getir ve tekrar böyle bir şey yapma.

⁷¹⁶ el-Bezzâr, el-Müsne'd, 11/87 (4797).

⁷¹⁷ Bkz. Tirmizî, “Talâk “, 19 (1199).

söylemiştir.⁷¹⁸ Şuayb el-Arnaût'un, bu rivayet hakkında sahih olarak hükmetmesi ve Tirmizî'nin hükmü göz önüne bulundurulduğunda rivayetin sahih bir rivayet olduğunu anlaşılmaktadır.

154 (47). Hadis

عَنْ سَلَمَةَ بْنِ صَخْرِ الْبَيَاضِيِّ مَرْفُوعاً «فِي الْمُظَاهَرِ يُوَاقِعُ قَبْلَ أَنْ يُكَفِّرَ قَالَ: كَفَّارَةٌ وَاحِدَةٌ.»

Seleme b. Sahr el-Beyazî'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, Resûlullah (sav) zihar yapan kimsenin keffaretini ödemedi hanımıyla cinsel ilişkide bulunması halinde: “Tek bir keffâret yeterlidir” buyurdular.⁷¹⁹

Bu hadisi Tirmizî, Nesâî, İbn Mâce, Dârekutnî ve Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî aynı kelimelerle rivayette bulunmuşlardır.⁷²⁰ Tirmizî bu hadisi hasen-garib olarak değerlendirmiştir.⁷²¹ Ancak Elbânî, hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.⁷²² Tirmizî ve Elbânî'nin değerlendirmeleri göz önüne bulundurulduğunda bu hadisin sahih olduğu anlaşılmaktadır.

155 (48). Hadis

عَنْ سَلَمَةَ بْنِ صَخْرِ الْبَيَاضِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فِي قِصَّةِ ظَهَارِهِ مِنْ امْرَأَتِهِ ثُمَّ وَقَّعَهُ عَلَيْهَا قَالَ «فَخَرَجْتُ فَأَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَأَخْبَرْتُهُ خَبْرِي قَالَ «أَعْتَقَ رَقَبَةً» قَالَ فَضَرَبْتُ صَفْحَةَ رَقَبَتِي بِيَدِي، فَقُلْتُ لَا وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ مَا أَصْنَعْتُ أَمْلِكُ غَيْرَهَا. قَالَ: «صُمْ شَهْرَيْنِ» قَالَ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَهَلْ أَصَابَنِي مَا أَصَابَنِي إِلَّا فِي الصَّيَّامِ. قَالَ فَتَصَدَّقْ (فَأَطْعَمَ سِتِّينَ مَسْكِينًا) قُلْتُ وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ لَقَدْ بَشَّنَا لَيْلَتَنَا هَذِهِ وَخَشَاءَ مَا لَنَا عَشَاءً. قَالَ: «ادْهَبْ إِلَى صَاحِبِ صَدَقَةِ بَنِي زُرَيْقٍ، فَقُلْ لَهُ فَلْيَدْفَعْهَا إِلَيْكَ فَأَطْعِمْ عَنْكَ مِنْهَا وَسَقَا مِنْ ثَمَرِ سِتِّينَ مَسْكِينًا الحديث»

Seleme b. Sahr el-Ensârî'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, kendisi karısıyla zihar yaptığını ve daha sonra onunla cinsel ilişkide bulunduğunu anlatarak şöyle

⁷¹⁸ Bkz. Ebû Dâvûd, “Talâk”, 17 (2221); İbn Mâce, “Talâk”, 26 (2065).

⁷¹⁹ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 501.

⁷²⁰ Tirmizî, “Talâk”, 19 (1198); İbn Mâce, “Talâk”, 26 (2064); Dârekutnî, es-Sünen, 4/493 (3860); Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî, Ma‘rifetü’s-sünen ve l-âsâr, 11 116 (14974).

⁷²¹ Bkz. Tirmizî, “Talâk”, 19 (1198).

⁷²² Bkz. Elbânî, Sahîhu ve Za‘îfü Süneni’t-Tirmizî, 3 198 (1198); Sahîhu ve Za‘îfü Süneni İbn Mâce, 5/64 (2064).

demiştir: “Bunun üzerine ben çıkıp Resûlullah’a (sav) geldim ve durumumu kendisine anlattım. Resûlullah (sav): “Bir köleyi hürriyetine kavuştur” buyurdular. Bunun üzerine iki elimle boynuma vurdum ve sizi hak üzere gönderen zata yemin olsun ki ben bu boyundan başkasına sahip olmayarak sabahladım. Resûlullah (sav): “O halde iki ay oruç tut” buyurdular. Ben de: “Ey Allah’ın Resûlü! Başıma gelen zaten oruç yüzünden gelmedi mi? Resûlullah (sav), o halde altmış fakiri doyur dedi. Seni hak ile gönderen zata yemin olsun ki biz gecemizi aç olarak geçirdik, akşam yemeğimiz bile yoktu. Resûlullah (sav) şöyle buyurdu: “Öyleyse Züreykoğullarının zekat memuruna git ve sana zekat mallardan vermesini söyle, bu zekattan kendi keffaretin yerine altmış fakiri birer ölçek hurma vererek doyur” buyurdular.⁷²³

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel, Dârimî, Tirmizî, İbn Mâce, Hâkim en-Nîsâbü’rî, İbn Huzeyme, İbn Ebî Şeybe ve İbnü’l-Cârûd (307/919-20) rivayette bulunmuşlardır.⁷²⁴ Ebû Dâvûd ise, rivayette yer alan «صُمْ شَهْرَيْنِ» dan sonra «مُتَّابِعَيْنِ»⁷²⁵ ziyadesiyle rivayet etmiştir.⁷²⁶ Tirmizî hadisi hasen-sahih olarak değerlendiren⁷²⁷ Şuayb el-Arnaût, Ebû Dâvûd’un Sünen’inin tahkikinde sahih olduğunu söylemiştir.⁷²⁸ Ayrıca Hâkim en-Nîsâbü’rî, bu rivayeti İmam Müslim’in şartlarına göre sahih bir hadis olduğu belirtmiştir.⁷²⁹ Bu durumda, Tirmizî, Nîsâbü’rî ve Şuayb el-Arnaût’un görüşleri göz önüne bulundurulduğunda hadisin sahih bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

156 (49). Hadis

عَنْ خَوْلَةَ «أَنَّهُ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ أَعَانَ زَوْجَهَا جِبْنَ ظَاهَرَ مِنْهَا بَعْرَقٌ مِنْ تَمْرِ وَأَعَانَتْهُ هِيَ بِعَرَقٍ آخَرَ وَذَلِكَ سِتُّونَ صَاعًا»

⁷²³ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 501.

⁷²⁴ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 26/347 (16421); Dârimî, “Talâk”, 9 (2319); Tirmizî, “Tefsiru’l-Kur’an”, 58 (3299); İbn Mâce, “Talâk”, 25 (2062); Hâkim en-Nîsâbü’rî, el-Müstedrek ‘ale’s-Sahîhayn, 2/221 (2815); İbn Huzeyme, Sahîh, 2 144 (2378); İbn Ebî Şeybe, el-Müsned, 2 137; İbnü’l-Cârûd, el-Münteka mine’s-süneni’l-müsnede, 1 185 (744).

⁷²⁵ İki ay üst üste oruç tut.

⁷²⁶ Ebû Dâvûd, “Talâk”, 17 (2213).

⁷²⁷ Bkz. Tirmizî, “Tefsiru’l-Kur’an”, 58 (3299).

⁷²⁸ Bkz. Ebû Dâvûd, “Talâk”, 17 (2213).

⁷²⁹ Bkz. Hâkim en-Nîsâbü’rî, el-Müstedrek ‘ale’s-Sahîhayn, 2/221.

Havle binti Mâlik'ten (r.anha) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: “Resûlullah (sav) kendisiyle zihâr yapan kocasına bir dal hurmayla yardımda bulunmuştur. Havle de kocasına bir hurmayla yardım etmiş, iki daldan toplanan hurmalar 60 sâ' çıkmıştır. (Hurmalar toplanınca Resûlullah (sav), Evs'e “Bunları sadaka olarak ver” buyurmuştu.⁷³⁰)⁷³¹

Bu hadisi Tahâvî, Alâüddîn İbnü't-Türkmânî ve İbn Ebû Âsım (287/900) rivayet etmişlerdir.⁷³² Hadis, bu kelimelerle taradığımızda başka kaynaklarda bulunamamıştır. Alâüddîn İbnü't-Türkmânî senedi “ceyyid” olarak değerlendirmiştir. Rivayetin ceyyid olmasından dolayı hadisin hasen bir rivayet olduğu söylenebilir.

157 (50). Hadis

عن ابن عمر رضي الله عنه قال «إِنَّ أَوَّلَ مَنْ سَأَلَ عَنْ ذَلِكَ فُلَانُ بْنُ فُلَانٍ، قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ أَنْ لَوْ وَجَدَ أَحَدُنَا امْرَأَتَهُ عَلَى فَاحِشَةٍ، كَيْفَ يَصْنَعُ إِنْ تَكَلَّمَ تَكَلَّمَ بِأَمْرِ عَظِيمٍ؟ وَإِنْ سَكَتَ سَكَتَ عَلَى مِثْلِ ذَلِكَ، قَالَ: فَسَكَتَ النَّبِيُّ ﷺ فَلَمْ يُجِبْهُ، فَلَمَّا كَانَ بَعْدَ ذَلِكَ أَتَاهُ، فَقَالَ: إِنَّ الَّذِي سَأَلْتُكَ عَنْهُ قَدْ ابْتُلِيَ بِهِ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ هُوْلَاءِ الْآيَاتِ فِي سُورَةِ النُّورِ {وَالَّذِينَ يَزْمُونَ أَرْوَاحَهُمْ} [النور: 6] فَتَلَاهُنَّ عَلَيْهِ، وَوَعظَهُ، وَذَكَرَهُ، وَأَخْبَرَهُ: أَنَّ عَذَابَ الدُّنْيَا أَهْوَنُ مِنْ عَذَابِ الْآخِرَةِ، قَالَ: لَا وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ مَا كَذَبْتُ عَلَيْهَا، ثُمَّ دَعَاها فَوَعظَهَا وَذَكَرَهَا، وَأَخْبَرَهَا أَنَّ عَذَابَ الدُّنْيَا أَهْوَنُ مِنْ عَذَابِ الْآخِرَةِ. قَالَتْ: لَا، وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ إِنَّهُ لَكَاذِبٌ، فَبَدَأَ بِالرَّجُلِ، {أَرْبَعَ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ، وَالْخَامِسَةَ أَنَّ لَعْنَةَ اللَّهِ عَلَيْهِ إِنْ كَانَ مِنَ الْكَاذِبِينَ} ثُمَّ تَنَّى بِالْمَرْأَةِ، وَيَذَرُوا عَنْهَا الْعَذَابَ أَنْ تَشْهَدَ أَرْبَعَ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الْكَاذِبِينَ، وَالْخَامِسَةَ أَنَّ غَضَبَ اللَّهِ عَلَيْهَا إِنْ كَانَ مِنَ الصَّادِقِينَ، ثُمَّ فَرَّقَ بَيْنَهُمَا»

İbn Ömer'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: “Liân meselesini ilk soran fülân oğlu fülândır. (Dedi ki): “Yâ Resûlâllah! Ne buyurursun, birimiz karısını kötülük yaparken bulsa ne yapmalıdır? Konuşmuş olsa pek büyük bir şey hakkında konuşacak, sussa yine böyle bir şey hakkında susacak!” Hz. Peygamber (sav) sükût buyurdu, ona cevap vermedi. Aradan biraz geçince o adam tekrar gelerek: “Yâ Resûlâllah! Sana sorduğum başıma geldi” dedi. Bunun üzerine Allah (a.c.) Nur Sûresindeki şu: “Karılarına iftira atanlar...” âyetlerini indirdi. Hz. Peygamber (sav) bunları o zât'a okudu, kendisine va'zu nasihatte bulundu. Dünya azabının âhîret

⁷³⁰ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَصَدَّقْ بِهِ

⁷³¹ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 502.

⁷³² Tahâvî, Şerhu Me'âni'l-âsâr, 3 121 (4755); Alâüddîn İbnü't-Türkmânî, el-Cevherü'n-nakî ale Sünenü'l-Beyhakî, 7/391; İbn Ebû Âsım, el-Âhâd ve'l-mesânî, 6/53 (3257).

azabından daha hafif olduğunu ona haber verdi. “Hayır! Seni hak (din) ile gönderen Allah’a yemin olsun ki, karıma iftira etmedim” dedi. Sonra kadını çağırdı. Ona da va’zu nasihatte bulundu ve dünyâ azabının âhiret azabından daha hafif olduğunu haber verdi. Kadın: “Hayır! Seni hak (dîn) ile gönderen Allah’a yemîn ederim ki, bu adam hakîkaten yalancıdır”, dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sav) (liâna) erkekten başladı ve adam kendisinin cidden doğru söyleyenlerden olduğuna dört defa Allah’a şehâdet etti. Beşinci şehâdet, eğer yalancılardansa Allah’ın lanetinin kendi üzerine olması idi. Sonra Hz. Peygamber (sav) bunları kadına tekrarlattı. O da adamın cidden yalancılardan olduğuna dört defa Allah’a şehâdet etti. Beşincisinde eğer o doğru söyleyenlerdense Allah’ın lanetinin muhakkak kendi üzerine olmasını (diler). Müteakiben Resûlullah (sav) onları birbirinden ayırdı.”⁷³³

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel, Dârimî, Müslim, Tirmizî ve Nesâî rivayette bulunmuşlardır.⁷³⁴ Tirmizî bu hadisi hasen-sahih olarak değerlendirmiştir.⁷³⁵ Dârimî’nin Sünen’inin Muhakkiki Hüseyin Selîm Esed ed-Dârânî isnadın sahih olduğunu söylemiş⁷³⁶ ve Şuayb el-Arnaût, İbn Hanbel’in Müsned’indeki rivayetin ise Müslim’in şartlarına göre sahih olduğunu değerlendirmiştir.⁷³⁷ Hadisin Müslim’in kriterlerine uyması ve Tirmizî’nin hükmü göz önüne bulundurulduğunda sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

158 (51). Hadis

عن سهل بن سعد رضي الله عنه في قصة المتلاعنين قال «قَلَمَا فَرَّغَا مِنْ تِلَاعُنْهُمَا قَالَ عُؤَيْمِرُ كَذَّبْتُ عَلَيْهَا يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ أَمْسَكُنْهَا فَطَلَّقَهَا ثَلَاثًا قَبْلَ أَنْ يَأْمُرَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ»

Sehl b. Sa’d Liân yapan karı koca hakkında şöyle buyurmuştur: “Lanetleştirmelerini bitirince Uveymir: “Allah’ın Resulü! Eğer ben onu nikâhım altında

⁷³³ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 503.

⁷³⁴ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 9/53 (5009); Dârimî, “Nikâh”, 39 (2277); Müslim, “Talâk”, 4 (1493); Tirmizî, “Tefsiru’l-Kur’an”, 25 (3178); Nesâî, “Talâk”, 41 (3473).

⁷³⁵ Bkz. Tirmizî, “Tefsiru’l-Kur’an”, 25 (3178).

⁷³⁶ Bkz. Dârimî, “Nikâh”, 39 (2277).

⁷³⁷ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 9/53.

tutmaya devam edecek olursam ona yalan söylemiş, iftira etmiş olurum” deyip, karısını Resûlullah (sav) kendisine emir vermeden önce üç talak ile boşadı.”⁷³⁸

Bu hadisi Tirmizî ve İbn Mâce dışında Kütüb-i Tis’a’da yer alan Ahmed b. Hanbel, İmâm Mâlik, Dârimî, Buhârî, Müslim, Ebû Dâvûd, ve Nesâî rivayet etmişlerdir.⁷³⁹ Sünen-i Ebû Dâvûd ve İbn Hanbel’in Müsned’inin Muhakkiki Şuayb el-Arnaût isnadın sahih olduğunu söylemiştir.⁷⁴⁰ Bu rivayet Buhârî ve Müslim’in Sahîh’lerinde geçmesinden dolayı müttefekun aleyh olarak ifade edilip sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

159 (52). Hadis

فِيهِ (عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ فِي هَذَا الْخَبَرِ) قَالَ فَطَلَّقَهَا ثَلَاثَ تَطْلِيقَاتٍ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَأَنْفَذَهُ ﷺ وَكَانَ مَا صَنَعَ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ سُنَّةً، قَالَ سَهْلٌ حَضَرْتُ هَذَا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَمَضَتْ السُّنَّةُ بَعْدُ فِي الْمَثَلَا عَيْنَيْنِ أَنْ يُفَرَّقَ بَيْنَهُمَا ثُمَّ لَا يَجْتَمِعَانِ أَبَدًا»

Sehl b. Sa’d lian yapan karı-kocanın olayını anlatırken şöyle demiştir: “Resûlullah’ın (sav) huzurunda (Hz. Uveymir) karısını üç talâkla boşadı. Resûlullah (sav) de bu (talaklar)’nu geçerli kıldı. Hz. Peygamber’in (sav) huzurunda yapılan (bir iş tasvîb görünce) sünnet (olur) idi”. Sehl dedi ki: “Ben Hz. Peygamber’in (sav) yanında bu olaya şahîd oldum. (Bu olaydan) sonra liân yapan karı-kocanın bir daha birleşmemek üzere ayrılmaları sünnet oldu.”⁷⁴¹

Bu hadisi Ebû Dâvûd, Dârekutnî, Taberânî ve Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî rivayette bulunmuşlardır.⁷⁴² Şuayb el-Arnaût, Ebû Dâvûd’un Sünen’ine yaptığı tahkikinde isnadın sahih olduğunu söylemiştir.⁷⁴³ Elbânî de hadisi sahih olarak değerlendirmiştir.⁷⁴⁴ Bu durumda hadisin sahih olduğunu söylemek mümkündür.

⁷³⁸ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 503.

⁷³⁹ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 37/499 (22851); İmâm Mâlik, el-Muvatta, “Talâk”, 34; Dârimî, “Nikâh”, 39 (2275); Buhârî, “Talâk”, 28 (5308); Müslim, “Talâk”, 1 (1492); Ebû Dâvûd, “Talâk”, 27 (2245); Nesâî, “Talâk”, 7 (3402).

⁷⁴⁰ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 37/499; Ebû Dâvûd, “Talâk”, 27 (2245).

⁷⁴¹ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 503.

⁷⁴² Ebû Dâvûd, “Talâk”, 27 (2250); Dârekutnî, es-Sünen, 4/415 (3704); Taberânî, el-Mu‘cemü’l-kebir, 6 117 (5684); Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî, es-Sünenü’l-kübrâ, 7/658 (15322).

⁷⁴³ Bkz. Ebû Dâvûd, “Talâk”, 27 (2250).

⁷⁴⁴ Bkz. Elbânî, Sahîhu ve Za‘îfü Süneni Ebû Dâvûd, 2250.

160 (53). Hadis

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مَرْفُوعاً «الْمُتَلَاعِنَانِ إِذَا تَفَرَّقَا لَا يَجْتَمِعَانِ أَبَدًا»

İbn Ömer'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Lanetleşenler ayrılınca artık ebediyen bir araya gelemezler.”⁷⁴⁵

Bu hadisi Dârekutnî, Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî ve Suheyb Abdülcebbâr rivayet etmişlerdir.⁷⁴⁶ Elbânî, bu hadisi *Silsiletü'l-Ehâdisi's-Sahîha* isimli eserinde zikretmiş ve isnadının hasen olduğunu belirtirken⁷⁴⁷ İbnü'l-Mülakkın, *el-Bedrü'l-münîr fî tahrîci ehâdis* 'te hadisi sahih olarak değerlendirmiştir.⁷⁴⁸ Bu durumda hadisin sahih bir rivayet olduğu söylenebilir.

161 (54). Hadis

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ «أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَا عَنْ بَيْنِ رَجُلٍ وَامْرَأَةٍ فَانْتَقَى مِنْ وَلَدِهَا فَفَرَّقَ بَيْنَهُمَا وَالْحَقُّ الْوَلَدُ بِالْمَرْأَةِ»

İbn Ömer'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav), bir koca ile karısı arasında lanetleşme yaptırdı. Koca, çocuğun kendisinden olmadığını söyleyince onları birbirinden ayırdı ve çocuğu kadının nesebine kattı.”⁷⁴⁹

Bu hadis, İbn Mâce dışında Kütüb-i Tis'a'ya dâhil olan diğer sekiz hadis kitabında yer almaktadır. Ayrıca Buhârî ve Nesâî aynı kelimelerle rivayette bulunmuşken⁷⁵⁰ Ahmed b. Hanbel, İmâm Mâlik, Dârimî, Müslim, Ebû Dâvûd ve Tirmizî benzer kelimelerle rivayet etmişlerdir.⁷⁵¹ Tirmizî bu hadisi hasen-sahih olarak değerlendirmiştir.⁷⁵² Hadisin Buhârî ve Müslim'in kriterlerine uyması, müttefekun

⁷⁴⁵ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 504.

⁷⁴⁶ Dârekutnî, es-Sünen, 4/416 (3706); Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî, es-Sünenü'l-kübrâ, 7/672 (15354); Suheyb Abdülcebbâr, el-Câmi'u's-sahîh li's-Sünen ve'l-mesânîd, 35/285.

⁷⁴⁷ Bkz. Elbânî, *Silsiletü'l-Ehâdisi's-Sahîha*, 5/599.

⁷⁴⁸ Bkz. İbnü'l-Mülakkın, *el-Bedrü'l-münîr fî tahrîci ehâdis*, 8 188.

⁷⁴⁹ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 504.

⁷⁵⁰ Buhârî, “Talâk”, 34 (5315); Nesâî, “Talâk”, 45 (3477).

⁷⁵¹ Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, 10/263 (6098); İmâm Mâlik, el-Muvatta, “Talâk”, 35; Dârimî, “Nikâh”, 39 (2278); Müslim, “Talâk”, 8 (1494); Ebû Dâvûd, “Talâk”, 27 (2259); Tirmizî, “Talâk”, 22 (1203).

⁷⁵² Bkz. Tirmizî, “Talâk”, 22 (1203).

aleyh olması ve Tirmizî'nin hükmü göz önüne bulundurulduğunda sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

162 (55). Hadis

عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «أَرْبَعٌ مِنَ النِّسَاءِ لَا مُلَاعَنَةَ بَيْنَهُنَّ: النَّصْرَانِيَّةُ تَحْتَ الْمُسْلِمِ وَالْيَهُودِيَّةُ تَحْتَ الْمُسْلِمِ وَالْمَمْلُوكَةُ تَحْتَ الْحُرِّ وَالْحُرَّةُ تَحْتَ الْمَمْلُوكِ»

Amr b. Şuayb babasından ve dedesinden rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Kadınlardan dört sınıf vardır ki onlar (ile kocaları) arasında liân yoktur: Müslüman erkeğin nikâhı altındaki Hristiyan kadın, Müslüman erkeğin nikâhı altında bulunan Yahudî kadın, hür erkeğin nikâhı altındaki câriye ve kölenin nikâhı altındaki hür kadın.”⁷⁵³

Bu hadisi İbn Mâce, Dârekutnî, Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî ve Suheyb Abdülcebbâr rivayette bulunmuşlardır.⁷⁵⁴ Şuayb el-Arnaût, İbn Mâce'nin Sünen'ine yaptığı tahkikinde ravilerinden olan İbn Atâ'nın zayıf olmasından dolayı isnadını zayıf olarak değerlendirmiştir.⁷⁵⁵ Elbânî ve Suheyb Abdülcebbâr da hadisin zayıf olduğunu söylemişlerdir.⁷⁵⁶ Bu durumda Şuayb el-Arnaût ve Elbânî'nin bu rivayet hakkındaki hükmünü dikkate aldığımız zaman rivayetin zayıf olduğunu söylemek mümkündür.

163 (56). Hadis

عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ «إِنَّ سُبَيْعَةَ الْأَسْلَمِيَّةَ نَفِسَتْ بَعْدَ وَفَاةِ زَوْجِهَا بِلَيْالٍ وَإِنَّهَا ذَكَرَتْ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَأَمَرَهَا أَنْ تَنْزَوِجَ»

⁷⁵³ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 504.

⁷⁵⁴ İbn Mâce, “Talâk”, 27 (2071); Dârekutnî, es-Sünen, 4/207 (3339); Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî, es-Sünenüs-Sagîr, 3 145 (2759); Suheyb Abdülcebbâr, el-Câmi‘u’s-sahîh li’s-Sünene ve’l-mesânîd, 35/283.

⁷⁵⁵ Bkz. İbn Mâce, “Talâk”, 27 (2071).

⁷⁵⁶ Bkz. Elbânî, Silsiletü'l-Ehâdîsi'd-Daîfe, 9 125 (4125); Suheyb Abdülcebbâr, el-Câmi‘u’s-sahîh li’s-Sünene ve’l-mesânîd, 35/283.

Ümmü Seleme'den (r.anha) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: “Sübey’atü’l-Eslemiyye kocasının vefatından birkaç gece sonra nifas gördü. Bunu Resûlullah’a (sav) söyleyince ona evlenmesini emir buyurdular.”⁷⁵⁷

Bu hadisi Müslim aynı kelimelerle rivayette bulunmuşken⁷⁵⁸ Buhârî, İmâm Mâlik ve Ebû Avâne (316/929) benzer kelimelerle rivayet etmişlerdir.⁷⁵⁹ Bu rivayet Buhârî ve Müslim’in Sahîh’lerinde geçmesinden dolayı müttefekun aleyh olarak ifade edilip sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

164 (57). Hadis

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ «عِدَّتُهَا مِنْ يَوْمٍ طَلَّقَهَا وَمِنْ يَوْمٍ يَمُوتُ عَنْهَا»

İbn Ömer’den (r.a.) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: “Kadının iddeti, kocasının talak verdiği veya kendisini boşadığı günden itibaren başlar.”⁷⁶⁰

Bu hadisi İbn Ebî Şeybe ve Cemâlüddîn ez-Zeylaî rivayette bulunmuşlardır.⁷⁶¹ Hadis, bu kelimelerle taradığımızda başka kaynaklarda bulunamamıştır. Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî, bu hadisi Alî b. Ebî Tâlib, İbn Mes’ûd ve İbn Abbas’tan rivayet etmiştir.⁷⁶² Cemâlüddîn ez-Zeylaî isnadı sahih olarak değerlendirmiştir.⁷⁶³ Bu durumda hadisin sahih olduğunu söylemek mümkündür.

165 (58). Hadis

عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ «أَنَّ عَمْرَو بْنَ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَمَرَ أُمَّ وَلَدٍ أُعْيِقَتْ أَنْ تَعْتَدَ ثَلَاثَ جَبَضٍ وَكَتَبَ إِلَى عُمَرَ فَكَتَبَ بِحُسْنِ رَأْيِهِ»

Yahyâ b. Ebî Kesîr’den rivayet edildiğine göre, Amr b. el-Âs, azat edilen bir ümmü veledin iddet olarak üç hayızlık süreci beklemesini söyledi. Hz. Ömer’e de bir

⁷⁵⁷ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 505.

⁷⁵⁸ Müslim, “Talâk”, 57 (1485).

⁷⁵⁹ Buhârî, “Talâk”, 38 (5318); İmâm Mâlik, el-Muvatta, “Talâk”, 86; Ebû Avâne, Müstahrecü Ebî Avâne, 3 190 (4646).

⁷⁶⁰ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 505.

⁷⁶¹ İbn Ebî Şeybe, el-Musannef, 4 160 (18917); Cemâlüddîn ez-Zeylaî, Nasbü’r-râye li-tahrîci ehâdîsi’l-Hidâye, 3/259.

⁷⁶² Bkz. Bereketî, a.g.e., 2014, s. 505.

⁷⁶³ Bkz. Cemâlüddîn ez-Zeylaî, Nasbü’r-râye li-tahrîci ehâdîsi’l-Hidâye, 3/259.

mektup yazıp durumu bildirince Hz. Ömer cevaben bu konuda onun güzel olanı yaptığını ifade etti.”⁷⁶⁴

Bu hadisi İbn Ebî Şeybe, Cemâlüddîn ez-Zeylaî ve İbn Hacer el-Askalânî rivayette bulunmuşlardır.⁷⁶⁵ Hadis, bu kelimelerle taradığımızda başka kaynaklarda bulunamamıştır. Bereketi, bu hadisi mürsel olarak değerlendirmiştir.⁷⁶⁶ Bu durumda rivayetin mürsel olmasından dolayı zayıf olduğu görülmektedir.

166 (59). Hadis

عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «لَا تُحِدُ امْرَأَةٌ عَلَى مَيِّتٍ فَوْقَ ثَلَاثٍ إِلَّا عَلَى زَوْجٍ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا، وَلَا تَلْبَسُ ثَوْبًا مَصْبُوغًا إِلَّا تَوْبَ عَصَبٍ وَلَا تَكْتَحِلُ وَلَا تَمَسُّ طَيِّبًا إِلَّا إِذَا طَهَّرَتْ نُبْدَةً مِنْ قُسْطٍ أَوْ أَظْفَارٍ»

Ümmü Atıyye'den (r.anha) rivayet edildiğine göre, Resûlullah (sav) “Hiç bir kadın ölüye üç günden fazla yas tutamaz. Ancak koca için dört ay on gün yas tutmak müstesna! Yemen kumaşı müstesna olmak üzere boyalı elbise giyemez, sürme çekemez, koku da sürünemez. Yalnız temizlendiği vakit bir parçacık kust veya ezfâr sürünebilir” buyurmuşlar.⁷⁶⁷

Bu hadis, Muvatta ve Tirmizî dışında Kütüb-i Tis'a'daki diğer kaynaklarda bulunmaktadır. Ayrıca Müslim aynı kelimelerle rivayette bulunmuşken⁷⁶⁸ Ahmed b. Hanbel, Dârimî, Buhârî, Ebû Dâvûd, Tirmizî, Nesâî ve İbn Mâce benzer kelimelerle rivayet etmişlerdir.⁷⁶⁹ Şuayb el-Arnaût, Ebû Dâvûd'un Sünen'ine yaptığı tahkikinde bu isnadın sahih ve İbn Hanbel'in Müsned'inde yer alan rivayetin de Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahih olduğunu ifade etmiştir.⁷⁷⁰ Bu rivayet Buhârî ve Müslim'in Sahîh'lerinde geçmesinden dolayı müttetekun aleyh olarak ifade edilip sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

⁷⁶⁴ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 505.

⁷⁶⁵ İbn Ebî Şeybe, el-Musannef, 4 145 (18762); Cemâlüddîn ez-Zeylaî, Nasbü'r-râye li-tahrîci ehâdîsi'l-Hidâye, 3/258; İbn Hacer el-Askalânî, ed-Dirâye fi tahrîci ehâdîsi'l-Hidâye, 2/78 (593).

⁷⁶⁶ Bkz. Bereketî, a.g.e., 2014, s.505.

⁷⁶⁷ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 506.

⁷⁶⁸ Müslim, “Talâk”, 66 (938).

⁷⁶⁹ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 45/284 (24304); Dârimî, “Talâk”, 13 (2332); Buhârî, “Hayz”, 12 (313); Ebû Dâvûd, “Talâk”, 46 (2302); Nesâî, “Talâk”, 64 (3534); İbn Mâce, “Talâk”, 35 (2087).

⁷⁷⁰ Bkz. Ebû Dâvûd, “Talâk”, 46 (2302); Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 45/285.

167 (60). Hadis

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَانَ يَقُولُ «لَا تَبَيِّتُ الْمُبْتَوَةَ وَلَا الْمُتَوَفَّى عَنْهَا إِلَّا فِي بَيْتِ زَوْجِهَا»

İbn Ömer'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: “Üç talakla boşanmış ya da kocası vefat etmiş kadın, iddetini bitirene kadar kocasının evinde bekler.”⁷⁷¹

Bu hadisi Mâlik b. Enes, İbn Ebî Şeybe, Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî, Suheyb Abdülcebbâr ve Mecdüddîn İbnü'l-Esîr rivayet etmişlerdir.⁷⁷² Mecdüddîn İbnü'l-Esîr'in *Câmi' u'l-usûl li-ehâdîsi'r-Resûl'in* muhakkiki Abdülkadir el-Arnaut isnadı sahih olarak değerlendirmiştir.⁷⁷³ Üstelik Bereketi de *Muvatta'ü'l-İmâm Mâlik'te* Muhammed tarafından rivayet edildiği isnadın sahih olduğunu belirtmiştir.⁷⁷⁴ Bu durumda hadisin sahih olduğunu söylemek mümkündür.

168 (61). Hadis

عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ «كَانَ يَرُدُّ الْمُتَوَفَّى عَنْهُنَّ أَزْوَاجَهُنَّ مِنَ الْبَيْدَاءِ، يَمْنَعُهُنَّ الْحَجَّ»

Sâid b. el-Müseyyeb'den rivayet edildiğine göre, Hz. Ömer b. el-Hattâb, kocası ölen kadınların hac yapmalarına engel olup onları Beydâ'dan geri çevirirdi.”⁷⁷⁵

Bu hadisi İmâm Mâlik, Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî, Suheyb Abdülcebbâr ve Bedreddin el-Aynî (ö. 855 1451) rivayette bulunmuşlardır.⁷⁷⁶ Bedreddin el-Aynî, isnadı sahih olarak değerlendirmiştir.⁷⁷⁷ Elbânî bu hadisi *İrvâ' i'l-galîl fî tahrîci ehâdîsi*

⁷⁷¹ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 506.

⁷⁷² Mâlik b. Enes, *Muvatta'ü'l-İmâm Mâlik rivâyetü Muhammed*, 187 (559); Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, 7/715 (15505); İbn Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 4 153 (18837); Suheyb Abdülcebbâr, *el-Câmi' u's-sahîh li's-Sünene ve'l-mesânîd*, 22/4; Mecdüddîn İbnü'l-Esîr, *Câmi' u'l-usûl li-ehâdîsi'r-Resûl*, 8 149.

⁷⁷³ Bkz. Mecdüddîn İbnü'l-Esîr, *Câmi' u'l-usûl li-ehâdîsi'r-Resûl*, 8 149.

⁷⁷⁴ Bkz. Bereketî, a.g.e., 2014, s. 506.

⁷⁷⁵ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 506.

⁷⁷⁶ İmâm Mâlik, *el-Muvatta*, “Talâk”, 88; Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî, *es-Sünenüs-Sağir*, 3 161 (2808); Suheyb Abdülcebbâr, *el-Câmi' u's-sahîh li's-Sünene ve'l-mesânîd*, 22/6; Bedreddin el-Aynî, *Nuhabü'l-efkâr fî tenkihi Mebâni'l-ahbâr*, 11 192.

⁷⁷⁷ Bkz. Bedreddin el-Aynî, *Nuhabü'l-efkâr fî tenkihi Mebâni'l-ahbâr*, 11 192.

Menâri 's-sebîl adlı eserinde nakletmiş ve ravileri hakkında “Ricâluhu Sikât” olduğunu söylemiştir.⁷⁷⁸ Hadisin Bedreddin el-Aynî ve Şuayb el-Arnaût’un hükmü göz önüne bulundurulduğunda sahih bir rivayet olduğu söylenebilir.

169 (62). Hadis

عَنْ فَاطِمَةَ بِنْتِ قَيْسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ «قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ، زَوْجِي طَلَّقَنِي ثَلَاثًا، وَأَخَافُ أَنْ يُفْتَحَمَ عَلَيَّ، قَالَ فَأَمَرَهَا فَتَحَوَّلَتْ»

Fâtıma bint Kays’dan rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: “Yâ Resûlallah (sav)! Kocam beni üç defa boşadı. Zorla yanıma girebilir diye korkuyorum, dedim. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sav) onun da oradan taşınmasını emir buyurmuştur.”⁷⁷⁹

Bu hadisi Müslim aynı kelimelerle rivayette bulunmuşken⁷⁸⁰ Ahmed b. Hanbel, Dârimî, Nesâî ve İbn Mâce benzer kelimelerle rivayet etmişlerdir.⁷⁸¹ Şuayb el-Arnaût, İbn Mâcenin Sünen ve İbn Hanbel’in Müsned’ine yaptığı tahkikinde isnadın Müslim’in şartlarına göre sahih olduğunu söylemiştir. Nesâî’nin Sünen Muhakkiki Abdülfettâh Ebû Gudde de bu rivayeti Sahih olarak nitelendirmiştir.⁷⁸² Hadisin, Müslim’in kriterlerine uyması ve Şuayb el-Arnaût’un hükmü göz önüne bulundurulduğunda sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

170 (63). Hadis

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ «{وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا عَرَّضْتُمْ بِهِ مِنْ خِطْبَةِ النِّسَاءِ} يَقُولُ: إِنِّي أُرِيدُ النَّزْوَاجَ وَلَوْ دِدْتُ أَنَّهُ تَبَسَّرَ لِي امْرَأَةً صَالِحَةً»

İbn Abbas’tan (r.a.) rivayet edildiğine göre, Yüce Allah’ın: “Kadınlara üstü kapalı talip olmanızda...” buyruğu hakkında şöyle demiştir: “Yani (erkek) ben

⁷⁷⁸ Bkz. Elbânî, *İrvâ’ü’l-ğalîl fi tahrîci ehâdisi Menâri 's-sebîl*, 7/208.

⁷⁷⁹ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 507.

⁷⁸⁰ Müslim, “Talâk”, 53 (1482).

⁷⁸¹ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 45/333 (27346); Dârimî, “Talâk”, 10 (2321); Nesâî, “Talâk”, 70 (3547); İbn Mâce, “Talâk”, 9 (2033).

⁷⁸² Bkz. Nesâî, “Talâk”, 70 (3547).

evlenmek istiyorum, bana salih bir kadın ile evlenmenin müyesser kılınmasını çok arzu ederim, demesi şeklinde olur.”⁷⁸³

Bu hadisi Buhârî, Cemâlüddîn Mizzî ve Cemâlüddîn ez-Zeylaî rivayette bulunmuşlardır.⁷⁸⁴ Rivayetin, Buhârî’nin Sahîh’inde geçmesinden dolayı sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

171 (64). Hadis

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ «الْوَلَدُ لِلْفَرَّاشِ وَلِلْعَاهِرِ الْحَجَرُ»

Ebû Hüreyre’den (r.a.) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Çocuk kimin döşğinde dünyaya gelmişse onundur ve zina eden için ancak mahrumiyet vardır.”⁷⁸⁵

Bu hadisi Muvatta ve Ebû Dâvûd dışında Kütüb-i Tis’a’da yer alan Ahmed b. Hanbel, Dârimî, Buhârî, Müslim, Tirmizî, Nesâî ve İbn Mâce rivayet etmişlerdir.⁷⁸⁶ Tirmizî bu hadisi hasen-sahih olarak değerlendirmiştir.⁷⁸⁷ İbn Hanbel’in Müsned ve İbn Mâce’nin Sünen’inin Muhakkiki Şuayb el-Arnaût, isnadın sahih olduğunu değerlendirmiştir.⁷⁸⁸ Abdülfettâh Ebû Gudde, Nesâî’nin Sünen’ine yaptığı tahkikinde rivayetin sahih olduğunu belirtmiştir.⁷⁸⁹ Hadisin Buhârî ve Müslim’in kriterlerine uyması, müttefekun aleyh olması ve Tirmizî’nin hükmü göz önüne bulundurulduğunda sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

172 (65). Hadis

⁷⁸³ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 507.

⁷⁸⁴ Buhârî, “Nikâh”, 37 (5124); Cemâlüddîn Mizzî, Tuhfetü’l-eşraf bi-ma’rifeti’l-etrâf, 5/227 (6426); Cemâlüddîn ez-Zeylaî, Nasbü’r-râye li-tahrîci ehâdîsi’l-Hidâye, 3/262.

⁷⁸⁵ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 508.

⁷⁸⁶ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 12/203 (7262); Dârimî, “Nikâh”, 41 (2281); Buhârî, “Hudud”, 24 (6818); Müslim, “Radâ”, 37 (1458); Tirmizî, “Radâ”, 8 (1157); Nesâî, “Talâk”, 48 (3482); İbn Mâce, “Nikâh”, 59 (2006).

⁷⁸⁷ Bkz. Tirmizî, “Radâ”, 8 (1157).

⁷⁸⁸ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 12/203; İbn Mâce, “Nikâh”, 59 (2006).

⁷⁸⁹ Bkz. Nesâî, “Talâk”, 48 (3482).

عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ «أَنَّهُ أَتَاهُ رَجُلَانِ وَقَعَا عَلَى امْرَأَةٍ فِي طَهْرٍ فَقَالَ الْوَلَدُ بَيْنَكُمَا وَهُوَ لِلْبَاقِي مِنْكُمَا»

Hiz. Ali'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, aynı temizlik döneminde ilişkiye girdikleri bir kadından doğan çocuk konusunda iki adam gelince: “Çocuk ikinizindir. Birinizin ölmesi durumunda da sağ kalanındır” dedi.⁷⁹⁰

Bu hadisi Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî, Abdürrezzâk es-San'ânî, Tahâvî ve Alâüddîn İbnü't-Türkmânî aynı kelimelerle rivayette bulunmuşken⁷⁹¹ İbn Ebî Şeybe benzer kelimelerle rivayet etmiştir.⁷⁹² Alâüddîn İbnü't-Türkmânî, isnadın Müslim'in şartlarına göre sahih olduğunu belirtmiştir.⁷⁹³ Bereketi de isnadı sahih olarak değerlendirmiştir.⁷⁹⁴ Bu durumda hadisin sahih bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

173 (66). Hadis

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ «مَا تَزِيدُ الْمَرْأَةَ فِي الْحَمْلِ عَلَى سَنَتَيْنِ قَدَرٍ مَا يَتَحَوَّلُ ظِلُّ عُودِ الْمِغْرَلِ»

Hiz. Âişe'den (r.anha) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: “Kadının hamilelik süresi iki yıldan, bir kirme'nin gölgesinin değişeceği süre kadar bile fazla olamaz.”⁷⁹⁵

Bu hadisi Dârekutnî, Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî ve Saîd b. Mansûr rivayette bulunmuşlardır.⁷⁹⁶ İbn Hazm *el-Muhallâ*'da, ravilerden olan Cemîle bint Sa'd'ı “Mechûle” olarak nitelendirmiştir.⁷⁹⁷ İbnü'l-Mülakkın da onu “Mechûle” olarak cerh etmiştir.⁷⁹⁸ Hadisin isnadında cerh edilen ravi bulunması sebebiyle zayıf bir rivayet olduğu görülmektedir.

⁷⁹⁰ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 508.

⁷⁹¹ Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî, es-Sünenü'l-kübrâ, 10/452 (21287); Abdürrezzâk es-San'ânî, el-Musannef 7/359 (13473); Tahâvî, Şerhu Müşkilü'l-âsâr, 2/214; Alâüddîn İbnü't-Türkmânî, el-Cevherü'n-nakî ale Sünenü'l-Beyhakî, 10/264.

⁷⁹² İbn Ebî Şeybe, el-Musannef, 6/286 (31466).

⁷⁹³ Bkz. Alâüddîn İbnü't-Türkmânî, el-Cevherü'n-nakî ale Sünenü'l-Beyhakî, 10/264.

⁷⁹⁴ Bkz. Bereketî, a.g.e., 2014, s. 508.

⁷⁹⁵ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 508.

⁷⁹⁶ Dârekutnî, es-Sünen, 4/499 (3874); Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî, es-Sünenü'l-kübrâ, 7/728 (15552); Saîd b. Mansûr, es-Sünen, 2/94 (2077).

⁷⁹⁷ Bkz. İbn Hazm, el-Muhallâ, 10 132.

⁷⁹⁸ Bkz. İbnü'l-Mülakkın, el-Bedrü'l-münîr fî tahrîci ehâdis, 8/227.

174 (67). Hadis

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ «أَنَّ امْرَأَةً قَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ ابْنِي هَذَا كَانَ بَطْنِي لَهُ وَعَاءٌ، وَثَدْيِي لَهُ سِقَاءٌ، وَجَجْرِي لَهُ حَوَاءٌ، وَإِنَّ أَبَاهُ طَلَّقَنِي، وَأَرَادَ أَنْ يَنْزِعَهُ مِنِّي، فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْتِ أَحَقُّ بِهِ مَا لَمْ تَتَكْحِي»

Amr b. Şuayb'ın dedesi Abdullah b. Amr (b. As)'dan rivayet edildiğine göre bir kadın (Resûl-i Ekrem'e hitaben): “Ey Allah'ın Resûlu! Şu benim oğluma, karnım (aylarca) kab oldu. Meme(leri)m su kabı oldu, bağrım onun için barınak oldu. Onun babası beni boşadı. (Şimdi de) onu benden almak istiyor” dedi. Resûlullah (sav) de ona; “Sen evlenmediğin sürece ona (bakmaya başkalarından) daha müstehaksın,” buyurdu.⁷⁹⁹

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel, Ebû Dâvûd, Hâkim en-Nîsâbûrî ve Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî rivayet etmişlerdir.⁸⁰⁰ Şuayb el-Arnaût, Ebû Dâvûd'un Sünen ve İbn Hanbel'in Müsned'ine yaptığı tahkikinde rivayetin hasen olduğunu ifade etmiştir.⁸⁰¹ Hâkim en-Nîsâbûrî ise, bu hadisi sahih olarak değerlendirmiştir.⁸⁰² Ancak Elbânî bu hadisi *İrvâ'î'l-ğalîl fî tahrîci ehâdisi Menâri's-sebîl* adlı eserinde nakletmiş ve hasen olduğunu söylemiştir.⁸⁰³ Şuayb el-Arnaût ve Elbânî'nin görüşleri göz önüne bulundurulduğunda hadisin hasen olduğunu söylemek mümkündür.

175 (68). Hadis

عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللَّهُ مَرْفُوعاً «الْخَالَةُ بِمَنْزِلَةِ الْأُمِّ»

Bera'dan (r.a.) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Teyze anne yerindedir.”⁸⁰⁴

⁷⁹⁹ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 510.

⁸⁰⁰ Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, 11/310 (6707); Ebû Dâvûd, “Talâk”, 35 (2276); Hâkim en-Nîsâbûrî, el-Müstedrek ‘ale’s-Sahîhayn, 2/225 (2830); Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî, es-Sünenü'l-kübrâ, 8/7 (15763).

⁸⁰¹ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, 11/311; Ebû Dâvûd, “Talâk”, 35 (2276).

⁸⁰² Bkz. Hâkim en-Nîsâbûrî, el-Müstedrek ‘ale’s-Sahîhayn, 2/225 (2830).

⁸⁰³ Bkz. Elbânî, *İrvâ'î'l-ğalîl fî tahrîci ehâdisi Menâri's-sebîl*, 7/244 (2187).

⁸⁰⁴ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 510.

Bu hadisi Buhârî, Tirmizî ve Suheyb Abdülcebbâr rivayette bulunmuşlardır.⁸⁰⁵

Bu rivayet Buhârî’de ise şöyle geçmektedir:

عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ اعْتَمَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي ذِي الْقَعْدَةِ، فَأَبَى أَهْلُ مَكَّةَ أَنْ يَدْخُلَ مَكَّةَ حَتَّى - قَاصَاهُمْ عَلَى أَنْ يُقِيمَ بِهَا ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ، فَلَمَّا كَتَبُوا الْكِتَابَ، كَتَبُوا هَذَا مَا قَاصَى عَلَيْهِ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ، فَقَالُوا: لَا نُفَرُّ بِهَا، فَلَوْ نَعْلَمُ أَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ مَا مَنَعْنَاكَ، لَكِنْ أَنْتَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: «أَنَا رَسُولُ اللَّهِ، وَأَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ»، ثُمَّ قَالَ لِعَلِيٍّ: «امْخُ رَسُولُ اللَّهِ»، قَالَ: لَا وَاللَّهِ لَا أَمْخُوكَ أَبَدًا، فَأَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْكِتَابَ، فَكَتَبَ هَذَا مَا قَاصَى عَلَيْهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، لَا يَدْخُلُ مَكَّةَ سِلَاحٌ إِلَّا فِي الْقِرَابِ، وَأَنْ لَا يَخْرُجَ مِنْ أَهْلِهَا بِأَحَدٍ، إِنْ أَرَادَ أَنْ يَتَّبِعَهُ، وَأَنْ لَا يَمْنَعُ أَحَدًا مِنْ أَصْحَابِهِ أَرَادَ أَنْ يُقِيمَ بِهَا، فَلَمَّا دَخَلَهَا وَمَضَى الْأَجَلُ، أَتَوْا عَلِيًّا فَقَالُوا: قُلْ لِصَاحِبِكَ اخْرُجْ عَنَّا، فَقَدْ مَضَى الْأَجَلُ، فَخَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَتَبِعَهُمْ ابْنَةُ حَمْرَةَ: يَا عَمَّ يَا عَمَّ، فَتَنَاولَهَا عَلِيٌّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، فَأَخَذَ بِبَيْدِهَا، وَقَالَ لِفَاطِمَةَ عَلَيْهَا السَّلَامُ: ذُنُوكِ ابْنَةَ عَمِّكَ، حَمَلَتْهَا، فَأَخْتَصَمَ فِيهَا عَلِيٌّ، وَزَيْدٌ، وَجَعْفَرٌ، فَقَالَ عَلِيٌّ: أَنَا أَحَقُّ بِهَا وَهِيَ ابْنَةُ عَمِّي، وَقَالَ جَعْفَرٌ: ابْنَةُ عَمِّي وَخَالَتُهَا تَحْتِي، وَقَالَ زَيْدٌ: ابْنَةُ أَخِي، فَقَضَى بِهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِخَالَتِهَا، وَقَالَ: «الْخَالَةُ بِمَنْزِلَةِ الْأُمِّ»، وَقَالَ لِعَلِيٍّ: «أَنْتَ مَيِّ وَأَنَا مِنْكَ»، وَقَالَ لَجَعْفَرٍ: «أَشْبَهْتَ خَلْقِي وَخُلُقِي»، وَقَالَ لَزَيْدٍ: «أَنْتَ أَخُونَا وَمَوْلَانَا»

Bera’dan (r.a.) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) Zi’l-kade ayında Umre yapmak üzere yola çıkmıştı. Kureyşliler onun Mekke’ye girmesine müsaade etmediler. O da şehirde yalnızca üç gün kalmak üzere onlarla anlaşma yaptı. Sulh belgesini hazırlarken belgeye: “Bu, Allah Resulü Muhammed’in üzerinde anlaştığı şeydir” yazdılar. Mekkeliler: “Bunu kabul edemeyiz. Biz senin Allah’ın Resulü olduğunu bilsek zaten sana engel olmazdık. Sen yalnızca Abdullah’ın oğlu Muhammed’sin” dediler.

Hz. Peygamber (sav) “Ben Allah’ın Resulüyüm. Ben Abdullah’ın oğlu Muhammed’im” buyurdu. Sonra Ali’ye “Allah’ın Resulü ibaresini sil” buyurdu. Ali “Hayır, Allah’a yemin ederim ki ben, bunu asla silemem” dedi.

Bunun üzerine Hz. Peygamber (sav) belgeyi eline alarak (sildi) ve: “Bu, Abdullah’ın oğlu Muhammed’in anlaşmasıdır. Mekke’ye girerken kılıçları kınlarında olmak şartıyla girebileceklerdir. Mekke halkından herhangi bir kimse onun peşinden gelmek isterse Mekke’den dışarıya çıkartılmayacak. Onun arkadaşlarından herhangi biri Mekke’de kalmak isterse engel olunmayacak” diye yazdırdı. Mekke’ye girip süre

⁸⁰⁵ Tirmizî, “Birr Ve Sıla”, 6 (1904); Suheyb Abdülcebbâr, el-Câmi’u’s-sahîh li’s-Sünene ve’l-mesânîd, 7/339.

dolduktan sonra Mekkeliler Ali'ye gelerek: “Arkadaşına söyle de artık çıksın. Süre doldu” dediler. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sav) Mekke'den dışarı çıktı. Hamza'nın kızı onların ardından koşup geldi. “Amca! Amca!” diyordu. Ali, onun elinden tutarak Hz. Fatıma'ya: “Al, amcanın kızını sen taşı” dedi. Onu almak konusunda Ali, Zeyd ve Ca'fer anlaşılamadılar. Ali: “Onu almak benim hakkım. Çünkü o benim amcamın kızı. Teyzesiyle de evliyim” diyordu. Zeyd de: “Bu benim yeğenim” diyordu. Hz. Peygamber (sav) onun teyzesine verilmesine hükmederek: “Teyze anne yerindedir” buyurdu.⁸⁰⁶

Tirmizî rivayeti sahih olarak değerlendirmiştir.⁸⁰⁷ Hadisin, Buhârî'nin kriterlerine uyması ve Tirmizî'nin hükmü göz önüne bulundurulduğunda sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

176 (69). Hadis

عَنْ رَافِعِ بْنِ سِنَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ «أَنَّهُ أَسْلَمَ وَأَبَتْ أَمْرَهُ أَنْ تُسَلِّمَ، فَأَتَتْ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَتْ ابْنَتِي، وَهِيَ فَطِيمَةُ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ اقْعُدْ نَاحِيَةً وَقَالَ لَهَا اقْعُدِي نَاحِيَةً وَأَقْعِدِ الصَّبِيَّةَ بَيْنَهُمَا، ثُمَّ قَالَ ادْعُوَاهَا، فَمَأَلَتْ إِلَى أُمِّهَا، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ اللَّهُمَّ اهْدِهَا فَمَأَلَتْ الصَّبِيَّةَ إِلَى أَبِيهَا فَأَخَذَهَا»

Râfi b. Sinan'dan rivayet edildiğine göre, Kendisi Müslüman olmuş, karısı ise Müslüman olmayı kabul etmemiş ve (hanımı) Hz. Peygamber'e (sav) gelip; (Bu) benim kızım (olmaya daha lâayık)tır. (Çünkü o) sütten kesilmiş ya da öyle sayılabilecek (yaşta küçük bir kız)dır, demiş. Râfi de (Bu) benim kızımdır, demiş. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sav) Rafi'a: “Sen bir köşeye otur”, hanımına da: “Sen de bir köşeye otur” buyurmuş. Kızcağızı da aralarına oturtmuş. Sonra; “Onu çağırın!” (bakalım) buyurmuş. (Her ikisi de çocuğu yanlarına çağtırmaya başlamışlar). Kız önce annesine yönelmiş. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sav) “Ey Allah'ım onu (doğruya) ilet” diye dua etmiş ve çocuk, babasına (gitmek için) yönelmiş. (Babası da) onu (tutup) almış.⁸⁰⁸

⁸⁰⁶ Buhârî, “Sulh”, 6 (2699).

⁸⁰⁷ Bkz. Tirmizî, “Birr Ve Sıla”, 6 (1904).

⁸⁰⁸ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 510.

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel, Ebû Dâvûd, Nesâî, Hâkim en-Nîsâbûrî ve Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî rivayet etmişlerdir.⁸⁰⁹ Hâkim en-Nîsâbûrî isnadı sahih olarak değerlendirmiştir.⁸¹⁰ Şuayb el-Arnaût, Ebû Dâvûd'un Sünen'ine yaptığı tahkikinde ve Elbânî hadisi zikrettikten sonra rivayetin sahih olduğunu zikretmişlerdir.⁸¹¹ Hâkim en-Nîsâbûrî, Şuayb el-Arnaût ve Elbânî'nin görüşleri göz önüne bulundurulduğunda hadisin sahih olduğunu söylemek mümkündür.

177 (70). Hadis

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مَرْفُوعاً «كَفَى بِالْمَرْءِ إِثْمًا أَنْ يُضَيِّعَ مَنْ يَفُوتُ»

Abdullah b. Amr'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Bakmakla yükümlü olduğu kimseleri ihmal etmesi, kişiye günâh olarak yeter.”⁸¹²

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel, Ebû Dâvûd, Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî ve Taberânî aynı kelimelerle rivayette bulunmuşlardır.⁸¹³

Müslim ise şöyle rivayet etmiştir:

«كَفَى بِالْمَرْءِ إِثْمًا أَنْ يَحْبِسَ عَنْ يَمْلِكِ قُوَّتَهُ»

“Bir kimseye günâh nâmına sahibi bulunduğu kimselerin yiyeceğini vermemesi yeter.”⁸¹⁴

Sünen-i İbn Mâce'nin Muhakkiki Şuayb el-Arnaût, rivayetin sahih olduğunu söylemiştir.⁸¹⁵ Elbânî ise, *İrvâ'ü'l-galîl fî tahrîci ehâdisi Menâri's-sebîl* isimli eserinde hadisi sahih olarak değerlendirmiştir.⁸¹⁶ Elbânî ve Şuayb el-Arnaût'un görüşleri göz

⁸⁰⁹ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 39 168 (23757); Ebû Dâvûd, “Talâk”, 26 (2244); Nesâî, es-Sünenü'l-kübrâ, 6 125 (5352); Hâkim en-Nîsâbûrî, el-Müstedrek 'ale's-Sahîhayn, 2/225 (2828); Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî, Ma'rifetü's-sünen ve'l-âsâr, 11/303 (15607).

⁸¹⁰ Bkz. Hâkim en-Nîsâbûrî, el-Müstedrek 'ale's-Sahîhayn, 2/225.

⁸¹¹ Bkz. Ebû Dâvûd, “Talâk”, 26 (2244); Elbânî, Sahîhu ve Za'îfü Süneni Ebî Dâvûd, 2244.

⁸¹² Bereketî, a.g.e., 2014, s. 512.

⁸¹³ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 11/36 (6495); Ebû Dâvûd, “Zekat”, 45 (1692); Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî, es-Sünenüs-Sağır, 3 185 (2882); Taberânî, el-Mu'cemü'l-kebîr, 13/382 (13414).

⁸¹⁴ Müslim, “Zekat”, 40 (996).

⁸¹⁵ Bkz. Ebû Dâvûd, “Zekat”, 45 (1692).

⁸¹⁶ Bkz. Elbânî, İrvâ'ü'l-galîl fî tahrîci ehâdisi Menâri's-sebîl, 4 167.

önüne bulundurulduğunda ve Sahih Müslim'in kriterleri göz önünde bulundurulduğunda bu rivayetin sahih bir hadis olduğu anlaşılmaktadır.

178 (71). Hadis

عن جابر رضي الله عنه في حديث الحج مطولاً مرفوعاً «وَلَهُنَّ عَلَيْكُمْ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ»

Câbir'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) hac ile ilgili uzun olan hadiste şöyle buyurmuştur: “Onların sizin üzerinizdeki hakkı da yiyeceklerini ve giyeceklerini uygun bir şekilde vermenizdir.”⁸¹⁷

Bu hadisi Müslim, Ebû Dâvûd, Tirmizî, Nesâî, İbn Mâce, Dârimî, İbn Hibbân ve İbn Huzeyme rivayette bulunmuşlardır.⁸¹⁸ Şuayb el-Arnaût, İbn Hibbân'ın Sahih'ine yaptığı tahkikinde rivayeti sahih olarak değerlendirmiştir.⁸¹⁹ Hadisin Müslim'in kriterlerine uyması ve Şuayb el-Arnaût'un hükmü göz önüne bulundurulduğunda sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

179 (72). Hadis

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ «دَخَلْتُ هُنْدُ بِنْتُ عُثْبَةَ امْرَأَةً أَبِي سُفْيَانَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ أَبَا سُفْيَانَ رَجُلٌ شَحِيحٌ، لَا يُعْطِينِي مِنَ النَّفَقَةِ مَا يَكْفِينِي وَيَكْفِي بَنِيَّ إِلَّا مَا أَخَذْتُ مِنْ مَالِهِ بِغَيْرِ عِلْمِهِ، فَهَلْ عَلَيَّ فِي ذَلِكَ مِنْ جُنَاحٍ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: خُذِي مِنْ مَالِهِ بِالْمَعْرُوفِ مَا يَكْفِيكَ وَيَكْفِي بَنِيكَ»

Hz. Âişe'den (r.anha) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: Ebû Süfyân'ın karısı Hind bint Utbe, Resûlullah'ın (sav) yanına girerek: “Yâ Resûlullah! Gerçekten Ebû Süfyân cimri bir adamdır. Bana kendime ve oğullarıma yetecek kadar nafaka vermiyor. Meğerki onun haberi olmadan malından almış olayım. Acaba bunda bana

⁸¹⁷ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 512.

⁸¹⁸ Müslim, “Hac”, 147 (1218); Ebû Dâvûd, “Menasik”, 56 (1905); İbn Mâce, “Menasik”, 84 (3074); Nesâî, es-Sünenü'l-kübrâ, 8/269 (9135); Dârimî, “Menasik”, 34 (1892); İbn Hibbân, Sahîh, 4/310 (1457); İbn Huzeyme, Sahîh, 2 1325 (2809).

⁸¹⁹ Bkz. İbn Hibbân, Sahîh, 4/313.

bir günah var mıdır?” dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sav): “Onun malından ma’ruf vecihle sana ve oğullarına yetecek kadar al” buyurdular.⁸²⁰

Bu hadis, Muvatta ve Tirmizî dışında Kütüb-i Tis’a’daki kaynaklarda yer almaktadır. Müslim aynı kelimelerle rivayette bulunmuşken⁸²¹ Ahmed b. Hanbel, Dârimî, Buhârî, Ebû Dâvûd, Nesâî ve İbn Mâce benzer kelimelerle rivayet etmişlerdir.⁸²² Şuayb el-Arnaût, Ebû Dâvûd’un ve İbn Mâce’nin Sünen’ine yaptığı tahkikinde rivayetin sahih, İbn Hanbel’in Müsned’indeki rivayetin ise Buhârî ve Müslim’in şartlarına göre sahih olduğunu belirtmiştir.⁸²³ Hadisin, Buhârî ve Müslim’in Sahîh’lerinde geçmesinden dolayı ve müttefekun aleyh olması sebebiyle sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

180 (73). Hadis

عَنْ طَارِقِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْمُخَارِبِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مَرْفُوعاً «وَأَيْدِئُ بِمَنْ تَعُولُ أُمَّكَ وَأَبَاكَ وَأُخْتَكَ وَأَخَاكَ وَأَدْنَاكَ أَدْنَاكَ»

Târik b. Abdullah el-Muhâribi’den (r.a.) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “(Veren el, alan elden üstündür.)⁸²⁴ Sana en yakın olandan başla. Buna en layık olan da ilk annen, daha sonra baban, kız kardeşin, erkek kardeşin ve daha az yakın olanlar.”⁸²⁵

Bu hadisi Nesâî, İbn Hibbân, Dârekutnî, Hâkim en-Nîsâbûrî ve Suheyb Abdülcebbâr rivayette bulunmuşlardır.⁸²⁶ İbn Hibbân isnadı sahih olarak değerlendirmiştir.⁸²⁷ Elbânî ise, *Tahrîcû Müşkileti’l-fakr* isimli eserinde bu hadisi

⁸²⁰ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 512.

⁸²¹ Müslim, “Akdiye”, 7 (1714).

⁸²² Ahmed b. Hanbel, el -Müsneid, 42/469 (25713); Dârimî, “Nikâh”, 54 (2305); Buhârî, “Nafaka”, 9 (5364); Ebû Dâvûd, “Buyu”, 81 (3532); Nesâî, “Kitabi edebil kudat”, 31 (5420); İbn Mâce, “Ticaret”, 65 (2293).

⁸²³ Bkz. Ebû Dâvûd, “Buyu”, 81 (3532); İbn Mâce, “Ticaret”, 65 (2293); Ahmed b. Hanbel, el -Müsneid, 42/469 (25713).

⁸²⁴ «أَيْدِئُ الْعُلَيَّا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّقْلَى»

⁸²⁵ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 512.

⁸²⁶ Nesâî, “Zekat”, 51 (2532); İbn Hibbân, Sahîh, 8 130 (3341); Dârekutnî, es-Sünen, 3/462 (2976); Hâkim en-Nîsâbûrî, el-Müstedrek ‘ale’s-Sahîhayn, 2/668 (4219); Suheyb Abdülcebbâr, el-Müsneidü’l-Mevzûî, 5/194.

⁸²⁷ Bkz. İbn Hibbân, Sahîh, 8 131.

rivayet edip sahih olduğunu belirtmiştir.⁸²⁸ İbn Hibbân ve Elbânî'nin bu rivayet hakkında sahih olarak hükmetmesi sebebiyle sahih bir rivayet olduğunu söylemek mümkündür.

181 (74). Hadis

عَنْ بَهْزِ بْنِ حَكِيمٍ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ قَالَ «قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ أَبْرُ؟ قَالَ أُمَّكَ، ثُمَّ أُمَّكَ، ثُمَّ أُمَّكَ، ثُمَّ أَبَاكَ ثُمَّ الْأَقْرَبَ فَأَلْقَرَبَ»

Behz b. Hakîm (r.a.)'in babasından ve dedesinden rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir: “Ey Allah’ın Resûlü! Kime iyilik etmeliyim? dedim. Buyurdular ki: “Annene” sonra kime dedim. “Annene” buyurdu. Sonra kime dedim yine “Annene” buyurdu. Sonra kime dedim. “Babana sonra yakınlarla ve yakınlarla” buyurdu.”⁸²⁹

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel, Ebû Dâvûd, Tirmizî, Hâkim en-Nîsâbü'rî ve Taberânî rivayet etmişlerdir.⁸³⁰ Tirmizî, hadisi hasen olarak değerlendirmiştir.⁸³¹ Şuayb el-Arnaût, İbn Hanbel'in Müsned'i ve Ebû Dâvûd'un Sünen'ine yaptığı tahkikinde isnadın sahih-li-gayrihi olduğunu zikretmiştir.⁸³² Bu durumda hadisin sahih olduğu anlaşılmaktadır.

182 (75). Hadis

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا «أَنَّ رَجُلًا قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ لِي مَالًا وَوَلَدًا وَإِنَّ أَبِي يُرِيدُ أَنْ يَجْنَحَ مَالِي فَقَالَ أَنْتَ وَمَالُكَ لِأَبِيكَ»

Câbir b. Abdullah'tan rivayet edildiğine göre: “Bir adam: “Ya Resûlallah! Benim (biraz) malım ve çocuğum vardır. Babam da cidden benim malımı kökünden

⁸²⁸ Bkz. Elbânî, Tahricü Müşkileti'l-fakr, 31 (44).

⁸²⁹ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 513.

⁸³⁰ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 33/230 (20028); Ebû Dâvûd, “Edeb”, 128 (5139); Tirmizî, “Birr Ve Sıla”, 1 (1897); Hâkim en-Nîsâbü'rî, el-Müstedrek 'ale's-Sahîhayn, 4 116 (7242); Taberânî, el-Mu'cemü'l-kebîr, 19/405 (959).

⁸³¹ Bkz. Tirmizî, “Birr Ve Sıla”, 1 (1897).

⁸³² Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 33/230; Ebû Dâvûd, “Edeb”, 128 (5139).

tüketmek ister”, dedi. Bunun üzerine Resûl-i Ekrem (sav) (adama): “Sen babanın (kazancı)sın, malın da babana (helal)dır” buyurdu.”⁸³³

Bu hadisi İbn Mâce, Taberânî, Tahâvî ve Suheyb Abdülcebbâr rivayet etmişlerdir.⁸³⁴ İbn Mâce’nin Sünen’inin Muhakkiki Şuayb el-Arnaût rivayeti sahih olarak değerlendirmiştir.⁸³⁵ Elbânî de bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.⁸³⁶ Şuayb el-Arnaût ve Elbânî’nin görüşleri göz önüne bulundurulduğunda hadisin sahih olduğunu söylemek mümkündür.

183 (76). Hadis

عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مَرْفُوعاً «إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ عَلَيْكُمْ ثَلَاثًا عُقُوقَ الْأُمّهَاتِ، وَوَادَ النَّبَاتِ، وَمَنْعَ وَهَاتِ، وَكَرِهَ لَكُمْ ثَلَاثًا قِيلَ وَقَالَ، وَكَثْرَةَ السُّؤَالِ، وَإِضَاعَةَ الْمَالِ»

Muğire b. Şu’be’den rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Allah size, analara karşı gelmeyi, kız çocuklarını diri diri öldürmeyi, borcunuzu ödememeyi, hakkınız olmayan şeyi almayı haram kıldı. Dedikodu etmeyi, çok soru sormayı ve malı zayi etmeyi de kerih gördü.”⁸³⁷

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel, Dârimî, Buhârî, Müslim ve İbn Hibbân rivayette bulunmuşlardır.⁸³⁸ Şuayb el-Arnaût, İbn Hanbel’in Müsned’ine yaptığı tahkikinde Buhârî ve Müslim’in şartlarına göre bu hadisin sahih olduğunu ileri sürmüştür.⁸³⁹ Hadisin Buhârî ve Müslim’in kriterlerine uyması, müttefekun aleyh olması ve Şuayb el-Arnaût’un hükmü göz önüne bulundurulduğunda sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

184 (76). Hadis

⁸³³ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 513.

⁸³⁴ İbn Mâce, “Ticaret”, 64 (2291); Taberânî, el-Mu‘cemü’l-evsat, 7 19 (6728); Tahâvî, Şerhu Me‘âni’l-âsâr, 4 158 (6150); Suheyb Abdülcebbâr, el-Câmi‘u’s-sahîh li’s-Sünene ve’l-mesânîd, 35/388.

⁸³⁵ Bkz. İbn Mâce, “Ticaret”, 64 (2291);

⁸³⁶ Elbânî, Sahîhu ve Za‘îfü Süneni İbn Mâce, 5 191 (2291).

⁸³⁷ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 513.

⁸³⁸ Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 30/79 (18147); Dârimî, “Rikak”, 38 (2793); Buhârî, “el-İstikrad ve Edai’d-deyn”, 23 (2408); Müslim, “Akdiye”, 12 (593); İbn Hibbân, Sahîh, 12/366 (5555).

⁸³⁹ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 30/79 (18147).

عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ قَالَ «كُنْتُ مَعَ الْأَسْوَدِ بْنِ يَزِيدَ جَالِسًا فِي الْمَسْجِدِ الْأَعْظَمِ، وَمَعَنَا الشَّعْبِيُّ، فَحَدَّثَ الشَّعْبِيُّ بِحَدِيثِ فَاطِمَةَ بِنْتِ قَيْسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَمْ يَجْعَلْ لَهَا سُكْنَى وَلَا نَفَقَةً، ثُمَّ أَخَذَ الْأَسْوَدُ كَفًّا مِنْ حَصَى، فَخَصَبَهُ بِهِ، فَقَالَ: وَبِئْسَ تَحَدَّثُ بِمِثْلِ هَذَا، قَالَ عُمَرُ: لَا نَنْتَرِكُ كِتَابَ اللَّهِ وَسُنَّةَ نَبِيِّنَا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِقَوْلِ امْرَأَةٍ، لَا نَدْرِي لَعَلَّهَا حَفِظَتْ، أَوْ نَسِيَتْ، لَهَا السُّكْنَى وَالنَّفَقَةُ، قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ { لَا تُخْرِجُوهُنَّ مِنْ بُيُوتِهِنَّ وَلَا يَخْرُجْنَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَاحِشَةٍ مُبَيَّنَةٍ } الْآيَةُ »

Ebû İshâk'tan rivayet edildiğine göre, kendisi şöyle demiştir: “Esved b. Yezîd’le ulu câmi’de oturuyorduk. Şa’bî de yanımızda idi. Şa’bî, Fâtîme bint Kays hadîsini, Resûlullah’ın (sav) ona mesken ve nafaka vermediğini rivayet etti. (Bunu duyan) Esved bir avuç çakıl taşı alarak onun üzerine attı ve şunları söyledi: “Yazık sana! Böyle bir şeyi nasıl rivayet ediyorsun!” Ömer: “Biz Allah’ın kitabını ve Hz. Peygamber’in (sav) sünnetini, unutup unutmadığını bilmediğimiz bir kadının sözü ile terk edemeyiz. Ona mesken de vardır nafaka da. Allah (c.c.): “Eğer apaçık bir hayasızlık yapmazlarsa, siz onları evlerinizden atmayın ve onlar da evden çıkmasınlar.”⁸⁴⁰ buyurmuştur”, dedi.⁸⁴¹

Bu hadisi Müslim ve Dârekutnî aynı kelimelerle rivayette bulunmuşken⁸⁴² Tirmizî, rivayetin sonunda «وَكَانَ عُمَرُ يَجْعَلُ لَهَا السُّكْنَى وَالنَّفَقَةَ»⁸⁴³ ziyadesiyle rivayet etmiştir.⁸⁴⁴ Tirmizî hadisi hasen olarak değerlendirmiştir.⁸⁴⁵ Bu rivayetin, Müslim’in Sahîh’inde geçmesinden dolayı sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

185 (78). Hadis

عَنْ جَابِرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مَرْفُوعاً «فِي الْحَامِلِ الْمُتَوَقَّى عَنْهَا لَا نَفَقَةَ لَهَا»

Câbir b. Abdullah’dan rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) kocası ölmüş hamile kadınla ilgili: “Nafaka hakkı yoktur” buyurdu.⁸⁴⁶

⁸⁴⁰ et-Talâk 65 1.

⁸⁴¹ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 513.

⁸⁴² Müslim, “Talâk”, 46 (1480); Dârekutnî, es-Sünen, 5/45 (3960).

⁸⁴³ Ömer b. Hattâb (r.a.) üç talakla boşanmış kadına mesken ve nafaka hakkı tanırdı.

⁸⁴⁴ Tirmizî, “Talâk”, 5 (1180).

⁸⁴⁵ Bkz. Tirmizî, “Talâk”, 5 (1180).

⁸⁴⁶ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 514.

Bu hadisi Dârekutnî aynı kelimelerle rivayette bulunmuşken⁸⁴⁷ Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî benzer kelimelerle rivayet etmiştir.⁸⁴⁸ Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî bu hadiste yer alan ravilerin “Ricalu’s-Sahîh” olduğunu söylemiştir.⁸⁴⁹ Süyûtî, *el-Câmi’u’s-sagîr* eserinde hadisi rivayet edip zayıf olarak değerlendirmiştir.⁸⁵⁰ Aynı zamanda Elbânî de zayıf olduğunu belirtmiştir.⁸⁵¹ Süyûtî ve Elbânî’nin görüşleri göz önüne bulundurulduğunda zayıf bir rivayet olduğu görülmektedir.

186 (79). Hadis

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ «قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِلْمَمْلُوكِ طَعَامُهُ وَكِسْوَتُهُ، وَلَا يَكْلَفُ مِنَ الْعَمَلِ إِلَّا مَا يُطِيقُ»

Ebû Hüreyre’den (r.a.) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Yiyeceği, giyeceği memlûkun hakkıdır. Kendisine iş namına da ancak gücü yeteceği şey yüklenir.”⁸⁵²

Bu hadisi Ahmed b. Hanbel, İmâm Mâlik, Müslim, Tahâvî ve İbn Hazm rivayette bulunmuşlardır.⁸⁵³ Şuayb el-Arnaût, İbn Hanbel’in Müsned’ine yaptığı tahkikinde isnadı “Ceyyid” olarak nitelendirmiştir.⁸⁵⁴ Bu rivayetin, Müslim’in Sahîh’inde geçmesinden dolayı sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

187 (80). Hadis

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ مَرْفُوعاً «إِذَا أَتَى أَحَدَكُمْ خَادِمُهُ بِطَعَامِهِ فَإِنْ لَمْ يُجْلِسْهُ مَعَهُ فَلْيُنَاولْهُ لُقْمَةً أَوْ لُقْمَتَيْنِ»

⁸⁴⁷ Dârekutnî, es-Sünen, 5/40 (3951).

⁸⁴⁸ Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî, es-Sünenü’l-kübrâ, 7/707 (15447).

⁸⁴⁹ Bkz. İbn Hacer el-Askalânî, Bulûgu’l-merâm min edilleti’l-ahkâm, 1/431 (1144).

⁸⁵⁰ Süyûtî, el-Câmi’u’s-sagîr, 10384.

⁸⁵¹ Elbânî, Daifu’l-Câmi’i’s-Sagîr ve Ziyâdetuh, 1/709 (4916).

⁸⁵² Bereketî, a.g.e., 2014, s. 514.

⁸⁵³ Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, 12/324 (7365); İmâm Mâlik, el-Muvatta, “İsti’zan”, 40; Müslim, “Eyman”, 41 (1662); Tahâvî, Şerhu Me’âni’l-âsâr, 4/357 (47314); İbn Hazm, el-Muhallâ, 9/262.

⁸⁵⁴ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, 12/324.

Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Sizden birinize hizmetçisi yemeğini getirecek olursa, kendisi ile beraber oturtmasa bile ona bir ya da iki lokma uzatıversin.”⁸⁵⁵

Bu hadisi Buhârî aynı kelimelerle rivayette bulunmuşken⁸⁵⁶ Ahmed b. Hanbel, Müslim, Ebû Dâvûd, Tirmizî ve İbn Mâce benzer kelimelerle rivayet etmişlerdir.⁸⁵⁷ Tirmizî bu hadisi hasen-sahih olarak değerlendirmiştir.⁸⁵⁸ Şuayb el-Arnaût, Ebû Dâvûd'un Sünen'ine yaptığı tahkikinde bu rivayetin sahih ve İbn Hanbel'in Müsned'inde yer alan rivayetin de Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahih olduğunu ifade etmiştir.⁸⁵⁹ Bu rivayet Buhârî ve Müslim'in Sahîh'lerinde geçmesinden dolayı müttefekun aleyh olarak ifade edilip sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

188 (81). Hadis

عَنْ أَبِي ذَرٍّ فِي قِصَّةٍ تَعْبِيرُهُ عَبْدَهُ بِأَمْرِهِ قَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ هُمْ إِخْوَانُكُمْ، جَعَلَهُمُ اللَّهُ تَحْتَ أَيْدِيكُمْ، فَأَطَعُوهُمْ مِمَّا تَأْكُلُونَ، وَاللَّيْسَ لَهُمْ مِمَّا تَلْبَسُونَ، وَلَا تُكَلِّفُوهُمْ مَا يَغْلِبُهُمْ، فَإِنْ كَلَّفْتُمُوهُمْ فَأَعْيُوهُمْ»

Ebû Zer'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, kendisi bir keresinde kölesinin annesine kötü sözler söylemiştir. Bundan ötürü Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Onlar sizin dîn kardeşlerinizdir. Allah onları sizin elleriniz altına vermiştir. Şimdi onlara kendi yediğinizden yedin! Kendi giydiğinizden giydirin! Onlara yapamayacakları şeyleri yüklemeyin! Şayet yüklerseniz onlara yardım edin!” buyurdular.⁸⁶⁰

Bu hadisi Müslim aynı kelimelerle rivayette bulunmuşken⁸⁶¹ Ahmed b. Hanbel, Buhârî, Tirmizî, Nesâî ve İbn Mâce benzer kelimelerle rivayet etmişlerdir.⁸⁶² Ebû

⁸⁵⁵ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 515.

⁸⁵⁶ Buhârî, “Et’ime”, 56 (5460).

⁸⁵⁷ Ahmed b. Hanbel, el -Müsneid, 15 176 (9307); Müslim, “Eyman”, 42 (1663); Ebû Dâvûd, “Et’ime”, 50 (3846); Tirmizî, “Et’ime”, 44 (1853); İbn Mâce, “Et’ime”, 19 (3289).

⁸⁵⁸ Bkz. Tirmizî, “Et’ime”, 44 (1853).

⁸⁵⁹ Bkz. Ebû Dâvûd, “Et’ime”, 50 (3846); Ahmed b. Hanbel, el -Müsneid, 15 176.

⁸⁶⁰ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 515.

⁸⁶¹ Müslim, “Eyman”, 38 (141661).

⁸⁶² Ahmed b. Hanbel, el -Müsneid, 35/341 (21432); Buhârî, “İman”, 20 (30); Tirmizî, “Birr ve Sıla”, 29 (1945); İbn Mâce, “Edeb”, 10 (3690).

Dâvûd ise rivayeti, sonunda «فَمَنْ لَمْ يُلَايِمَكُمْ فَبِيعُوهُ، وَلَا تُعَذِّبُوا خَلْقَ اللَّهِ»⁸⁶³ ziyadesiyle rivayet etmiştir.⁸⁶⁴ Tirmizî bu hadisi sahih olarak değerlendirmiştir.⁸⁶⁵ Şuayb el-Arnaût, İbn Hanbel'in Müsned'ine yaptığı tahkikinde rivayetin Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahih bir hadis olduğunu belirtmiştir.⁸⁶⁶ Hadisin Buhârî ve Müslim'in kriterlerine uyması, müttefekun aleyh olması ve Tirmizî'nin hükmü göz önüne bulundurulduğunda sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

189 (82). Hadis

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «عَذِّبَتْ امْرَأَةٌ فِي هَرَّةٍ رِبَطَتَهَا (سَجَنَتُهَا) حَتَّى مَاتَتْ، فَدَخَلَتْ فِيهَا النَّارُ، لَا هِيَ أَطْعَمَتْهَا وَلَا سَقَتْهَا، إِذْ حَبَسَتْهَا، وَلَا هِيَ تَرَكَتْهَا تَأْكُلُ مِنْ خَشَاشِ الْأَرْضِ»

Abdullah b. Ömer'den rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Bir kadın ölünceye kadar bağladığı bir kedi sebebiyle azaba uğratıldı ve o kediden dolayı cehennem ateşine girdi. Kediye hapsettiği halde ona yiyecek de vermedi, içecek bir şey de vermedi. Yerin haşeratından yiyebilsin diye de onu salmadı.”⁸⁶⁷

Bu hadisi Buhârî ve Müslim aynı kelimelerle rivayette bulunmuşlardır.⁸⁶⁸ Rivayeti Buhârî ve Müslim'in Sahîh'lerinde geçmesinden dolayı müttefekun aleyh olarak ifade edilip sahih bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır.

⁸⁶³ Eğer siz (in emirleriniz)e uygun hareket etmezlerse onları satınız. (Fakat) Allah'ın yarattıklarına işkence etmeyiniz.

⁸⁶⁴ Ebû Dâvûd, “Edeb”, 132 (5157).

⁸⁶⁵ Bkz. Tirmizî, “Birr ve Sıla”, 29 (1945).

⁸⁶⁶ Bkz. Ahmed b. Hanbel, el -Müsned, 35/342.

⁸⁶⁷ Bereketî, a.g.e., 2014, s. 515.

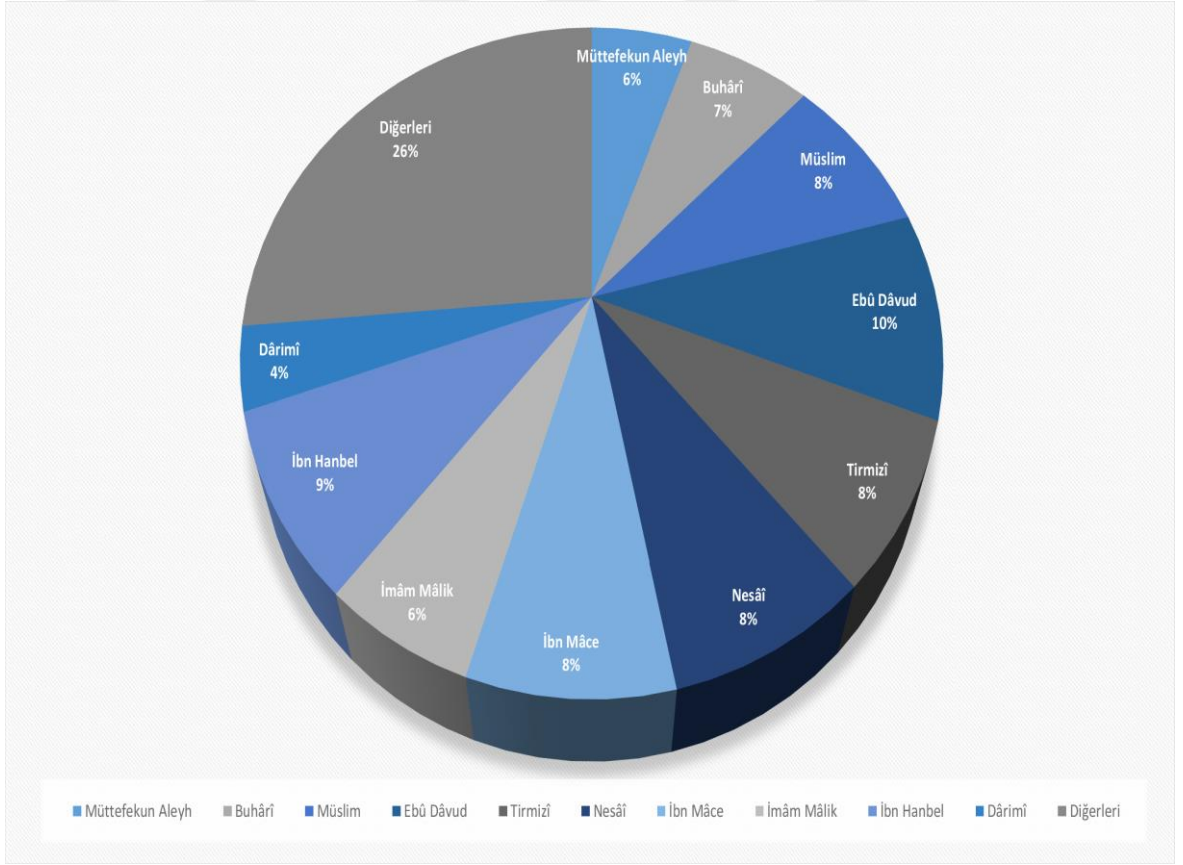
⁸⁶⁸ Buhârî, “Enbiya”, 63 (3482); Müslim, “Selam”, 151 (2242).

Hadis No	Hadislerin Geçtiği Kaynaklar											Hadisin Hükümü
	Buhârî	Müslim	Ebü Dâvûd	Timizî	Nesâî	İbn Mâce	İmâm Mâlik	İbn Hanbel	Dârimî		Diğerleri	
115										✓	✓	Zayıf
116		✓						✓		✓	✓	Sahih
117			✓	✓						✓	✓	Hasen
118										✓	✓	Sahih
119										✓	✓	Tespit Edilememiştir
120							✓			✓	✓	Hasen
121										✓	✓	Zayıf
122			✓	✓		✓				✓	✓	Hasen
123										✓	✓	Zayıf
124			✓	✓		✓			✓	✓	✓	Sahih
125	✓	✓		✓	✓			✓				Sahih
126										✓	✓	Sahih
127			✓	✓	✓	✓		✓				Sahih
128						✓				✓	✓	Sahih

Hadis No	Hadislerin Geçtiği Kaynaklar										Hadisin Hükümü
	Buhârî	Müslim	Ebû Dâvûd	Tirmizî	Nesâî	İbn Mâce	İmâm Mâlik	İbn Hanbel	Dârimî	Diğerleri	
161	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓		Sahih
162						✓				✓	Zayıf
163	✓	✓					✓			✓	Sahih
164										✓	Sahih
165										✓	Zayıf
166	✓	✓	✓		✓	✓		✓	✓		Sahih
167							✓			✓	Sahih
168							✓			✓	Sahih
169		✓			✓	✓		✓	✓		Sahih
170	✓									✓	Sahih
171	✓	✓		✓	✓	✓		✓	✓		Sahih
172										✓	Sahih
173										✓	Zayıf
174			✓					✓		✓	Hasen
175	✓			✓						✓	Sahih
176			✓		✓			✓		✓	Sahih

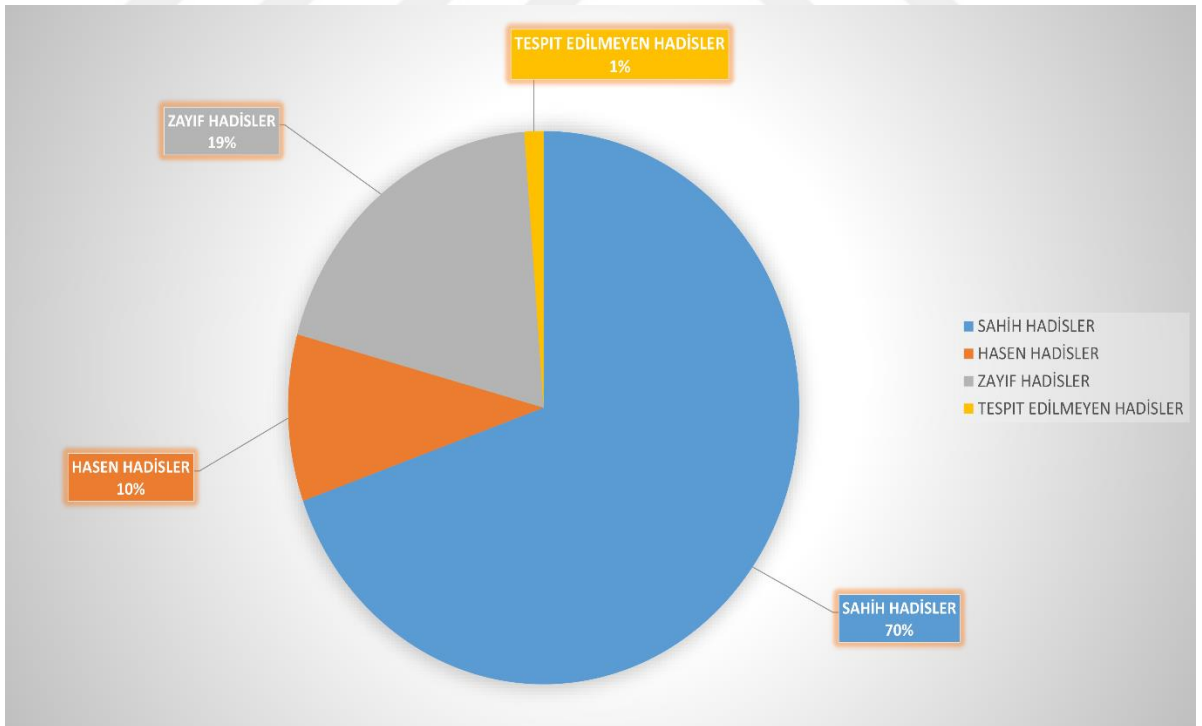
Tablo 02: Rakamlara dökmek için verilerimizi şöyle tablolandırabiliriz:

	Müttefekun Aleyh	Buhârî	Müslim	Ebû Dâvûd	Tirmizî	Nesâî	İbn Mâce	İmâm Mâlik	İbn Hanbel	Dârimî	Diğerleri
Adet	14	17	21	25	20	20	20	15	22	10	66

Tablo 03: Kaynaklara Göre Dağılımı

SIHHAT AÇISINDAN HADİSLER	HADİS SAYISI	YÜZDELİK ORANI
SAHİH HADİSLER	57	% 69.51
HASEN HADİSLER	08	% 9.75
ZAYIF HADİSLER	16	% 19.51
TESPİT EDİLEMİYEN HADİSLER	01	% 1.21
MEVZU HADİSLER	00	00
TOPLAM	82	% 100

Talâk bölümünde geçen hadisler, Kütüb-i Tis'a olarak bilinen hadis kitaplarından en az birinde bulunan rivayet sayısı Müttetekun Aleyh hadislerle beraber toplam 55'tir. Yani çalışmamızda yer alan hadislerin %67.07'si Kütüb'i Tis'a'da geçmektedir. Bu hadislerden 14'ü Buhârî ve Müslim'in ortak olarak rivayet ettikleri Müttetekun Aleyh hadislerden oluşmaktadır. Kütüb-i Tis'a hariç diğer kaynaklarda geçtiği hadis sayısı 27 olup, tespit edemediğimiz hadislerin sayısı ise 1'dir. Ayrıca Sahihayn'da geçen hadisleri değerlendirmeye tabi tutmadan sahih olarak kabul ettik. Çünkü bu kaynaklarda geçen rivayetlerin sahihliği konusunda muhaddisler arasında görüş birliği bulunmaktadır.

İbn Hacer, Heysemî, Zehebî ve İbn Mülakkin gibi klasik dönem meşhur âlimlerinin yanında Şuayb el-Arnâvût, Nâsiruddîn el-Elbânî ve Hüseyin Selim Esed'in görüşlerini de göz önüne alarak yaptığımız değerlendirmeye göre *Fıkhu's-Sünen ve'l-Âsâr*'ın Talâk bölümünde Yer Alan Hadislerin 57'sine sahih, 8'ine hasen ve 16'sına zayıf hükmü verilmiştir. Kaynaklarda tespit edilemeyen 1 hadis hakkında herhangi bir hüküm verilememekle birlikte çalışmamızda hiçbir mevzu hadis yer almamaktadır. Elde ettiğimiz *Fıkhu's-Sünen ve'l-Âsâr*'ın Talâk bölümdeki hadislerin çoğunun Kütüb-i Tis'a'da bulunan sahih ve güvenilir rivayetler olduğu söylenebilir.

[illegible]

Hadis No	Hadislerin Geçtiği Kaynaklar										
	Buhârî	Müslim	Ebû Dâvûd	Tirmizî	Nesâî	İbn Mâce	İmâm Malik	İbn Hanbel	Dârimî	Diğerleri	Hadisin Hükümü
65			✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	Sahih
66		✓	✓			✓		✓	✓		Sahih
67										✓	Sahih
68			✓	✓		✓		✓	✓		Sahih
69	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓			Sahih
70			✓	✓				✓		✓	Sahih
71				✓		✓		✓			Zayıf
72										✓	Sahih
73			✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	Sahih
74			✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	Sahih
75		✓	✓			✓		✓	✓		Sahih
76	✓	✓	✓			✓		✓			Sahih
77	✓	✓	✓			✓		✓	✓		Sahih
78	✓	✓									Sahih
79			✓	✓				✓	✓	✓	Sahih
80			✓			✓		✓		✓	Sahih

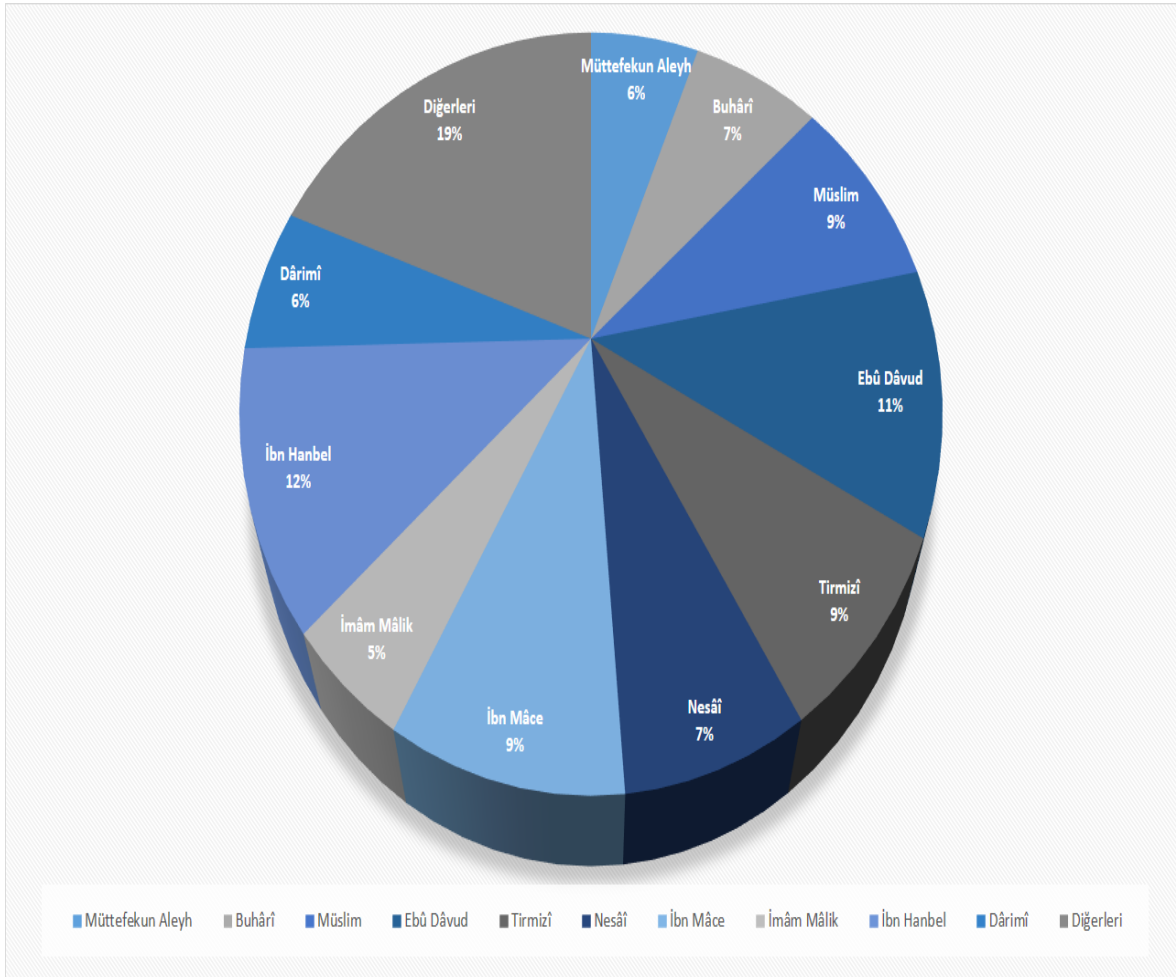
Hadis No	Hadislerin Geçtiği Kaynaklar										Hadisin Hükümü
	Buhârî	Müslim	Ebû Dâvûd	Tirmizî	Nesâî	İbn Mâce	İmâm Mâlik	İbn Hanbel	Dârimî	Diğerleri	
81	✓	✓		✓				✓			Sahih
82								✓		✓	Hasen
83			✓						✓	✓	Sahih
84	✓	✓	✓					✓			Sahih
85	✓	✓	✓					✓			Sahih
86			✓					✓	✓	✓	Sahih
87			✓	✓				✓		✓	Hasen
88		✓	✓					✓			Sahih
89										✓	Zayıf
90										✓	Zayıf
91	✓	✓	✓	✓		✓					Sahih
92	✓	✓				✓				✓	Sahih
93		✓				✓		✓		✓	Sahih
94						✓		✓		✓	Zayıf
95		✓	✓					✓			Sahih
96	✓	✓	✓	✓		✓		✓	✓		Sahih

Hadis No	Hadislerin Geçtiği Kaynaklar											Hadisin Hükümü
	Buhârî	Müslim	Ebû Dâvûd	Tirmizî	Nesâî	İbn Mâce	İmâm Mâlik	İbn Hanbel	Dârimî		Diğerleri	
113					✓					✓	✓	Zayıf
114										✓	✓	Zayıf
115										✓	✓	Zayıf
116		✓						✓		✓	✓	Sahih
117			✓	✓						✓	✓	Hasen
118										✓	✓	Sahih
119										✓	✓	Tespit Edilememiştir
120							✓			✓	✓	Hasen
121										✓	✓	Zayıf
122			✓	✓		✓				✓	✓	Hasen
123										✓	✓	Zayıf
124			✓	✓		✓			✓	✓	✓	Sahih
125	✓	✓		✓	✓			✓				Sahih
126										✓	✓	Sahih
127			✓	✓	✓	✓		✓				Sahih
128						✓				✓	✓	Sahih

Hadis No	Hadislerin Geçtiği Kaynaklar										Hadisin Hükümü
	Buhârî	Müslim	Ebû Dâvûd	Tirmizî	Nesâî	İbn Mâce	İmâm Mâlik	İbn Hanbel	Dârimî	Diğerleri	
161	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓		Sahih
162						✓				✓	Zayıf
163	✓	✓					✓			✓	Sahih
164										✓	Sahih
165										✓	Zayıf
166	✓	✓	✓		✓	✓		✓	✓		Sahih
167							✓			✓	Sahih
168							✓			✓	Sahih
169		✓			✓	✓		✓	✓		Sahih
170	✓									✓	Sahih
171	✓	✓		✓	✓	✓		✓	✓		Sahih
172										✓	Sahih
173										✓	Zayıf
174			✓					✓		✓	Hasen
175	✓			✓						✓	Sahih
176			✓		✓			✓		✓	Sahih

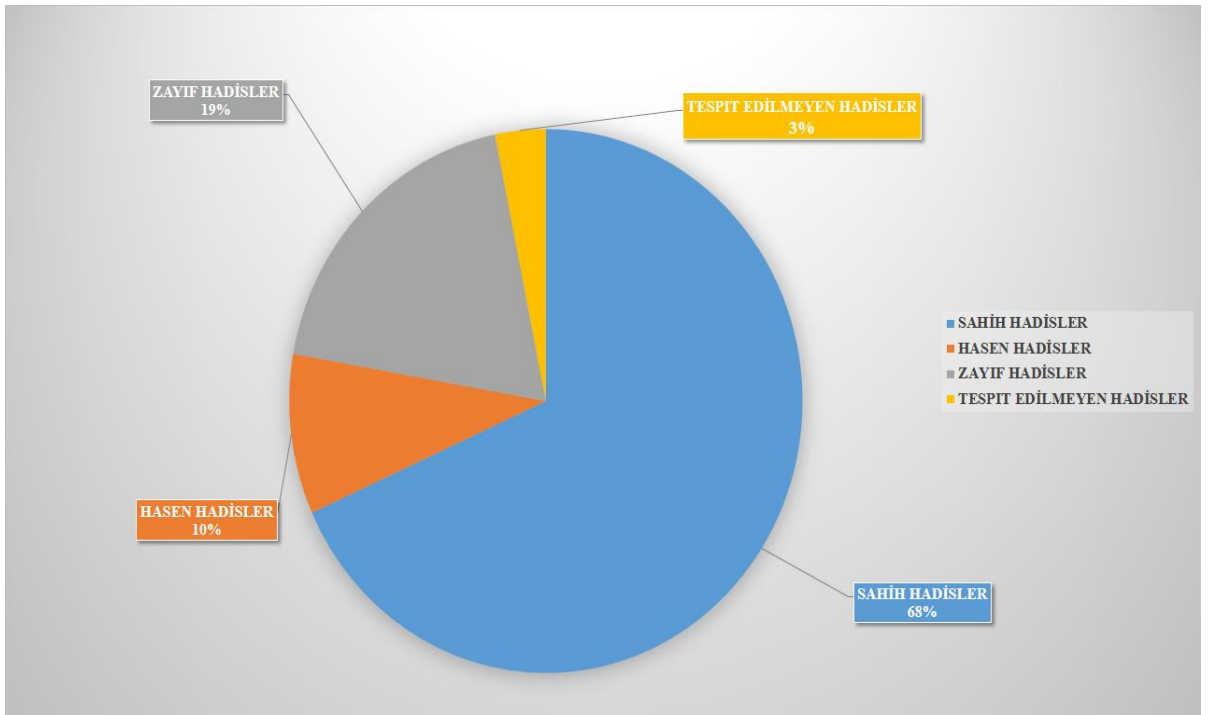
Tablo 02: Çalışmamızı rakamlara dökmek için verilerimizi şöyle tablolandırabiliriz:

	Müttefekun Aleyh	Buhârî	Müslim	Ebû Dâvûd	Tirmizî	Nesâî	İbn Mâce	İmâm Mâlik	İbn Hanbel	Dârimî	Diğerleri
Adet	40	47	60	75	56	48	61	33	79	42	128

Tablo 03: Geçen Hadislerin Kaynaklara Göre Dağılımı

SIHHAT AÇISINDAN HADİSLER	HADİS SAYISI	YÜZDELİK ORANI
SAHİH HADİSLER	129	%68.25
HASEN HADİSLER	18	%9.52
ZAYIF HADİSLER	36	%19.04
TESPİT EDİLEMEYEN HADİSLER	06	%3.17
MEVZU HADİSLER	00	00
TOPLAM	189	%100

SONUÇ

Ashâb, Hz. Peygamber'i (sav) görmüş, ona iman etmiş, onun sünnetini bizzat kendisiyle yaşayarak öğrenmiş bu ümmetin en hayırlı insanlarıdır. Bize Hz. Peygamber'in (sav) sünnetini ve hadislerini ulaştıran bu insanların hayatlarını ve rivayet ettikleri hadisleri öğrenmek her bir Müslümanın, özellikle de hadis ilmi ile meşgul olanların görevidir. Zira bize kadar hadis ilminin ulaşmasında birçok Muhaddisin son derecede katkıları vardır.

Bangladeş'te hadis alanında eser veren birçok ilim adamı bulunmaktadır. Bunlardan hadis üzerine geniş çaplı ilmi faaliyetlerde bulunmuş olan Müftü Seyyid Muhammed Amîmü'l-İhsân el-Bereketî, önemli çalışmaları ile bu alanda şöhret kazanmıştır. Ayrıca Tefsir, Fıkıh ve diğer ilim dallarında da birçok çalışması bulunmaktadır.

Çalışmamızda, *Fıkhu's-Sünen ve'l-Âsâr Edilletü's-Sâdâti'l-Ehnâf* adlı eserinde geçen Nikâh ve Talâk bölümünde yer alan 189 hadisi tahrîc edilip sıhhat açısından durumları değerlendirilmeye tabi tutulmuştur. Çalıştığımız hadisleri önce kaynak ve sıhhat değeri açısından bir bütün içerisinde ele aldık. Daha sonra ulaşılan sonuçları tablolarla sunmaya çalıştık.

Muhaddislerin bazen aynı hadis hakkında hem sahih hemde hasen hükmü verebilme ihtimali bulunduğundan dolayı biz mümkün olduğunca cerh ve tadil ilmiyle uğraşan âlimlerin görüşünü ele alarak genel bir kanaati ortaya koymaya çalıştık. Kütüb-i Tis'a olarak bilinen hadis kitaplarından en az birinde bulunan rivayet sayısı toplam 134'tür. Yani çalışmamızda yer alan hadislerin %70.89'u Kütüb'i Tis'a'da geçmektedir. Bu hadislerden 240'ı Sünen-i Erba'a'da yer almaktadır. Bununla birlikte 40'ı Sahîh Buhârî ve Sahîh Müslim'in ortak olarak rivayet ettikleri Müttefekun Aleyh olup 47'i Sahîh Buhârî'nin ve 60'ı Sahîh Müslim'in sahihlerinde rivayet ettiği hadislerden oluşmaktadır. Kütüb-i Tis'a hariç diğer kaynaklarda geçtiği hadis sayısı 56 olup, tespit edemediğimiz hadislerin sayısı ise 6'dır. Ayrıca Sahihayn'da geçen hadisleri değerlendirmeye tabi tutmadan sahih olarak kabul ettik. Çünkü bu kaynaklarda geçen rivayetlerin sahihliği konusunda muhaddisler arasında görüş birliği bulunmaktadır.

Zehebî, İbn Mülakkin, İbn Hacer ve Heysemî gibi klasik dönem meşhur âlimlerinin yanında Nâsiruddîn el-Elbânî, Hüseyin Selim Esed ve Şuayb el-Arnâvût'un görüşlerini de göz önüne alarak yaptığımız değerlendirmeye göre *Fıkhu's-Sünen ve'l-Âsâr* adlı eserinde geçen hadislerden 129'una sahih, 18'ine hasen ve 36'sına zayıf hüküm verilmiştir. Kaynaklarda tespit edilemeyen 6 hadis hakkında herhangi bir hüküm verilememekle birlikte çalışmamızda hiçbir mevzu hadis yer almamaktadır. Yukarıda zikrettiğimiz verilere göre *Fıkhu's-Sünen ve'l-Âsâr*'in incelediğimiz bölümlerdeki hadislerin çoğunun Kütüb-i Tis'a'da bulunan sahih ve güvenilir rivayetler olduğu söylenebilir.

Hadis ve Fıkıh sahasında önemli bir yer tutan “Fıkhu's-Sünen ve'l-Âsâr”ın Hanefî Mezhebi çizgisinde yazılması, mezheplerin farklarını ve ortak noktalarını belirtmesi bakımından önemlidir. Bu kitabın hadislerinin hepsini tahrir yapıp değerlendirmesi yapılırsa akademide büyük bir katkı sağlayacağına inanıyoruz. Son olarak Hadis, Fıkıh, Kelam ve Tefsir gibi Temel İslam Bilimlerinin hemen her sahasında eserler kaleme alan Bereketi'nin hadisçiliği konusunda, diğer eserleri de taranarak “Müftü Seyyid Muhammed Amîmü'l-İhsân el-Bereketî ve Hadis İlmindeki Yeri” konulu bir çalışmanın yapılması, Bereketi'nin hadisçiliğinin ortaya çıkmasına katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Abdülcebbâr, Suheyb; *el-Câmi 'u's-sahîh li's-Sünen ve'l-mesânîd*, byy., 38 cilt, 15-08-2014.

_____, *el-Müsnedü'l-Mevzûî*, byy., 22 cilt, 2013.

Ahmed b. Hanbel, Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed b. Hanbel eş-Şeybânî el-Mervezî; *Müsnedü'l-Îmâm Ahmed b. Hanbel*. thk. Şuayb el-Arnâvût. byy.: 5 cilt, Müessesetü'r-Risâle, 1. Basım, 1421/2001.

Ahmed Muhammed Şâkir, Ebû'l-Eşbâl Ahmed b. Muhammed Şâkir b. Ahmed b. Abdilkâdir; *Umdetü't-Tefsîr*, Mansure: Darü'l-Vefa, 2. Basım, 1426/2005.

Alam, A. Z. M. Shamsul; *Ulusal Uyanış'ın lideri Mevlana Muhammed Abdul Mannan*, <https://www.dailyinqilab.com/article/62597/জাতীয়-জাগরণের-অন্য-নেতা-মাওলানা-মুহাম্মদ-আবদুল-মান্নান>, (26 Ağustos 2021 tarihinde alındı).

Amîmü'l-İhsân, Muhammed; *Minnetü'l-Bârî*, Mektebetü Hacî Saîd, kalküta, 1940.

Ancüm, Abid; *Müftü Seyyid Muhammed Amîmü'l-İhsân (r.a) hakkında 12 gerçek*, <https://www.ourislam24.com/2017/07/09/মুফতি-আমীমুল-ইহসান-রহ-সম/>, (20 Ağustos 2021 tarihinde alındı.)

Aydınlı, Abdullah; *Hadis Istılahları Sözlüğü*, İstanbul: İFAV, 11. Basım, 2020.

Aynî, Ebû Muhammed (Ebû's-Senâ) Bedrüddîn Mahmûd b. Ahmed b. Mûsâ b. Ahmed; *Nuhabü'l-efkâr fî tenkihi Mebâni'l-ahbâr*, thk. Ebû Tamîm Yasîr b. İbrahîm. 19 Cilt. Katar: Vezaratü'l-Evkâf ve's-Şüyûni'l-İslamiyye, 2008/1429.

Azad, Muhammed Ali Ershad Hossain; *Âlimlerinin hayatı ve eserleri devlet tarafından niye tanınmıyor! (Alemden Jibon o Kormer Rastrer sikriti nei)*, <https://www.kalerkantho.com/print-edition/islamic-life/2019/06/28/784777>, (26 Ağustos 2021 tarihinde alındı).

Bahauddin, A. M. M.; *Mevlana MA Mannan'ın anısına (R.aleyh.)*, <https://www.dailyinqilab.com/article/62576/মাওলানা-এম-এ-মান্নান-%28রহ%29-স্মরণে>, (26 Ağustos 2021 tarihinde alındı).

Begavî, Ebû Muhammed Muhyissünne el-Hüseyn b. Mes'ûd b. Muhammed el-Ferrâ'; *Şerhu's-sünne*, thk. Şuayb el-Arnaût. 15 cilt. Beyrut: el-Mektebu'l-İslâmî, 2. Basım, 1403/1988.

Bereketî, Müftü Seyyid Muhammed Amîmü'l-İhsân; *Edebü'l-Müftî*, thk. Muhammed Adil Eyyûb, byy, trs.

_____, *et-Tenvîr fî Usûli't Tefsir*, thk. Muhammed Adil Eyyûb, byy., Trs.

_____, *Fıkhu's-Sünen ve'l-Âsâr*, thk. Saiful İslam b. Rafîkul İslam, Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2014.

_____, *Hadîs-i Erbaîn*, trc. Mevlana Muhammed safvan Nu'mânî, 2. Basım., Dakka: Müftü Amîmü'l-İhsân akademisi, Ocak 2013.

_____, *Mizanü'l-Ahbar fî Mustalahai Ehli'l-Eser*, trc. Mevlana Mahmut Hasan, Dhaka: İslami Kütüphanesi, trs.

_____, *Sirâcüm Münîra*, trc. Seyyid Muhammed Naîmü'l-İhsân el-Bereketî, Müftü Amîmü'l-İhsân akademisi, Dakka, 2012.

_____, *Ta'rîfâtü'l-Fıkhiyye*, Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2013.

Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyn b. Alî el-Beyhakî; *Delâilu'n-Nübüvve*. thk. Dr. Abdulmu'tî Kalecî. 7 Cilt. byy.: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye ve Dâru'r-Reyyan li't-türras, 1408/1988.

_____, *es-Sünenü'l Kübrâ*. thk. Muhammed Abdulkâdir Atâ, 11 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 3. Basım, 1424/2003.

_____, *es-Sünenüs-Sağîr*, thk. Abdulmu'tî Kalecî, 4 cilt, Pakistan: Câmiatu'd-Dırâsâti'l-İslâmiyye, 1410/1989.

_____, *Ma'rîfetü's-sünen ve'l-âsâr*. thk. Abdulmu'tî Kalecî. 15 Cilt. Mansure: Darü'l-Vefa, 1. Basım, 1412/1991.

_____, *Şuabu'l-Îmân*. thk. Dr. Abdülalî Abdülhamîd Hâmîd. 14 Cilt. Riyad: Mektebetü'r-Rüşd li'n-Neşri ve't-Tevzi', 1424/2003.

Bezzâr, Ebû Bekr Ahmed b. Amr b. Abdilhâlik el-Bezzâr el-Basrî; *el-Müsned*, 18 cilt. Medine: Mektebetü'l Ulum ve'l Hikem, 1. Basım, 1988-2009.

- Bhuiyan**, Abul Kashem; “*Müftü Seyyid Muhammed Amîmü’l-İhsân: Erdemli Bir Hayat (Müftü Seyyid Muhammed Amîmü’l-İhsân: Ekti Purnomoy Jibon)*”, Dakka: Tevhid Yayınları, 1988.
- Buhârî**, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl b. İbrâhîm el-Cu’fi el-Buhârî; *el-Câmiu’s-Sahîh*. thk. Muhammed Züheyr Nâsiru’n- Nâsir. 9 Cilt. byy.: Dâru Tavku’n-Necat, 1422/2001.
- Bûsîrî**, Ahmed b. Ebî Bekr; *İthâfü’l-hiyere bi-zevâ’idi’l-mesânîdi’l-‘aşere*, 9 Cilt. Riyad: Darü’l-Vatan, 1420/1999.
- Çovdury**, Masud Hasan “*Bangladeş*”, Banglapedia, Dakka: Asiatic Society of Bangladesh, 2003.
- Dârekutnî**, Ebü’l-Hasen Alî b. Ömer b. Ahmed; *Sünenü’l- Dârekutnî*. thk. Şuayb el-Arnaût. 5 Cilt. Beyrut: Müessesetü’r-Risâle, 1424/2004.
- Dârimî**, Ebû Muhammed Abdullah b. Abdirrahmân b. el-Fazl; *Sünenü’l-Dârimî*. thk. Hüseyin Selîm Esed ed-Dârânî. 4 Cilt. Suudi Arabistan: Dâru’l-Muğnî li’n-Neşri ve’t-Tevzi’, 1412/2000.
- Döndüren**, Hamdi; “*İlâ*”, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, 22, İstanbul: TDV Yayınları, 2000.
- Ebû Avâne**, Ya’kûb b. İshâk b. İbrâhîm el-İsferâyînî; *Müstahrecü Ebî Avâne*. thk. Ayman b. ârif ed-Dımaşkî, 5 cilt. Beyrut: Daru’l-Maârife, 1419-1998.
- Ebû Dâvûd**, Ebû Dâvûd Süleymân b. el-Eş’as b. İshâk es-Sicistânî el-Ezdî; *el-Merâsîl*, thk. Şuayb el-Arnaût. Beyrut: Müessesetü’r-Risâle, 1408.
- _____, *Sünenü Ebû Dâvûd*, thk. Şuayb el-Arnaût. 7 Cilt. Beyrut: Dâru’r-Risâle, 1430/2009.
- Ebû Ya’lâ el-Mevsilî**, Ebû Ya’lâ Ahmed b. Alî b. el-Müsennâ et-Temîmî el-Mevsilî; *Müsnedu Ebî Ya’lâ*. thk Hüseyin Selîm Esed. 13 Cilt. Dımaşk: Dâru’l-Me’mûn Li’t-Turas, 1404/1984.
- _____, *İrvâ’i’l-galîl fî tahrîci ehâdisi Menâri’s-sebîl*, 9 cilt, Beyrut: Mektebetü’l-İslâmi, 2. Basım, 1411/1991.

_____, *Sahîhu Ebî Dâvûd*, 7 Cilt. Kuveyt: Müessesetü Gurâsi li'n-Neşri ve-Tevzi', 1423/2002.

_____, *Sahîhu ve Za'îfü Süneni İbn Mâce*, byy.: Bernamacu Menzumati't-Tahkikati'l-Hadisiyye.

_____, *Sahîhu ve Za'îfü Süneni't-Tirmizî*, by. T.s.

_____, *Sahîhu'l-Câmii's-Sağîr ve Ziyâdetuh*, 2. Cilt, b. y.: Mektebetü'l-İslâmi, ts.

_____, *Sahîhu't-Tergîb ve't-terhîb*, 3 cilt, Riyad: Mektebetü'l-Maârif, 1421/2000.

_____, *Silsiletü'l-Ehâdisi'd-Daîfe ve'l-Mevdûa ve Eseruhe's-Seyyi'ü fi'l-Ümme*, 14 Cilt. Riyad: Dâru'l-Maârif, 1412/1992.

_____, *Silsiletü'l-Ehâdisi's-Sahîha ve Şey'ün min Fıkhihâ ve Fevâidihâ*. 6 Cilt. Riyad: Mektebetü'l-Mearif li'n-Neşri ve't-Tevzi', 1995/2002.

_____, *Tahrîcü Müşkileti'l-fakr*; Beyrut: el-Mektebu'l-İslâmî, 1405/1984.

_____, *Talikatü'l-Hisan ala Sahîhi-i İbn Hibbân*, 12 cilt. Cidde: Darü Bavazîr li'n-Neşri ve't-Tevzi, trs.

_____, *Za'îfü Süneni't-Tirmizî*, Beyrut: Mektebetü'l-İslâmi, 1411/1991.

Elbânî, Ebû Abdurrahman Muhammed Nâsiruddîn; *Daîfu'l-Câmii's-Sağîr ve Ziyâdetuh*, byy.: Mektebetü'l-İslâmi, trs.

el-Mektebetü's-Şâmile, <https://shamela.ws/index.php/author/1692>, (21 Ağustos 2021 tarihinde alındı.)

Eminü'l-Hak, A.F.M.; “*Müftü Seyyid Muhammed Amîmü'l-İhsân'ın Hayatı ve Katkısı (Müftü Seyyid Muhammed Amîmü'l-İhsân: Jibon o Obodan)*”, Dakka: İslamic Foundation Bangladesh, 2002.

Ghaffari, Talib; *Sayyid Barkat-Ali Shah Naqshbandi Mujaddidi*, <http://maktabah.org/blog/?p=2812>, (10 Ağustos 2021 tarihinde alındı)

Gülamu'r-Rahman, Muhammed; *Seyyid Muhammed Amîmü'l-İhsân ve onun yazdığı kitapları*, Lügat dergisi, 2020.

- Hâkim en-Nîsâbûrî**, Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh b. Muhammed el-Hâkim en-Nîsâbûrî; *el-Müstedrek ale's-Sahihayn*, thk. Mustafâ Ab-dülkâdir Atâ. 4 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1411/1990.
- Hatîb et-Tebrîzî**, Ebû Zekerîyyâ Yahyâ b. Alî b. Muhammed; *Mişkâtü'l-Mesâbîh*, thk. Nâsiruddîn Elbânî. 3 cilt, Beyrut: el-Mektebu'l-İslâmî, 2. Basım, 1985.
- Hefenî**, Abdülmün'im; *Mevsû'atu Ummi'l-Muminin Aişe*, Kâhire: Mektebat Medbûlî, 1. Basım, 1423/2002.
- Heysemî**, Ebü'l-Hasen Nûrüddîn Alî b. Ebî Bekr b. Süleymân el-Heysemî; *Mecmau'z-Zevâ'id ve Menbeu'l-Fevâid*. thk. Hüsâmeddîn el-Kudsî. 10 Cilt. Kâhire: Mektebetü'l-Kudsî, 1414/1994.
- Hosain**, Muhammad; *Riwayat and dirayah in hadith studies: Muhammad Amim al-Ihsan's methodology in Fiqh al-Sunan wa al-Athar as a case study*, Kuala Lumpur, Master's Thesis, University of Malaya, 2018.
- Hossain**, Muhammed Shakhawat; *Mashik et-Tahrik*, Salafi Path, Hadis İnstitüsü Bangladeş, 2012.
- İbn Ebî Hâtîm**, Ebû Muhammed Abdurrahmân b. Muhammed b. İdrîs er-Râzî; *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*. thk. Esad Muhammed et-Tayyib. 10 Cilt. Suudi Arabistan: Mektebetü Nezzâr Mustafa el-Bâz, 3. Basım, 1419/1998.
- İbn Hacer el-Askalânî**, Ebü'l-Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Alî b. Muhammed el-Askalânî; *Bulûgu'l-merâm min edilleti'l-ahkâm*, thk. Dr. Mahir Yasin el-Fahl. Riyad: Darü'l-Kabas li'n-Neşri ve't-Tevzi', 1435/2014.
- _____, *ed-Dirâye fî tahrîci ehâdîsi'l-Hidâye*, 2 Cilt. Beyrut: Daru'l-Maârif, 1. Basım, trs.
- _____, *Fethu'l-bârî bi-şerhi Sahîhi'l-Buhârî*, 13 Cilt. Beyrut: Daru'l-Maârif, 1379.
- _____, *Lisânu'l-Mizân*. 7 Cilt. Beyrut: Dâirati'l-Maârifî'n-Nizâmiyye ve Müessesetü'l-A'lemî li'l-Matbûât, 2. Basım, 1390/1971.
- _____, *Taglîku't-ta'lik*, 5 Cilt. Beyrut: el-Mektebu'l-İslâmî, 1. Basım, 1405/1990.

_____, *Takrîbü't-Tehzîb*, thk. Muhammed Avvâme. 1 Cilt. Süriye: Dâru'r-Reşîd, 1406/1986.

_____, *Tehzîbu't-Tehzîb*, 12 Cilt. Hindistan: Matbaatü Dâirati'l-Maârifî'n-Nizâmiyye, 1326/1908.

_____, *Tehzîbu't-Tehzîb*. 12 Cilt. Hindistan: Matbaatü Dâirati'l-Maârifî'n-Nizâmiyye, 1326/1908.

İbn Hibbân, Ebû Hatim Muhammed b. Hibban b. Ahmed el-Büsti; *Sahîhu İbn Hibbân*, thk. Şuayb el-Arnaût. 18 Cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1408/1988.

İbn Huzeyme, Ebû Bekr Muhammed b. İshâk b. Huzeyme es-Sülemî en-Nîsâbü'rî; *Sahîhu İbn Huzeyme*. thk. Muhammed Mustafâ el-Azamî. 2 Cilt. Beyrut: Mektebetü'l-İslâmî, 2. Basım, 1424/2003.

İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd Mâce el-Kazvînî; *Sünenü İbn Mâce*. thk. Muhammed Fuâd Abdulbâkî. 2 Cilt. byy.: Dâru İhyâi'l-Kütübi'l-Arabiyye, ts.

_____, *Sünenü İbn Mâce*. thk. Şuayb el-Arnaût. 5 Cilt. byy.: Dâru'r- Risâle el-Âlemiyya, 1430/2009.

İrâkî, Ebü'l-Fazl Zeynüddîn Abdürrahîm b. el-Hüseyn b. Abdirrahmân; *el-Mugnî 'an hamli'l-esfâr fi'l-esfâr fi tahrîci mâ fi'l-İhyâ'i mine'l-ahbâr*, Beyrut: Daru İbn Hazm, 1426/2005.

İbn Abdilberr en-Nemerî, Ebû Ömer Cemâlüddîn Yûsuf b. Abdillâh b. Muhammed; *el-İstizkâr*, thk. Sâlim Muhammad Atâ. 9 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1421/2000.

İbn AbdülHâdî, Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Abdilhâdî es-Sâlihî ed-Dımaşkî el-Hanbelî; *el-Muharrer fi'l-hadîs*, 2 Cilt. Beyrut: Daru'l-Maâriife, 2. Basım, 1421/2000.

_____, *Tenkîhu't-Tahkîk fi ehâdîsi't-Ta'lik*, 5 Cilt. Riyad: Daru'l-Naşr, 1428/2007.

İbn Dakikül'İd, Ebü'l-Feth Takıyyüddîn Muhammed b. Alî b. Vehb el-Kuşeyrî el-Kûsî; *el-İlmâm bi-ehâdîsi 'l-ahkâm*, Suriye: Dârü'n-Nevâdîr, 1434/2013.

İbn Ebî Şeybe, Ebû Bekr Abdullâh b. Muhammed b. Ebî Şeybe İbrâhîm el-Absî el-Kûfî; *el-Musannef fi 'l-ehâdîs ve 'l-âsâr*, thk. Kemal Yusuf el-Hut, 7 Cilt. Riyad: Mektebetü'r-Rüşd, 1409.

_____, *Müsnedu İbn Ebî Şeybe*, thk. Âdil b. Yusuf, 2 Cilt. Riyad: Darü'l-Vatan, 1997.

İbn Ebû Âsım, Ebû Bekr Ahmed b. Amr b. ed-Dahhâk b. Mahled eş-Şeybânî; *el-Âhâd ve 'l-mesânî*, 6 cilt, Riyad: Darü'l-Rayye, 1408/1988.

İbn Hazm, Ebû Muhammed Alî b. Ahmed b. Saîd b. Hazm el-Endelüsî el-Kurtubî; *el-Muhallâ*, 12 Cilt. Beyrut: Daru'l-Fikir, trs.

İbn Kayyim el-Cevziyye, Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ebî Bekr b. Eyyûb ez-Züraî ed-Dımaşkî el-Hanbelî; *Zâdü'l-me'âd fi hedyi hayri 'l-'ibâd*, 5 Cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1415/1994.

İbn Sa'd, Ebû Abdillâh Muhammed b. Sa'd b. Menî' el-Kâtib el-Hâşimî el-Basrî el-Bağdâdî; *et-Tabakâtü 'l-kübrâ*, thk. Muhammed b. Sâmil es-Sülemî, 2 Cilt. Taif: Mektebetü's- Sıddık, 1414/1993.

İbnü'l-Cârûd, Ebû Muhammed Abdullâh b. Alî; *el-Münteka mine's-süneni 'l-müsnede*; thk. Abdüllah Ömer, 10 cilt, Beyrut: Müessesetü'l-Kitab, 1408/1988.

İbnü'l-Esîr, Ebü's-Seâdât Mecdüddîn el-Mübârek b. Esîrüddîn Muhammed b. Muhammed eş-Şeybânî el-Cezerî; *Câmi 'u'l-usûl li-ehâdîsi'r-Resûl*, thk. Abdulkâdir Arnavût, byy.: Mektebetü-l Halavani, trs.

İbnü'l-Hümâm, Kemâlüddîn Muhammed b. Abdilvâhid b. Abdilhamîd es-Sivâsî el-İskenderî; *Fethu 'l-Kadîr*, 10 cilt. Byy.: Darü'l-Fikr, trs.

İbnü'l-Mülakkın, Ebû Hafs Sirâcüddîn Ömer b. Alî b. Ahmed el-Ensârî el-Mısrî; *el-Bedrü 'l-münîr fi tahrîci ehâdîs*, 9 Cilt. Riyâd: Dâru'l-Hicre, 1425/2004.

_____, *Tuhfetü 'l-muhtâc ilâ edilleti(ehâdîsi) 'l-Minhâc*, 2 Cilt. Mekke: Dâru Hêra, 1406.

İbnü't-Türkmânî, Ebü'l-Hasen Alâüddîn Alî b. Osmân b. İbrâhîm el-Mardîni; *el-Cevherü'n-nakî ale Sünenü'l-Beyhakî*, byy.: Darü'l-Fikr, ts.

İslamabadî, Muhammed Abdurrahim, *H. Mevlana Muhyiddin Han (R.aleyh.)'in Hayatı*, <https://m.dailyinqilab.com/article/54342/-হযরত-মাওলানা-মুহিউদ্দীন-খান-%28১৯০২-১৯৮০%29>, (26Ağustos 2021 tarihinde alındı).

Jazniri, Seyyid Ahmed, *Mukhtasar Tarikh*, Maktaba Nashr wa al-Ish'ât, Kalküta 1988.

Kastallânî, Ebü'l-Abbâs Şihâbüddîn Ahmed b. Muhammed b. Ebî Bekr el-Kastallânî; *İrşâdü's-sârî*, 10 cilt, Mısır: el-Metbeatu'l-Kübre el-Amiriye, 7. Basım, 1323.

Majumdar, Mesud, *Mevlana Muhyiddin Han anısına*, <https://www.dailynayadiganta.com/detail/news/132255> , (26Ağustos 2021 tarihinde alındı).

Mâlik b. Enes, Ebû Abdillâh Mâlik b. Enes b. Mâlik b. Ebî Âmir el-Asbahî el-Yemenî; *el-Muvatta*, thk. Muhammed Fuâd Abdalbâkî. 1 Cilt. Beyrut: Dâru İhyâi't-Turâsi'l-Arabiyye, 1406/1985.

_____, *Muvatta'ü'l-İmâm Mâlik rivâyetü Muhammed*, thk. Abdulwahab Abdullatîf. 1 Cilt. Byy.: Mektebetü 'Alâmiyye, ts.

Menbecî, Cemâlüddîn Ebû Muhammad Ali b. Ebî Yahya Zekeriyâ b. Mesud el-Ansarî; *el-Lübâb fi'l-Cem'i Beyne's-Sünne ve'l-Kitab*, 2 cilt. Dımaşk: Darü'l-Kalam, 2. Basım, 1414/1994.

Mervezî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Nasr b. Yahyâ el-Mervezî; *es-Sünne*, thk. Salem ahmed es-selefî, 1 Cilt. Beyrut: Müessesetü'l-Kütübi's-Sekâfiyye, 1408.

Mizzî, Ebü'l-Haccâc Cemâlüddîn Yûsuf b. Abdirrahmân b. Yûsuf el-Mizzî; *Tuhfetü'l-eşrâf bi-ma'rifeti'l-etraf*, thk. Abdussamed Şerfuddîn, byy.: Mektebetü'l-İslâmî, 3.Basım, 1403/1983.

_____, *Tehzîbu'l-Kemâl fi Esmâi'r-Ricâl*. thk. Beşşar Avvâd Ma'ruf. 35 Cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1400/1980.

Müslim, Ebü'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc b. Müslim el-Kuşeyrî; *Sahîhu Müslim*. thk. Muhammed Fuâd Abdülbâkî. 5 Cilt. Beyrut: Dâru İhyâi't-Turâsi'l-Arabiyye, ts.

Müftü Seyyid Amîmü'l-İhsân (r.a.), <https://tasneembd.org/মুফতীয়ে-আযম-আল্লামা-মুফ/>, (29 Ağustos 2021 tarihinde alındı.)

Müttakî el-Hindî, Alî b. Hüsâmiddîn b. Abdilmelik b. Kadîhân; *Kenzu'l-Ummal fi Sünen'l-Akvâli ve'l-ef'al*, thk. Bekrî Hayânî. Beyrut: Müessesetü'r-Risale, 5. Basım, 1401/1981.

Naîmü'l-İhsân, Seyyid Muhammed el-Bereketî, *Müftü-e-Azam Şanlı Tarih ve Gelenek*, Dakka: Bereketi Yayınları, 2011.

_____, **Sirâcüm Münîra**, Dakka: Müftü Amîmü'l-İhsân akademisi, 2012.

Nesâî, Ebû Abdîrrahmân Ahmed b. Şuayb b. Alî en-Nesâî; *es-Sünenü'l-kübrâ*, thk. Hasan Abdülmün'im Şelbî, 10 cilt, Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1421/2001.

_____, *Sünenu'n Nesâî*, thk. Abdülfettâh Ebû Gudde, 9 cilt, Halep: Mektebu'l-Matbûâtî'l-İslâmiyye, 2. Basım, 1406/1986.

Nu'mânî, Mevlana Muhammed Safvan, *Beyanü'l-İhsân*, 2. Basım, Dakka: Müftü Amîmü'l-İhsân akademisi, 2014.

_____, *İyd-İ-Mîladü'n-nebi ve Mîlad Mahfil*, Dakka: Bereketi Yayınları, 3. Basım, 2018.

Polat, Salahattin; *"Mürsel"*, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, 32, İstanbul: TDV Yayınları, 2006.

Rahman, Prof. Dr. Muhammed Halilür; *Batan güneşin parıltısı: Allâme Müftü Muhammed Amîmü'l-İhsân el-Bereketî (Astamito surjer jhilik: Allama Mufti Amimul Ihsan Mujadded barakati (raha.)*”, <https://at.jamiahislamiyahpatiya.com/?p=484>, (23 Ağustos 2021 tarihinde alındı.)

Rûdânî, Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Muhammed b. Süleymân; *Cem' u'l-fevâ'id min Câmi'i'l-usûl ve Mecma'i'z-zevâ'id*, 4 cilt, Beyrut: Daru İbn Hazm, 1418/1998.

Saîd b. Mansûr, Ebû Osmân Saîd b. Mansûr b. Şu'be el-Horasânî; *es-Sünen*, 2 cilt, Hindistan: Dâru's-Selefiyye, 1403/1982.

San'ânî, Ebû Bekr Abdürrezzâk b. Hemmâm b. Nâfi' el-Himyerî; *el-Musannef*, 11 Cilt. Beyrut: el-Mektebu'l-İslâmî, 2. Basım, 1403.

Settar, Abdus, *Alia Medresinin Tarihi (Alia Madrasar Itihas)*, Dakka: Araştırma ve Yayın Dakka Alia, 1909.

Siddîkî, Dr. A. B. M. Saiful İslam; *İslam Üniversitesi: Tarih ve Gelenek*, Kuştia: Rehin Raşed Yayınları, 2016.

Suyûtî, Ebû'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî eş-Şâfiî; *ed-Dürrü'l-Menûr*, 8 cilt, Beyrût: Dâru'l-Fikkr, ts.

_____, *el-Câmi'u's-sagîr ve Ziyâdetuh*, byy.: ts.

Şâfiî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İdrîs b. Abbâs; *el-Üm*, 8 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Marife, 1410/1990.

_____, *el-Müsned*, Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1400.

Şeybânî, Muhammed b. Hasan eş-Şeybânî; *el-Âsâr*, thk. Hâlid el-Avvâd, 2 cilt. Dımaşk: Darü'n-Nâvâdir, 1429/2008.

Taberânî, Ebu'l-Kâsım Müsnidü'd-Dünyâ Süleymân b. Ahmed b. Eyyûb et-Taberânî; *el-Mu'cemu's-Sagîr*, thk. Muhammed Şekûr Mahmûd el-Hâc Emrîr. 2 Cilt. Beyrut: Mek-tebetü'l-İslâmî, 1405/1985.

_____, *el-Mu'cemu'l-Kebîr*, thk. Hamdî b. Abdülmecîd es-Selefi. 25 Cilt. Kâhire: Mektebetü İbn Teymiyye, 2. Basım, 1415/1994.

_____, *el-Mu'cemu'l-Evsat*, thk. Tarık b. Avdullah b. Muhammed ve Abdu'l-Muhsin b. İbrâhîm el-Hüseynî. 10 Cilt. Kâhire: Dâru'l-Harameyn, ts.

Taberî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr b. Yezîd el-Âmülî et-Taberî el- Bağdâdî; *Câmiu'l-Beyân fî Te'vili'l-Kur'ân*. thk. Ahmed Muhammed Şâkir. 24 Cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 2000.

Tahâvî, Ebû Ca'fer Ahmed b. Muhammed b. Selâme el-Ezdî el-Hacrî el-Mısırî; *Şerhu Me'âni'l-âsâr*, 5 cilt. Riyâd: Alemü'l-Kütüb, 1414/1994.

_____, *Şerhu Müşkilü'l-âsâr*, thk. Şuayb el-Arnaût. 16 Cilt, Beyrut: Müessesetü'r-Risale, 1415/1994.

Tercümetü'l Müftü Seyyid Muhammed Amîmü'l-İhsân el-Müceddidî el-Bangladeşi <https://islamicmedia.org/2019/03/07/-ترجمة-المفتي-محمد-عميم-الإحسان-المجدد/>, (19 Ağustos 2021 tarihinde alındı.)

Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa b. Sevre et-Tirmizî; *Sünenü't-Tirmizî*, thk. Beşşâr Avvâd Ma'rûf. 6 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Ğarbi'l-İslâmiyye, 1998.

Ukaylî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Amr b. Mûsâ; *ed-Du'afâ'ü'l-kebîr*, 4 cilt, Beyrut: Daru'l-maktabatil-İlmiyye, 1404/1984.

Zeylaî, Ebû Muhammed Cemâlüddîn Abdullah b. Yûsuf b. Muhammed; *Nasbü'r-râye li-tahrîci ehâdîsi'l-Hidâye*, thk. Muhammad Avvama, 4 cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Rayyan, 1418/1997.